

TANSEGÉDLET

A KATASZTRÓFAVÉDELMI ALPARANCSNOKI ÁLLOMÁNY KÖZPONTI TOVÁBBKÉPZÉSÉHEZ

2013.

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET HUMÁNIGAZGATÁS.....	9
1. A RENDVÉDELMI SZERVEK HUMÁN IGAZGATÁSA.....	9
1.1. A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei	9
1.2. A Magyar Rendvédelmi Kar.....	9
1.2.1. A Magyar Rendvédelmi Kar jogállása, feladat- és hatásköre	9
1.2.2. Az MRK szervezete, működése	11
1.2.3. A Közgyűlés tagjainak megválasztása	12
1.2.4. Tagsági viszony és az MRK tagjainak nyilvántartása.....	12
1.2.5. Az MRK tisztségviselőire, valamint ügyintézői testületei nem tisztségviselő tagjaira vonatkozó közös szabályok.....	13
1.2.6. Az MRK és állami szervek kapcsolata.....	13
1.2.7. A rendvédelmi érdekegyeztetés fórumai.....	14
1.3. Érdekképviselet és érdekvédelem.....	14
1.3.1. Tájékoztatás tartalma.....	15
1.3.2. Szakszervezeti érdekegyeztetés.....	15
1.3.3. Az érdekegyeztetés színterei	17
2. A SZEMÉLYÜGYI TEVÉKENYSÉG EGYES ALAPELEMEI	17
2.1. Az összeférhetetlenség szabályai, vagyonnyilatkozat-tételi szabályok.....	17
2.2. Személyügyi nyilvántartás.....	18
2.2.1. A személyügyi nyilvántartás adatköre	18
2.2.2. Számítógépes nyilvántartás	19
2.2.3. Személyi anyag.....	20
2.2.4. Betekintés, anyagátadás, „nyilvános adatok”	21
3. KÁRTÉRÍTÉSI ELJÁRÁS	21
3.1. A hivatásos állomány tagja és a fegyveres szerv kártérítési felelőssége	22
3.1.1. A hivatásos állományú kártérítési felelősségének elvi alapjai	22
3.1.1.1. A kártérítés mértéke	22
3.1.1.2. A káreljárás	23
3.1.2. A fegyveres szerv kártérítési felelőssége	23
II. FEJEZET RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS VEZETÉSÜK.....	24
1. A RENDVÉDELMI SZERVEK SZERVEZETE ÉS VEZETÉSI RENDSZERE.....	24

1.1.	A vezetésről általában.....	24
1.1.1.	A vezetés gyakorlati megközelítésben	24
1.1.2.	Gyakorlati tanácsok.....	25
1.1.3.	A vezetéssel szemben támasztott követelmények.....	27
1.1.4.	A rendvédelmi szervek vezetésének legfontosabb elvei, sajátosságai.....	28
1.2.	A rendvédelmi szervek rendszermodellje.....	30
1.2.1.	A rendvédelmi szervek cél- és feladatrendszere	32
1.2.1.1.	A működési célok tagolása	32
1.2.1.2.	A rendvédelmi- és a fegyveres szervek feladatrendszere	33
1.2.1.3.	A működési célokat és feladatokat befolyásoló tényezők	35
1.2.1.4.	A rendvédelmi szervek működési célja és feladatrendszere a különleges jogrend bevezetésének időszakában.....	37
1.2.2.	A környezet befolyásoló hatásai.....	38
1.2.2.1.	Belső (országon belüli) környezeti hatások	39
1.2.2.2.	A külső (országon kívüli) környezet hatása.....	41
1.2.3.	A szervezet erőforrásai.....	42
1.2.3.1.	A rendvédelmi szervek humán alrendszere	42
1.2.3.2.	A rendvédelmi szervek materiális javai	44
1.2.3.3.	A rendvédelmi szervek immateriális javai.....	45
1.2.4.	A rendvédelmi szervek irányításának szervezeti rendszere	46
1.2.4.1.	A vezetés és irányítás rendje, szervezeti struktúrák.....	46
1.2.4.2.	A rendvédelmi szervek központi (felső szintű) szakigazgatásának tagozódása	49
1.2.4.3.	A rendvédelmi szervek területi (középszintű) szakigazgatása.....	50
1.2.4.4.	A rendvédelmi szervek helyi (alsó szintű) szervezeti rendszere.....	51
1.2.5	A rendvédelmi szervek szervezeteinek működési eredményei, mutatói.....	52
1.2.5.1.	A közrend, közbiztonság helyzete	52
1.2.5.2.	A rendvédelmi szerv szolgálati feladatai ellátásának színvonala	53
1.2.5.3.	A törvényeknek történő megfelelés	53
1.2.5.4.	A gazdaságosság	54
2.	VEZETÉSI FUNKCIÓK GYAKORLÁSA A RENDVÉDELMI SZERVEK VEZETÉSE SORÁN.....	55
2.1.	A vezetési funkciók gyakorlásának általános modellje.....	55
2.1.1.	A vezetési folyamat általános modellje.....	55
2.1.2.	A tájékoztódás, információgyűjtés és feldolgozás az információ közlése,	

felhasználása	56
2.1.2.1. A törzskari szervezeteknél folyó munka sajátosságai.....	57
Az információk gyűjtése	58
Az információ megszerzése	58
2.1.2.2. Feladatvétel, feladattisztázás a lineáris szervezetek vezetése során	63
2.1.3. Döntés előkészítő tervezés, illetve időszámvetés készítése a vezetési feladatok végrehajtására, előzetes intézkedések	64
2.1.3.1. A döntés-előkészítő tervezés.....	64
2.1.3.2. Az időszámvetés	65
2.1.3.3. Az előzetes intézkedések kiadása	66
2.1.4. A helyzet megítélése (probléma felismerés).....	66
2.1.4.1. A közbiztonsági közrendvédelmi, bűnügyi szempontból, a jogsértő személyek helyzetének értékelése.....	69
2.1.4.2. A saját szervezet helyzetének értékelése	69
2.1.4.3. A szomszédos, az együttműködő és társszervezetek, valamint a lakosság szervezetünkhöz való viszonyának és tevékenységének értékelése	69
2.1.4.4. Az illetékességi terület közlekedési lehetőségeinek, az évszak, napszak, időjárás hatásainak az értékelése	70
2.1.4.5. Az illetékességi területen előforduló olyan sajátosságok, amelyek a rendvédelmi szervek tevékenységére hatást gyakorolnak (hatnak)	70
2.1.4.6. A terep szemrevételezése	70
2.1.5. Döntés előkészítés.....	71
2.1.6. A döntés (elhatározás).....	72
2.1.7. A koordinálás (együttműködés).....	74
2.1.8. A rendelkezések kiadása, tervezés	76
2.1.8.1. A rendelkezések	76
2.1.8.2. A tervezés.....	78
2.1.9. A szervezés	79
2.1.10. Az irányítás	82
2.1.11. Az ellenőrzés.....	85
3. ELEMZŐ, ÉRTÉKELŐ MUNKA A KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEKNÉL, AZ EREDMÉNYEK FELHASZNÁLÁSA A VEZETÉSI FOLYAMATRENDSZRBEN	92
3.1. Az információk feldolgozása: elemzés és értékelés	92
3.1.1.A szükséges és elégséges információ.....	92
3.1.1. A katasztrófavédelmi műveletekkel kapcsolatos elemző-értékelő tevékenység.....	94

3.2. Az eredmények felhasználása	104
3.2.1. Célkitűzések	104
3.2.2. A prognózis és a beválás-vizsgálat készítésével kapcsolatos definíciók	105
3.2.3. A negyedéves komplex veszélyhelyzeti prognózis.....	106
3.2.4. A beválás-vizsgálat	107
3.2.5. Az eredmények további felhasználása	108
3.3. Összegzés	109
4. VEZETŐI FÓRUMOK MEGSZERVEZÉSE ÉS LEVEZETÉSÉNEK RENDJE	109
4.1. Vezetői fórumok rendszere, működtetése, munkatervezés, munkaszervezés kérdései a katasztrófavédelmi szerveknél	109
4.1.1. Vezetői értekezletek, koordinációk, beszámoltatások	109
4.1.2. A jó értekezlet funkciói.....	110
4.1.3. Az értekezletek megtartásának logikai rendje	112
4.1.4. Az országos főigazgatói vezetői fórumok:.....	112
4.1.5. A vezetői fórumrendszer egységesítése	115
4.1.6. Az igazgatóság vezetői fórumai az alábbiak:.....	115
4.1.7. A katasztrófavédelmi kirendeltség vezetői fórumai az alábbiak:	119
4.1.8. Az értekezlet levezetésének általános rendje	120
4.1.9. Felkészülés az értekezletre.....	121
4.1.10. Az értekezletek levezetése	122
4.1.11. Az értekezletek befejezése	123
5. MUNKATERVEZÉS, MUNKASZERVEZÉS KÉRDÉSEI A KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEKNÉL.....	123
5.1. Az intézményi munkaterv	124
5.1.1. Az Intézményi munkaterv nyomon követése, értékelése, felülvizsgálata	124
5.1.2. A stratégiai tervdokumentum lezárása.....	125
5.2. A katasztrófavédelem vezetési szintjeinek tervei – stratégiai tervdokumentumok.....	126
5.3. A munka értékelésének és minősítésének szabályai	129
5.3.1. Az éves munka értékelésének fórumai.....	129
6. AZ ELLENŐRZÉSEK TERVEZÉSÉNEK, SZERVEZÉSÉNEK ÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK MÓDSZERTANA	130
6.1. Az ellenőrzés	130
6.2. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzata	131
6.2.1. Az ellenőrzés alapelvei	131

6.2.2. Az ellenőrzéssel szemben támasztott követelmények	132
6.2.3. Az ellenőrzés fajtái.....	132
6.2.4. Az ellenőrzés módszerei	135
6.2.5. Az ellenőrzések végrehajtási módjai.....	140
6.2.6. Az ellenőrzés munkaszakaszai.....	140
6.2.7. Az ellenőrzések tervezése	144
III: FEJEZET KATASZTRÓFAVÉDELMI SZAKISMERETEK	145
1. JOGSZABÁLYI, SZABÁLYOZÁSI ALAPOK.....	146
1.1 Katasztrófavédelem – polgári védelem	146
1.2 Iparbiztonság	154
1.3 Tűzvédelem	154
2. SZERVEZET	157
2.1. A központi szerv.....	157
2.2. A területi szerv	159
2.3. A helyi szerv.....	159
3. ALAPFOGALMAK	162
3.1. Katasztrófavédelem – polgári védelem	162
3.2. Tűzvédelem.....	163
4. KÖLTSÉGEK	165
5. SZAKTERÜLETEK.....	166
5.1. Polgári védelem.....	166
5.1.1 Riasztás, tájékoztatás.....	166
5.1.2 A katasztrófavédelmi tervezés.....	167
5.1.2.1 A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása.....	167
5.1.2.2 A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásának szabályai	169
5.1.2.3 Az új típusú besorolás eljárási szabályai és a határidők	172
5.1.2.4 A veszélyelhárítási tervezés	173
5.1.3 A lakosságvédelem és a lakosság felkészítése	176
5.1.4 A katasztrófavédelem köteles polgári védelmi szervezetei.....	177
5.1.5 A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezetei.....	178
5.1.6 Polgári védelmi kötelezettség.....	179
5.1.7 A gazdasági és anyagi szolgáltatás.....	180
5.2 Iparbiztonság	181

5.2.1 Kritikus Infrastruktúra	181
5.2.1.1 Fogalom meghatározások	181
5.2.1.2 Jellemzők	182
5.2.2 Veszélyes üzemek	185
5.2.3 Veszélyes szállítmányok szakterület	193
5.2.3.1 Jogszabályi háttér	193
5.2.3.2 Katasztrófavédelmi hatósági feladatok	194
5.2.4 Nukleárisbaleset-elhárítási szakterület	198
5.2.4.1 Főbb feladatok.....	198
5.2.4.2 Nemzetközi értesítés és radiológiai monitoring adatcsere.....	198
5.2.4.3 Katasztrófavédelmi Mobil Laborok (KML)	199
5.2.4.4 Sugárvédelmi mérések, ellenőrzések támogatása	200
5.2.4.5 Gyakorlatok.....	200
5.2.4.6 Szakhatósági feladatok.....	200
A jelenlegi szakhatósági jogkörök	200
5.3. Tűzvédelem	201
5.3.1. Tűz megelőzési, tűzvizsgálati ismeretek.....	201
5.3.2. Tűzoltás és műszaki mentés.....	206
5.3.3. Műszaki ismeretek - Tűzoltó gépjárművek.....	220

IV. FEJEZET INFORMATIKAI ISMERETEK.....221

1. INFORMATIKAI RENDSZEREK KÍNÁLTA LEHETŐSÉGEK FELHASZNÁLÁSA A PARANCSNOKI/VEZETŐI MUNKÁBAN	222
1.1. BM OKF Informatikai Biztonsági Politikája	222
1.1.1. BM OKF Informatikai Biztonsági Szabályzata	222
1.1.2. BM OKF Informatikai Üzemeltetési Szabályzat	223
1.1.3. Katasztrófa Elhárítási Terv	223
1.2. Hálózatüzemeltetés, Rendszerfelügyelet.....	224
1.2.1. Az országos rendszer felügyelete.....	224
1.2.2. Integrált eszközök és hálózatok	224
1.2.3. Végpontvédelem	225
1.2.4. Informatikai hálózatok	225
1.2.5. Informatikai biztonság humán szempontból.....	225
1.3. Személyzeti Nyilvántartó Országos Rendszer (SZENYOR)	226
1.4. KatVedGov-Mail.....	227

1.5. BM OKF Intranet Portál.....	227
1.6. Központi adattár	227
1.7. ILIAS.....	227
1.8. Syrius.....	227
1.9. Katasztrófavédelem központi informatikai rendszereinek felépítése.....	228
1.10. Katasztrófavédelmi Adatszolgáltatási Program	228
1.11. PAJZS.....	229
1.12. HJT	229
1.13. ZEUSZ.....	229
1.14. HUNOR/HUSZÁR Riasztási Rendszer	229
1.15. Külső szervezetek.....	230
1.16. Térinformatika.....	230
1.17. Az egységes katasztrófavédelmi távbeszélő rendszer	230
1.18. EDR.....	231
1.19. Lakossági riasztás.....	232
1.20. Az LTRR rendszer.....	233
1.21. Elektronikus és motoros hangkeltő eszközök	233
1.22. Viharjelző rendszerek.....	234
1.23. Monitoring és Lakossági Riasztó Rendszer	234
4. TANANYAG SZERZŐI.....	236
5. MELLÉKLETEK.....	237
6. JOGSZABÁLYOK, BELSŐ SZABÁLYZÓK.....	241

BEVEZETÉS

A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél bekövetkezett szervezeti változások a vezetői állománnyal szemben is magasabb követelményeket támasztottak. A vezetőkkel szemben a szakmai elvárások mellett a vezetői, parancsnoki feladatok átfogó ismerete és ezeknek a szolgálat ellátása során történő alkalmazása többletkövetelményt állít. A tansegédlet épít a már meglévő elméleti ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra, azokat kiegészíti és felfrissíti.

A tansegédlet a hivatásos katasztrófavédelmi szervek különböző szintű vezetőinek az állammal, a közigazgatással kapcsolatos általános ismereteinek szinten tartásához, az ellenőrzési, irányítási, parancsnoki feladatokhoz kapcsolódó humánigazgatási, adatvédelmi, tűz-, és polgári védelmi, valamint iparbiztonsági szakterületeken jelentkező alapvető rendelkezések megismeréséhez nyújt támogatást. A tananyag fejlesztése folyamatos, melyhez a képzésben résztvevők aktív részvételét tartjuk szükségesnek.

I. FEJEZET HUMÁNIGAZGATÁS

1. A RENDVÉDELMI SZERVEK HUMÁN IGAZGATÁSA

A Hszt. hatálya alatt létrejövő jogviszony vonatkozásában ki kell emelni, hogy az a különleges közszolgálat teljesítését jelenti. A hivatásos szolgálati viszony szabályozása abból a tényből indult ki, hogy tagjai az általánoshoz képest szigorúbb függelmi rendben, nagyfokú fegyelmezettséggel, fokozott pszichikai és fizikai terheléssel, áldozatvállalással, veszélyes helyzetben, és életük kockáztatásával végzik feladataikat.

1.1. A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei

A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei a hivatásos állomány tagjai tekintetében különösen a hűség, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a méltóság és a tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a szakszerűség, az együttműködés és az arányosság. Ezeken túlmenően a vezetőkkel szemben támasztott további etikai alapelv a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.

1.2. A Magyar Rendvédelmi Kar

1.2.1. A Magyar Rendvédelmi Kar jogállása, feladat- és hatásköre

A Magyar Rendvédelmi Kar (a továbbiakban: MRK) a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak és közalkalmazottainak önkormányzattal rendelkező rendvédelmi szakmai, érdekképviselői köztestülete. Az MRK kötelező tagsági viszony alapján működik. A fegyveres szervvel fennálló szolgálati viszony vagy közalkalmazotti jogviszony alapján a hivatásos állomány tagja és a közalkalmazott az MRK tagjává válik.

Az MRK tagozata

a rendőrségről szóló törvény hatálya alá tartozó szervek,

a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló törvény hatálya alá tartozó szervek,

a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló törvény hatálya alá tartozó fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó szervek,

a hivatásos katasztrófavédelmi szervek,

a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok,

az Országgyűlési Őrség

személyi állománya szolgálati jogviszonyban és közalkalmazotti jogviszonyban álló tagjainak elkülönülő résztestülete.

Az MRK feladatait a döntéshozó és végrehajtó szervei útján látja el. Az MRK tagjai a Hszt.-ben és az MRK Alapszabályában (a továbbiakban: Alapszabály) meghatározott módon és feltételek

szerint tagozatokat hoznak létre. Az Alapszabály rendelkezhet területi szervek, valamint a Magyar Kormánytisztviselői Karral közös szervezetek létrehozásáról, és az együttműködés rendjéről.

Az MRK:

- ellátja az érdekképviselést a foglalkozás gyakorlásával összefüggő ügyekben,
- védi az MRK tekintélyét, testületeinek és tagjainak érdekeit, jogait,
- megalkotja a hivatásetikai részletszabályokat, az e törvényben meghatározott keretek között kialakítja az etikai eljárás rendszerét, valamint lefolytatja az etikai eljárásokat,
- konzultációs joggal közreműködik a tagjai foglalkoztatásának és hivatás gyakorlásának feltételeit befolyásoló, az előírt szakmai vizsgákkal kapcsolatos, valamint az MRK-t érintő jogszabályok megalkotásában,
- véleményét ki kell kérni: szolgálati viszonnal, valamint közalkalmazotti jogviszonnyal összefüggő kérdésekben; a központi és társadalombiztosítási költségvetésnek a szolgálati viszonyban és a közalkalmazotti jogviszonyban állókat érintő rendelkezéseivel összefüggésben, valamint; az igazgatási munkaerővel és személyi juttatásokkal való gazdálkodás elvi kérdéseiben,
- a miniszter útján kezdeményezheti a Kormánytól a tagjai élet- és munkakörülményeit, foglalkoztatási feltételeit és a hivatás gyakorlását érintő jogszabályok megalkotását, illetve módosítását,
- feladat- és hatáskörét érintő bármely kérdésben felterjesztési jogot gyakorol,
- kezdeményezheti a miniszternél a szolgálati viszonnal és a közalkalmazotti jogviszonnyal kapcsolatos jogszabálysértő gyakorlat megváltoztatását,
- megalkotja működési szabályait,
- tagjairól és szerveiről nyilvántartást vezet,
- a kiváló munka elismeréseként díjakat alapíthat és adományozhat,
- a Kormánytól – a miniszter útján –, a miniszternél, az országos parancsnoknál, a bűnmegelőzési és büntetőügyi feladatokat ellátó szerv vezetőjénél, valamint a terrorizmust elhárító szerv vezetőjénél kezdeményezheti kitüntetés vagy más elismerés adományozását,
- szakmai konferenciákat, tudományos tanácskozásokat, felkészítő továbbképzéseket szervezhet,
- pályázatokat írhat ki és bírálhat el, illetve kiadványokat jelentethet meg a rendvédelem fejlesztésére, gyakorlatának egységesítésére, a példaadó rendvédelmi munkamódszerek megismertetésére, a rendvédelem hagyományainak ápolására,
- szolgálati jogviszony, valamint közalkalmazotti jogviszony tekintetében meghatalmazás alapján képviseli tagját a bíróság vagy más hatóság előtti eljárásban,
- tagjai számára jóléti, szociális és egyéb kedvezményes szolgáltatásokat nyújthat,
- megfigyelőként részt vehet tagjai szakmai vizsgáztatásában és továbbképzésében, indokolt esetben törvényességi vagy egyéb intézkedést kezdeményez,
- tagot delegál a Rendészeti Szakvizsga Bizottság elnökségébe,
- megalkotja éves költségvetését, elfogadja az éves költségvetés végrehajtásáról szóló, a

számviteli törvény szerinti beszámolót,

ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket törvény, kormányrendelet vagy az Alapszabály határoz meg.

A fegyveres szerv vezetője köteles kikérni az MRK véleményét a személyi állomány szolgálatteljesítésére, illetve munkavégzésére, szolgálatteljesítési idejére, illetve munkaidejére, pihenőidejére, jutalmazására, valamint juttatásaira vonatkozó, a hatáskörébe utalt szabályozásról. Az MRK jogosult véleményezni a tagjai csoportját érintő munkáltatói intézkedést (döntést) vagy annak tervezetét, ezzel összefüggésben konzultációt kezdeményezni.

1.2.2. Az MRK szervezete, működése

Az MRK szervezete képviseleti, ügyintézői testületekből, tisztségviselőkből és ügyintéző szervekből áll. Az MRK legfőbb képviseleti, döntéshozó szerve a Közgyűlés. A Közgyűlést szükség szerint, de évente legalább egy alkalommal össze kell hívni. A Közgyűlés kötelező összehívásának más eseteit, továbbá a működés rendjét az Alapszabály állapítja meg.

A Közgyűlés feladata:

- megválasztja saját tagjai közül az elnökét és alelnökeit, a Pénzügyi Ellenőrző Bizottság (a továbbiakban: PEB) elnökét és tagjait, az Etikai Bizottság (a továbbiakban: EB) elnökét és tagjait, valamint a főtitkár,
- megalkotja az Alapszabályt és a Választási Szabályzatot,
- gyakorolja az MRK-nak az e törvényben, valamint az Alapszabályban meghatározott feladat- és hatáskörét.

A Közgyűlés feladat- és hatáskörének gyakorlását – ha a törvény vagy az Alapszabály másként nem rendelkezik – átruházhatja az MRK szerveire és tisztségviselőire. A miniszter, az országos parancsnok, a bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv vezetője, valamint a terrorizmust elhárító szerv vezetője a Közgyűlés ülésén tanácskozási joggal részt vehet.

Az MRK legfőbb ügyintézői testülete az Elnökség. Az Elnökség tagjai:

- az elnök, az alelnökök,
- a főtitkár,
- a PEB elnöke,
- az EB elnöke.

A PEB a Közgyűlés által megválasztott, tagozatonként egy, összesen öt tagból áll. A PEB elnökét a Közgyűlés választja meg. Az EB a Közgyűlés által megválasztott, tagozatonként négy, összesen húsz tagból áll. Az EB elnökét a Közgyűlés választja meg. Az EB az Alapszabályban meghatározott módon háromtagú tanácsban jár el.

A Közgyűlés által megválasztott elnök az MRK képviseletét önállóan gyakorolja, jogkörét az Alapszabályban meghatározott módon átruházhatja. Az elnök munkáját a Közgyűlés által megválasztott, tagozatonként egy-egy, összesen öt alelnök segíti. A Közgyűlés által megválasztott főtitkár vezeti az MRK Irodáját (a továbbiakban: Iroda), valamint ellátja az Alapszabályban meghatározott feladatokat. Az Elnökség, az Elnökség tagjai, a PEB és az EB feladat- és hatáskörét, annak átruházási módját, működésük rendjét és választásuk részletes szabályait az

Alapszabály határozza meg.

Etikai vétség gyanúja esetén az MRK a tagja ellen etikai eljárást folytat le. Etikai vétséget követ el az, aki a Hszt. 70/A. §-a rendelkezéseit, a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódexnek a fegyveres szerv hivatásos állományú tagjaira a rájuk vonatkozó –, illetve közalkalmazott esetén a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódexnek a fegyveres szerv közalkalmazottaira vonatkozó – előírásait, valamint az Alapszabály vagy az Etikai Eljárási Szabályzat rendelkezéseit megszegi.

Az etikai eljárás eredménye alapján az MRK

- szolgálati viszonyban álló taggal szemben
- fegyelmi eljárást kezdeményez a fegyelmi jogkör gyakorlójánál,
- javaslatot tesz az állományilletékes parancsnoknak a kifogástalan életvitel ellenőrzésének kezdeményezésére, vagy
- megszünteti az etikai eljárást,
- közalkalmazotti jogviszonyban álló taggal szemben az a) és c) pontban foglaltakat alkalmazhatja.

1.2.3. A Közgyűlés tagjainak megválasztása

Az MRK Közgyűlésének tagjait a fegyveres szervek hivatásos állományának tagjai és közalkalmazottai közül választják meg, öt évre, titkos szavazással a Választási Szabályzat szerint. Nem jelölhető közgyűlési tagnak az, aki a választás kitűzésének időpontjában fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A Közgyűlés tagja ellen indított fegyelmi eljárás alatt a tagsági viszony szünetel. A Közgyűlés tagozatonként tíz (kivéve Országgyűlési Őrség három), összesen ötvenhárom tagból áll.

1.2.4. Tagsági viszony és az MRK tagjainak nyilvántartása

A fegyveres szerv hivatásos állományának tagja és közalkalmazottja az MRK tagja.

A fegyveres szerv 15 napon belül írásban tájékoztatja az Irodát – polgári nemzetbiztonsági szolgálat esetén a polgári nemzetbiztonsági szolgálat szerinti tagozatot – a szolgálati viszony vagy a közalkalmazotti jogviszony létesítéséről, illetve megszűnéséről. Szolgálati viszony vagy közalkalmazotti jogviszony létesítése esetén az Iroda – polgári nemzetbiztonsági szolgálat hivatásos állománya tekintetében a polgári nemzetbiztonsági szolgálat szerinti tagozat – a tagot nyilvántartásba veszi és a tagságról igazolást állít ki.

Megszűnik a tagsági viszony a szolgálati viszony vagy a közalkalmazotti jogviszony megszűnésével. Az Iroda – polgári nemzetbiztonsági szolgálat hivatásos állománya tekintetében a polgári nemzetbiztonsági szolgálat szerinti tagozat – az MRK tagját szolgálati viszonya vagy közalkalmazotti jogviszonya megszűnése esetén a nyilvántartásból törli.

Az MRK tagság nem zár ki más kamarai tagsági viszonyt. Az MRK tagja köteles az MRK működésére vonatkozó szabályokat megtartani.

Az Iroda – a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állománya tekintetében a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szerinti tagozat – az MRK tagjáról a tagság igazolása céljából és a tagjai számára nyújtott kedvezményes szolgáltatások igénybevételi lehetőségének biztosítása

céljából a következő adatokat tartja nyilván:

a tag neve, születési helye, ideje, anyja neve, lakóhelye, tartózkodási helye,

a foglalkoztatási jogviszony jellegének megjelölése, továbbá hivatásos állomány esetében a tag rendfokozata, valamint

a foglalkoztató szerv megnevezése, a szolgálatteljesítés vagy munkavégzés helye.

A nyilvántartásból – ha törvény eltérően nem rendelkezik – adatszolgáltatás csak a tag részére, saját adatairól teljesíthető.

1.2.5. Az MRK tisztségviselőire, valamint ügyintézői testületei nem tisztségviselő tagjaira vonatkozó közös szabályok

Az MRK tisztségviselője legalább ötéves rendészeti vagy közigazgatási gyakorlattal rendelkező hivatásos állományú tag vagy közalkalmazott lehet. Az MRK tagja azonos tisztségre legfeljebb két egymást követő alkalommal választható meg.

A tisztségviselő megbízatása megszűnik

- az MRK tagsági viszony megszűnésével,
- lemondással,
- összeférhetetlenség kimondásával,
- a megválasztásakor meghatározott időtartam lejártával,
- az Alapszabályban meghatározott más okból.

Az MRK tisztségviselője, az ügyintézői testületek nem tisztségviselő tagja nem lehet

- politikai párt tagja,
- a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény szerinti állami vezető,
- aki más kamara tagja.

Az Elnökség, a PEB és az EB tagjai nem lehetnek egymás hozzátartozói. Ugyanabban a testületben nem lehetnek tagok, akik beosztás szerint egymás alá-fölérendeltjei. Az összeférhetetlenségi okot a megválasztáskor, illetve ha az ok később keletkezett, az ok bekövetkezésétől számított 15 napon belül be kell jelenteni és azt a megválasztástól, illetve a bejelentéstől számított 15 napon belül meg kell szüntetni és erről a választására jogosult testületet haladéktalanul tájékoztatni kell. Amennyiben az MRK tagja az összeférhetetlenséget nem szünteti meg, úgy ellátott tisztsége, illetve ügyintézői testületi tagsága megszűnik.

1.2.6. Az MRK és állami szervek kapcsolata

Az MRK a feladat- és hatáskörét érintő bármely kérdésben az adott kérdésben hatáskörrel rendelkező állami szerv vezetőjéhez fordulhat, és

tájékoztatást, adatot, szakmai és jogértelmezési kérdésben állásfoglalást (a továbbiakban együtt: tájékoztatás) kérhet,

javaslatot tehet, intézkedés megtételét kezdeményezheti,

az általa irányított szerv működésével, illetve az általa kibocsátott jogszabállyal, közjogi szervezetszabályozó eszközzel és egyéb - az MRK tagjainak csoportját érintő - döntésével kapcsolatban véleményt nyilváníthat, kezdeményezheti annak megváltoztatását vagy visszavonását.

A megkeresett szerv a megkeresésre 30 napon belül köteles érdemben válaszolni. Ha a tájékoztatás, illetve a válaszadás vagy az intézkedés nem a megkeresett szerv hatáskörébe tartozik, az köteles a megkeresést három napon belül áttenni a hatáskörrel rendelkező szervhez, és erről a jog gyakorlóját egyidejűleg tájékoztatni.

Az MRK felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség gyakorolja. A törvényességi ellenőrzés nem terjed ki az olyan ügyekre, amelyekben munkaügyi vitának, illetve egyébként bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásnak van helye.

1.2.7. A rendvédelmi érdekegyeztetés fórumai

A fegyveres szervvel fennálló szolgálati viszonyt vagy közalkalmazotti jogviszonyt érintő ágazati jelentőségű kérdésekben a személyi állomány érdekeinek egyeztetése, a vitás kérdések tárgyalásos rendezése, valamint a megfelelő megállapodások kialakítása céljából a miniszter az ágazati érdekvédelmi tanáccsal egyeztet. Az ágazati érdekvédelmi tanács a miniszter, az országos parancsnok, valamint az MRK képviselőjében eljáró konzultatív tanács részvételével működik. A konzultatív tanáccsal való együttműködésről a fegyveres szerveket irányító miniszterek és az MRK együttműködési megállapodást kötnek.

A konzultatív tanácsba a miniszter meghívhatja a Magyar Kormánytisztviselői Kar képviselőjét a fegyveres szervekkel vagy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal kormányzati szolgálati jogviszonyban állók érdekeinek egyeztetése céljából.

Az ágazati érdekvédelmi tanácsot legalább félévente egy alkalommal kell összehívni. Az ágazati érdekvédelmi tanács hatáskörébe az adott ágazatban foglalkoztatott hivatásos állomány tagjainak és közalkalmazottainak élet- és munkakörülményeire, foglalkoztatási feltételeire vonatkozó tárgykörök, továbbá mindazok a tárgykörök, amelyek e törvény alapján az MRK feladatkörébe tartoznak. Az ágazati érdekvédelmi tanács tájékoztatáskérésre, illetve javaslattevésre jogosult.

Az ágazati érdekvédelmi tanács szervezetének és működésének szabályait a Kormány nevében eljáró rendészetért felelős miniszter és az érdekegyeztetésben részt vevő felek közötti megállapodás tartalmazza. Titkársági feladatait a rendészetért felelős miniszter által vezetett minisztérium látja el.

Az ágazati érdekvédelmi tanácsra vonatkozó rendelkezések nem zárják ki alacsonyabb szinten érdekegyeztető fórum alapítását.

1.3. Érdekképviselő és érdekvédelem

A hivatásos állomány tagjai jogosultak a fegyveres szervnél szakszervezet létrehozására. A szakszervezet a fegyveres szervnél szerveket működtethet, ezek működésébe tagjait bevonhatja.

A fegyveres szerv, illetve a szakszervezet köteles egymást írásban tájékoztatni a képviselőjére jogosult, valamint a tisztségviselő személyéről.

1.3.1. Tájékoztatás tartalma

A szolgálati viszonnal összefüggő információ átadása, ennek megismerését, megvizsgálását és az ezzel kapcsolatos vélemény kialakítását és képviselését lehetővé tevő módon.

A fegyveres szerv nem köteles tájékoztatást adni, ha ez olyan tény, információ, megoldás vagy adat nyilvánosságra kerülésével járhat, amely a rendvédelmi érdekeket vagy a fegyveres szerv jogos érdekeit, illetve működését veszélyeztetné.

A szakszervezet nevében vagy érdekében eljáró személy olyan tény, információt, megoldást vagy adatot, amelyet a fegyveres szerv jogos érdekei, illetve működése, valamint a közszolgálat érdekei védelmében kifejezetten bizalmasan vagy minősített adatként való kezelésre történő utalással hozott tudomására, semmilyen módon nem hozhatja nyilvánosságra és azt az e törvényben meghatározott célok elérésén kívüli tevékenységben semmilyen módon nem használhatja fel.

A szakszervezet nevében vagy érdekében eljáró személy a tevékenysége során tudomására jutott információkat csak a fegyveres szerv jogos érdekeinek, valamint a rendvédelmi érdekeknek a veszélyeztetése, illetve a személyhez fűződő jogok megsértése nélkül hozhatja nyilvánosságra.

A fegyveres szerv nem követelheti meg azt, hogy a hivatásos állomány tagja az érdekképviselési hovatartozásáról nyilatkozzék. A szolgálati viszony létesítését, illetve fenntartását nem lehet attól függővé tenni, hogy a jelentkező vagy a hivatásos állomány tagja valamely szakszervezetnek tagja-e, illetve megszűnteti-e korábbi szakszervezeti tagságát vagy vállalja-e a fegyveres szerv által megjelölt szakszervezetbe történő belépést. Szakszervezethez való tartozása vagy szakszervezeti tevékenysége miatt tilos a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonyát megszüntetni vagy vele szemben bármilyen megkülönböztetést alkalmazni. Nem lehet jogosultságot vagy juttatást valamely szakszervezethez való tartozástól vagy az attól való távolmaradástól függővé tenni.

1.3.2. Szakszervezeti érdekegyeztetés

A fegyveres szervnél a szolgálati viszonnal összefüggő érdekegyeztetésben a fegyveres szerv kijelölt képviselője és a szakszervezet választott tisztségviselője vesz részt. A tárgyalópartnerek a vitás kérdések egyeztetésébe szakértőket is bevonhatnak. Az állományilletékes parancsnok a szakszervezet által tett észrevételekre, javaslatokra tett álláspontját, illetve a tájékoztatásra adott választ legkésőbb 30 napon belül, indokolásával együtt közölni köteles.

A szakszervezet jogosult, hogy:

- a hivatásos állomány tagját érintő munkáltatói intézkedéssel (döntéssel) vagy annak tervezetével kapcsolatos véleményét a fegyveres szervvel közölni;
- a hivatásos állomány tagjait az érdekegyeztetéssel és a szolgálati viszonnal összefüggő kérdésekben tájékoztatni;
- a tagját – meghatalmazás alapján – szolgálati viszonyát érintő ügyben, valamint gazdasági- és szociális érdekeinek védelme céljából bíróság, hatóság és egyéb szervek előtt képviselni.

A fegyveres szerv – a szakszervezettel egyeztetve – biztosítja annak lehetőségét, hogy a szakszervezet a tevékenységével kapcsolatos tájékoztatást a fegyveres szervnél a szolgálati helyen szokásos vagy más megfelelő módon közzétegye.

A szakszervezet a szervezeti egységgel kapcsolatban gyakorolhatja:

- a fegyveres szervtől a hivatásos állomány tagjainak szolgálati viszonytal összefüggő gazdasági és szociális érdekeivel kapcsolatban tájékoztatást kérhet;
- a fegyveres szerv biztosítja annak lehetőségét, hogy a szakszervezet a tevékenységével kapcsolatos tájékoztatást a fegyveres szervnél a szolgálati helyen szokásos vagy más megfelelő módon közvétegye;
- hogy a hivatásos állomány tagjait a fegyveres szervvel vagy annak érdekképviselői szervezetével szemben a szolgálati viszonyt érintő körben, anyagi, szociális, valamint élet- és munkakörülményeiket érintő jogaikkal és kötelezettségeikkel kapcsolatban képviselje.

A közvetlen felsőbb szakszervezeti szerv egyetértése szükséges a szakszervezetnél választott tisztséget betöltő és a szakszervezet által megjelölt hivatásos állományú tag 15 munkanapot elérő vezénylezéséhez és a szolgálatteljesítési helyének megváltoztatásához, továbbá szolgálati viszonyának a fegyveres szerv által felmentéssel történő megszüntetéséhez kivéve, ha a felmentés kötelező. A szakszervezet a munkáltatói intézkedéssel kapcsolatos álláspontját a fegyveres szerv írásbeli tájékoztatásának átvételétől számított 8 napon belül írásban közli. Ha a tervezett intézkedéssel a szakszervezet nem ért egyet, a tájékoztatásnak az egyet nem értés indokait tartalmaznia kell. Az indokolás akkor alapos, ha a tervezett intézkedés végrehajtása a szakszervezet érdekképviselői tevékenységében történő közreműködés miatti hátrányos megkülönböztetést eredményezne. Ha a szakszervezet véleményét a fenti határidőn belül nem közli a fegyveres szervvel, úgy kell tekinteni, hogy a tervezett intézkedéssel egyetért.

Ennek alkalmazása során a szakszervezet állományilletékes parancsnok által vezetett, önálló állománytáblával rendelkező szervként a hivatásos állomány legfeljebb egy tagját jogosult megjelölni. A szakszervezet a védelemre jogosult hivatásos állományú tag helyett másikat akkor jelölhet meg, ha a védelemre jogosult szolgálati viszonya vagy tisztsége megszűnt.

Feladata ellátása érdekében a fegyveres szerv hivatásos állománya legalább 10%-ának – de legalább 30 főnek – a tagságával rendelkező szakszervezetnél választott tisztséget betöltő és a szakszervezet által a hivatásos állomány védelemre jelölt tagját a szolgálati beosztás szerinti havi szolgálatteljesítési ideje tíz százalékának megfelelő szolgálatteljesítési idő kedvezmény illeti meg. A szolgálatteljesítési idő kedvezmény nem vonható össze. A szolgálatteljesítési idő kedvezmény igénybevétele legalább tíz nappal korábban be kell jelenteni. Ha a kedvezmény igénybevétele megalapozó indok a hivatásos állomány tagja önhibáján kívüli okból ennél később jut a tudomására, a tudomásszerzést követően köteles haladéktalanul bejelenteni a szolgálatteljesítési idő kedvezmény igénybevétele vonatkozó szándékát. A fegyveres szerv különösen indokolt esetben tagadhatja meg a szolgálatteljesítési idő kedvezmény igénybevétele. A szolgálatteljesítési idő kedvezmény tartamára távolléti díj jár. A szolgálatteljesítési idő kedvezményt pénzben megváltani nem lehet.

A szakszervezet képviselőjében eljáró, szolgálati viszonyban nem álló személy, ha a szakszervezetnek a fegyveres szervvel szolgálati viszonyban álló tagja van, a fegyveres szerv területére hivatali időben beléphet. A belépés és a fegyveres szerv területén tartózkodás során a szakszervezet képviselőjében eljáró köteles betartani a fegyveres szerv működési rendjére vonatkozó szabályokat.

Itt szükséges emlékeztetni arra, hogy a szakszervezet sztrájkot azonban nem szervezhet.

1.3.3. Az érdekegyeztetés szinterei

Az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács (rövidítése: OKÉT) a Hszt., a Kjt., a Kttv. és a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (rövidítése Hjt.) által szabályozott jogviszonyokat együttesen érintő munkaügyi, foglalkoztatási, bér- és jövedelempolitikai kérdések országos szintű érdekegyeztetési fóruma.

Az OKÉT-ban a Kormány – az alapszabályban meghatározott – országos szakszervezeti szövetségek és országos önkormányzati érdekképviselői szervezetek képviselőivel egyeztet.

A rendvédelmi szervvel fennálló szolgálati jogviszonyt vagy közalkalmazotti jogviszonyt érintő ágazati jelentőségű kérdésekben a személyi állomány érdekeinek egyeztetése, a vitás kérdések tárgyalásos rendezése, valamint a megfelelő megállapodások kialakítása céljából a miniszter az ágazati érdekvédelmi tanáccsal egyeztet. Az ágazati érdekvédelmi tanács a miniszter, az országos parancsnok, valamint az MRK képviselőjében eljáró konzultatív tanács részvételével működik. A konzultatív tanáccsal való együttműködésről a fegyveres szerveket irányító miniszterek és az MRK együttműködési megállapodást kötnek. A konzultatív tanácsba a miniszter meghívhatja a Magyar Kormánytisztviselői Kar képviselőjét a fegyveres szervekkel vagy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal kormányzati szolgálati jogviszonyban állók érdekeinek egyeztetése céljából.

Az ágazati érdekvédelmi tanács hatáskörébe az adott ágazatban foglalkoztatott hivatásos állomány tagjainak és közalkalmazottainak élet- és munkakörülményeire, foglalkoztatási feltételeire vonatkozó tárgykörök, továbbá mindazok a tárgykörök, amelyek e törvény alapján az MRK feladatkörébe tartoznak. Az ágazati érdekvédelmi tanács tájékoztatáskérésre, illetve javaslattevésre jogosult a hatáskörébe tartozó egyéb ügyekkel kapcsolatban.

Az ágazati érdekvédelmi tanács szervezetének és működésének szabályait a Kormány nevében eljáró rendészetért felelős miniszter és az érdekegyeztetésben részt vevő felek közötti megállapodás tartalmazza. Titkársági feladatait a rendészetért felelős miniszter által vezetett minisztérium látja el. Az ágazati érdekvédelmi tanácsra vonatkozó rendelkezések nem zárják ki alacsonyabb szinten érdekegyeztető fórum alapítását

A kormánytisztviselők érdekeinek egyeztetése, a vitás kérdések tárgyalásos rendezése, megfelelő megállapodások kialakítása céljából a Kormány, valamint a kormánytisztviselők és a kormánytisztviselők országos munkavállalói érdekképviselői szervezeteinek tárgyalócsoportja részvételével Közszolgálati Érdekegyeztető Fórum (rövidítése: KÉF) működik.

A KÉF hatáskörébe a kormánytisztviselők élet- és munkakörülményeire, foglalkoztatási feltételeire vonatkozó tárgykörök tartoznak. A KÉF szervezetének és működésének szabályait a Kormány nevében eljáró közigazgatási minőségpolitikáért és személyzetpolitikáért felelős miniszter és az érdekegyeztetésben részt vevő munkavállalói érdekképviselői szervezetek közötti megállapodás tartalmazza. Titkársági feladatait a közigazgatási minőségpolitikáért és személyzet politikáért felelős miniszter látja el.

2. A SZEMÉLYÜGYI TEVÉKENYSÉG EGYES ALAPELEMEI

2.1. Az összeférhetetlenség szabályai, vagyonnyilatkozat-tételi szabályok

A korrupció elleni harc az állami szerveknél különösen fontos, mert ez a bűncselekmény alkalmas

a közbizalom megingatására. A korrupció általánosságban is veszélyezteti a jogalkalmazást, egyes esetekben az állampolgári jogokat, ezért a rendőrségnek hatékonyabb szerepet kell vállalni a korrupció elleni küzdelemben. Ezzel nagyban hozzájárulhat a közélet tisztaságához. A belügyminiszter a jogszabályokon túl külön programban tette közzé a korrupció megelőzésére irányuló elvárásait.

2.2. Személyügyi nyilvántartás

A hivatásos állomány tagjairól személyügyi alapnyilvántartást és központi személyügyi nyilvántartást kell vezetni. A minisztériumban a miniszter által irányított valamennyi fegyveres szervet érintően, valamint a fegyveres szervek országos parancsnokságán az adott fegyveres szervre vonatkozó központi személyügyi nyilvántartást, illetve az állományilletékes parancsnok szervezeti egységénél személyügyi alapnyilvántartást kell vezetni. A személyügyi alapnyilvántartás vezetéséhez az érintett személy (saját magára, de meghatározott hozzátartozójára vonatkozóan is), valamint az adattal rendelkező szerv köteles adatot szolgáltatni. Az alapnyilvántartás adatkörében beállt változásról az érintett 8 munkanapon belül köteles bejelentést tenni az illetékes humánigazgatási szervnek. A hivatásos állomány tagja jogosult a róla nyilvántartott adat helyesbítését, a jogellenesen nyilvántartott adat törlését kérni, és a jogellenesen kért adat közlését megtagadni. Az adatkezelő köteles a helytelen adatot haladéktalanul helyesbíteni, illetve törölni. A személyügyi nyilvántartás adatai közül a hivatásos állomány tagja beleegyezése nélkül nyilvánosságra lehet hozni minden olyan adatot, amely a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény alapján közérdekből nyilvánosnak minősül.

2.2.1. A személyügyi nyilvántartás adatköre

Személyi adatok:

név (leánykori név),

arcképmás, saját kezű aláírás minta,

születési hely, idő,

anyja neve,

lakóhely, lakáscím, tartózkodási hely, telefonszám,

családi állapot,

házastárs (élettárs) neve, lakcíme,

társadalombiztosítási azonosító jele,

adóazonosító jele,

bankszámlaszáma,

Eltartott gyermeke(i): neve, születési helye, ideje, anyja neve, eltartás kezdete, lakcíme, társadalombiztosítási azonosító jele, adóazonosító jele, egyéb eltartottak száma, eltartás kezdete.

Iskolai végzettségek, egyéb képesítések: legmagasabb iskolai végzettség (több végzettség esetén valamennyi), szakképzettség(ek), katonai és rendvédelmi szakmai képesítés(ek), tudományos fokozat, iskolarendszeren kívüli oktatás keretében szerzett képesítés(ek), valamint meghatározott

beosztás betöltésére jogosító okirat adatai, idegennyelv-ismeret és annak foka, gépjárművezetői engedély megszerzésének ideje, kategóriája, speciális technikai eszköz kezelői képesítés.

Korábbi alkalmazási (foglalkoztatási) adatok, munkajogi jogviszonyra (munkaviszony, közszolgálati, közalkalmazotti stb.) vonatkozó adatok: munkahely, munkakör, besorolás, jogviszony időtartama, megszűnésének ideje, módja.

A szolgálati beosztásra vonatkozó adatok: a fegyveres szerv megnevezése, címe, statisztikai számjele, állománykategória, rendszeresített rendfokozat, előírt iskolai végzettség, a beosztás megnevezése, illetménykategória, szolgálati igazolvány típusa, száma, szolgálati jelvény száma.

Az alkalmazási feltételek fontosabb adatai: állampolgárság, erkölcsi bizonyítvány, egészségi alkalmasságra vonatkozó adatok, fizikai, pszichikai állapotra vonatkozó adatok.

A szolgálat teljesítésének adatai: állományviszony, a szolgálati viszony kezdete, kinevezés ideje, a szolgálati viszonyra és a szolgálati időre vonatkozó adatok, a FEOR száma, elért rendfokozat(ok), a szolgálat során elért címek, betöltött beosztás(ok), helyettesítési megbízások, a fegyveres szervek tanintézteiben folytatott tanulmányok, szolgálati besorolás fegyvernem, szakcsapat, szolgálati ág, továbbképzés(ek), tanulmányi szerződés, berendelés, vezénylés, kintüntetések, egyéb elismerések, fenyítés(ek) és a folyamatban levő fegyelmi eljárások adatai, folyamatban levő büntetőeljárás(ok), büntető ügyben hozott érdemi döntések adatai, legutóbbi minősítés ideje, külföldi szolgálati hely(ek), szabadságolási adatok, a szolgálati viszony meghosszabbítása, a szolgálati viszony megszűnésének jellege, oka, ideje, végkielégítés.

Szolgálatteljesítési kötelezettséggel nem járó távollétek adatai: a szolgálatteljesítés alóli mentesítés, fizetés nélküli szabadság, a szolgálati viszony szünetelése.

Összeférhetetlenségre vonatkozó adatok: közeli hozzátartozóval engedélyezett alá-fölérendeltségi, elszámolási, ellenőrzési kapcsolat, engedélyezett, más kereső foglalkozás, a bejelentéshez kötött egyéb, szolgálati viszonyon kívüli tevékenységre vonatkozó adatok, a szolgálati viszony összeférhetetlenség miatti megszűnésének jogcíme.

Illetmény, juttatások, költségterítések, kedvezmények és támogatások adatai:

Fegyelmi, kártérítési adatok: a fegyelmi fenyítés neve, hatálya, mentesítés, kártérítési kötelezettség mértéke, a teljesítésre vonatkozó adatok.

Társadalombiztosítási adatok: a társadalombiztosítási jogosultságot igazoló adatok, a társadalombiztosítási igazolvány, társadalombiztosítási ellátások.

A nyugállományúakra vonatkozó adatok: szolgálati lakásra jogosultság, a nyugállományba helyezés ideje, a nyugdíjfolyósítási törzsszám, egyenruha viselésének a joga.

A szociális és kegyeleti gondoskodás adatai: elhalálozás ideje, oka, a haláleset minősítése, a temetés helye, ideje, visszamaradt hozzátartozók neve és címe, segélyezés, járadékfizetés.

2.2.2. Számítógépes nyilvántartás

A nyilvántartható adatok számítógépes rendszerben is feldolgozhatók. Az önálló szervek szervezési (állománytáblázat) adatainak és hivatásos állományának a személyügyi nyilvántartás keretében nyilván tartható adatainak számítógépes rendszerben történő feldolgozását, valamint egyéb nyilvántartásokkal való kapcsolattartását az egységes számítógépes személyzeti-munkaügyi és szervezési nyilvántartó rendszer (a továbbiakban SZENYOR for Windows) programmal kell

végrehajtani.

A SZENYOR for Windows rendszer rendszergazdai feladatait és országos működtetését, valamint a központi személyügyi nyilvántartási adatok feldolgozását a BM látja el. A személyügyi alapnyilvántartás adatairól és változásairól az állományilletékes szerv adatszolgáltatást nyújt a személyügyi központi nyilvántartásnak. A számítógépes személyügyi nyilvántartó rendszer a fegyveres szerv, illetve a minisztérium egyéb nyilvántartásaival (adatrendszerével) csak az adatszolgáltatás szükséges mértékéig, egyéb adatrendszerrel csak törvény felhatalmazása alapján kapcsolható össze. A személyügyi nyilvántartásokból ezen kívül csak törvényben meghatározott szervek részére, meghatározott céllal és adattartalommal szolgáltatathatók adatok. A központi személyügyi nyilvántartásból a minisztérium, illetve a fegyveres szervek vezetői igényeinek megfelelő rendszerességgel, de évente legalább egyszer összesített adatfeldolgozást, statisztikai értékelést kell készíteni az állomány összetételéről, képzettségéről, a fluktuációról, annak okairól, a vezetési, szervezési, létszám- és bérgazdálkodással, a személyügyi, a fegyelmi, képzési stb. tevékenységgel kapcsolatos vezetői döntések előkészítéséhez.

2.2.3. Személyi anyag

A személyügyi alapnyilvántartás keretében a hivatásos állomány tagjairól személyi anyaggyűjtőt kell vezetni, amely a szolgálati viszony létesítésével kapcsolatos, a szolgálati viszony fennállása alatt és azt követően keletkezett iratokat és okmányokat, továbbá a szolgálati viszony fennállása alatt készült minősítéseket (szolgálati jellemzéseket) tartalmazza. A személyi anyagba bejegyzést tenni csak okirat, illetve erről készült írásos vezetői intézkedés alapján, az érintett egyidejűleg történő tájékoztatásával lehet, és abban kell elhelyezni a keletkezés sorrendjében az alábbi személyi iratokat:

a felvételi eljárás során keletkezett okmányok (kérelem és annak mellékletei, alkalmassági ellenőrzések anyagai, az érintett nyilatkozatai, munkaköri leírás stb.);

a kinevezési okmány egy, eredeti aláírásokat tartalmazó példánya (szerződéses állomány esetén a külön szerződés egy példánya), és mellékleteként az aláírt eskü- (fogadalom-) okmány;

személyi adatlap;

a szolgálati viszony során keletkezett okmányok (előresorolás, előléptetés, kinevezés, vezénylés, áthelyezés, egyéb intézkedést tartalmazó parancs, a kedvezményesen számított szolgálati idő lapja, a nemzetbiztonsági ellenőrzés adatai, hatályos fenytési határozat, szolgálati igazolvány nyilvántartás stb.);

a képzéssel (továbbképzéssel) kapcsolatos okmányok (beiskolázási javaslat vezetőképzésre, tanulmányi szerződés, végzettséget, képzettséget igazoló irat stb.);

minősítés (jellemezés) adatlapjai, a teljesítményértékelések;

a szolgálati viszonnal kapcsolatos igazolások, egyéb nyilatkozatok;

a szolgálati viszony megszüntetésével kapcsolatos okmányok (a szolgálati viszonnak a fegyveres szerv által kezdeményezett megszüntetése esetén beszélgetésen kell tisztázni valamennyi személyzeti, munkajogi, illetve anyagi kérdést, és az erről készült feljegyzést, vagy jegyzőkönyvet a megszüntetést elrendelő parancs jóváhagyását követően a személyi anyag részeként kell kezelni, illetve ide kerül a javaslat, kérelem, szolgálati idő igazolása stb.).

Az állományból kikerülők személyi anyagait fogyatéanyagként kell kezelni, arról külön nyilvántartást kell vezetni, és külön kell tárolni. A szolgálati viszony megszűnését követően a személyi anyaggyűjtőt (fogyatéanyag) és a nyilvántartható adatokat tartalmazó egyéb adatállományt további 50 évig a szolgálati viszonyban állók nyilvántartásától elkülönítetten kell kezelni.

2.2.4. Betekintés, anyagátadás, „nyilvános adatok”

A személyügyi alapnyilvántartásba betekinteni, illetve abból adatot átvenni jogosult:

a saját adatait illetően az állomány tagja;

az alárendeltjei vonatkozásában a minősítést végző személy, a szolgálati előljáró, az állományilletékes parancsnok, az országos parancsnok és az illetékes helyettese;

a miniszter, az államtitkár, vagy a felügyeleti hatáskörben a helyettes államtitkár;

a szervezeti egység, az országos parancsnokság, valamint a minisztérium személyügyi szervének vezetője és az arra feljogosított beosztottja, valamint a fegyelmi ügyben eljáró személy;

a törvényben meghatározott egyéb szervek és személyek;

a törvény alapján nyugellátás megállapításához szükséges adatokat a nyugdíjmegállapító szerv.

A jogszabályban foglalt személyeken és szerveken kívül – törvény eltérő rendelkezése hiányában – más részére tájékoztatást, igazolást, jellemzést, javaslatot a személyügyi nyilvántartásban őrzött iratok alapján csak az érintett hozzájárulásával lehet adni.

A személyi anyaggyűjtő a szolgálati hely tervezett vagy kérelmezett változtatását megelőzően az új szervezeti egység vezetőjének betekintésre – a más szerv (kivéve a minisztérium) kategóriájába tartozó vezetőnek az érintett hozzájárulásával – átadható.

A belügyminiszter által irányított fegyveres szervek közötti áthelyezés esetén a személyi anyagot át kell adni a fogadó szervnek, míg a további fegyveres szervek kikérése alapján – az érintett írásos hozzájárulása esetén – a személyzeti anyag átadható.

3. KÁRTÉRÍTÉSI ELJÁRÁS

A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai fegyelmi felelőssége megállapításának, a szolgálaton kívüli magatartás miatti hivatásos szolgálatra alkalmatlanná (Hszt. 56. § (2) bekezdés b/pontja), méltatlanná (Hszt. 56.§ (2) bekezdés e/pont) válás feltételeit és eljárási rendjét, valamint a hivatásos állományút és a fegyveres szervet terhelő kártérítési felelősség szabályait a következő jogszabályi rendelkezések tartalmazzák:

A Hszt. 37. B. §-a, 37.C §-a, 56. § (2) bekezdés b/és e/pontja pontja, a Hszt. 107. §-a, a Hszt. XII. és XIII. fejezete, továbbá a Hszt. 342. § (2) bekezdés 14. és 15. pontjának felhatalmazása alapján kiadott, a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról szóló 11/2006. (III. 14.) BM rendelet, illetve a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek és hivatásos állományú tagjainak kártérítési felelősségéről szóló

23/1997. (III. 19.) BM rendelet. A katonai büntetőjog hatálya alá tartozó hivatásos állományúak esetében pedig figyelembe kell venni a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 485/A-485/B. rendelkezéseit is.

A Hszt. és a végrehajtásra kiadott rendeletek igen részletesen szabályozzák a fegyelemi eljárás menetét, a fegyelmi felelősség megállapításának és érvényesítésnek feltételeit, ennek ellenére gyakran vetődik fel az analógia, azaz más anyagi és eljárási jogban levő rendelkezések, jogelvek alkalmazásának lehetősége. A Hszt. 2. § o) pontja egyértelműen kizárja az analógia alkalmazását, amikor meghatározza a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályok kizárólagos körét.

3.1. A hivatásos állomány tagja és a fegyveres szerv kártérítési felelőssége

3.1.1. A hivatásos állományú kártérítési felelősségének elvi alapjai

A Hszt. 150. § (1) bekezdése szerint a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból eredő kötelezettségének vétkes megszegésével okozott kárért kártérítési felelősséggel tartozik. A meghatározásból következően kártérítésre négy feltétel együttes megléte esetén kerülhet sor: a károkozó cselekmény a szolgálati viszonnal összefüggő magatartás legyen, a károkozó magatartás vétkes kötelezettségszegésnek minősüljön, a kár ténylegesen bekövetkezett, okozati összefüggés áll fenn a kár és a vétkes kötelezettségszegésnek minősülő magatartás között. A munkajog fontos alapelve érvényesül a Hszt-ben is azzal, hogy a károkozó vétkességét, a kár bekövetkeztét és mértékét, valamint az okozati összefüggést a fegyveres szervnek kell bizonyítani.

A kártérítés szempontjából kárnak a fegyveres szerv, illetve hivatásost foglalkoztató szerv vagyonában bekövetkezett értékcsökkenés és elmaradt haszon minősül. A hivatásos állományú a szolgálati viszonyával összefüggésben nemcsak a fegyveres szervnek, hanem harmadik személynek (szervnek) is okozhat kárt. Ide tartozik az államigazgatási jogkörben okozott kár is. A harmadik személynek okozott kárt, ha annak megtérítésére kötelezték, a fegyveres szerv érvényesítheti a hivatásos állományúval szemben.

A kárérték meghatározásánál a tényleges kárt kell figyelembe venni, ezért pl. a javítás során végrehajtott értéknövelő alkatrészcszerénél annak értékét nem lehet teljes egészében a kár eljárásban érvényesíteni. Ugyancsak le kell vonni a kárértékből, ami a megrongálódott, megsemmisült dolog értékesítéséből vagy biztosítás díjából megtérül.

3.1.1.1. A kártérítés mértéke

Gondatlan károkozás esetén a kártérítés mértéke a hivatásos állományú egy havi (bruttó) alapilletményének legfeljebb 50%-át teheti ki. Speciális szabályt ad a Hszt. azokra az esetekre, amikor a gondatlan károkozás a fegyveres szerv gazdálkodására vonatkozó szabályok megsértésével, ellenőrzési kötelezettség elmulasztásával, hatósági jogkörben eljárva a jogszabályok megsértésével, vagy olyan jogszabályba ütköző parancs, utasítás teljesítésével keletkezett, amelynek következményére az utasított a figyelmet felhívta. Ezekben az esetekben – az elsősorban vezetői állományból kikerülő károkozó – három havi illetménye erejéig felel.

Természetesen a szándékos – ideértve az ittas és bódult állapotban elkövetett károkozást is – elkövetés esetén a teljes kárt meg kell téríttetni.

Vétkességre tekintet nélkül felel a hivatásos állományú azért a kárért, amely olyan dologban keletkezett, amelyet elszámolási kötelezettséggel vett át és kizárólagosan használ (kezel). Mentessül a hivatásos állományú a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fegyveres szerv a biztonságos őrzés feltételeit nem biztosította.

Ugyancsak vétkességre tekintet nélkül felel a pénz- és értékkezelő, a pénztáros az általa kezelt pénzért, értékpapírért. Természetesen, ha a károsodás külső elháríthatatlan ok (vis major) következménye, nincs helye kártérítésnek

A leltárfelelősség is vétkességre tekintet nélküli kárfelelősség. Megállapíthatóságának azonban feltétele, hogy a raktárost a raktár átvételekor írásban tájékoztassák a leltárfelelősség formájáról és mértékéről, illetve hogy a leltári anyagokat szabályszerűen átvette, a leltárfelelősi nyilatkozatot aláírta. További feltétel, hogy a leltári készlet felett kizárólagosan rendelkezzen. Ha a leltárhiányért többen felelősek, illetményük arányában felelnek a kárért.

3.1.1.2. A káreljárás

A kártérítésre kötelezést kártérítési eljárásnak kell megelőznie, melyre az állományilletékes parancsnoknak a kár értékének megállapítását követő 60 napon belül kell intézkedni. A káreljárás során a tényállás tisztázására vizsgálót (bizottságot) lehet megbízni. A káreljárás elengedhetetlen feltétele az eljárás alá vont meghallgatása, védekezési jogának biztosítása.

A kárügyben hozott határozattal szemben a kötelezett 15 napon belül panasszal élhet, melyet a felettes parancsnok 30 napon belül bírál el, további jogorvoslatként a hivatásos állományú bírósághoz fordulhat. Kártérítési határozatot annak jogerőre emelkedésig nem szabad végrehajtani. A törvény lehetővé teszi, hogy az állományilletékes parancsnok a kiszabott kártérítés mértékét csökkentse, illetve részfizetést engedélyezzen, ha a károkozó méltányolható körülményei ezt indokolják.

3.1.2. A fegyveres szerv kártérítési felelőssége

A fegyveres szerv vétkességére tekintet nélkül köteles megtéríteni a hivatásos állományúnak szolgálati viszonyban keletkezett kárát. Mentessül a fegyveres szerv a felelősség alól, ha a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok, vagy a károsult elháríthatatlan magatartása okozta. Nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét sem, amelyet a károsult vétkes magatartása idézett elő. A bizonyítási teher a hivatásos állományúra annyiban hárul, hogy neki kell bizonyítani a károsodás szolgálati összefüggését, a kár bekövetkeztét és értékét.

Az objektív kárfelelősség érvényesül a szolgálat ellátásával összefüggésben kialakult betegség vagy az ún. szolgálati baleset esetén is. Szolgálati összefüggő balesetnek kell tekinteni az ún. úti baleseteket is, amikor nem szolgálati helyen (szolgálat közben), de szolgálat érdekében jár el a hivatásos állományú és baleset éri.

A fegyveres szerv köteles megtéríteni a károkozással összefüggésben a hivatásos állományú elmaradt jövedelmét, ideértve nemcsak a szolgálati viszonyból származó jövedelmét is, továbbá a dologi kárát, a károsodással és az igényérvényesítéssel összefüggésben felmerült költségeit, valamint – ha az bizonyíthatóan fennáll – a nem vagyoni kárát. Az elmaradt jövedelem számításánál figyelembe kell venni azt a jövőbeni változást is, amelynek bekövetkeztére előre számítani lehetett. A kár kiszámításánál a hozzátartozók károsodással kapcsolatos igényei is

érvényesíthetők.

Ha a kár összege valamely okból pontosan nem határozható meg, úgynevezett általános kártérítés alkalmazásával kell olyan összegű kártérítést megállapítani, amely alkalmas a károsodás megfelelő ellentételezésére. Meghatározott esetekben járadék formájában is megállapítható a kártérítés.

Szolgálati viszonnal összefüggő baleset, betegség esetén vagy egyéb kár elszenvedésekor a fegyveres szerv kötelessége felhívni a hivatásos állományú figyelmét a kárigény érvényesítésére. A figyelemfelhívás elmaradásának az a következménye, hogy nem kezdődik meg a kárigény elévülése.

A kártérítési igényről az állományilletékes parancsnok az igénybejelentés beérkezésétől számított 60 napon belül dönt. Fontos szabálya a törvénynek, hogy a miniszter által megállapított összeghatár (100 000 Ft) felett a kártérítés megfizetéséről az országos parancsnok dönt, illetve intézkedik. A kárigényről hozott határozat ellen panasznak nincs helye. A károsult a bíróságtól kérheti annak megváltoztatását.

Mind a hivatásos állományú, mind a fegyveres szerv kárfelelőssége tekintetében érvényesülnek az általános elévülési szabályok azzal, hogy az elévülés kezdete a károsodás bekövetkeztétől, illetve annak megállapíthatóságától kezdődik, nem pedig a károkozó magatartás elkövetésétől. Így például egy szolgálati balesetből származó egészségromlással összefüggő kárigény az egészségromlás megállapíthatóságától érvényesíthető.

II. FEJEZET RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS VEZETÉSÜK

1. A RENDVÉDELMI SZERVEK SZERVEZETE ÉS VEZETÉSI RENDSZERE

A vezetési és szervezési ismeretek anyagához kapcsolódva ez a jegyzet azokat a vezetési elveket tartalmazza, amelyek a rendvédelmi szervek szolgálati tevékenysége során alkalmazásra kerülnek, illetve a vezetők tevékenysége során megfigyelhetők. Az általános vezetési és szervezési elmélethez kapcsolódó ismeretanyag a rendvédelmi szervek vezetői számára ad rendszertani, szervezet felépítési, vezetés-módszertani alapokat ahhoz, hogy a vezetési módszerei elsajátíthatóak legyenek, illetve egységes szemlélettel, azonos megközelítéssel forduljanak a szolgálati tevékenység vezetése felé.

A rendvédelmi szervek szervezeteinek és munkamódszereinek fejlődése szükségtelenül magával vonja a következőkben leírtak további korszerűsítését, aktualizálását. Erre a modul oktatásakor az előadásokon, szemináriumokon kerül sor. Használatát az előadásokon készült jegyzetek, szemináriumok, gyakorlati tapasztalatok ismeretanyagával kiegészítve javasoljuk.

1.1. A vezetésről általában

1.1.1. A vezetés gyakorlati megközelítésben

A szervezetek vezetése rendkívül összetett feladat, amelyre tudatosan készülni kell. Nagyon fontos hogy az újonnan megbízott, vagy kinevezett vezető szakmailag kifogástalan kondíciókkal rendelkezzen, teljes mértékben legyen jártas a szakmája legfontosabb szabályzóiban, a gyakorlati

végrehajtás sajátosságaiban.

A hivatali szervezetben a vezetőt és beosztottat egyaránt írott jogszabályok kötik, amelyek szabályozzák munkakapcsolatukat, amely alapvetően a vezető utasítási jogával és a beosztott végrehajtási kötelezettségével jellemezhető legegyszerűbben. Ebben az esetben a vezető egyénisége kissé háttérbe szorul, hiszen a hivatali szervezetben a nagyfokú szabályozottság miatt esetenként nehéz az egyéniség érvényesítése. A vezetőnek a viselkedését, tevékenységét, beosztottaihoz való viszonyát a jogszabályoknak megfelelően kell alakítani, de a háttérben meghúzódó etikai-morális szabályok betartása sem elhanyagolható, amely elsősorban a vezető személyiségétől függ. A sok tényező között lehetőleg meg kell teremteni az arányosságot.

Mindennek megvannak az ok-okozati összefüggései. Annak, hogy kit jelöltek ki erre, vagy arra a vezetői posztra, megvannak az előzményei. Feltehetően a munkahelyi vezető (feljebbvaló) látja a vezetőnek jelölt személy munkánkért és munkatársakért érzett felelősségét, szakmai felkészültségét, személyi adottságait. Azzal, hogy rá bízta az általa vezetett szervezet egy részét, bízik benne, hogy az a jövőben is eredményesen fog működni. *(Erre természetesen majd az idő ad választ, nem kevés múlik azon, hogy a vezető hogyan hajtja végre a rábízott feladatokat, hogyan teljesíti a követelményeket, hogyan és milyen módszerekkel motiválja munkatársait az elvárt teljesítményre).*

1.1.2. Gyakorlati tanácsok

Milyen gyakorlati tanácsokat adhatunk a vezetőknek? Lássunk egy példát! A vezetési célok megvalósítása érdekében W Edward Deming's tanácsait ajánljuk, egyben megjelöljük azt az elvet, amelyből a tanács származik.

	Gyakorlati tanács	Elv
1	A célod elérésében légy következetes és határozott	Szilárdság
2	Fogadd el az újat, mindig légy nyitott rá, a javaslatokat mindig mérlegeld, ha lehet, próbáld ki és ha beválik, vezesd be azokat	Innovativitás
3	Mindig mindenben mutass példát, járj elől, minőségi munkát adj ki a kezedből.	Példamutatás
4	Mindig hosszútávon gondolkodj, ne add fel a stratégiádat a napi érdekekért	Előrelátás
5	Folyamatosan képezd magad, de ne feledkezz meg munkatársaidról sem.	Önképzés
6	Vezetési módszereidet, időszakonként vizsgálj felül, vezetőtársaiddal beszéljétek át a vezetési tapasztalatokat.	Önkritika
7	Vezesd szervezeted kiszámíthatóan és megfontoltan, legyen őszinte légkör, tartózkodj a büntetések kiszabásától, ha lehet, minden esetben pozitívan motiválj.	Nyitottság

8	Rombold le az akadályokat az egyes szervezeti egységek között, mindenkinek a teljes szervezet sikeréért kell dolgoznia, ezt tudatosítsd munkatársaidban.	<i>Szinergia</i>
9	Találj ki valamilyen slogent, vagy buzdítást, amely legjobban jellemzi szervezeted tevékenységét, azt hitvallásként helyezd el a bejáratnál, hogy mindenki lássa.	<i>Motiválás</i>
10	Hagyd, hogy munkatársaid legyenek büszkék a szervezetükre, minden alkalmat használj ki munkájuk elismerésére, és szervezeted jó hírnevének öregbítésére.	<i>Siker</i>
11	1. Ha van rá lehetőség állíts fel normákat, amit munkatársaid is elfogadnak és végre is hajtanak, hogy teljesítményüket objektíven tudd mérni.	<i>Objektivitás</i>
12	Szervezz folyamatosan tréningeket, továbbképzéseket, hagyd, hogy munkatársaid fejlődjenek, képezzék magukat, anyagilag is támogasd tanulmányaikat ha van rá lehetőség, és gondoskodj arról, hogy néha kiszakadjanak a mindennapi munkából.	<i>Fejlesztés</i>
13	1. Esetenként menjetek el közösen kirándulni, főzzetek, süssetek valamit, vagy ebédeljetek együtt egy étteremben, ünnepeljétek meg a nevezetes eseményeket (névnapok, előléptetések, jutalmak stb). Sportoljatok együtt, vállalati rendezvényeken (pl.: sportversenyeken) mindannyian együtt (pl.: egyforma pólóban) jelenjete meg. Minden lehetőséget ragadj meg a csapatszellem erősítésére.	<i>Kollektivitás</i>
14	Munkatársaid közül kezd el kinevelni a lehetséges utódaidat, ne feledd, te sem lehetsz örökké vezető, valószínű, ha ügyesen csinálod, akkor magasabb szintű szervezeteket fogsz irányítani és jó, ha az alsóbb szinten lévő vezetők a „te embereid” és mindenben támogatnak	<i>Csapatépítés</i>
15	1. Tedd érdekeltté munkatársaidat, hogy vegyenek részt a szervezetednél folyó munka tökéletesítésébe, értesd meg velük, hogy a sikeres munka mindenki közös érdeke.	<i>Érdekegyeztetés</i>
16	Ne feledd el, a munkatársaid sikere a te sikered, a te sikered pedig a munkatársaidé. Légy tisztában azzal, kinek mi a gondja, erőssége – gyengesége. Támogasd munkatársaidat mindenben, problémájuk megoldásában segítsd őket és ők is hasonlóan segítenek majd téged munkájukkal.	<i>Csapatmunka</i>

A gyakorlati gondolatok után következnek a vezetés elméleti alapja.

1.1.3.A vezetéssel szemben támasztott követelmények

A vezetéssel szemben támasztott legfontosabb követelmények – amelyeket vezetőként érvényre kell juttatnunk – a következők lehetnek:

- A **folyamatosság** azt jelenti, hogy a vezetésnek minden körülmények között megszakításmentesnek kell lennie. A munkatársak mindig érezzék a vezető gondoskodását, és azt, hogy sikereiket, eredményeiket, de hibáikat is figyelemmel kísérik. Az alárendeltek számára a feladatot kellő időben kell megszabni, ha szükséges, késedelem nélkül be kell avatkozni a végrehajtás folyamatába, azt módosítani kell. Meg kell szervezni, hogy a vezető távolléte, vagy elfoglaltsága esetén mindig legyen valaki, aki döntés-, illetve intézkedő képes. A vezetés folyamatosságát biztosítja a kidolgozott és szabályozott helyettesítési rendszer, amelyben világosan meghatározzák a helyettesítő személy kompetenciáit; az átruházott hatáskörök rendszere; az előzetes intézkedési tervek rendszere; az ügyeleti- és készenléti szolgálatok vezénylése és a számukra kidolgozott szolgálati utasítások; az előjárói, felettesi jogviszony.
- A **szilárdság** a feladatok végrehajtására való eltökéltséget jelenti, mely során a beosztottak a kiadott utasításokat, parancsokat megfelelő szinten és határidőn belül hajtják végre. A vezető szilárdan tartson ki az általa eltervezett feladat végrehajtása mellett, ne riadjon meg a nehézségektől, ne azt keresse, hogy miért nem lehet megoldani a feladatot, hanem azt, hogy azt hogyan lehet minél eredményesebben és minél kevesebb energia ráfordításával megoldani. Ezt a szemléletet munkatársaival is tudatosítsa. A vezetés szilárdságát biztosítja a döntések körültekintő előkészítése, a feladatok pontos meghatározása, a végrehajtás feltételeinek minden oldalú biztosítása, a végrehajtók állhatatossága, amely elsősorban kitartást, hűséget, elszántságot igényel a vezetőtől eredeti céljai mellett és nem makacsságot a lehetetlenné váló célok és feladatok fenntartása érdekében.
- A **rugalmasság** a bekövetkezett változásokra való reagálást, érzékenységet jelenti. A vezető legyen képes a megváltozott helyzet függvényében új elhatározásra jutni, új döntést megalkotni. Vegye figyelembe munkatársai javaslatait, jobbító szándékait, alkalmazkodjon a megváltozott helyzetekhez. Látszólag a szilárdság elvével ellentétes elvet képez, azonban a valóságban azzal szorosan összefügg, azt a követelményt támasztja a vezetővel szemben, hogy bátran változtassa meg korábbi elhatározását, ha az ott kijelölt célokat nem tudja teljesíteni, vagy a körülmények annyira megváltoztak, hogy azok teljesítése aránytalanul nagy erőfeszítést igényelne a szervezettől.
- A **következetesség**, amely a kiszámíthatóságot biztosítja. A vezető munkája során mindig mindenkinek a teljesítményét egyértelműen és objektívan ítélje meg, legyen az pozitív vagy negatív irányú. A munkatársak érezzék ezáltal, hogy a pozitív munkavégzésüknek egyértelműen meg van az elismerése, illetve mulasztásaik nem maradnak következmények nélkül. Azt is jelenti, hogy azonos problémák megoldásához a vezető azonos megközelítéseket alkalmaz, ezáltal kiszámíthatóvá teszi a vezető reakcióit. Nem azonos a sablonos döntésekkel, amely különösen a jogsértők elleni fellépés során súlyos szakmai hibát jelent. Segíti a következetesség elvének alkalmazását a szakmai tapasztalat, a vezetői rutin, a huzamosabb ideig betöltött, különböző szintű vezetői beosztás.
- Az **előrelátás** a tevékenységet befolyásoló körülmények és feltételek felismerését, előrejelzését jelenti. A vezetőnek széles látókörrrel, megfelelő információkkal kell bírnia a várható

feladatokkal és azokkal a körülményekkel kapcsolatban is, amelyek csak közvetve befolyásolják a szervezet működését. Látnia kell az elgondolt eredményt, annak jövőbeni hatásait, azt tudnia kell eredményesen közvetítenie a jövő képét munkatársai irányába is. Az előrelátás elvének érvényesülését segítik a különböző helyzetek bekövetkezése esetére készített prognózisok, előzetes intézkedési tervek, forgatókönyvek (szcenáriók), kockázatelemzések. A várható hatások speciális elemzési módszerének tekinthetjük az erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek számbavételével készített SWOT elemzéseket.

- Az **operativitás** azt jelenti, hogy a probléma megoldása illeszkedik a körülmények várható változásaihoz, rugalmasan, azonnal követi a módosulásokat. A vezető problémafelismerő, problémamegoldó képességét jelenti. Az előljárók, a beosztottak azt várják a vezetőktől, hogy gyorsan találják meg a problémák megoldásának alternatíváit, találják meg az optimális megoldást. Segíti az operativitás elvének érvényesítését a vezetési folyamat elektronikus támogatása, adatbázisok, elemzésre-értékelésre alkalmas programok, elektronikus formában kidolgozott űrlapok, okmányok, levelek és más közlemények, mobil távközlési és informatikai eszközök, térinformatikai szolgáltatások.
- A **tervszerűség** során a vezető, a feladat teljesítését a feladatok összekapcsolását az erőforrások célszerű alkalmazását valósítja meg. A tervszerűség jellemzője a jó minőségű és színvonalas tervek készítése és betartása. A szervezet tevékenysége tervezetten történjen, azok végrehajtását időszakonként egyéni és szervezeti szinten értékeljük. Legyen távlati közép- és rövidtávú célunk, amit végrehajtandó feladatokra, a végrehajtásban résztvevő szervekre és személyekre, a végrehajtás idejére vonatkoztatunk, feltüntetjük azok logikai kapcsolatait és az erőforrás szükségletét is.
- A **rejtettség** az a követelmény, amelynek betartása biztosítja a váratlanságot és a meglepetést. Ennek a követelménynek az érvényre juttatásával az ellenőrzések hatékonysága növelhető meg. Nem bizalmatlanságról van szó, hanem arról hogy akkor is jól menjenek a dolgok, ha a vezető személyesen nincs is jelen. Különösen fontos a rejtettség elvének érvényesítése abban az esetben, ha a szervezet működése valamely veszélyeztető hatásnak van kitéve és a vezető, vagy vezető szerv, a vezetési infrastruktúra felderítése további veszélyhelyzetek kialakulásához vezetne. A rejtettséget a vezetési információk minősített adatként történő kezelése, vezetési pont álcázása, rejtjelező eszközök használata, megtévesztő vezetési információk kiadása, rezsim rendszabályok bevezetése biztosíthatja.

1.1.4. A rendvédelmi szervek vezetésének legfontosabb elvei, sajátosságai

A vezetőnek a rendvédelmi vezetői tevékenysége során a következő elveknek kell megfelelni.

- Az **egyszemélyi vezetés elve** értelmében a parancsnok, vezető teljes és oszthatatlan felelősséggel tartozik a rábízott szervezet tevékenységéért, működéséért.

Sajátos jogállással rendelkezik a *munkáltatói jogkört gyakorló előljáró*, aki az a parancsnok, vezető, aki jogosult a szolgálati viszony létesítésére, megszüntetésére, tartalmának törvény szerinti érvényesítésére, a fegyelmi és kártérítési felelősség megállapítására, valamint mindazon jogok gyakorlására és kötelezettségek teljesítésére, amelyeket jogszabály a munkáltató részére meghatároz.

Az adott szervezethez tartozó állomány szempontjából meghatározó az *állományilletékes parancsnok, vezető*, aki általános munkáltatói jogkört gyakorló előljáró és a fegyveres szerv olyan

szervezeti egységét vezeti, amely önálló állománytáblázattal rendelkezik. Gyakorolja mindazon munkáltatói jogokat, és teljesíti azokat a kötelezettségeket, amelyeket a törvény nem határoz meg más parancsnok, vezető részére.

A hivatásos állomány tagjával szemben a magasabb szolgálati beosztásánál fogva parancs, intézkedés kiadására vagy munkáltatói jogkör gyakorlására jogosult személy a *szolgálati előljáró*. A szolgálati előljárónak vezető beosztású, kormánytisztviselőként foglalkoztatott személy is minősülhet.

- **A centralizált vezetés elve** érvényesítése érdekében a szervezetek és az azokat vezető személyek alá-fölérendeltségi viszonyban vannak egymással. A rendvédelmi szervek országos parancsnokságai, illetve főigazgatóságai élén a központi szervezeteket vezető országos parancsnokok, vagy főigazgatók állnak.

Minden vezető (parancsnok) alapvető feladata, az előjáróktól kapott parancsok (intézkedések, utasítások) maradéktalan végrehajtása és végrehajtatása.

- **A szubszidiaritás elve** azt a követelményt támasztja, hogy minden döntést a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ott, ahol a legnagyobb hozzáértéssel rendelkeznek a végrehajtáshoz. Ebből adódik, hogy a döntési problémákat akkor lehet magasabb vezetési szintek felé továbbítani, ha az adott szinten nem rendelkeznek megfelelő hatáskörrel a döntés meghozatalához, illetve nincsenek meg a végrehajtás feltételei. Megvalósulását segíti a helyesen kialakított szervezeti struktúra, amelyben kellően elhatárolódnak a vezetési szintek és szakmai profilok, valamint a szervezetek működési rendjét, a vezetők döntési kompetenciáit egyértelműen határozzák meg. Ugyancsak segíti a megvalósulását a pontosan kialakított jelentési és tájékoztatási kötelezettségek, a formális és informális érintkezés szabályozása.

- **Az alárendeltek kezdeményezésének elve**, a végrehajtás során keletkezett új helyzetekre való reagálást jelenti a beosztottak részéről. Az előjáró tudomására kell hozni az új információkat, tájékoztatni kell a bekövetkező eseményekről és változásokról. Az alárendeltek öntevékeny kezdeményező magatartása lehetővé teszi a kialakult helyzet pontos ismeretét, a lehetőségek közül a legjobb megoldás kiválasztását. Kedvező körülményt teremt az elv alkalmazásához, ha a szervezetben nyíltak az emberek, közvetlenül is fordulhatnak az előjáróhoz, igénylik és méltányolják véleményüket. Ahhoz, hogy kezdeményezéseik reálisan megvalósíthatóak legyenek ismerniük kell a vezető céljait, a cél eléréséhez tervezett feladatokat, a rendelkezésre álló erőforrások mennyiségét és minőségét. Csakis a jól tájékozott, felkészült beosztottak tudnak eredményre vezető javaslatokat, kezdeményezéseket tenni.

- **A vezetés állandó készenlétének elve** azt jelenti, hogy a szervezet különböző szintjén lévő vezetőknek állandóan készen kell állnia az előre nem látható váratlan feladatok megoldására. Mindig kell lennie egy ún.: „B tervnek”, amely a helyzet megváltozása esetén alternatívát nyújthat. A rendvédelmi szervek esetében a vezetés személyi és tárgyi feltételeit is folyamatosan biztosítani kell, ezen kívül fel kell készülni a vezetési feladatok más személynek, vagy szervezeti elemnek történő átadására, a kommunikációs csatornák megváltoztatására.

- **A vezetés logisztikai biztosítása** a vezetés számára szükséges anyagok, információk, személyek, energiák rendszereken belüli és közötti áramlásának tervezését, szervezését, irányítását, ellenőrzését jelenti. A gyakorlatban azoknak a materiális szükségleteknek a kielégítését jelenti, amely nélkül a vezetők, vezető szervek nem tudnák teljesíteni feladataikat, általában a vezetési infrastruktúra megteremtését, működtetését jelenti az erre a feladatra szakosodott vezetési részlegek részéről. Szakmai területei lehetnek: elhelyezés, élelmezés, szállítás, informatikai biztosítás, energetikai biztosítás, térképészeti ellátás, ruházati ellátás, műszaki eszközök biztosítása, a logisztikai szolgáltatásokat nyújtó szakmai személyzet biztosítása. A logisztikai feladatokat 9 szempont szerint foglalhatjuk össze: a megfelelő információ, a megfelelő anyag, a megfelelő

- **Az együttműködés elvét** figyelembe véve, a rendvédelmi szervezet tevékenysége csak akkor lehet eredményes, ha az alárendelték és együttműködők tevékenysége folyamatosan koordinált. A tevékenységben résztvevő minden egyes alrendszer a saját feladatát pontosan ismeri, az együttműködő alrendszerek tevékenységéről pedig tájékozott. A jól szervezett együttműködés a siker elérésének alapvető feltétele, működtetése szinte a vezetés alapfilozófiája. Sikeres alkalmazásával nagy mennyiségű erő és eszköz takarítható meg a tevékenységek végrehajtása során. Az együttműködést mindig a felsőbb vezetési szintekről szervezzük az alárendelt szervezeti egységek, vagy személyek között. Az együttműködés az azonos szintek közötti partneri kapcsolatokon, a kölcsönös előnyökön és a viszonyosságon alapul.

1.2. A rendvédelmi szervek rendszermodellje

Az általános rendszermodell szerint a szervezet a bemeneti oldalon kapott erőforrásokat sajátos szervezeti rendben, adott környezeti feltételek közepette a számára meghatározott célok és feladatok szerint a társadalom számára szükséges kimeneti értékekké alakítja át. A szervezeti rendszer befogadja és átalakítja mindazokat a humán értékeket, materiális, valamint immateriális javakat, amelyeket a szervezeti-működési célok eléréséhez a rendelkezésére bocsátanak és a célok elérésének színvonalával, gazdasági mutatókkal, valamint egyéb szervezeti jellemzőkkel írható le működésének eredménye.

Mindebből következik, hogy a bemeneti oldalon szereplő tényezők mennyiségi és minőségi állapota, bár külső tényezők által determinált, azonban a szervezetbe történő bekerülés után (adott környezeti feltételek közepette) döntően a szervezeten múlik, hogy milyen színvonalon teljesíti a működési célokban meghatározottakat.

Éppen ezért a szervezeten belüli viszonyok kialakítása kulcsfontosságú vezetési feladat, amely nem nélkülözi a szervezeti rendszer és környezetének alapos ismeretét.

A rendvédelmi szervek szervezete – rendszertani osztályozás alapján – társadalmi szervezet, amely a társadalom és a természet makró-struktúrájával számtalan felületen érintkezik.

Más szempontból egy rendvédelmi szervezet valóságos működési funkciókkal rendelkező, aktív tevékenységet folytató, célszerűségi elven szerveződő, jellemzően nem értéktermelő folyamatokat végző (improduktív) szervezet. Kibernetikai szempontból vizsgálva a nyílt rendszerekhez tartozik, mivel erőforrásait a társadalmi környezetből veszi fel és működésének hatásai is a társadalmat érik.

Funkcióját tekintve működésének hatása a külső (határon túli) és a belső (országon belüli) társadalmi viszonyokat egyaránt érinti.

A szervezeten belüli alrendszerek különböző struktúrákat alkotnak. Megfigyelhető a humán szféra sajátos rétegződése (lásd: állománykategóriák), a materiális és immateriális szféra eredeti kategóriák szerinti megkülönböztetése (lásd: anyag nemek, informatikai rendszerek). Ezen túlmenően kialakul az erőforrások területi és funkciók szerinti kezelésére alkalmas több szintű szervezeti rend, amely horizontális és vertikális síkon a szervezetek elkülönülését és lépcsőzését eredményezi. (lásd: főkapitányságok–kapitányságok–kirendeltségek–őrsök, vagy igazgatóságok–kirendeltségek–őrsök és helyi szintű kiszolgáló–biztosító szervezetek).

A szervezet csúcán a vezető (parancsnok) helyezkedik el, egyszemélyi felelős vezetőként felel az általa vezetett szervezet teljes működéséért. Ő a központi személy, felelős mindazért, amit megtett, vagy megtenni elmulasztott. Szerepe, hogy összefogja az egész szervezete tevékenységét, a vezetési funkciók gyakorlásával biztosítsa annak működését, juttassa érvényre a felsőbb szintű vezető (az előljáró) a szervezet működésével kapcsolatos elvárásait.

Bármely vezetési szinten tevékenykedjen a vezető – a feladatai teljesítése érdekében – rendkívül szerteágazó tevékenységet kell végrehajtania. Ismernie kell a vezetési folyamat egyes elemeit, az egész vezetési folyamatot, valamint annak gyakorlati megvalósulását és hatását a szolgálat ellátás folyamatára.

Mindezek alapján: a vezető-irányító munka, a vezető (amennyiben rendelkezésre áll a törzs¹) olyan személyes és komplex tevékenysége, melyet a tevékenység előkészítése, megtervezése, a döntés meghozatala, a munka megszervezése, irányítása, ellenőrzése és értékelése során végez.

A végrehajtás során a folyamat egyes elemei kimaradhatnak, módosulhat a sorrend, újraindulhat az egész folyamat. Számtalan variáció létezik, amely a napi munka során derül ki, de a fő irányvonalat mindenképpen célszerű követnünk, hiszen ez az algoritmus a vezetői gyakorlatban jól bevált.

A rendészeti vezetés specifikus jellege miatt, a vezetési funkciók gyakorlása során egészen

¹ Az egyes szakterületek szakembereiből álló munkatársak, akik a vezető (parancsnok) közvetlen alárendeltségében állnak, az egyes feladatok előkészítésével és végrehajtásával segítik annak vezető-irányító munkáját.

speciális sajátosságokkal is rendelkezik: a centrális vezetésből adódóan a hatalmi viszonyok erőteljesen érvényesülnek (alá-fölérendeltség), a szigorúan egyszemélyi parancsnoki rendszer működik. Nyitott jellege miatt erőteljesen ki van téve a környezeti hatásoknak, ezért a szolgálati feladatok végrehajtása esetenként életveszélyes helyzetben történik, esetenként az élet, a testi épség feláldozását is igényli. A tevékenységek végrehajtása magas fokú szakszerűséget, tervszerűséget és több szerv koordinált tevékenységét igényli.

Mint parancsnoknak mit jelent ez?

1. *Szervezetének bemeneti elemeit ugyan nem Ön határozza meg, de személyes felelősséggel tartozik a rendelkezésére bocsátott források felhasználásáért, a célok eléréséért és a feladatok végrehajtásáért.*
2. *Ön felel azért, hogy az Ön által irányított szervezeti rendszer illeszkedjen a környezetéhez tartozó más rendszerekhez, vagyis találja meg azokat a kompromisszumokat a környezetével, amelyek sikeressé teszik szervezetének működését.*
3. *Az előző pontok követelményeit csakis törvényes keretek között, az Ön szolgálati előjárója által meghatározott működési rend, illetve informális követelménytámasztása figyelembevételével teljesítheti.*

1.2.1. A rendvédelmi szervek cél- és feladatrendszere

1.2.1.1. A működési célok tagolása

A „rendvédelmi szerv” fogalom azoknak a szervezeteknek a gyűjtőneve, amelyek a jogszabályokkal meghatározott társadalmi rend megsértésének megelőzését, a jogsértő állapotok és magatartások elhárítását, megszakítását, a jogsértő magatartások szankcionálását a jogszabályokban biztosított kényszerítő eszközök alkalmazásával jogosultak végrehajtani.

A rendvédelmi szervek létrejötte és léte pontosan körülhatárolható társadalmi célkitűzésekre vezethető vissza, amelyeket a Magyarország Alaptörvénye és sarkalatos törvényei fogalmaznak meg. Azoknak a jogsértő cselekményeknek a körét, amelyek esetében eljárhatnak és azoknak az eszközöknek a körét, amelyeket alkalmazhatnak, sarkalatos törvényekben határozzák meg. A működési rendjükre vonatkozóan más jogszabályokban, vagy a közjogi szervezetszabályzó eszközökben írhatnak elő szabályokat.

A rendvédelmi szervezetek két fontos társadalomvédelmi cél teljesítésében vesznek részt:

- **Elsőként:** a társadalom érdeke az idegen hatalom fegyveres támadása elleni felkészülés, Magyarország függetlensége, területi sérthetatlensége, a lakosság és az anyagi javak megvédele, illetőleg az államszervezet zavartalan működőképességének biztosítása.
- Ebből a célból létrehozta a fegyveres szervek intézményrendszerét, amelyek között tipikusan a Magyar Honvédség látja el az ország külső támadással szembeni fegyveres védelmét, amelyben a rendvédelmi szervek sajátos képességeiknek megfelelően vesznek részt. Ebből adódóan a rendvédelmi szervek a jogszabályban meghatározott hatáskörükben, illetékességi területükön:
 - a) ellátják a honvédelem érdekében meghatározott feladataikat,
 - b) ellátják a részükre kijelölt személyek és létesítmények védelmét,
 - c) támogatják a Honvédséget egyes feladatainak végrehajtásában,

d) részt vesznek a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátásában,

e) közreműködnek a rendkívüli intézkedések végrehajtásában,

f) együttműködnek a helyi védelmi igazgatás szerveivel a honvédelmi feladatok ellátásában.

• **Másodikként:** a rendvédelmi szervek az Alaptörvényben megállapított szervezeti kompetenciájuk alapján vesznek részt Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelmében, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítésében, valamint a jogrend érvényesítésében. Működési céljaikat az érvényes biztonság- és védelempolitikai elvek, illetve a nemzeti biztonsági stratégián alapuló ágazati stratégiák határozzák meg. A rendvédelmi szervek sajátos működési céljaikat a rájuk vonatkozó jogszabályok és a közjogi szervezetszabályzó eszközök határozzák meg.

1.2.1.2.A rendvédelmi- és a fegyveres szervek feladatrendszere

A célokat összetett feladatrendszer váltja fel, amelyet a célok szerint *honvédelmi közreműködői*², valamint *sajátos szakfeladatokra* és más *kiegészítő feladatokra* oszthatunk fel. Ezen alapfeladatok mellett más jogszabályok által meghatározott, vagy átruházott feladatokkal is rendelkeznek Magyarország fegyveres szervei. Ezek szervesen kapcsolódnak az alaprendeltetésben meghatározott célok és belőlük származtatott feladatok teljesítéséhez.

A rendvédelmi szervek:

Kiterjesztett – a rájuk vonatkozó sarkalatos és egyéb törvényekben megállapított – hatáskörrel felruházva a rendvédelmi szervek védik Magyarország belső társadalmi rendjét, a lakosságot és az anyagi javakat az alábbi feladatok szerinti tagoltságban.

• A **rendőrség** alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. Ezen kívül a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és rá vonatkozó törvényben³ meghatározott bűnmegelőzési, bünfelderítési célú ellenőrzés.

A fenti feladatrendszerre – funkcionális elvek szerint elhatárolva – három rendőrségi szervezeti egységet hoztak létre.

a) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervre; (központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság, ORFK);

b) a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szervre (központi szerve a Nemzeti Védelmi Szolgálat, NVSZ); valamint

c) a terrorizmust elhárító szervre (Központi szerve a Terrorelhárítási Központ, TEK) tagozódik.

² A rendvédelmi szervezetek honvédelmi feladatait az irányító miniszter a honvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben rendeletben határozza meg.

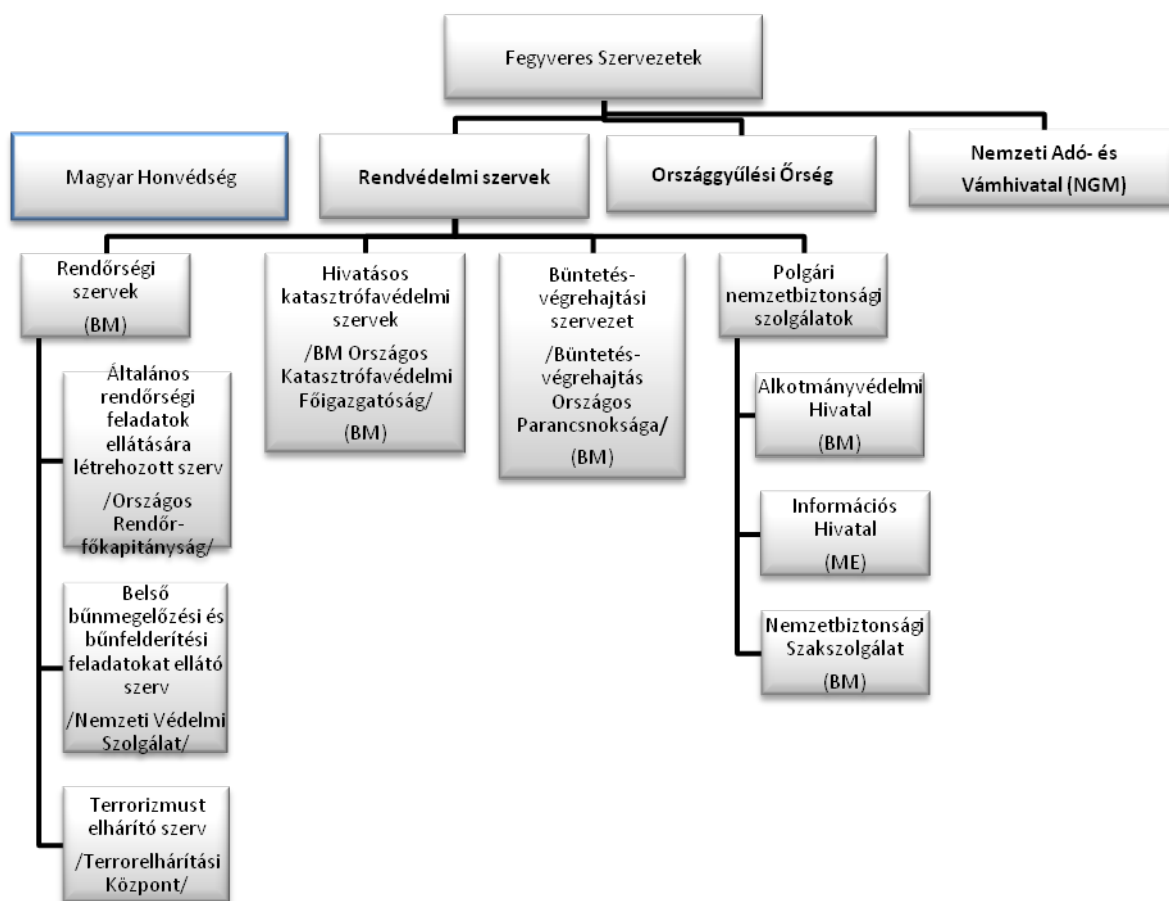
³ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

- A **hivatásos katasztrófavédelem** alapvető feladata a katasztrófák hatósági megelőzése, a bekövetkező polgári veszélyhelyzetekben a mentés végrehajtása, a védekezés megszervezése és irányítása, a káros következmények felszámolása, a helyreállítás-újjaépítés megvalósítása. Központi szerve az Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF).
- A **büntetés végrehajtási szervezet** alapvető feladata a szabadság-elvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárási kényszerintézkedések, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírság átváltoztatása folytán megállapított elzárások végrehajtása. Központi szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP).
- A **polgári nemzetbiztonsági szolgálatok** alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.
- Funkcionális szerepük szerint:
 - a) az Alkotmányvédelmi Hivatalra (AH);
 - b) az Információs Hivatalra (IH) és a
 - c) Nemzetbiztonsági Szakszolgálatra (NBSZ) tagozódik.

Fegyveres szervek:

- Az **adó- és vámszervek** alapvető feladata a költségvetés és az alapokat illető kötelező befizetések, támogatások, adó-visszaigénylések vagy adó-visszatérítések megállapítása, beszedése, nyilvántartása, végrehajtása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése. Központi szerve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV).
- Az **Országgyűlési Őrség** feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása, jogszabályokban meghatározott személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása.

A fegyveres szervek struktúráját – a fegyveres erőkhöz sorolt Magyar Honvédséget is feltüntetve – az alábbi ábra szemlélteti:

Mint gyakorló parancsnoknak, a figyelmükbe ajánljuk:

1. Magyarország fegyveres szervei együttesen járulnak hozzá az ország biztonságának szavatolásához. Tevékenységük komplex biztonsági rendszert alkot, azonban feladataik szerint eltérő kompetenciákkal rendelkeznek.
2. Vezetői munkája során mindig gondoljon arra, hogy az Ön szervezetének ugyan egyedi kompetenciája van, azonban tevékenysége egy komplex feladatrendszer megvalósítását szolgálja. Működjön együtt az azonos szintű szervezetekkel!
3. Ne helyezze a saját szervezete érdekeit más szervezetek elé, mert ezzel megbontja a szervezetek közötti egyensúlyt és ezzel súlyosan veszélyeztetheti az ország biztonságát.

1.2.1.3.A működési célokat és feladatokat befolyásoló tényezők

A felsorolt szervek működési céljait és feladatait a rájuk vonatkozó jogszabályok, közjogi szervezetszabályzó eszközök, politikai és közérdekű elvárások határozzák meg.

Külpolitikai téren befolyással van:

- a nemzetközi politikai helyzet alakulása, elsősorban a szövetséges (NATO, EU) és a szomszédos országokhoz fűződő államközi, politikai, gazdasági, társadalmi kapcsolatok területén;
- a térség gazdasági és társadalmi viszonyainak változása, meghatározó módon a közeli- és a szomszédos országok lakosságának szociális helyzete, szabadságjogai biztosíttatása, társadalmuk érdektagoltsága és annak kifejeződése az ország belső politikai berendezkedésében, kül-, és belpolitikájában;

- a nemzetközi jogrend országunk által követett szabályozása, különösen a szomszédos országokkal kötött államközi szerződések, a kölcsönös biztonság megteremtése érdekében megkötött együttműködési és szakmai tartalmú egyezmények;
- a nemzetközi bűnözés alakulása és ennek nyomán a bűnüldözés terén országunkra háruló feladatrendszer, különös tekintettel a terrorizmus, a fegyver és a kábítószer-csempészet, az ember és árucsempészet káros hatásaira, valamint a katasztrófát okozó veszélyhelyzetekre;
- a közeli és távoli térségekben kialakulható válság hatására bekövetkező kedvezőtlen gazdasági-társadalmi helyzet és ennek következtében kialakuló migrációs folyamatok;
- humanitárius és természeti katasztrófák, ennek veszélyeztető hatásai, illetve általuk támadt kötelezettségek.

Belpolitikai téren meghatározóvá válhat:

- a kormányzati politika távlati célja és aktuális feladata, a kormányzati munkát meghatározó módon befolyásoló (párt-) politikai törekvések;
- az ország érvényes biztonságpolitikai és védelmi koncepciója, kiemelten a honvédelmi, közrendvédelmi, gazdaságvédelmi, katasztrófavédelmi, nemzetbiztonsági területek;
- a belső rend védelmére fordítható gazdasági erőforrások nagysága, a rendvédelmi szervek infrastruktúrájának állapota és felhasználásának célszerűsége;
- a hatályos Alaptörvény és a biztonságot szavatoló szervezetekre vonatkozó törvények koherenciája, beleértve a különleges jogrend idején bevezethető intézkedések rendszerét is.

A felsorolt tényezők bármelyike meghatározó módon – állandó vagy ideiglenes jelleggel – befolyásolhatja egy rendvédelmi szervezet működési célját és feladatát.

A változások egy jelentős része az Alaptörvény, szakmai jogszabály, vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz módosításához köthető, más része azonban a kormányzati és a felelős tárca szakirányítási hatáskörébe tartozik, így a szervezet alkalmazásában azonnali változásokat igényelhet és eredményezhet. A rendvédelmi szervezetek struktúrája ezért szükségszerűen nagyfokú rugalmasságot mutat, vezetési elveiben az operativitás érvényesül, vagyis bármikor készen áll a törvényes feltételeknek megfelelő új feladatok végrehajtására.

Kérjük, parancsnoki munkája során ne feledkezzen meg arról, hogy:

1. *A külpolitikai és belpolitikai tényezők hatására a rendvédelmi szervek működési céljai gyakran változhatnak. Bár a hatások szervezeti reagálására általában jogalkotás, illetve a központi irányító szervek szintjén van lehetőség, Önnek feltétlenül azonosulni kell a szervezetét ért új követelményekkel. Vagyis: ne álmodozzon statikus szervezeti struktúráról, stabil létszámviszonyokról.*
2. *Önnek kötelessége, hogy megteremtse az új követelményeknek megfelelő szervezeti működés feltételeit, azaz alkalmazza azokat a közjogi szervezetszabályozó eszközöket, amelyekkel szervezete a legrövidebb időn belül, a leghatékonyabb működési rendben tudja teljesíteni az új követelményeket.*

1.2.1.4. A rendvédelmi szervek működési célja és feladatrendszere a különleges jogrend bevezetésének időszakában

A különleges jogrend bevezetésére akkor kerül sor, ha az ország hadiállapotba kerül, vagy idegen hatalom támadásának közvetlen veszélye áll fent (*rendkívüli állapot*); illetve a törvényes rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények alakulnak ki (*szükségállapot*); továbbá külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre különleges védelmi intézkedéseket kell foganatosítani (*megelőző védelmi helyzet*); valamint külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására kerül sor (*váratlan támadás*), végül az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében különleges intézkedéseket kell bevezetni (*veszélyhelyzet*).

A különleges jogrend Magyarország alkotmányos működésének olyan állapota, amelyben felfüggeszthetők vagy korlátozhatók az alkotmányosság klasszikus alapelvei. Ennek megfelelően ilyen időszakokban korlátozni lehet az emberi jogokat, a nyilvánosságot, illetve az államszervezet működésének szabályaitól, a hatalommegosztás elvétől el lehet térni.

Az Alaptörvény – egységes szabályozási elveket követve – valamennyi esetben:

- meghatározza a különleges jogrend bevezetésének esetköreit;
- meghatározza a különleges jogrend bevezetésre jogosult szervet, a döntéshozatal – ezen belül a „helyettesítés” – rendjét;
- meghatározza azokat a szabályokat, amelyeket sarkalatos törvényben nem lehetne rendezni (például Honvédelmi Tanács működése esetén a köztársasági elnök jogköreit nem gyakorolja, a köztársasági elnök feladat- és hatáskörében a Honvédelmi Tanács jár el) ;
- rögzíti azokat a lehetőségeket, amely az államszervezet – különösen a központi kormányzati szervek – hathatós cselekvését segíti elő (például a sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésének lehetősége, törvények felfüggesztésének a lehetősége, új jogalkotási hatáskör telepítése stb.) ;
- meghatározza a különleges jogrend tekintetében a garanciális korlátokat.

A garanciák közül kiemelendő, hogy az Alaptörvény alkalmazása a különleges jogrendben nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható. Ugyancsak kiemelendő, hogy az alapvető jogok gyakorlása a békeidőszaki szabályoktól eltérő mértékben is korlátozható vagy felfüggeszthető, ugyanakkor egyes alapvető jogok (például az élet vagy az emberi méltóság) ezekben az esetekben is érinthetetlenek.

A különleges jogrendben – megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, szükségállapot és váratlan támadás idején – alkalmazandó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.⁴

Veszélyhelyzetben a Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy

⁴ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről IX. fejezete tartalmazza a bevezethető intézkedéseket.

ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be.⁵

KÜLÖNLEGES JOGREND

Alkotmányos minősítés	Rendkívüli állapot (Alaptörvény 48. cikk.)	Szükség- állapot (Alaptörvény 48. cikk.)	Megelőző védelmi helyzet (Alaptörvény 51.cikk)	Váratlan támadás (Alaptörvény 52. cikk.)	Veszélyhelyzet (Alaptörvény 53. cikk.)
Veszély jellege	Külső veszély	Belső társadalmi konfliktus	Külső veszély	Külső veszély	Katasztrófa
Alaptörvény szerint tényállás	Hadiállapot Fegyveres támadás közvetlen veszélye (Háborús veszély)	A törvényes rend megdöntésére, a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények. Terror jellegű cselekmények	Külső fegyveres támadás veszélye Szövetségi kötelezettség teljesítése	Külső fegyveres csoport váratlan betörése	Elemi csapás vagy ipari katasztrófa
Döntésre jogosult	Honvédelmi Tanács	Köztársasági Elnök	Kormány	Kormány	Kormány

Valamennyi rendvédelmi szerv számára az irányító tárca vezetője által meghozott rendeleti szintű szabályozás⁶ tartalmazza a különleges jogrendben végrehajtható feladatokat.

Kérjük, munkája során ne feledkezzen meg arról, hogy:

- 1. Szervezetének a napi feladatok ellátásán kívül van egy másik működési dimenziója is, mégpedig a különleges jogrend idején történő működés.*
- 2. A különleges jogrend időszakában történő működés rendjét az erre az időszakra kiadott jogszabályok, a szervezetek kidolgozott tervei tartalmazzák.*
- 3. A feladat összetettségére és bonyolultságára tekintettel Önnek időben fel kell készülni a szervezetének minősített időszakai működtetésére.*

1.2.2. A környezet befolyásoló hatásai

A természeti és társadalmi körülmények, valamint az állapotok bonyolult rendszeréből a rendvédelmi szervezeteket számtalan hatás éri. Néhány közülük döntően meghatározza működésének feltételeit, vezetési rendjét.

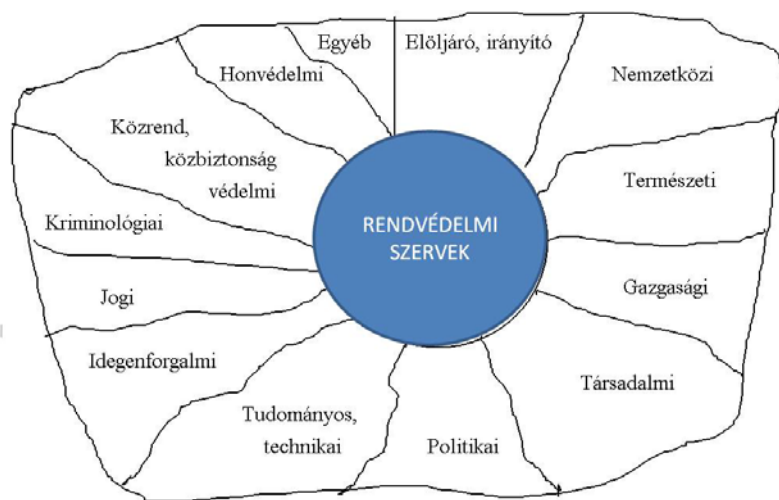
⁵ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 45. §-a tartalmazza a bevezethető intézkedéseket

⁶ A Belügyminisztérium irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek katasztrófavédelmi feladatait a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet határozza meg.

A környezet egyes összetevőit a szervezethez való viszony alapján osztályozhatjuk. A korábban vázolt célok és feladatok kimunkálásában meghatározó jellegűnek tekintendő az előjáró államhatalmi, kormányzati és politikai környezet, míg a szervezeti és működési szempontból a társadalmi, gazdasági és természeti környezet játszik meghatározó szerepet. A szervezet rendeltetéséből adódóan ez a jellegzetesség valamennyi rendvédelmi szervre hatással van.

1.2.2.1. Belső (országon belüli) környezeti hatások

Az országgyűlés: Az Országgyűlés az Alaptörvényben határozta meg Magyarország fegyveres szerveinek struktúráját, főbb feladatait és irányításuk rendjét. Nevesítve: a Magyar Honvédség, a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető szabályozását végezte el azzal, hogy a szervezetére, feladataira, irányítására és vezetésére, működésére vonatkozó részletes szabályokat

sarkalatos törvényekben kell meghatározni. Ugyancsak az alaptörvény mondja ki, hogy a Magyar Honvédség, a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja.

Az országgyűlés honvédelmi és rendészeti bizottsága a parlamenti demokráciájában a Honvédelmi és rendészeti bizottság az Országgyűlés

kezdeményező, javaslattevő, véleményező, ügydöntő és a honvédelemmel, rendészettel összefüggő kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve. Működésében az Alaptörvényben és más törvényekben, a Házzsabályban, továbbá az Országgyűlés egyéb határozataiban megállapított hatáskörét gyakorolja. A Honvédelmi és rendészeti bizottság a működési területét érintő bármely kérdést - az Országgyűlés felkérése vagy saját elhatározása alapján - megtárgyalhat, és abban állást foglalhat.

A köztársasági elnök: a miniszterelnök előterjesztésére jóváhagyja az ország védelmi tervét, (benne a rendvédelmi szervek alkalmazására vonatkozó részleteket), a belügyminiszter javaslatára kinevezi és felmenti a rendvédelmi szervek országos vezetőit, csapatzászlót adományoz, eljár a tábornokokat érintő személyi kérdésekben. Tájékoztatást kap a rendvédelmi szerveket érintő szervezeti intézkedések tervezeteiről, illetve bármely ilyen ügyben tájékoztatást kérhet a Kormánytól.

A Kormány: az Országgyűlés elé terjeszti a honvédelmi alapelveket, dönt a fegyveres erők részleges mozgósítással egybekapcsolt, továbbá a fegyveres erők egészének mozgósítás nélkül történő magasabb harckészültségbe helyezéséről, meghatározza a honvédelemben résztvevő szervek honvédelmi feladatait, összehangolja a minisztériumok munkáját, gondoskodik a Honvédelmi Tanács működésének feltételeiről. A Kormány elnöke, vagy az általa megbízott miniszter évente köteles beszámolni a honvédelmi politika megvalósulásáról, a fegyveres erők – közte a rendvédelmi szervek – felkészítéséről, állapotáról és fejlesztéséről az Országgyűlésnek.

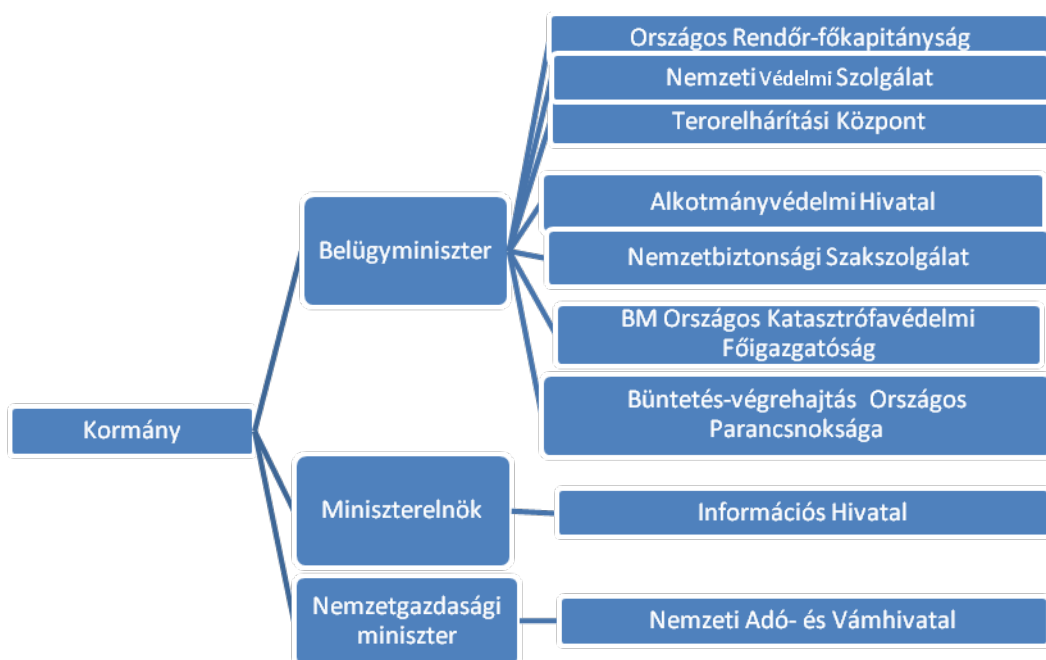
Az előljáró irányító környezet

A rendvédelmi szerveket sarkalatos törvények, vagy más jogszabályok alapján meghatározott szervezeti rendben irányítják:

Az egyes rendvédelmi szerveket az irányítási felelősséggel felruházott szakminiszter irányítja. Azt, hogy egyes rendvédelmi szerveket melyik tárca irányítási felelősségi körébe sorolják a kormányzati struktúra, illetve a miniszterek közötti munkamegosztás alapján határozzák meg. Az irányításért felelős miniszter gyakorolja mindazokat a jogokat, amelyeket az alkotmány, vagy jogszabály számára megállapít.

A belügyminiszter az irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek szakmai irányítása tekintetében:

- szabályozza a rendőrség tevékenységét és működését, irányítja az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervet, valamint a terrorizmust elhárító szervet;
- irányítja az Alkotmányvédelmi Hivatalt és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot, mint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszter;
- mint a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter felelős az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért;
- mint a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter irányítja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát.

A miniszterelnök a Kormány polgári hírszerzési tevékenységének irányításáért felelős tagja. A miniszterelnök irányítja az Információs Hivatalt. A miniszterelnök az Információs Hivatal és a polgári hírszerzési tevékenység irányításával összefüggő feladatait a Miniszterelnökséget vezető államtitkár útján látja el.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal a nemzetgazdaságért felelős miniszter (nemzetgazdasági miniszter) irányítja.

Belügyi együttműködői környezet alatt a rendőrségi szervek, menekültügyi szervek, polgári

védelmi szervek, büntetés-végrehajtás szervek, önkormányzati szervek értendők, amelyekkel az együttesen megoldandó feladatokat törvények, rendeletek és együttműködési megállapodások tartalmazzák.

Más tárcákkal és miniszteriális szervekkel kialakított kapcsolatok alatt a honvédelmi tárcához tartozó honvédségi szervek és csapatok, a nemzetgazdasági tárcához tartozó vám- és pénzügyőrség szervei, az emberi erőforrás tárcához mentő- és egészségügyi szervezetek értendők elsősorban.

Társadalmi kapcsolatok alatt a pártok, az önkormányzatok, az egyházak, a gazdálkodó szervezetek és intézmények, egyesületek, alapítványok, egyéb szervezetek értendők.

A szervezet környezetének belső faktorához tehát a közvetlenül irányító, együttműködő és a társadalmi kapcsolatok fenntartásában érdekelt szerveket és azok működési folyamatait sorolhatjuk. Mindezekon túl közvetett hatást gyakorol a szervezet működésére a **társadalom gazdasági, tudományos-technikai, kulturális állapota** is. Ezek a hatások közvetve (pl. a fejlesztési lehetőségek), illetve közvetlenül (az alkalmazott technika minősége) fejtik ki hatásukat.

1.2.2.2. A külső (országon kívüli) környezet hatása

A külső környezethez sorolhatók a régió biztonságát alakító folyamatok, amelyek kialakulása a rendvédelmi szervek szervezetétől függetlenül, esetenként sztochasztikus jelleggel történik meg, így azok befolyásolására csak közvetve, a szervezet működési funkcióinak alkalmazása révén nyílik lehetőségünk.

Ezek a következők:

- **A szervezeti kapcsolatokból álló folyamat:** amelyek a nemzetközi szervezetekkel kialakított kapcsolatokból áll és a szomszédos országok rendvédelmi szerveivel, illetve más védelmi-biztonsági szervekkel kialakított együttműködés keretében a rendvédelmi szervek tevékenységének külső környezetét alkotják. Ezt a környezetet elsősorban a nemzetközi jogrend, a kormányzati politika alakítja, de a rendvédelmi szervek egyre fejlődő nemzetközi kapcsolatai is aktívan formálják elsősorban a nemzetközi bűnözéssel, a terrorcselekményekkel összefüggő bűncselekmények felderítése, a szolgálati tapasztalatok átadása-átvétele, a szolgálati és informatikai rendszerek összehangolása terén.
- **A szuverenitást veszélyeztető cselekményekből álló folyamat:** amely a nemzetközi jogrend súlyos megsértése által az ország lakosságának, anyagi javainak veszélyeztetéséből, az államterület megsértéséből, a politikai-, gazdasági-, önrendelkezési jog korlátozásából, végső esetben annak megszüntetéséből állhat. Ezek a cselekmények a politikai feszültség keletkezésének időszakától a határmenti konfliktusok, válságok, fegyveres összetűzések végső soron a háború időszakáig vezethetnek. A folyamat egyik oldalról a nemzetközi jogrend, az ország biztonsági garanciái (politikai, katonai), a saját gazdasági-katonai potenciálja, másik oldalról a szuverenitást veszélyeztető hatalom politikai-katonai célkitűzései, potenciálja, nemzetközi támogatottsága és elszántsága által befolyásolt. A rendvédelmi szervek e folyamatban az ország nemzeti, valamint katonai stratégiája által meghatározott módon a katonai doktrinában megfogalmazottak szerint kapnak szerepet, egyes szervezeti egységei az ország védelmi tervben meghatározottak szerint

hadászati és harcászati szintű, valamint e védelmi tevékenységekhez kapcsolódó más feladatokat hajtanak végre.

- **A jogellenes cselekményekből álló folyamat:** amely magába foglalja mindazon jogsértő cselekmények elkövetéséből álló részfolyamatokat, amelyek az ország jogrendjét sértik és amelyek elkövetőit a jog üldözni és büntetni rendeli. Ezekben a részfolyamatokban személyek, tárgyak (esetenként állatok) vesznek részt, a részfolyamatokat a jogszabály alapján megállapított, térben és időben körülhatárolható események alkotják. Megállapításukhoz jogszabályi feltétel, elkövetői magatartás és bizonyított tényállás szükséges. Ebből adódik, hogy a rendvédelmi szerveknek érzékelni kell társadalmi érdeket veszélyeztető részfolyamatokat, kezdeményezni kell olyan jogszabályok alkotását, amelyek lehetővé teszik az ilyen cselekmények felderítését és szankcionálását, másrésztől tevékenységüket a megelőzésre, a bekövetkezett események felderítésére, a tényállás bizonyítására kell irányítani. A folyamat tehát három összetevő által alakul: a jogrend, az elkövetők, és a rendvédelmi szervek tevékenysége által meghatározott módon.
- **A határforgalmi folyamat:** amelynek részfolyamatait az államhatáron áthaladó személy-, jármű- és szállítmányforgalom alkotja. Alakulására elsősorban gazdasági, politikai, nemzetközi jogi hatások, az évszak-, napszakváltozásból adódó sajátosságok, időjárási körülmények, a közlekedési és idegenforgalmi infrastruktúra, utazási szokások hatnak. A sztochasztikus (statisztikai valószínűségen alapuló) folyamat nehezen prognosztizálható.
- **A határrenddel összefüggő folyamat:** amely a szomszédos államokkal kötött nemzetközi szerződések és határegyezmények előkészítéséből, megkötéséből, előírásainak betartatásából, a közös intézményrendszer működtetéséből, az előírt munkák elvégzéséből, a határrend sértések kivizsgálásából és rendezéséből álló részfolyamatokra bontható. A folyamat elsősorban nemzetközi jogi és politikai feltételek, valamint a szomszédos állam érdekei és szándékai által meghatározott módon alakul.
- **Globális kihívások, a környezetvédelem globális problémái:** mindazok a társadalmi, gazdasági és környezeti jelenségek, amelyek hatása a Föld egészét érintik, az emberiség jövőjét katasztrófák sorával fenyegeti, melyek elhárítása csak globális mértékben összehangolt cselekvési programmal valósítható meg. Magyarországot – földrajzi adottságai alapján – főleg az éghajlati, hidrometeorológiai, migrációs, járvány-egészségügyi veszélyek érinthetik.

1.2.3.A szervezet erőforrásai

A rendvédelmi szervek szervezetének bemeneti oldalát a bürokratikus (nem érték előállító) szervezetek modellje szerint írhatjuk le. Lényegét tekintve a humán elemeit, a materiális javakat a társadalomtól kapja, míg immateriális forrásait egyrészt a belső környezetként definiált szakmai irányító-felügyeleti környezetből, másrészt a külső környezetként tárgyalt folyamatok megfigyelése és szervezetek közötti információcsere révén kapja.

1.2.3.1. A rendvédelmi szervek humán alrendszere

A humán tényezőkhöz sorolhatjuk a különböző beosztásokra szakosodott, eltérő jogállású, a szervezet hierarchikus rendje szerint kialakított hatáskörökkel és feladatokkal rendelkező személyeket, akik munkavégzésük és életvitelük során egyéni és csoportos viselkedésükkel, magatartásukkal, motivációikkal, sajátos szervezeti kultúrát, kommunikációt és

konfliktushelyzeteket alakítanak ki, gyakorolják a szervezeten belül kialakított funkciókat és a rájuk átruházott hatalmat. Mindezek végrehajtásának szintje döntő módon meghatározza a szervezet működésének hatékonyságát.

A szervezeti magatartás alapján vizsgálhatók a szervezet tagjai:

- az egyéni jellemzőik szerint, amelyek személyiségük összetevői alapján környezeti kapcsolataikra, attitűdjeikre, hiedelmeikre, tanulási képességeikre, szocializációs folyamataikra, személyes tulajdonságaikra, valamint észlelési és ítéletalkotási képességeikre, egészségügyi, anyagi helyzetükre vonatkozhatnak;
- motivációs szintek szerint, amelyek egyéni viselkedésük miéértjére adnak választ a szükségleteik teljesülése, az elvárható, a méltányos magatartásformák felvétele, a célkitűzések teljesítése és a kapott vezetői megerősítések szempontjából;
- csoportos jellemzőik szerint, amelyek a rendvédelmi szervek valamely szervezeti egységéhez, állománykategóriájához, szimpátia, illetve más alapokon létrejött alakzatához való tartozásnak a csoportszerveződési elve alapján létrejött viszonyára vonatkozik, valamint
- a már létrejött társas kapcsolatok csoportdinamikai tulajdonságai alapján, amelyek a csoportnormák és a csoportokon belüli irányítás, a státuszok, a beosztottak közötti hatások viszonyára utalnak.

Szervezeti szinten vizsgálható elemek:

- A szervezeti kultúra, amely napjainkban erősen átalakul. Egyaránt jellemzi a szervezeti hagyományok megtartása és az új kulturális értékek befogadása. Hagyományörző kulturális értékeknek tekinthetjük a történelmi hagyományok ápolását, a szervezeti jelképek és szimbólumok egy részének megtartását (pl. egyenruha színe, állományjelző, logó), a szaknyelv egyes fogalmainak használatát (fogdaőr, járőr, szer) és a rendfokozatokat.
- A szervezeti kultúra új elemeinek tekinthetjük a szervezetek megváltozott elnevezését (igazgatóság, kirendeltség), a státuszok megnevezését (igazgató, hivatásos tűzoltó), a szaknyelv új fogalmait (akció, rendészeti eljárások, fokozott szolgálat, bevetés) stb. A szervezeti kultúrához sorolhatjuk a szervezethez tartozó személyeknek a szolgálati élményekből származó mítoszait is (egy-egy emlékezetes intézkedés legendája), vagy azokat a „rituálékot”, amelyek a szervezetekre jellemző szokásokban jelentkeznek (jelentések, jelentkezések rendje). Jellemző a szervezeten belüli kommunikáció, amely egyes szervezetekhez kapcsolódó emberek sajátos nyelvi kifejezését alkalmazza. A rendvédelmi szerveknél is megfigyelhető az egy szervezethez tartozó személyekre, a különböző állománykategóriákra jellemző sajátos szaknyelv, szakmai zsargon használata (zsaru, pévés, ÜTI = ügyeletes tiszt stb.), amely csak a szervezethez tartozók számára érthető.
- A szervezeten belüli konfliktusok, amelyek személyek, illetve a szervezetek és egyes személyek között alakulhatnak ki a munkavégzés során. A konfliktusok érzékelése és feloldása elsősorban a vezető feladata, de egyaránt érdekelt benne a szervezet valamennyi tagja. A rendvédelmi szerveknél az emberi kapcsolatok nagy száma és a szervezeti hierarchia miatt gyakran alakulnak ki ellentmondásos helyzetek, amelyek feloldására legtöbbször az ilyen helyzeteket előidéző események elkerülését, a konfliktushelyzet szándékos letagadását, az alkalmazkodást, a kompromisszumok keresését és az együttműködési szándék kinyilvánítását választják a szervezet

tagjai. Különösen veszélyes lehet, ha a vezetők a konfliktusban álló feleket egymással versenyeztetik és hatalmi úton meghozott döntésekkel, fenyegetéssel, erőszakolt meggyőzéssel próbálják a konfliktusokat megoldani, illetve megkapott jogkörükkel visszaélve kihasználják alárendeltjeik helyzetét, visszaélnek bizalmukkal.

- A szervezetben uralkodó hatalmi viszonyok, amelyek a vezetők karizmatikus személyiségjegyein, illetve szakmai tudásán alapulnak. Kifejezik a beosztottak függőségi viszonyainak szorosságát (személyes hatalomforrás) és a vezetők mások számára szükséges információk tudásából, birtoklásából származó hatalmát.
- Ugyancsak a hatalmat fejezik ki a szervezeti rend alapján kialakított pozíciókban gyakorolt jutalmazó, kényszerítő és informáló hatáskörök, valamint a vezetők külső „kijárói” képességei is, amelyek gyakorlásával a szervezet kedvező helyzetbe kerülhet más szervezetekkel szemben.

1.2.3.2. A rendvédelmi szervek materiális javai

A materiális javakhoz sorolhatjuk mindazokat a tárgyasult, anyagi természetű képződményeket, amelyeket a rendvédelmi szervek szervezete a működési célok teljesítése érdekében alkalmaz, illetve felhasznál. Felosztásukat fizikai jellemzőik és használati funkcióik alapján végezhetjük el.

- **Ingatlan javaknak** tekinthetjük azokat a rendvédelmi szervek kizárólagos és tartós használatába (kezelői jogába) adott állami vagyontárgyakat, illetve bérleményeket, amelyek a szervezet működéséhez feltétlenül szükségesek.
- Állaguk megváltoztatása nélkül nem mozdíthatók el és használatuk, hasznosításuk jellege a tulajdonos hozzájárulása nélkül nem módosítható. E csoportba sorolhatjuk azokat a földterületeket, épületeket, építményeket, ahol a szervezetek elhelyezést nyertek (laktanyák, irodaházak, raktárak stb.) és műszaki-technikai berendezések kerültek telepítésre (lőterek, gyakorló pályák stb.), illetve ahol a szervezetek a tulajdonjog alapján jogszerűen tevékenykedhetnek.
- **Ingó javaknak** tekinthetjük mindazon anyagokat, tárgyakat, technikai eszközöket, berendezéseket, amelyek állaguk megváltoztatása nélkül elmozdíthatóak. A rendvédelmi szervek tulajdonában vannak, illetve a szolgálat ellátásához szükséges módon a tulajdonjog átruházása révén állandó vagy ideiglenes jelleggel valamely szervezet, vagy személy által felhasználásra, alkalmazásra kerülnek.
- **Anyagnak** tekinthetjük a szolgálati feladatok végrehajtásához szükséges, a rendszeres felhasználás miatt folyamatos ellátást, utánpótlást és készletezést igénylő ipari és mezőgazdasági termékekből álló fogyóeszközöket (élelmiszer, energiahordozók, ruházati anyag, mint készlet stb.).
- **Tárgyak** körébe sorolhatjuk az állomány elhelyezését, ellátását, felszerelését biztosító, általában ipari úton előállított használati cikkeket (asztal, útlevélező fülke stb.).
- **Technikai eszközöknek** tekinthetjük az önálló működési funkcióval nem rendelkező, a szolgálati tevékenység során alkalmazott, különböző műszaki színvonalon kidolgozott szerkezeteket, gépezeteket. (fegyver, távcső, bilincs, mint tárgyi eszköz stb.).
- **Technikai berendezésekhez** tartoznak az önálló működési funkcióval rendelkező felszerelések, szerkezetek és több célra felhasználható technikai eszközökből összeállított eszközcsoportok (híradó központ, számítógép hálózat, védelmi berendezés stb.).

- **Energiát használunk** fel a humán szféra munkafeltételének biztosításához, az ingatlan és ingatlanvagyon tárgyak működtetéséhez, átalakításához, állaguk megóvásához, illetve új értékek előállításához.
- **Az élő szervezetek** kategóriájához a szervezetek tulajdonát képező állatokat és növényeket sorolhatjuk (lovak, kutyák, növények stb.).
- A materiális javak szolgálatban történő felhasználás szerinti kategorizálását a szolgálati ágak végzik el.

1.2.3.3. A rendvédelmi szervek immateriális javai

- Az **információs javakhoz** tartoznak mindazok az adatok, értesülések, hírek amelyek a szervezet működése szempontjából értékesek és befolyásolhatják működését. A rendszervizsgálat során különválasztjuk a környezeti forrásokból származó és a szervezet működése során keletkezett belső, szervezeti információk körét. Az információk egyaránt származhatnak külső és a belső forrásokból.
- A *belső környezet* elsősorban a működési célokat, feladatokat, követelményeket és elvárásokat hordozó információkat szolgáltatja, amelyeket a jogi szabályozás eszközei (törvények, rendeletek, utasítások, parancsok, az operatív irányítás egyéb eszközei stb.) közvetítenek, valamint ide sorolhatók az állami és társadalmi szervezetek közötti együttműködésből, közös cselekvésekből származó információk is. Közös jellemzőik, hogy a szervezet számára könnyen hozzáférhetőek, megszerzésük nem igényel különleges erőfeszítéseket, sőt aktívan és közvetlenül befolyásolják a szervezet működését.
- A *külső környezetben* zajló folyamatok általában a rendvédelmi szervek szervezeteinek tudtán kívül zajlanak, éppen ezért a róluk szóló információk megszerzése különleges erőfeszítéseket igényel és a szervezeteink munkájának lényegét képezik (tudományos kutatások, tapasztalatcsere, felderítés, vizsgálati munka stb.). Egy részük a passzív információk közé sorolható, mivel a források nem kezdeményezők a rendvédelmi szervek érdekeinek megfelelő tájékoztatásban, más részük kimondottan a védett információk körébe tartozik, mert a források eltitkolják, különböző eszközökkel és módszerekkel védik azokat, vagy esetleg megtevesztik a információ megszerzésére törekvő szervezeteinket.
- A szellemi javak körébe tartoznak a szakmai feladatok ellátásához kapcsolódó tudományos eredmények, szakmai elméletek és elvek, a gyakorlati tapasztalatok, valamint mindazon ismeretek, jártasságok és készségek, amelyekkel a személyi állomány a szolgálat ellátásához rendelkezik. Ide sorolhatók azok az emocionális (érzelmi) kötődések is, amelyek az állományt a szervezethez kötik, illetve teljesítő képességüket valamilyen irányba motiválják.
- A pénzügyi eszközök az immateriális javak különleges formáját alkotják. (Részleteiben a gazdasági folyamatok elemzésekor térünk ki szerepére.) A pénz sajátos érték kifejező funkciója révén lehetőség van a humán és materiális szféra működtetésével járó költségek kifejezésére, vagyis a kimeneti oldalon megjelenő értékek pénzben is kifejezhetőek. Az egységnyi teljesítmény értékének megállapítása - megfelelő összehasonlító adatok birtokában - rendszeranalízis alapján történhet.

1.2.4. A rendvédelmi szervek irányításának szervezeti rendszere

A rendszerszemléletű vizsgálat következő szakaszában a szervezetet irányításának és annak munkafolyamatait elemezzük. A környezet, a működési célok és a bemeneti oldalon regisztrált tényezők sajátos kapcsolatba kerülnek egymással és a munkavégzésben betöltött helyük, szerepük alapján különböző topográfiai alakzatokat vehetnek fel. A szervezeti struktúra kialakítása szorosan összefügg a szervezet főbb munkafolyamataival, a szolgáltatási tevékenységek főbb típusaival, így nyilvánvalóan a vezetés szervezeti rendje is ehhez igazodik.

A rendvédelmi szervek munkafolyamatai három fő kategóriába sorolhatók:

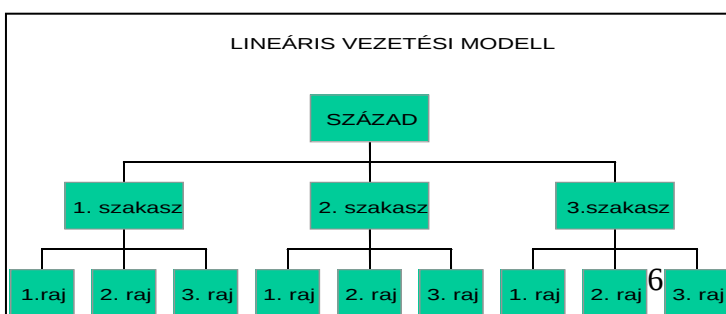
- **Szolgálati folyamat,** amely a szervezet céljaként meghatározottak teljesítésére irányuló rendvédelmi (közrendvédelmi, határrend védelmi, katasztrófavédelmi, nemzetbiztonsági, információszerzési, büntetés-végrehajtási, bűnüldözési stb.) feladatokhoz, és az azokhoz kapcsolódó más részfolyamatokból áll, amelyeket szolgálati szakterületek fogalmával is illethetünk.
- **Szervezet-fenntartási folyamat,** amely a szervezeten belüli viszonyok kialakítását, működtetését, a környezeti kapcsolatát szolgálja. A fő folyamat részfolyamatokból áll (toborzás, felvételi eljárás, személyzeti munka, képzés, továbbképzés stb.) amelyek a szervezési és humán szakterületek alrendszerét képezik.
- **Gazdasági-ellátási vagy logisztikai folyamat,** amely a szervezet működéséhez szükséges közgazdasági feltételeket teremti meg, teljesíti az ellátási és fenntartási feladatokat, biztosítja a műszaki-technikai eszközöket és berendezéseket, valamint megszervezi és végrehajtja azok működtetését. Részfolyamatai a gazdasági szakterületeket alkotják.

A munkafolyamatok között prioritással rendelkeznek a szervezet működési célja teljesítését biztosító szolgálati részfolyamatok, valamint a szervezet fenntartási folyamatokból azok, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a meghatározó humán szférához, (személyzeti, szociális, fegyelmi, munkajogi, belső ellenőrzési szakterületek) ezért ezek igazgatása kivételes vezetési eljárásokat kíván.

1.2.4.1. A vezetés és irányítás rendje, szervezeti struktúrák

A rendvédelmi szervek irányítási rendszerén a különböző szintű vezetőszervek azon kapcsolat és viszonyrendszerét értjük, amely biztosítja a magasabb szinten hozott vezetői döntések által kimunkált feladatok alsóbb szinteken történő végrehajtását.

A rendvédelmi szervek vezetési rendjén a vezető szervek belső kapcsolatát és viszonyát értjük, amelynek alapján előkészítik és meghozzák a vezetői döntéseket, valamint kidolgozzák és kiadják az alárendelt szakmai szervek számára szükséges feladatokat és biztosítják a szakmai feladatok végrehajtását. A szervezetek nagyságrendje és a végrehajtandó feladatok jellege szerint a rendvédelmi szervek az alábbi irányítási modelleket alkalmazzák:

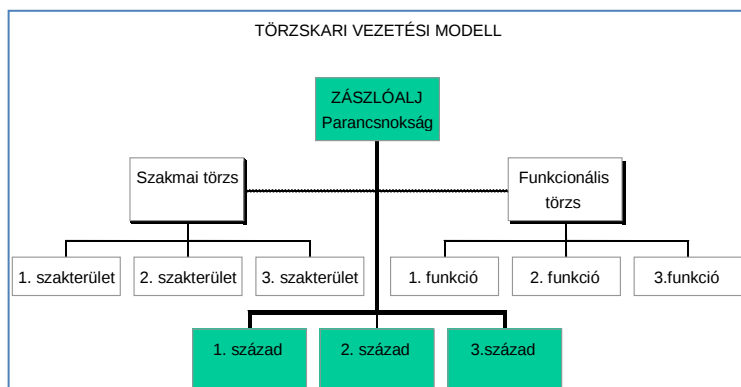

Lineáris irányítási modellt alkalmaznak a kis létszámú, homogén jellegű feladatokat végrehajtó szervezeteknél. Ilyen rendszerben történik a tűzoltó raj, a bevetési szakasz, bevetési század szintű szervezetek, járőrök,

járőr csoportok, különböző ideiglenes jelleggel létrehozott szolgálati elemek vezetése. Jellemzője, hogy a szervezet élén álló parancsnok (vezető) a szolgálati utat használja fel a szakirányítási feladatok végrehajtására is.

A szervezetszerű helyettesek segítik és tehermentesítik a parancsnokot a vezető-irányító munka végzésében, illetve bizonyos funkcionális feladatok ellátását végzik (pl.: kiképzés, anyagi ellátás) a parancsnok felhatalmazása alapján. Az irányítás sajátossága, hogy az alárendelt szervezeti egységek vezetői bevonásra kerülnek a magasabb szervezeti szint vezetési folyamatába, a vezetési funkciók gyakorlása során tett helyzetelemzésük, javaslatuk beépülhet a saját feladatrendszerükbe.

A modell előnye a közvetlen kapcsolattartás a szervezeti szintek között, a gyors és megbízható információáramlás. Lehetővé teszi az irányítási információk pontosabb lejuttatását, megértését és visszacsatolását. Nagyobb, több funkciós szervezeti egységekben nehezen alkalmazható, mivel a modell kevésbé képes a szakterületek eltérő szakmai sajátosságait figyelembe venni. Hasonlóan nehézkessé válik az egymástól nagy távolságra elhelyezkedő szervezeti egységek vezetése a lineáris szervezeti modell alkalmazása során.

Törzskari vezetésii modellt alkalmaznak a csapaterős zászlóalj (osztag) és magasabb szintű kötelékek esetében, ahol is a parancsnok döntései előkészítését, a végrehajtás megszervezését különböző szakterületekre szakosodott beosztottak (előadók, törzstisztek) hajtják végre, azonban nem kapnak felhatalmazást az általuk művelt szakterületek szakmai irányítására, hanem minden irányítási

jogkör a vezető (parancsnok) kezében összpontosul. Az előjáró vezető munkáját közvetlenül segítve részt vesznek a döntések kimunkálásában, a végrehajtás megszervezésében és irányításában, a feladatok végrehajtásának ellenőrzésében. A szakirányítási feladatokon túlmenően feladatuk kaphatják egyes alsóbb szintű szervezeti egységek munkájának folyamatos figyelemmel kísérését, felügyeletét (irányítási rendszer). Az összetartozó munkafolyamatokat és funkciókat figyelemmel kísérő személyeket törzskarba szervezik. A törzskari modellben a szervezet fő munkafolyamatai szerinti tagolás is elképzelhető (funkcionálisan megosztott törzskar), a részfolyamatok szerinti szakosodás is tovább lépcsőzhető. A szervezeti modell előnye a nagyfokú szakmai hozzáértés, a szakirányítás minőségi végrehajtása.

Általában közepesen bonyolult, közeli térbeni elhelyezkedéssel rendelkező szervezeti egységek vezetésében alkalmazzák. Hátrányának tekinthető, hogy a szervezet élén álló vezetőnek széleskörű szakmai ismeretekkel és nagyfokú önállósággal kell rendelkeznie a szerteágazó munkafolyamatok helyes összehangolásához. A szakmai területeken dolgozó törzskari beosztottak általában nem rendelkeznek önálló döntési jogosítványokkal, ezért szakmai képességük terén kevésbé tudnak kibontakozni. A szervezeten belül éppen ezért könnyen kialakulhatnak szakmai ellentétek, viták, amelyek gátolhatják az egységes irányítást.

A *funkcionális-törzskari modellben* megmarad a szervezeti szintek közötti közvetlen vezető-vezető kapcsolat, azonban a szakmai irányító szervek a szakmai területek irányításához közvetlen felhatalmazással rendelkeznek mégpedig úgy, hogy az irányítást az alsóbb szintű szervezet felelős

vezetőjének tájékoztatása mellett közvetlenül az alsóbb szervezeti szint szakirányító szerveihez juttatják el információikat.

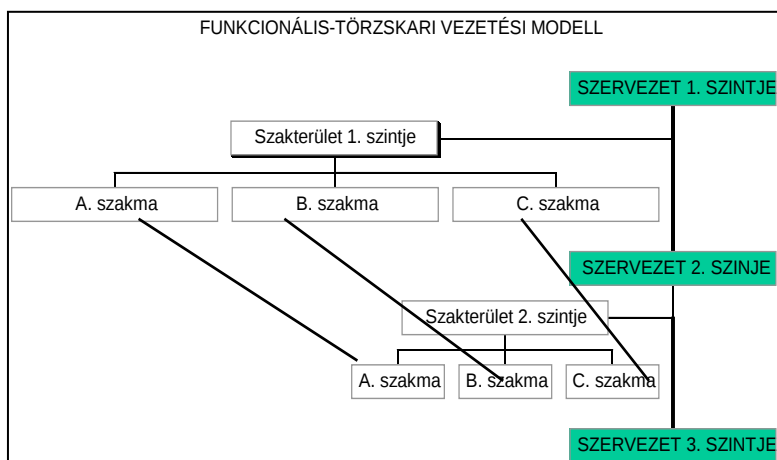
A helyes szakmai döntések meghozatalához lehetőséget kapnak a közvetlen információszerzésre, amit gyakran adatszolgáltatással, helyszíni ellenőrzéssel, beszámoltatással oldanak meg.

A modell előnye a nagyfokú szakszerűség biztosításában, a homogén szakmai folyamatok egységes irányításában, a közvetlen szakmai tapasztalatok összegyűjtésében és átadásában áll. A vezetők szakmai hozzáértését kevésbé, de felelősségét és áttekintő képességét jobban igényli. A vezetők tájékoztatásának kötelezettsége kissé bürokratizálja a szervezeti szintek közötti viszonyokat.

A rendvédelmi szervek irányítási rendszere a szervezeti hierarchiának megfelelően három vezetési szintre tagozódik:

- **Felsőszintű** (országos vagy központi vezetés), amelynek vezető szerve a rendvédelmi szerv központi szerve (Országos Főkapitányság, Országos Főigazgatóság, Országos Parancsnokság, Központ).
- **Középszintű** (vagy területi szintű vezetés), amelynek vezető szervei az igazgatóságok, illetve az igazgatósági joggal felruházott vezető szervek.
- **Alsószintű** (vagy helyi vezetés), amely kapitányság, kirendeltség, illetve alegység szintű vezető szervet jelent és végrehajtja a szakmai feladatait.

A szinteknek megfelelően elhelyezkedő vezető szervek egyben a vezetési rendszer hierarchikus viszonyaira utalnak, vagyis a felsőszintű vezető szerv középszintű, a középszintű vezetőszervek pedig alsószintű vezető szervet irányít.

Az irányítás rendje két úton valósul meg.

A *szolgálati-elöljárói rendszer* a szolgálati úton elhelyezkedő egyszemélyi parancsnoki rendnek megfelelően elöljárói-beosztotti viszonyt hoz létre a szervezethez tartozó állomány között. A szolgálati úton helyezkednek el a szervezet élén álló vezetők helyettesei is.

A *szakmai elöljárói rendszer* szakirányítási vonalat képez a pontosan körülhatárolt szakterületeket irányító vezető szervek és szakmai vezetők között.

Mindezek alapján a rendvédelmi szervek irányítási rendszerében lineáris és funkcionális modellek vannak jelen, amelyben a lineáris vonalat a szolgálati és szakmai irányítási rendszerek felső szinttől a végrehajtás szintjéig mutató vonalas elrendezése adja, funkcionális jellegét pedig a szakterületenkénti elhatárolódás képezi.

1.2.4.2.A rendvédelmi szervek központi (felső szintű) szakigazgatásának tagozódása

A rendvédelmi szerveket a vonatkozó jogszabályban nevesített vezető (országos parancsnok, főigazgató, főkapitány) vezeti, aki szolgálati előjárója az adott rendvédelmi szerv személyi állományának. Személyében felelős a rendvédelmi szerv honvédelmi és rendvédelmi feladatokra történő felkészítéséért, a honvédelmi és rendvédelmi feladatainak ellátásáért, fegyelmi helyzetéért, továbbá működésének minden oldalú biztosításáért, a költségvetési gazdálkodás törvényességéért.

A központi szerv vezetője a jogszabályok és a közjogi szervezetszabályzó eszközök által meghatározott keretek között önálló felelősséggel vezeti a központi szervet, irányítja és ellenőrzi a területi szervek működését. Hatásköre szerint parancsokat, utasításokat és intézkedéseket ad ki.

A szervezeteket általában a szervezeti és vezetési funkcióknak megfelelő struktúrákkal alakítják ki. Magyarországon a rendvédelmi szervek felső szintű struktúrája jelentősen eltér egymástól, mivel azok jelentősen eltérő feladatokkal, ennek megfelelően eltérő szervezeti fő- és mellékfolyamatokkal rendelkeznek. Közös jellemzőjük azonban, hogy a szakmai fő folyamatokra magas szintű szervezeti szinteket hoznak létre (főigazgatóság, főfelügyelőség), a funkcionális feladatokra létrehozott központi szerveket a legfelső vezető alárendeltségébe sorolják, a szakmai részfolyamatokra – azok terjedelme, fontossága szerint – főosztály, osztály szintű szervezeteket hoznak létre.

A következő vázlat egy gyakorlatban is megvalósult szervezési elvet mutat be.

A központi szerv vezetője a jogszabályokban meghatározott jogkörében az alábbi területeken rendelkezik szabályozási hatáskörrel:

a) intézkedik az általa vezetett szervezet stratégiai és középtávú terveinek a kormány biztonságpolitikai elveinek megfelelő kidolgozására;

- b) javaslatot tesz az ágazatot irányító miniszternek a rendvédelmi szerv működését, feladatkörét érintő jogszabályok, a közjogi szervezetszabályzó eszközök megalkotására;
- c) jóváhagyásra az ágazatot irányító miniszter elé terjeszti az adott rendvédelmi szerv számára előírt alkalmazási terveket;
- d) szabályozza a rendvédelmi szerv magasabb harckészültségbe helyezésének és mozgósításának végrehajtási rendjét;
- e) kidolgoztatja és felterjeszti az általa vezetett szervezet képesség-katalógusát honvédelmi feladatok központi tervezéséhez;
- f) kidolgozza az állomány kiképzésének, felkészítésének rendjét és biztosítja annak végrehajtását;
- g) kidolgozza és az irányító miniszterhez felterjeszti a rendvédelmi szerv létszámára, ezen belül az állomány összetételére, szervezetére, felszerelésére vonatkozó terveket és jóváhagyás után gondoskodik azok végrehajtásáról;
- h) dönt az ideiglenes jellegű szervezeti egységek létrehozásáról és megszüntetéséről;
- i) irányítja a nemzetközi szerződésekből eredő feladatok végrehajtását;
- j) a nemzetközi kapcsolatokban képviseli az általa vezetett rendvédelmi szervet;
- k) gyakorolja a jogszabály által megállapított munkáltatói jogköröket, javaslatot tesz az irányító miniszternek helyettesei kinevezésére és felmentésére;
- l) irányítja a rendvédelmi szerv éves költségvetésének elkészítését, gondoskodik az éves költségvetési előirányzatok jogszabályban foglaltak szerinti felhasználásáról, elkészíti az éves költségvetés felhasználásáról szóló beszámoló jelentést;
- m) megszervezi és vezeti a rendvédelmi szerv működésének anyagi-technikai, műszaki, pénzügyi és egészségügyi biztosítását, gondoskodik a személyi állomány megfelelő szolgálati és munkakörülményeiről;
- n) a rendvédelmi szerv szervezeti egységei számára – jogszabályban és a közjogi szervezetszabályzó eszközök által – meghatározott védelmi tevékenység, rendvédelmi feladatok, valamint a működéssel összefüggő funkcionális feladatok végrehajtására, illetve a hatáskörébe tartozó kérdések szabályozására kötelező intézkedéseket és parancsokat adhat ki;
- o) gondoskodik a rendvédelmi szervnél a minősített adatok védelméről;
- p) a szervezet feladatkörének megfelelően erőket, eszközöket ideiglenesen átcsoportosíthat.

Tekintettel arra, hogy a rendvédelmi szervek belső struktúrája nagyon eltér egymástól, ezért általánosítható tapasztalatok levonására a szervezetek belső működési rendjére nincs lehetőségünk.

1.2.4.3.A rendvédelmi szervek területi (középszintű) szakigazgatása

A rendvédelmi szervek területi (középszintű) szervezeti egységei általában a megyei, vagy regionális szintű igazgatóságok, főkapitányságok. Velük azonos jogállású szervezetek a rendvédelmi szervek tanintézetei.

A rendvédelmi szervek felsőszintű szakigazgatási rendszerének megfelelően került sor a középszintű szakigazgatás területi szervei vezetési rendszereinek kialakítására is az alábbi eltérésekkel:

- a területi szerv vezetőjének jogköre a szervezési állománytáblában meghatározott alárendelt szervezetekre terjed ki (szervezeti illetékesség);
- az igazgatási hatáskör a területi szerv számára meghatározott működési területen keletkezett, illetve a hatáskörbe utalt ügyek intézésére terjed ki (területi illetékesség);
- az egész szervezet irányítása a helyi szerv vezetőjének egyszemélyi felelősségi körébe utalt, kizárólagos joga van az irányított szervezet egészére kiterjedő egyedi és normatív intézkedések, parancsok kiadására, (személyi illetékesség);
- a területi szintű szervezet vezetőjének helyettesei szolgálati előjárói a szervezet teljes személyi állományának, közvetlen felettes vezetőként vezetik az alárendeltségükbe tartozó szakmai szerveket és szakmai előjáróként igazgatják a szakfeladatokat végrehajtó szerveket;
- a helyettesek és a főosztályvezetők a területi szerv vezetőjének feladat- és hatásköréből átruházott jogkörökkel is rendelkeznek. Ezek összhangban vannak az érvényes jogszabályokkal, a közjogi szervezetszabályzó eszközökkel, a rendvédelmi szervek szervezeti-működési szabályzataival és a szakmai szabályzatokkal. Az átruházott feladat- és hatásköröket a területi szerv működési sajátosságainak megfelelően kialakított ügyrendek tartalmazzák.

1.2.4.2. A rendvédelmi szervek helyi (alsó szintű) szervezeti rendszere

A helyi (alsószintű) szervezetek funkcionálisan elkülönült és eltérő nagyságrendű szervezetek, amelyeknek sajátos szervezeti és vezetés módszertani jellemzőik vannak.

- Funkcióik és szervezeti jellemzőik szerint ezek kapitányságok, kirendeltségek, alosztályok, őrsők lehetnek, amelyek kikülönített állomáshellyel és működési területtel rendelkeznek. Feladataikat általában a szervezet alaprendeltetésének megfelelő sajátos szolgálati feladatok ellátásával hajtják végre.
- Vezetési rendszerüket az egyszemélyi vezető kizárólagos felelőssége és a helyettesek közötti funkcionális munkamegosztás jellemzi. A szervezet többi tagja egymásnak mellérendelt szolgálati viszonyban, homogén szervezeti státuszokon látja el szakfeladatait, a szolgálatellátás során azonban ideiglenes függőségi viszonyba kerülnek egymással.
- Vezetésük alapja a törvényeken alapuló és a közjogi szervezetszabályzó eszközeivel, szabályzatokkal, az országos és a területi szakirányítás által kiadott belső rendelkezésekkel kialakított olyan előszabályozott és normatív követelményrendszer, amelynek birtokában a szolgálati feladatokat ellátó személyek képesek a rájuk bízott feladatokat önállóan, saját hatáskörükben törvényesen megoldani, illetve a szükséges szabályozás híján közvetlen feletteseiktől megkapják a szükséges állásfoglalást tennivalóikat illetően. Vezetésüket statikus és dinamikus folyamatok jellemzik.
- Statikusnak tekinthetjük azokat a vezetési folyamatokat, amelyek a szolgálat megszervezésére, ellenőrzésére, feltételeinek biztosítására irányulnak, és a szabályzatok által előszabályozottan kerülnek végrehajtásra.
- Dinamikussá válik a vezetői munka akkor, ha a végrehajtás során operatív intézkedésekkel a tervezettől eltérően szükséges az erőket, eszközöket alkalmazni, illetve ha az előszabályozás hiánya nem teszi lehetővé a hatáskör szerinti eljárást, hanem magasabb jogállású vezető felhatalmazását

kell kérni annak lefolytatásához. (Ezekkel a kérdésekkel a vezetési funkciók tárgyalásánál foglalkozunk bővebben.)

- Sajátos szervezetben és vezetési rendben működnek a század szervezetű rendőrségi kiskötelékek, amelyek a katonai szervezési és vezetési elvek szerint lineáris belső szervezeti tagoltsággal (raj, szakasz) kötelékben és ideiglenes szolgálati csoportosításban (járőrök, járőrscsoportok) hajtják végre a közrend védelmére kapott ideiglenes, operatív jellegű szolgálati feladataikat.
- A parancsnokok hivatásos állományú tisztek, a beosztottak pedig hivatásos állományú tiszthelyettesek, illetve közalkalmazottak.
- Vezetésük alapját a vonatkozó törvények és más jogszabályok, szabályzatok, az országos és a területi szakirányítás által kiadott belső rendelkezések adják. Konkrét szolgálati alkalmazásuk a szolgálati úton kiadott parancsok, intézkedések alapján történik, amely egyedi és feltétlenül teljesítendő követelményrendszer állítanak a kötelékek élén álló parancsnokok elé, ugyanakkor megteremtik a feladat végrehajtás jogi és más feltételeit is. (Parancs-irányítási rendszer)
- Vezetési stílusukat – hasonlóan a többi helyi szintű szervezethez – statikus és dinamikus folyamatok jellemzik.
- Statikusnak tekinthetjük a szervezetek feltöltésére, felkészítésére, ellátására kiterjedő vezetői munkákat, míg dinamikusnak a szervezetek szolgálati alkalmazásának előkészítésére és a tevékenységük vezetésére irányuló parancsnoki munkákat. Ez utóbbi általában a katonai szervezetek vezetésére jellemző sajátos algoritmus, az úgynevezett „parancsnoki munka” sorrendjében történik. A parancsnoki munka tartalma főleg a szervezet szolgálati pozícióinak felvételére (térben, időben történő vezénylés), a szolgálati feladat ellátására, a megváltozott körülmények közötti ellátási folyamatok biztosítására (élelmezés, szállítás, elhelyezés), valamint különleges esetekben a szervezet különleges képességeinek felhasználására (manőverezés, kényszerítő eszköz alkalmazása) irányul.

1.2.5 A rendvédelmi szervek szervezeteinek működési eredményei, mutatói

A bemeneti oldalon feltüntetett faktorok a szervezet működése során átalakulnak és létrehozzák a rendszerműködés termékét, esetünkben a közrend, közbiztonság sajátos állapotát, a szolgáltatások adott színvonalát, a törvényeknek megfelelő követelmények teljesülését, a működés gazdaságossági mutatóit, a szervezet egyéb jellemzőit (image). Végző soron a közrend általános helyzetére hat ki a rendvédelmi szervek által végzett munka eredményessége, bár nincs feltétlen összefüggés a kettő között. Tekintettel a rendvédelmi szervek munkájának összetettségére és elvontságára, nehezen lehet találni olyan mértéket, amely konkrét formában meghatározná a szervezetek munkájának eredményeit, és összehasonlítható lenne bármivel is.

1.2.5.1. A közrend, közbiztonság helyzete

A kialakult helyzet kifejezi a rendvédelmi szervek mindazon erőfeszítését, amelyet a normális társadalmi viszonyok fenntartása, a szövetségi (EU, NATO) kötelezettségek betartása, az ország szuverenitását sértő cselekmények felderítése, illetve a szomszédos országokat sértő

cselekmények bekövetkezésének megelőzése, az élet- és vagyonbiztonság fenntartása érdekében végzett. A körülmények és a feltételek biztosítottságának függvényében az eredményeket elsősorban a lehetőségek kihasználásának szempontjából állapíthatjuk meg – vagyis azt kell vizsgálnunk, hogy a rendszer elemeinek működése optimális volt-e a jogsértések megelőzése, a biztonság fenntartása szempontjából, a szervezet melyik eleme, vezetési szintje mulasztott, vagy melyik tudta volna hatékonyabban ellensúlyozni a nem kívánt események bekövetkezését.

A vizsgálat során kimutathatóak:

- szervezeti eredmények, amelyek a rendelkezésre álló jogi és más eszközök alkalmazásával lehetővé tették a jogsértések megelőzését, illetve felderítését, a veszélyhelyzet előrejelzését, vagy elhárítását;
- szervezeti mulasztások, amelynek során valamelyik szervezeti szint vezetésének vagy végrehajtó elemének rendellenes működése következtében a jogsértés bekövetkezett, illetve felfedése elmaradt, a katasztrófa bekövetkezett és emiatt az államot, a lakosságot jogsérelem, kár érte;
- véletlen események, amelyek jellegüknél fogva, vagy a rossz körülmények és feltételek következtében mindenképpen bekövetkeztek volna és elhárítására a szervezetnek nem volt reális lehetősége.

Tekintettel a szervezetek hierarchikus felépítésére, a szervezeti hatáskörök differenciáltságára a vizsgálatot valamennyi kompetens szinten és szakirányítási vonalon el lehet végezni.

1.2.5.2. A rendvédelmi szerv szolgálati feladatai ellátásának színvonala

A kialakult helyzetre a szervezet alaprendeltetésének teljesítése és a más feladatának végrehajtása során tapasztalt szakszerűség, eredményesség, vagy szolgálati mulasztások, szabálytalanságok, realizálatlan ügyek és a szolgálati személyek terhére felróható eredménytelen tevékenységek összevetéséből következtethetünk.

A szakmai követelmények teljesülését a normáknak való megfeleltetéssel, vagy az azonos szintű és azonos adottságokkal rendelkező szervezetek mutatóinak összehasonlításával is meg lehet ítélni. Nagyon fontos, hogy a megítélés lehetőleg absztrakt mutatókkal, reális paraméterekkel történjen meg, és azok a leglényegesebb összefüggésekre vonatkozzanak.

1.2.5.3. A törvényeknek történő megfelelés

A törvényes működés a szervezet hatékonyságának új fokmérője. A rendvédelmi szervek kötelezettek a törvények betartására és betartatására. A hatékony munka egyik feltétele, hogy a törvényalkotó az Alaptörvénnyel és más jogszabályokkal összhangban megfelelően szabályozza az állampolgárok követendő magatartását, valamint a szervezetek alkalmazható eljárásait, működésének rendjét. Az így kialakított rendszerben követelhető meg a szervezet valamennyi tagjától a jogkövető magatartás, a vezető szervek jogszabályokkal egyező szakmai követelménytámasztása, a szervezet életének és tevékenységének belső szabályozása.

Mindezek alapján a következő törvényi összefüggések alapján lehet a szervezetek munkáját jellemezni:

- az Alaptörvény és más jogszabályok betartása, amely egyrészt a szervezetre vonatkozó jogszabályok betartását jelenti, másrészt az állampolgárok számára előírt magatartások és cselekmények megkövetelését és a jogsértő magatartások megelőzését, törvényes szankcionálását tartalmazza;
- a szervezet belső életének és tevékenységének törvényekkel összhangban lévő szabályozottsága, amely megteremti a szervezeti struktúra valamennyi szintjén a munkavégzés jogi feltételeit;
- a belső szabályozások szakmai és szervezeti szinteken történő összehangolása, amely kialakítja a munkavégzés összhangját, az együttműködés feltételeit;
- a törvények és belső szabályok ismerete, amely lehetővé teszi a normatív rendszerű követelmények megalkotását, a tudatos munkavégzést, valamint
- a törvényekben és belső szabályozásban előírt normák mindenki által történő megtartása, amely kizárja a törvény- és fegyelemsértések bekövetkezését, jogtalan előnyök szerzését, a korrupciót.

1.2.5.4. A gazdaságosság

A működési hatékonyság, mint eredményességi mutató elsősorban a várható feladatoknak megfelelő költségvetési tervezetek reális elkészítésében, a biztosított keretek takarékos felhasználásában, a saját gazdasági erőforrások hasznosításában mérhető le.

- A költségvetési tervezés a szervezet fenntartási és fejlesztési igényeinek reális felmérését és egyeztetését követeli meg. Igényli valamennyi szervezeti elem előre látását a várható feladatára, a működési körülményei és feltételei változásának előrejelzésére.
- A közgazdasági feltételek tervszerű megteremtése minősíti a vezetői munkát is, mivel a szervezetek funkcióinak megfelelő költségvetési források biztosíthatósága döntően meghatározza a más területeken jelentkező eredményeket is.
- A költségvetési keretek takarékos felhasználása eredményeként a szervezetek a szükséges mértékben használják fel feladataik ellátásához szükséges anyagi eszközöket és energiát, feltárják és jelzik a felesleges erőforrásaikat, optimális paraméterekkel működtetik a kezelésükben lévő technikai eszközöket, hasznosítják tartalékaikat, felújítják és a rendszerbe visszaáramoltatják a működőképes eszközöket.
- A saját erőforrások hasznosítása terén a saját munkaerő, energia és infrastruktúra hasznosításával olyan új értékeket állítanak elő, amellyel kiváltják, helyettesítik valamely költségvetéssel szemben támasztott igényüket, illetve javítják a feladat végrehajtás körülményeit

A gazdasági hatékonyság mérésére – noha pénzügyileg erre lehetőség nyílik – a körülmények és feltételek reális elemzése útján következtethetünk, amely szorosan összefügg a követelmények és feladatok teljesítésének színvonalával is.

2. VEZETÉSI FUNKCIÓK GYAKORLÁSA A RENDVÉDELMI SZERVEK VEZETÉSE SORÁN

2.1. A vezetési funkciók gyakorlásának általános modellje

2.1.1. A vezetési folyamat általános modellje

A vezetési folyamat rendkívül széles szakirodalmi háttérrel rendelkezik, amelynek itt egy változata kerül bemutatásra. Esetenként az egyes vezetési funkciók megismétlődhetnek, újra előtérbe kerülhetnek, a folyamat rendkívül rugalmas lehet. Minden vezetési funkció a sikeres tevékenységet készíti elő, amely arra szolgál, hogy minél eredményesebb legyen a szervezetünk által végzett munka.

A rendvédelmi szervek vezetési folyamatai és funkciói sajátos szervezeti rendben, többnyire előszabályozott rendszerben valósulnak meg. A szervezeti hierarchia különböző szintjein egymástól eltérő tartalmú, de szorosan összefüggő vezetési ciklusok alakulnak ki, amelyek összhangban vannak a szervezeti szintek szolgálati és szakirányítási felelősségével, a vezető szervek területi illetékességével. Egy-egy vezetési ciklus hosszabb, vagy rövidebb távú szervezeti feladatok végrehajtására vonatkozik és általában ezzel összhangban hosszabb-rövidebb idő áll rendelkezésre a vezetési ciklusok lefuttatására. A vezetési feladatok távlata szerint így hosszabb és meghatározott időre szóló *stratégiai*, vagy rövid időre és egyedi feladatok megoldására vonatkozó *operatív* tartalmú vezetési ciklusokról beszélhetünk.

Stratégiai tartalmú vezetési ciklusnak tekinthetjük a szakmai folyamatok erős dinamizmusa miatt az egyébként máshol rövid távú tervnek tekintett negyedéves, féléves, éves vagy több éves időtartamra szóló vezetői munkát, míg *operatív jellegű vezetési ciklusnak* vehetjük a stratégiai vezetési folyamatokban megjelenő olyan helyzeteket, amikor valamely feltétel, vagy körülmény gyors változása közvetlen és azonnali ráhatást igényel a végrehajtási folyamatokra, illetve a szervezetre.

A rendvédelmi szervek vezető szervei általában "tipizált" vezetési ciklusokat alkalmaznak, amelyek lehetővé teszik:

- a vezetési szintek egymást követő (szekvenciális), vagy egymással párhuzamos munkafázisainak kialakítását;
- a vezetői jártasságok és képességek egységes elveken történő megszerzését, a különbségekből adódó hátrányok kompenzálását;
- az információ áramlást biztosító csatornák jobb kihasználását;
- a vezetői információk gyors átvitelét segítő jelek, jelzések, rövidítések, grafikus ábrázolás technikai eszközök alkalmazását.

A stratégiai vezetési folyamatok általában a polgári vezetéselméletet-, míg az operatív vezetési folyamatok a "tipizált" vezetéselméletet alkalmazó katonai vezetéselmélet módszereit igényli. A tipizált vezetői munka klasszikus formája az úgynevezett "parancsnoki munka", amelyben a funkciók – a katonai vezetés elvei alapján – előre meghatározott sorrendben, döntően rögzített tartalommal, megszabott időtartamban kerülnek alkalmazásra (pl. időgrafikon).

A rendvédelmi szervezetek külső környezetében, cél- és feltételrendszerében bekövetkezett változások következtében ellentmondások keletkezhetnek a korábbi cél és feladatrendszer, valamint az előző szervezeti struktúra funkcionális felosztása között. A vezetői munka egyik fontos feladata a keletkezett ellentmondások feloldása, az új helyzetnek megfelelő követelmények,

feladatok és szervezeti struktúrák kialakítása. Mindez a vezetői feladat- és hatáskörök alapján eltérő léptékű munkafolyamatokat eredményez, amelynek pontos lefolyását számtalan objektív és szubjektív tényező befolyásolhatja. Ezért e jegyzet csak a vezetési funkciók gyakorlásának általános elméleti kérdéseit taglalja, gyakorlati alkalmazásához az adott szakterületnek és vezetési szintnek megfelelő adaptálást kell végezni.

A vezetői funkciók gyakorlása alatt a következő részfunkciókat értjük:

A felvázolt folyamatséma általános algoritmus a vezetési folyamatnak. Az egyes funkciók a vezetői munka témája szerint eltérő súlyú, mennyiségű és intenzitású munkával járnak, esetenként csak egyes elemei kerülnek végrehajtásra, vagy a folyamaton belül új vezetési ciklusok generálódnak.

A lineáris szervezeteknél a vezetési funkciók – a törzskari szervezetektől eltérően – egyszerűbb formában valósulhatnak meg, mivel a konkrétan meghatározott feladatok végrehajtása nem igényli a sokrétű helyzetelemzést és a belső szabályozások és tervek adminisztratív kidolgozását.

A lineáris rendvédelmi szervezetek vezetése során alkalmazott vezetési funkciók a következők:

1. információk gyűjtése és feldolgozása (elemzése), közlése és felhasználása;
2. tervezés (döntési változatok kialakítása, a döntés előkészítése);
3. **döntés** (a legfontosabb vezetési funkció);
4. szervezés, koordinálás (a döntés végrehajtásának megszervezése);
5. irányítás (a tevékenység vezetése);
6. ellenőrzés, értékelés.

2.1.2. A tájékozódás, információgyűjtés és feldolgozás az információ közlése, felhasználása

A sikeres vezetés alapvető feltételének tekintjük, hogy a vezető folyamatosan rendelkezzen a vezetett szervezet tevékenységéről szóló információkkal, amelynek alapja a jól megszervezett vezetési információrendszer. A vezetési értelemben vett információ minden olyan ismeret, adat, hír, közlemény, amely a vezetői munka ellátásához szükséges és amely feltétele annak, hogy a vezető a feladatait el tudja látni a vezetése alatt álló szervezet célkitűzéseinek teljesítése érdekében. Az információs rendszer alapvető feladata a környezet és a szervezet belső, valóságos tényeinek, adatainak összegyűjtése, közvetítése, feldolgozása és a vezető számára konkrét jelentéstartalommal történő továbbítása.

A sikeres vezetői munka alapfeltételének tekintjük, hogy a vezető folyamatosan rendelkezzen a vezetett tevékenység irányításához és működtetéséhez szükséges információkkal. A rendőri szervezeten belül, a különböző szintű rendőri vezetőknek jól megszervezett információs rendszer áll rendelkezésére, amely a szervezetet ért külső- és belső hatásokról ad tájékoztatást (*rendőrségi információs csatornák, elemzések, belső tájékoztatók stb.*). Ezen információk feldolgozása elengedhetetlen, hiszen ezek mind hatással vannak a szervezetünk tevékenységére.

2.1.2.1. A törzskari szervezeteknél folyó munka sajátosságai

A rendvédelmi szervezetek törzskari szerveinél folyó információs munkát a következő ábra szemlélteti

Információ szerzés				Információ védelem
Gyűjtés		Feldolgozás		Közlés, felhasználás
 • megszerzés		 • elemzés		 • felhasználónak
 • felvétel		 • értékelés		 • tárolás
 • rögzítés		 • kiválasztás		 • archiválás
 • szűrés		 • ellenőrzés		
 • tárolás		 • általánosítás		
 • továbbítás				

Az információk gyűjtése

Az információ megszerzése

Az adat és az információ nem azonos jelentésű fogalmak. Adatnak nevezzük mindazokat a híreket, közléseket, amelyek a szervezethez eljutottak, attól függetlenül, hogy a szervezet működését befolyásolják-e vagy nem. A szervezethez érkező adatok, hírek osztályozásával jutunk el az információ meghatározásához. Az információ minden olyan adat, hír, ismeret, amely bizonytalanságot szüntet meg és döntésre készítet, azaz valamilyen hatással van a szervezetünk működésére.

Az információk gyűjtése során lényeges az információ megszerzés módjának meghatározása. Közvetlen és közvetett úton megszerzett információkról beszélhetünk.

Közvetlennek tekintjük, ha a vezető, illetve az információ megszerzését végrehajtó személy egyenesen az információs forrástól kap tájékoztatást, amely általában pontos, megbízható és a valóságos helyzetre vonatkozik. Ilyen például a közvetlen felettes szervektől, az alárendeltekől, az együttműködőktől kapott és a személyes megfigyelés útján megszerzett információ.

Közvetett módon szerzett információk azok, amelyek nem a közvetlen források helyéről, hanem közbeeső csatornák beiktatásával érkeznek a vezető elé. Ilyennek értékelhetjük a különböző összegző beszámolókat, értékeléseket, jelentéseket, statisztikai adatokat, jegyzőkönyveket stb. Általában nem eléggé pontosak, vagy pontatlanok, megbízhatatlanok és ez felhasználásukat jelentősen nehezíti, bizonytalanná teszi. Ezért feltétlenül ellenőrzésre szorulnak.

Azért hogy a vezető fel tudja dolgozni a számára, vagy a szervezet számára értékkel bíró információkat, végre kell hajtania azoknak az osztályozását az alábbiak alapján. A vezető a bő információ áramlatban nem tud mindent feldolgozni, fókuszálnia kell a releváns információk hatásainak figyelembe vételére. Ezért az információkat az alábbiak szerint osztályozhatjuk.

Forrás szerint:

- külső információ – a szervezeten kívüli környezetre vonatkozó ismeretek
(pl.: a terepről, lakosságtól érkezett információk);
- belső információ – a szervezetre vonatkozó ismeretek összessége
(pl.: rendelkezésre álló erők, eszközök összessége, együttműködő személyek és szervezetek).

Mérhetőség szerint:

- kvantitatív információ – számokban, százalékokban, arányszámokkal kifejezhetőek
(pl.: létszám);
- kvalitatív információ – számokban nem mérhetőek (pl.: erők eszközök minőségi állapota, az állomány motiváltságának foka).

Jelleg szerint:

- primer információ – mikor közvetlenül a szervezethez érkezik be az információ;
- szekunder információ – amikor áttételeken keresztül jut el az információ a felhasználóhoz.

A szervezetbeni áramlás szerint lehet:

- vertikális – amikor az információ felülről lefelé vagy fordítva áramlik (a felsőbb szintű vezetési szerv adatokat értesítéseket közvetít szervezetünk felé);
- horizontális – amikor az információ az egyes mellérendelt szervek között áramlik.

Időtényező alapján lehet: múlt, jelenre vagy jövőre vonatkozó.

Az információk mindegyike lehet még: teljes vagy hiányos, pontos vagy pontatlan, megbízható vagy megbízhatatlan, igaz vagy hamis, ellenőrzött vagy nem ellenőrzött, aktuális, vagy nem aktuális. (2. sz. melléklet: Az információk osztályozása)

Érdemes megvizsgálnunk a szervezetünkhöz eljuttatott információk főbb lehetséges formáinak felosztását és jellemzőit.

Az információ felvétele

Az információk felvételének technikáját meghatározza az információ tartalma és formája.

Az információk főbb formái.

Szervezetünket általában szóbeli, írásbeli és szemléltető jellegű információk érik.

A *szóbeli információk*, amelyek közvetlenül, gyorsan érkeznek, megteremtik a pontosítás, a kommunikáció és visszacsatolás azonnali lehetőségeit. Hátrányként jelentkezik azonban, hogy könnyen félreérthetőek és ha nem rögzítik (pld. magnetofonnal), hiányzik a bizonyító erejük, nem veszik kötelező jellegűeknek őket. Ajánlott a valamilyen módon történő rögzítésük, legcélszerűbb a jegyzetfüzetbe történő, az információ vételével történő egyidejű rögzítés. Esetenként fontos lehet az információ vételének pontos időpontja, a tett intézkedések és annak időpontja, ezért ezeket is minden esetben jegyezzük fel füzetünkbe. *(különálló lapokra nem célszerű rögzíteni, mert esetenként azt nehézkes lehet visszakeresni - kidobhatjuk, elkallódhat, erre a célra legjobb - a jól bevált - jegyzetfüzet).*

Figyelem! Az információ rögzítésre alkalmas eszközök használata, esetenként az objektumokba történő bevitele is engedélyhez kötött! Mindig úgy kell nyilatkozni, mintha az elhangzottakat rögzítenék!

Az *írásos információk* az ismeretek közlésének, a döntések továbbításának, az adatok átvitelének legfontosabb formái, bizonyító, normatív szabályozó jellegük és alakosságuk pontos és egyértelmű közlések továbbítását teszik lehetővé. Hátrányukként vehetjük, hogy a szervezeti bürokrácia kialakulását erősítik, idő és költségigényesek, nem biztosítják a közvetlen és azonnali visszacsatolást és a kommunikációs feltételeket. Elfogadott jó módszer, hogy kombinálva kerül alkalmazásra a szóbeli közlési móddal *(a szóban, előzetesen pontosítottak írásban is közlésre /kiadásra/ kerülnek)*. Elfogadott az e-mail levelező rendszerek alkalmazása is.

A *szemléltető információk* közé sorolhatjuk a különféle térképeket, vázlatokat, grafikonokat, ábrákat, táblázatokat, audió-vizuális anyagokat, amelyek tömör, lényegre törő, könnyű áttekintést nyújtanak a felhasználónak. Mindennél ékeesebb egy jól megszerkesztett diagram, vagy vázlat. A magasabb szinten lévő *(osztály-, főosztályvezetői szint)* munkahelyi vezetőknek általában nincs ideje és kapacitása 20-25 oldalas jelentések alapos áttanulmányozására. Törekedjünk a szemléletes, tömör, maximum 3-5 oldalas összefoglalók, jelentések készítésére, amelyeket olyan mellékletek egészítenek ki, amelyek tartalmazzák a főbb részleteket.

Adatformátumú információk a számok vagy azokból származtatott statisztikai mutatók formájában megjelent statisztikai sorok vagy táblázatok, indexek, viszonyszámok, amelyek a szolgálati tevékenység valamely területén valamilyen ismeretet hordoznak. Jelentős összefüggést fejeznek ki. *(pl.: a bűnözési, közlekedésrendészeti adatbázis rendszerek, Robotzsaru, stb.)*. Javasolható, az adatok Excell típusú táblázatokba való rögzítése, hiszen azokból pillanatok alatt szemléltető diagramok készíthetők.

Az információk rögzítése

A rögzítés hagyományos és elektronikus eszközökkel történhet. Hagyományosnak tekinthetjük az emberi emlékezettel, írásos, térképi, foto és más grafikus, tárgyasult (pld. nyom és szagminta vétel) formában történő rögzítési módokat. Elektronikus rögzítési módok közül az auditív, videó és számítógépes módszereket alkalmazzuk.

Az információk szűrése

Az információk szűrése azt jelenti, hogy nagy mennyiségű információk közül kiválasztják a vezetés számára érdemben jelentést hordozókat, azokat az alapvető követelményeknek megfelelő formába hozzák. Ez egyben ellenőrzési, javítási, pótlási feladatokat is jelent, amelynek eredményeként ideális esetben:

- komplexitásukban a valóságos helyzetet tükrözik;

- teljesek és tárgyilagosak, mentesek a szubjektivitástól;
- időszerűek, a szükséges időben rendelkezésre állnak;
- az illetékesek számára hozzáférhetőek;
- pontosak és a felhasználók számára érthetőek;
- lehetővé teszik a visszacsatolást, az érdemi kommunikációt.

A tárolás

Az információ tárolása a hagyományos és elektronikus eszközökön oldható meg a hordozók jellegének megfelelően. Az írásos és szemléltető információk irattári, könyvtári vagy levéltári megőrzésre kerülnek, a számítógépekbe táplált információk pedig mágnes-tárolás, szalagos vagy mágneslemezes adathordozókon kerülnek archiválásra. Természetesen az információ tárolásának legegyszerűbb megoldásának az élő emlékezetet tekinthetjük, azonban nagymennyiségű és szerteágazó információs közegben erre csak kivételes képességű vezetők támaszkodhatnak biztonsággal. Jelentős segítséget jelent a szervezet tagjainak élő emlékezete, azonban bizonyos időn túl az eredeti információk tartalma nehezen rekonstruálható.

Törekedjünk arra és kollégáinkban is tudatosítsuk azt, hogy minél kevesebb papír alapú információhordozóval rendelkezünk, használjuk széles körben technikai lehetőségeket, hiszen ez a jövő.

Az információk továbbítása

Az információk továbbítása különböző formákban történik. Ezek lehetnek :

- személyes üzenetek;
- futár és postai küldemények;
- híradó eszközökön továbbított távbeszélő, géptávíró, telefax, rádió és adatátviteli berendezésen (modem) továbbított közlemények;
- elektronikus eszközökön továbbított videó és hangfrekvenciás jelek, számítógépi hálózati információk, amelyek továbbítása általában automatikus működésű berendezéseken történik.

Az információk feldolgozása

Az elemzés

A vezetői hatáskörbe tartozó és megfelelő alakra hozott, hozzáférhető információk feldolgozása során elsőként az információk elemzésére kerül sor. Ez a munka ténylegesen az információk összetevőire bontását jelenti, amely a források azonosítását, tartalmának és tárgyának megállapítását, időbeni és térbeni paramétereinek kiemelését, sürgősségi és minősítési fokának meghatározását jelenti. Gyakorlatilag az első érdemben végzett szellemi munka az információval, amely a vezetők és informatikai szakemberek rutin jellegű szortírozó, szelektáló, gyors áttekintő és összevető tevékenysége. A következő munkafázisok az elemzés során megállapított igények szerint alakulnak.

Az értékelés

Az információk értékelése az összetevőkre bontott tartalomnak és az információkkal szemben támasztott vezetői követelményeknek az összevetését jelenti. Ez a munka természetesen a vezetői szintek és szakterületek, a vezetők gyakorlottsága szerint differenciálódik. A főbb összetevők szerint ez a munka a következőkre terjed ki:

A *forrás megállapítása*, amely a feltüntetett vagy valószínűsített "feladó" azonosítását jelenti. (Az esetek többségében ez egyértelműen megállapítható). A leggyakrabban szervezeten belülről, (alárendelt szervezetektől, beosztottaktól) illetve a belső környezetből (felső szintű irányító szervezetek, együttműködők, a kapcsolattartásban érdekelt szervezetek és személyek) érkeznek információk. A szolgálati feladatok ellátása szempontjából azonban döntő fontosságúak a külső környezetből érkező információk, (a közbiztonsági, a határhelyzetről, készülő vagy megtörtént bűncselekményekről, a közúti, vagy a határforgalom alakulásáról stb.), mivel ezek a szervezet működésére közvetlen hatást gyakorolnak.

A *megbízhatóság megállapítása* a források ismeretében egyszerű feladatnak tűnik, azonban különböző átviteli és értelmezési problémák miatt megbízhatatlanokká válhatnak. Különösen fontos a dezinformatív jellegű közlések kiszűrése, mivel egyes információforrások szándékosan kívánják a szervezet vezetési folyamatait megzavarni.

Az információ *jelentéstartalmának megállapítása*, amely a tényleges hír és értesülés értékét adja az érintett vezető számára. Az érték megítélését nem csak a szakmai és hierarchikus viszonyok, hanem a vezetői mentalitás, érdeklődés, habitus is befolyásolja.

Az idő és térbeli paraméterek, a jelentéstartalom összevetéséből megállapítható az *információ aktualitása* is. Az értékelés szempontjából megtörtént, folyamatban lévő vagy várható eseményekről értesülhetünk.

Az információk kiválasztása

Az információk kiválasztására olyan információk feldolgozásakor kerülhet sor, ha maga az információ utal más, korábban beérkezett, nyilvántartott adatra, esetleg információra, illetve az értékelés során merül fel más adatkapcsolat megléte. A feltöltött és megfelelően karbantartott adatbázis nagyban segítheti a kapcsolódások gyors és pontos feltárását. Az így kiválasztott információk a köztük levő összefüggések alapján új információk előállítására is alkalmasak.

Az információ ellenőrzése

Az információk ellenőrzésének igénye a feldolgozás bármelyik fázisában felmerülhet. Irányulhat a forrás, a megbízhatóság, az adattartalom, az adatformátum ellenőrzésére, a hitelesség megállapítására. Közvetlen ellenőrzésnek tekinthetjük a beérkezett információs csatornán az információ tartalmára irányuló ellenőrzést, azonban gyakran kényszerülünk más információkkal történő összevetéssel más források és csatornák bevonásával megvalósuló ellenőrzés végrehajtására is. (Kikérdezés, vizsgálat, új információk bekérése stb.)

Az információk közlése, felhasználása

Az információk közlése és felhasználásra bocsátása közvetlenül kapcsolódik a vezetői felhasználáshoz. Arról van szó, hogy az információt az illetékes vezető követelményének megfelelő formátumban és tartalommal hasznosításra bocsátjuk. Az információs szakasz lezárását **az archiválással**, a végleges formátum tárolásával hajtjuk végre. Tekintettel arra, hogy az információk időközben kiegészültek, a feldolgozás során a felhasználó igénye szerint átalakultak, szükséges megőrizni az információkat az eredeti formátumban is.

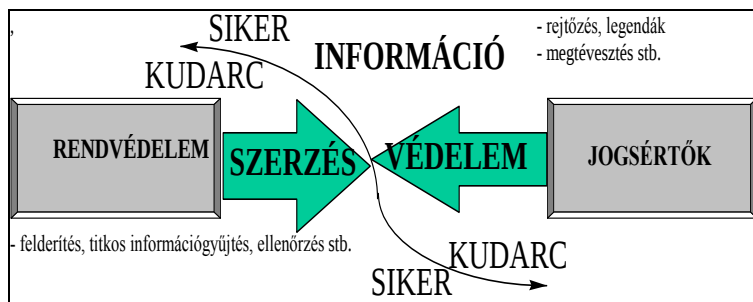
Az információs ellentétpárok

Az információk megszerzése és védelme a rendvédelmi szervek szervezeteinek alapvető érdeke. Az információk megszerzése többnyire a rendszer külső környezeteként tárgyalt folyamatok, szervezetek és tevékenységek megismerésére irányul. Lefolytatásának módját törvények,

jogszabályok és szabályzatok határozzák meg. A rendszerhatások egy része az információs területen ellentétpárt képez, bizonyos esetekben "információs harc"-ról beszélhetünk.

A hatások a következő területen jelentkeznek:

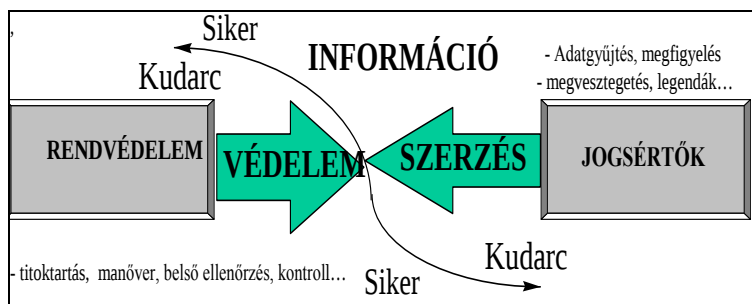
- a közrendet szándékosan sértő cselekmény elkövetésére készülő, megkísérlő vagy illet végrehajtó

személyek minden lehetséges módon védik a szándékukra, cselekményük helyére, idejére, módszerére vonatkozó információikat. Ezzel szemben a rendvédelmi szervek szervezetei aktív információszerzést folytatnak az ilyen szándékok felderítésére, a jogsértő

cselekmények helyének, idejének és módszerének megállapítására. A két ellentétes információs folyamat egymásra gyakorolt hatásától nagyban függ a szervezeti eredmény, illetve a kudarc. Amelyik alrendszer felülkerekedik a másik alrendszer védelmi rendszere felett, az sikert könyvelhet el magának.

- a rendvédelmi szervek szervezetei védik és titkolják a szolgálatellátás rendszerére, módszerére,

térbeni és időbeni lefolyására vonatkozó adataikat. Ezzel szemben a közrend szándékos megsértésére készülő, illet megkísérlő illetve lefolytató személyek minden lehetséges eszközzel igyekeznek megszerezni ezeket az adatokat. A rendszerhatások eredménye ugyancsak a szervezeti

eredményre gyakorol hatást. Az információs harc különleges szférájának tekinthetők a dezinformatív jellegű információs ellentétek, amelyeket a rendvédelmi szervek szervei a titoktartás, a szolgálati rendszerben megvalósuló manőverezés, az állomány belső védelmét szolgáló ellenőrzések végrehajtásának módszerével, illetve a jogsértők a rendvédelmi rendszerekről szóló adatgyűjtéssel, a szolgálati rendszer megfigyelésével, adott esetben az állomány arra hajlamos tagjai megvesztegetésével vívnak meg egymással.

2.1.2.2. Feladatvétel, feladattisztázás a lineáris szervezetek vezetése során

A feladatvétel és a feladattisztázás a vezetői (parancsnoki) munka sorrendjében az első helyen van, olyan gondolati művelet, amely során a vezető (parancsnok) megérti, rögzíti, rendszerezi a kapott feladatot, kialakítja az adott helyzetben célszerű tennivalókat és a nagybani elgondolását.

Alapja lehet az előljáró parancsnok: elgondolása; parancsa vagy intézkedése; együttműködési utasítása; vagy saját információ.

A feladattisztázás végrehajtása után, a következő kérdések várhatnak tisztázásra:

- 1) Az előljáró (parancsnok) elgondolásának tanulmányozása (megértse, mit akar az előljáró, és azt hogyan kívánja megvalósítani);

- 2) Mi az adott szervezeti egység feladata;
- 3) Milyen csoportosításban kell a feladatot megvalósítani;
- 4) A szervezeti egység helye, szerepe a feladat végrehajtásában;
- 5) Kik, milyen mértékben, hol és hogyan kapcsolódnak a feladat végrehajtásához;
- 6) Az együttműködés és vezetés nagybani rendje.

Amennyiben ezekre a kérdésekre választ adtunk önmagunknak, akkor röviden összegezzük:

- 1) Mi a feladat, mit követel az előljáró?
- 2) A tevékenység előkészítése és megszervezése céljából milyen azonnal fogantatható intézkedéseket célszerű kiadni;
- 3) A tevékenység nagybani elgondolása.

A feladat jellegétől függően, azonnal fogantatható rendszabályok adhatók ki, vagyis azok bevezetendő intézkedések végrehajtására vonatkozó utasítások, amelyek a várható feladat végrehajtására való felkészülést segítik elő (alkalmazásával időt takaríthatunk meg).

Ezt a mozzanatot hajtjuk végre, mikor felismerünk egy feladatot, vagy az előjárónktól kapunk valamilyen instrukciót, hogy mit vár el tőlünk, vagy szervezetünk. Nagyon fontos, hogy azonosuljunk a feladattal, a pontos elképzelésünket ekkor alakítsuk ki. Ha valamely részlet nem teljesen világos, akkor azt ebben a fázisban pontosítsuk.

2.1.3. Döntés előkészítő tervezés, illetve időszámvetés készítése a vezetési feladatok végrehajtására, előzetes intézkedések

2.1.3.1. A döntés-előkészítő tervezés

A feladat végrehajtása során a döntés meghozatalához és bevezetéséhez szükséges vezetői és törzskari munka feladatait tervezzük meg a feladatok megnevezésével, logikai kapcsolataival, a végrehajtók és felelősök feltüntetésével, a munkára fordítható időtartam meghatározásával, a munka kezdésének és befejezésének optimalizált időpontjaival.

A döntés-előkészítő tervezés egyik formája a katonai vezetéselméletből ismert időszámvetés, de természetesen a döntések jellegétől függően más formátumú tervek is alkalmazhatóak.

Jellegét tekintve két fajta terv készülhet:

— *kötött időtartamú terv*, amelyben az előjáró vezető szervezet meghatározza a döntés meghozatalának és bevezetésének időpontját. Ez a tervtípus akkor kerül alkalmazásra, amikor a magasabb hierarchiájú vezetés döntése befolyásolja a saját szervezet tevékenységét és maga a döntési folyamat, illetve a döntés után kialakított feladatrendszer más szervezeti egységek együttes tevékenységét igényli. (Kötött tartalmú döntés)

— *szabad időtartamú terv* általában akkor alkalmazható, ha a döntés meghozatala nem függ a magasabb szervezet vezetési folyamataitól és a döntés utáni feladatok nem járnak együtt más szervezeti egységek együttes tevékenységével. (Szabad tartalmú döntés)

Mindkét esetben a terv elkészíthető vezetői feladatterv, vezetői sávdiaagram vagy vezetői hálótér formájában.

A döntés-előkészítés terve tartalmazza:

- a vezető szerv megnevezését, székhelyét;
- az ügydarab minősítését,
- a feladatterv címét, alcímében a döntést igénylő probléma megnevezését;
- a döntési probléma leírását, felmerülésének körülményeit;
- a döntés-előkészítés fontosabb fázisait;
- a tájékozódás, feladattisztázás időpontjait;
- a helyzetmegítélés választott módjának megfelelően a vezetői munka fontosabb időpontjait, az alárendelt szervezetek vezetőinek munkafolyamatait;
- a döntés meghozatalának módszerét, időpontját;
- a vezetői koordinációk tárgyát, időpontját;
- a rendelkezések elkészítésének és kiadásának időpontját;
- a döntéskivitelező tervezés feladatait, időpontjait;
- a döntés bevezetésének szervezési feladatait;
- a döntés végrehajtásának ellenőrzését
- a hatások ellenőrzését,

A terv feltünteti a végrehajtásba bevont személyeket is.

A terv elkészítéséhez jó segítséget nyújthat az MS World programcsomag MS Office Projekt program is, amellyel a megjelölt feladatokra Gantt diagramot lehet készíteni.

2.1.3.2. Az időszámvetés

A lineáris szervezeteknél készített időszámvetés a rendelkezésre álló idő legcélszerűbb felosztása a parancsnok (vezető szerv) és a végrehajtók között a kapott feladatok eredményes végrehajtása érdekében, amelyet a vezető a jegyzetfüzetében rögzít.

Alapja: Az előjáró által megadott főbb időpontok.

Tartalma:

1.) Induló adatok (alapadatok)

- mikor érkezett a parancs, az intézkedés az előjárótól, illetve mikor merült fel az új feladat végrehajtásának szükségessége.
- mikor kell megkezdeni az új feladat végrehajtását (mi a készenlét időpontja)
- mikor kell jelteni az elhatározást az előjárónak.

2.) Következtetések levonása

Ezek alapján meghatározható:

- a rendelkezésre álló idő;
- a sötét és világos napszakra eső idő;
- a rész időegységek, amelyek a fontosabb feladatok végrehajtásához szükségesek;

A rendelkezésre álló időt lehetőleg úgy kell felosztani, hogy annak 2/3 részét a végrehajtók számára biztosítsuk.

2.1.3.3. Az előzetes intézkedések kiadása

A tervezés folyamatát követheti az előzetes intézkedések kiadása, melynek célja, hogy a rendelkezésre álló időből a lehető legtöbbet biztosítsuk az alárendelt részére a feladat végrehajtására való felkészülés érdekében. Más megfogalmazásban olyan vezetői tevékenység, amely során a parancsnok időnyerés céljából adatokat közöl a végrehajtókkal, részfeladatokat határoz meg számukra, hogy a feladat végrehajtására való felkészülésük minél alaposabb legyen. A parancsnoki munka sorrendjében többször is alkalmazhatjuk.

Az előzetes intézkedés lehetséges tartalma:

- a végrehajtásra kerülő feladat jellege;
- a feladat végrehajtásra való felkészülés rendje;
- az egyes részfeladatok végrehajtásának határideje.

A végrehajtó állomány részére tartandó tájékoztatón kerül sor a feladat ismertetésére és az előzetes intézkedések kiadására, amelyen jelen lehet (van) az alárendelt teljes személyi állomány, és (vagy) a kijelölt parancsnoki kar.

Tájékoztassuk az állományt:

- a bekövetkezett eseményekről;
- a kapott feladatról;
- az előjáró vagy a saját elgondolásunkról, ahogyan a feladatot meg kívánjuk oldani;

A feladat végrehajtását elősegítő előzetes intézkedések kiadása is itt történik meg.

Előzetes intézkedésben a parancsnok utasítja alárendeltjeit az anyagi készletek feltöltésére, a karbantartásra, stb. illetve a folyamatban lévő más feladatok befejezésére. Az elhatározásig terjedő időben a helyzet változásaitól függően a parancsnoki munka bármely eleme után kiadhatók újabb előzetes intézkedések.

2.1.4. A helyzet megítélése (probléma felismerés)

Egy rendvédelmi szervezet működése során a szervezeti célok és feladatok teljesítésének különböző szintjeire jut el, tevékenységét eredmények és kudarcok jellemzik. Ettől függetlenül is megváltozhatnak a munkavégzés körülményei és feltételei, a szervezeti folyamatok végrehajtásában jelentős eltérések alakulhatnak ki, ellentmondások keletkezhetnek a szervezet kitűzött céljai, a funkciókra kialakított struktúra elemei között. Mindez egy idő után gátja lesz a további eredmények elérésének, felemésztja a belső energiákat, kétségessé teszi a működés racionalitását. A korábban tárgyalt információs folyamatok rendszeresen jelzik a bekövetkezett ellentmondásokat, amelyeket a gyakorló vezetők feladat- és hatáskörük szerint operatív vezetői döntésekkel igyekeznek feloldani. A vezetési folyamat egy bizonyos szintjén azonban ezek a döntések már nem tudják feloldani az ellentmondásokat, hanem a munkafolyamatok áttekintése után a szervezet egész viszonyának újraszabályozását vetik fel. A rendvédelmi szervek szervezeti általában ciklikus jelleggel jutnak el a szervezeti folyamatok újraszabályozásának szükségességéhez.

Ilyen ciklusok alakulhatnak ki :

- az országgyűlési választások 4 éves periódusaiban, amikor is a kormányzati célkitűzések és új követelmények szükségessé teszik a szervezet teljes szabályozásának áttekintését és módosítását;
- az állami költségvetés elfogadásának periódusaiban, amikor a közgazdasági feltételek változása indokolja az átfogó vizsgálatot és újraszabályozást. Ezzel egy időben történik az éves tapasztalatok feldolgozása és a következő évi prognózisok kialakítása is;
- az évszakváltásból adódó negyedéves periódusok, amelyek a közterületi szolgálatellátás fenntartására irányuló szolgálati folyamatok áttekintését és újraszabályozását teszik szükségessé;
- nem zárható ki azonban a körülmények vagy a feltételek gyökeres változása következtében szükségessé váló eseti szabályozások szükségessége sem (pl. új törvényi szabályozó életbe léptetése előtt).

A helyzetmegítélés alapvető feladata, hogy megállapítsuk azokat a problémákat, amelyek a végrehajtás során felmerültek, azok megoldásával pedig a szervezet teljesítse a korábban kitűzött, vagy módosított céljait.

A feltételek közül az alábbi tényezők változása okozhat problémahelyzeteket:

- a szervezet működését meghatározó új törvényi szabályozás és a korábbi belső szabályozás összhangjának megbomlása;
- a közgazdasági feltételek változása miatt a szükségleti és a biztosított keret között keletkezett olyan eltérés, amelynek ellensúlyozására a szervezetnek nincs más módja, mint vezetői beavatkozással a korábbi működési feltételek megváltoztatása;
- a szervezet humán szférája utánpótlásában beállt olyan mennyiségi, vagy minőségi eltérés, amely felveti a korábbi feladat és hatáskörök átrendezését;
- olyan új fegyverzet, illetve technikai eszköz, berendezés rendszerbe állítása, amely új feladatok, szervezetek, működési funkciók és eljárások kialakítását igénylik.

A követelmények változása akkor okozhat problémahelyzetet, ha:

- a felettes vezető szerv új célokat és feladatokat állít a szervezete elé, vagy a korábbi feladatok végrehajtását leállítja, illetve módosítja;
- felsőbb utasításra vagy a helyzet alakulása miatt megváltozik a korábbi feladatok végrehajtásának fontossági sorrendje és ez a követelményekben is kifejezésre jut.

A körülmények változása okozhat ellentmondást, ha a:

- ha a rendvédelmi szerv fő tevékenységi területein olyan változások következnek be, amelyeknek ellensúlyozása erő-közvetítő átcsoportosítását vagy intenzívebb alkalmazását, a szolgálati rendszer és módszer változását igénylik;
- a társadalmi, illetve a természeti környezetben bekövetkező lényeges változások esetén, amelyek valamilyen formában akadályozzák a terv szerinti feladatok végrehajtását, az együttműködést;
- a szervezeten belül olyan kedvezőtlen állapot alakul ki, amelyek megoldása vezetői beavatkozást igényel.

A felsorolt problémák a szervezet egészét, az alacsonyabb hierarchiájú egységeit, vagy egyes szakterületeit eltérő súllyal érinthetik. Ahhoz, hogy a problémák valamennyi szinten felszínre kerüljenek, szükséges a kiváltó okok ismeretében átfogó és szakterületenként differenciált helyzetmegítélést végezni. Csak így deríthetők fel a megoldásra váró fő-, és azokkal összefüggő

más problémavonzatok. A helyzetértékelés (probléma felismerés) folyamatos végzése a szervezeti felépítés szerint valamennyi szervezeti egység és szakterületi vezető feladata. Ebből következik, hogy a szervezeti egységek vezetői az egész szervezet funkcionális feladatait érintő átfogó, komplex helyzetelemzést végeznek, míg a szakterületi vezetők egy-egy szolgálati folyamatot értékelnek.

A helyzetmegítélés gyakorlati megvalósulása történhet:

- a munkafolyamatba ágyazva, amikor is a folyamatos munkavégzés során bekövetkező változások következtében alakulnak ki a problémák és ezt a munkavégzés során a vezetők érzékelik,
- a vezetési periódusokhoz igazodóan, amikor az adott szervezet valamennyi szintje egymással összefüggően, a szakterületek helyzetének teljes áttekintésével végez helyzetmegítélést.

Attól függően, hogy a problémákat a szervezet melyik szintjén érzékelték induktív vagy deduktív úton történhet meg a problémák teljes körű vizsgálata.

- *Induktív útról* beszélhetünk akkor, ha a szervezet vagy a szakterület alacsonyabb szintjén felmerülő problémák vizsgálatát az egész szervezetre vagy a szakterület egészére kiterjesztik.
- *Deduktív úton* történik a helyzetmegítélés akkor, ha a problémák a szervezet magasabb szintjén merültek fel, és megoldásuk igényli a szervezet vagy szakterület teljes mélységében a kialakult helyzet áttekintését.

A helyzetmegítélés során a vezető módszerei lehetnek:

- *közvetlen informálódás*, amikor a vezető közvetlenül szóban fordul az alárendelt szervezetek, vagy szakterületek vezetőihez. A problémahelyzet érzékelésekor kikéri véleményüket, megismeri reflexiójukat. Előnye, hogy azonnali lehetőséget nyújt a szervezet teljes egészét érintő helyzet felmérésére, kommunikációs lehetőséget biztosít a vezetők között. Hátránya, hogy a problémahelyzetet csak felszínesen járja körül, nem teremti meg a vezetői garnitúra közötti teljes kommunikációt, nem motiválja a végrehajtókat a problémakör teljes körű megismerésére, esetenként bizonytalansági helyzetet teremt az alárendelteknel,
- *referálásos módszer*, amikor az alárendelt szervezetek és a szakterületek vezetői közvetlenül a szervezet élén álló vezetőnek egyénileg jelentenek. Előnyének tekinthetjük a közvetlen kommunikáció megteremtését, részletes, időben nem korlátozott lefolyását, a helyszínek szabad megválasztását. Hátránya, hogy időben elhúzódó, bonyolult koordinálási feladatokkal jár együtt. Az egymásnak mellérendelt vezetők nem értesülnek a szervezet más területein jelentkező problémákról,
- *vezetői értekezlet* megtartásának módszere, ahol a szervezet élén álló vezető az alárendelt és szakterületi vezetők együttes meghallgatása útján értékeli a kialakult helyzetet. Előnye, hogy a szervezet problémái teljes egészében és összefüggéseiben megállapíthatóak. Kialakulhat a két és többoldalú kommunikáció a teljes vezetői garnitúra között, lehetőség van az ellentmondások tisztázására és az egységes álláspont kialakítására. Hátránya viszont, hogy az értekezlet megtartása előzetes koordinációt, tervezést igényel, költséges, egy időben kivonja a vezetői állományt a munkából,
- *írásbeli jelentés kérése*, amikor a vezető pontosan meghatározott témakörben írásban kér részletes jelentést a szervezeti egységek vagy szakterületek helyzetéről. Előnye, hogy dokumentum értékű, bizonyításra alkalmas anyag áll a vezető rendelkezésére, tömör, lényegre törő megállapításokat tartalmaz. Manapság a korszerű szövegszerkesztő programok lehetővé teszik a részanyagokból összefoglaló értékelések szerkesztését. Hátránya, hogy elkészítése időigényes, az alárendelt szervezeti egységek és szakterületek irányító apparátusát leköti, elvonja a végrehajtás irányításából, a szervezet alacsonyabb szintjein is írásos jelentési kötelezettségeket generál,

- *adatszolgáltatás módszere*, amikor a helyzetértékelést végző vezető meghatározott témakörben gyűjti vagy bekéri az alárendelt szervezetek munkájára jellemző adatokat és azokból személyesen, illetve vezetői apparátusa útján állapít meg összefüggéseket. Előnye, hogy az adatok általában valósághűen, pontosan tartalmazzák a kialakult helyzetet, szabad lehetőséget adnak új összefüggések megállapítására, tehermentesítik az alárendelt szervezeteket. Hátrányának vehetjük, hogy a vezetőknek, illetve törzsének nagy leterheltséget jelent, az adatok ellenőrzését igényli, ezért általában új adatok vagy magyarázatok bekérését eredményezi, kizárja az alárendelt szervezetek és a szakterületek vezetőit a munkából, a következtetések levonásában nem osztja meg a felelősséget.

A vezetői módszerek természetesen kombinált formában is alkalmazhatóak, a probléma volumenétől, a szervezet nagyságától, tagoltságától, a vezető személyes munkastílusától, az alárendelt vezetőkkel kialakított kapcsolatainak közvetlenségétől, szervezetismeretétől és rutinjától függően.

2.1.4.1. A közbiztonsági közrendvédelmi, bűnügyi szempontból, a jogsértő személyek helyzetének értékelése

A jogsértő személyek helyzetének értékelése során vizsgálni szükséges azok főbb elkövetési magatartásait, csoportos elkövetés esetén azok összetételét, felszerelését, módszereit, szándékait, várható tevékenységét.

A jogsértő személyek helyzetének értékelése során az alábbi következtetéseket célszerű levonni:

- a) Melyek a legjellemzőbb jogsértő cselekmények, melyek a főbb tendenciák.
- b) Melyek a jogsértő személyek lehetőségei, mikor és hol várható megjelenésük.
- c) Milyen rendvédelmi erőket, milyen módszerekkel kell ellenük alkalmazni, milyen megerősítéssel és felszereléssel.
- d) Szükséges-e speciális szervezeti elem (pl.: RKSZ, RSZKK), esetleg egyéb felszerelés (pl.: térfigyelő kamera), milyen szervezeti felépítés a legcélszerűbb.

2.1.4.2. A saját szervezet helyzetének értékelése

A saját helyzet értékelésekor a vezető (parancsnok) elemzi, értékeli a saját szervezetszerű és megerősítésül kapott, valamint az együttműködő erők alkalmazásának lehetőségeit. Felméri azt, hogy a meglévő erővel, eszközzel, hogyan biztosítható a jogsértő személyek elleni tevékenység sikere.

2.1.4.3. A szomszédos, az együttműködő és társszervezetek, valamint a lakosság szervezetünkhöz való viszonyának és tevékenységének értékelése

A szomszédok (szomszédos rendőri szervek) helyzetének értékelésekor a vezető megállapítja, hogy mennyire befolyásolja a szomszédok tevékenysége az ő tevékenységét, azt, hogy az együttműködő és társszervezetek, valamint a lakosság hogyan vonható be a feladatok sikeres végrehajtásába, felméri, hogy a tevékenység végrehajtásának folyamán cél, hely, idő és tevékenység módja szerint kivel kell együttműködnie, a szükséges pontosításokat mikor, kivel kell végrehajtania.

2.1.4.4. Az illetékességi terület közlekedési lehetőségeinek, az évszak, napszak, időjárás hatásainak az értékelése

Az illetékességi terület közlekedési lehetőségeinek általános értékelésekor a vezető értékeli a domborzat, a víz, úthálózat, növényzet, lakott települések befolyásoló hatását a jogsértő cselekmények elkövetése, szempontjából.

Az évszak, napszak és időjárás értékelése nem választható el az általános értékeléstől, mivel ezek a tényezők döntő befolyást gyakorolnak az egyes tényezők hatásainak érvényesülésére *(síkos útviszonyok között nem valószínű, hogy szükséges az autók sebességét mérni)*.

2.1.4.5. Az illetékességi területen előforduló olyan sajátosságok, amelyek a rendvédelmi szervek tevékenységére hatást gyakorolnak (hatnak)

Ide tartoznak azok a sajátos körülmények, amelyek az adott rendvédelmi szervezet sajátosságai. Az illetékességi terület speciális jellemzői, sajátosságai, amelyek hatása speciális jelleggel érvényesül a rendvédelmi feladatok végrehajtásában *(pl.: veszélyes infrastruktúrák, gyárak, erőművek, egyéb létesítmények, a terület magas bűnügyi fertőzöttsége, a lakosság etnikai összetétele stb.)*.

A rendészeti vezető a helyzetértékelés végrehajtása során, a részkövetkeztetések elvégzése után azokból végkövetkeztetést von le, mely egyben az elhatározásnak az alapját képezi. Ezt a folyamatot, ha szükséges, akkor naponta is végrehajthatja, eredményeinek dokumentálása nem szükséges, de a levont következtetések befolyással lehetnek a napi szolgálati tevékenységre.

2.1.4.6. A terep szemrevételezése

Főleg a határrendészeti feladatok végrehajtásában fordulhat elő a terep szemrevételezése, amely a helyzetértékelés eleme lehet. Ez olyan tevékenység, amely során a parancsnok a terepen folytatja a helyzetnek a térképen megkezdett tanulmányozását, pontosítja elgondolását - esetleg elhatározását - és az együttműködést.

A parancsnoki munka folyamatában a terep szemrevételezés végrehajtható: az elhatározás meghozatala előtt; az elhatározás után; a feladatok megszabásakor.

TEREPSZEMREVÉTELEZÉS

Az elhatározás meghozatala előtt a szemrevételezés célja:

- a jogsértő személyek várható tevékenységének mérlegelése a lehetséges körzetekben, objektumokban, terepszakaszokon;
- a terep tanulmányozása a saját erők, eszközök alkalmazása szempontjából;
- a vezető elgondolásának a terep sajátosságaival való összevetése a megalapozott elhatározás meghozatala érdekében;
- az együttműködési lehetőségek tanulmányozása.

Az **elhatározás megalkotása utáni szemrevételezés célja** a térképen megalkotott elhatározás

terepen való pontosítása.

A feladatok megszabásakor történő szemrevételezés során a vezető végrehajtja:

- a feladatok terepen való megszabását, pontosítását;
- a térkép és a valós helyzet összevetését;
- az együttműködés megszervezését, pontosítását.

A szemrevételezés végrehajtó egy vagy több állásponton, gyalogosan vagy járművön, földön vagy a levegőből.

Esetenként sor kerülhet tereptájékoztató megtartására, melynek tartalma a következő lehet:

1. A térképszelvény meghatározása, kiadásának éve, méretarányának az ismertetése.
2. A fő világtájak meghatározása.
3. Az álláspont rögzítése (tereptárgyakhoz kötve).
4. A közelebbi fontosabb és távolabbi tereptárgyak, lakott települések (óramutató járásával megegyező irányban hajtjuk végre).
5. A tájékoztató pontok megjelölése.

2.1.5. Döntés előkészítés

A helyzetmegítélés során felmerült problémákat a vezetői döntések hivatottak megoldani. A problémák kiterjedtsége és összetettsége, a szervezetek nagyságrendje, a szakterületek jellege szerint a döntések különböző horderejűek lehetnek. A hatályos ügyrend alapján a rendvédelmi szervek egészét érintő döntés a központi szervezeti elem vetőjének a hatáskörébe van utalva, míg a szakterületek vonatkozásában a szakmai előljárók rendelkeznek ilyen döntési hatáskörrel. A döntési jogkörök decentralizálása következtében a területi szervek vezetői - saját szervezetük vonatkozásában- is hozhatnak nagy jelentőségű és fontosságú döntéseket.

A jó döntések meghozatala tervszerűséget, szakszerűséget igényel, amelynek előkészítése körültekintő vezetői munkával jár.

A döntési alternatívák kimunkálása.

A döntés feltétele, hogy legalább két változat álljon a döntéshozó előtt, azonban magasabb szinteken kettőnél több variáns álljon a vezetők rendelkezésére.

A döntési alternatívák kidolgozásánál figyelembe kell venni, hogy a döntésre váró probléma jellege szerint a vezetők nem minden esetben rendelkeznek az alternatívák szabad kidolgozásának jogával. Ennek figyelembevételével beszélhetünk:

- *adaptáló döntésről*, amikor a felettes vezető döntésének helyi bevezetését kell elvégeznie. Ez a helyzet korlátozza az alternatívák kidolgozásának lehetőségét, mivel csupán a hatáskörébe tartozó szervezetek és irányított szakterületek munkájának helyi sajátosságait veheti figyelembe és alternatívái csak ebből a szempontból adódnak;
- *meghatározott alternatívák közötti döntésről*, amikor a felettes vezető által kidolgozott változatok közül a saját szervezeti egységnek legjobban megfelelő alternatívát választhatja;
- *szabad hatáskörű döntésről*, amikor a probléma megoldását saját feladat- és hatáskörében, több alternatíva felállításával hajtja végre.

A döntési alternatívák kimunkálása során kívánatos, ha matematikai, statisztikai módszerekkel, modellezéssel, szimulálással méri fel a számításba jöhető döntései várható hatását.

A rendvédelmi szervek vezetési rendszerét tekintve- különösen nagy horderejű döntések meghozatala előtt- erre a csapatpróbák, kísérletek, bemutatók, vezetési gyakorlatok, kötelekekkel végrehajtott gyakorlatok alkalmasak.

2.1.6. A döntés (elhatározás)

A döntés formailag valamely cél elérésére irányuló lehetőségek közüli választás, gyakorlatilag annyit jelent, mint valamely probléma megoldásához vezető utak, lehetőségek közüli kiválasztani azt, amely az adott körülmények közüli a legjobbnak látszik. A rendvédelmi szervek sajátosságok szerint ez nem egyetlen gondolati, vagy cselekvési mozzanat, hanem a bonyolult előkészítést és részleteiben is mély törzskari munkát igényel.

A döntési alternatívák felállításának legegyszerűbb sémája, amikor a vezető elismeri a döntés szükségességét, tehát döntési kényszerbe kerül, míg másik esetben elzárkózik a döntéstől, nem tartja szükségesnek a vezetői beavatkozást.

A továbbiakban a vezető által felismert és szükségszerű döntések meghozatalának elemzésével foglalkozunk.

A rendvédelmi szervek szervezeti folyamatok ismeretében a **döntési területek** szerinti elkülönítésben a szervezeten kívüli és szervezeten belüli folyamatokra hozott döntésekről beszélhetünk, amelyek sajátos tartalommal rendelkeznek.

- *A szervezeten kívüli folyamatokra* hozott döntések általában korlátozott tartalmú döntések, hiszen maguk a folyamatok is zömében szervezettől függetlenül folynak le. Korlátozott tartalmukat törvények, az előjáró szervezetek által kiadott belső szabályozók, a döntés végrehajtásában résztvevő más szervezetek eltérő érdekeltsége adja, de maguk a folyamatok is kizárják, hogy a vezetői döntések közvetlen hatást gyakoroljanak rájuk (pld. határrendszértések kialakulása). Éppen ezért az ilyen folyamatokat érintő döntések feltételezik a korlátok pontos ismeretét, az együttműködési és kompromisszumkeresési készséget, az objektivitást;

- *A szervezeten belüli folyamatok* esetében - az ügyrendek által meghatározott mozgástérben-szabad tartalmú döntések hozhatók, vagyis a vezető saját hatáskörében hozhat a szervezet munkáját érintő racionális döntéseket. Természetesen a szervezeten belüli folyamatok közüli számos esetben találkozunk objektív jellegű eseményekkel (pld. üzemzavarok, megbetegedések). A vezetői döntés szabadsága ilyen esetekben az események bekövetkezésének megelőzésére vagy következményeinek elhárítására irányul és érdeemben nincs lehetősége azok bekövetkezésének megakadályozására.

A döntési helyzetek jellemzői szerint a döntések lehetnek:

- *bizonyosságra épített döntések*, amikor felismerhető a döntés várható tartalma, meghozatalának összes körülménye és jogilag tisztázott döntés meghozatala és hatása. Ezek a döntések főleg a rendészeti hatósági jogkör alkalmazása során születnek, meghozatalának szabályai tartalmilag és formailag is előírtak;

- *kockázattal járó döntések*, ha ismeretlen tényezők gyakorolhatnak hatást a döntés eredményeinek alakulására. Ezek a döntések főleg a szervezeten kívüli folyamatokban kialakult kedvezőtlen helyzetek ellensúlyozására hozott belső szervezeti döntések esetében gyakoriak, mivel az esetek többségében a döntések hipotézisre épülnek. Így az események a döntéshozó akarata nélkül is

bekövetkezhetnek. Reálisan a vezetőnek arra van lehetősége, hogy helyes hipotéziseket állítson fel és ezzel csökkentse a kockázat mértékét. A felvállalt kockázat határát a rendelkezésre álló ismeretek köre és tartalma jelöli ki, amelyet jelentősen csökkenthet a vezető szakmai és vezetői felkészültsége, rutinja;

- *bizonytalanság helyzetében hozott döntésnek* tekinthetjük, amikor a döntéshez nem állnak rendelkezésre a szükséges tartalmú és mennyiségi információk, a vezető mégis kénytelen döntéseket hozni a szervezet munkáját érintően. Ez a helyzet a határhelyzetben bekövetkezett gyors változások, rendkívüli körülmények esetén jöhet létre és bizonytalan kimenetelű eredményekhez vezet. A vezető ekkor vakmerő döntésével véletlenszerű eredményeket érhet el, de ugyanilyen eséllyel döntése kudarccal is végződhet.

A döntés meghozatalának formáit tekintve beszélhetünk a vezető:

- *személyes döntéséről*, amikor a saját tapasztalataiban, felkészültségében és szubjektumában bízva vagy birtokolt információi, felállított hipotéziseire alapozva önállóan hozza meg döntését.

- *módszeres döntéséről*, ha azt az alacsonyabb szintű vezetők és más szakemberek bevonásával, általában a döntés-előkészítés módszereit alkalmazva a probléma egészére, vagy egyes részproblémákra hozott részdöntések sorozatával kollektívan gyakorolja a döntési funkciót

- *tudományos döntéséről*, ha az egész vezetési ciklus során, de főleg a megfelelő alternatíva kiválasztásakor lényeges szerepet biztosít a különböző tudományos módszerek alkalmazásának (matematika, statisztika, döntéelmélet, funkció és szervezetanalízis, modellezés, algoritmus elmélet stb.);

- *testületi döntések* a vezető testületek döntési aktusai. Hatásköreiket szervezési és működési szabályzataik szerint gyakorolják. Jellemzőik, hogy egyedi és normatív döntéseket hoznak, amelyektől a testület tagjai és vezetői egyénileg nem térhetnek el, (az önkormányzatok, a rendvédelmi szervek érdekképviselői és szakszervezeti szervei gyakorolják ezt a döntésformát) azonban a kisebbségben maradtak ellenvéleményüket képviselhetik.

A formák kiválasztásánál meghatározó a szervezet működési rendje, a megoldásra váró probléma hordereje, a rendelkezésre álló idő, a vezető felkészültsége, személyisége, motiváltsága, valamint a vezetőtársaihoz és a szervezethez fűződő szociális viszonya.

A döntések kiterjedtségük alapján feloszthatóak:

- *normatív döntésekre*, amelyek elvontan megfogalmazott, általános érvényű elvárásokat támasztanak a szervezet tagjainak magatartásával szemben. Ide sorolható a különböző törvények, rendeletek, szabályzatok, a parancsok, intézkedések egy része.

- *konkrét és egyedi döntések*, amelyek a normatív szabályozóknak a konkrét helyzetnek és tényállásnak megfelelő alkalmazására vonatkoznak. (állományparancs, szolgálatvezénylés, személyügyi döntések stb.)

A döntésekkel szemben támasztott követelmények.

- a döntések mindenkor feleljenek meg a szervezet működési célkitűzéseinek, kapcsolódjanak a feladatrendszerhez;

- tudományosan és szakmailag is megalapozottak legyenek;

- az alárendelt szervezeti egység(ek) és személy(ek) számára teljesíthetőek legyenek, az előírt személyi, dologi, pénzügyi feltételek rendelkezésre álljanak, az időtényezők betarthatóak legyenek;

- a végrehajtást a szervezet egészénél (az alárendelt szervezeteknél is) tervszerűen lehessen végrehajtani.

A döntéshozó **szubjektív hibájának** kell tekinteni:

- ha nem ismeri el a korábbi döntésének hibáit, hanem mereven ragaszkodik azok feltétlen végrehajtásához;
- elszíetett döntéseket hoz, vagyis a döntés-előkészítés funkcióit nem vagy elnagyolt formában alkalmazza;
- elkésik a döntés meghozatalával, hanyagságból vagy nemtörődömségből nem ismeri fel a problémát, illetve szándékos időhúzással késlelteti annak megoldását;
- a döntés nem felel meg a formai követelményeknek.

2.1.7. A koordinálás (együtműködés)

A koordinálás szó eredeti értelmében összerendezést, összhangba hozást jelent. Jelentéséből adódóan minden vezetési funkció gyakorlásához kapcsolható, azonban önálló vezetési funkcióként a döntés meghozatala után tárgyaljuk. Ennek oka, hogy a rendvédelmi szervek vezetési gyakorlatában általában a döntések meghozatala után válik szükségessé a vezetési ciklus következő fázisainak és további tartalmának összerendezése és lebontása a különböző szakterületek és vezetési szintek irányába.

Azonban a koordináltság a vezetői munka minden fázisában - ha más tartalommal is- igényként jelentkezik, ezért most összefüggően mutatjuk be elméleti és gyakorlati összefüggéseit.

A koordinálás feladata kettős:

- az erőforrások tervben nem szabályozott összhangjának megteremtése, amely a szervezetszerű, az együtműködő és bevonható erőkre is kiterjed;
- a folyamatosan változó körülmények és feltételek miatt az erőforrások új összhangjának megteremtése.

A koordinálás irányát tekintve:

- a szervezeten belüli viszonyokra (alárendelt szervezetekre, beosztottakra, más erőforrásokra),
- a szervezet és külső, (együtműködő és bevonható partnerei) kapcsolatai közötti viszonyokra terjedhet ki.

A belső koordinálás kiinduló pontja, hogy a rendvédelmi szervek szervezeti tervszerű tevékenységet végeznek. A tervszerűség a vezetési ciklus egész folyamatában, de egy-egy vezetési ciklus végzése során is kimutatható. (lásd: döntés-előkészítő tervezés). Éppen ezért koordinálni csak pontosan ismert tervek, tervcélok alapján lehet. Ezek ismeretében megállapítható az erőforrások tervezett és tényleges helyzete közötti eltérés. A rendelkezésre álló erők számbavétele során kiderül: lehetséges-e más erők átcsoportosításával az eredeti tervet végrehajtani? Amennyiben a szükséges erők tervszerinti mennyiségben és minőségben a szervezet belső forrásaiból kiállíthatók, azok átcsoportosításával a tervezet feladat végrehajtható. Hiány esetén a szervezet környezete is segítséget nyújthat, azonban gondos mérlegelést jelent az alkalmazás következményének felmérése. A belső források elégtelensége, vagy külső erők bevonásának célszerűtlensége esetén nem marad más hátra, mint az eredeti terv tartalmának vagy a végrehajtás időpontjának módosítása esetleg az egész tervfeladat törlése. A belső koordinálás általában vezetői utasítással (döntés) zárul, amely kötelezővé teszi a koordinálás eredményeinek bevezetését. A jó koordináláshoz tartozik a meghatározott feladatok végrehajtásának ellenőrzése is.

A belső koordinálás sajátosságai.

A szervezeti hierarchia és igazgatási rend átalakítása során létrejött négytagozatú igazgatás különösen fontossá teszi a mellérendelt igazgatási-vezető szervek munkájának koordináltságát. A korábbi törzskari irányítást felváltó funkcionális irányítási modell lehetővé teszi a szakigazgatási területek nagyfokú önállósulását, amely azt a veszélyt is magában hordozza, hogy az egyébként egységes irányítást igénylő szervezet különböző szintjein konfliktushelyzetek jöhetnek létre az eltérő szakmai követelmények támasztása és a működési feltételek biztosítása következtében. Az egyes szakterületeken kialakult konfliktusokat - ha a korábbi vezetői gyakorlatot folytatnánk - csak az első és egyetlen illetékes vezető, az országos parancsnok tudná feloldani, mivel felelőssége és hatásköre alapján egyedül diszponál az összes szakterület igazgatása felett.

E problémák megelőzése érdekében az országos parancsnok kötelezően előírhatja:

- az egyes szakterületek vezetői kötelesek megtárgyalni és egyeztetni az illetékességi körükre eső döntéseket;
- a szakterület vezetőit kötelezheti az egész szervezet érdekeinek figyelembe vételére, prioritást adva a szervezeti célok eléréséhez közvetlenül hozzájáruló szakterületek érdekeinek (pld. rendészeti szakterületek);
- a koordinálás útján meg nem oldható problémákról közvetlen felterjesztéseket kérhet;
- közvetlenül elmaraszthatja azokat a vezetőket, akiknek mulasztásából nem lehetett koordinálás útján megoldani a felmerült problémákat.

Mindezek alapján a vezetők koordinációs és a szakterületek együttműködési készsége a vezetői munka színvonala növelésének záloga lett napjainkban.

A külső koordinálást önálló, mellérendelt szervezetek között hajtunk végre. Közös jellemzőjük, hogy a felek érdekeltek a közös tevékenység összhangjának megteremtésében, vagy ha ezt nem ismerik fel, akkor a felső irányító szervek kezdeményezik ennek felismerését. Lényegét tekintve ez a koordináció az együttműködés feltételeit teremti meg a szervezetek között, és annak a vezetési aspektusát jelenti. A külső koordináció végrehajtásában tisztázni kell azokat a közös célokat és szervezeti célokat és motívumokat, amelyek az együttműködésben érdekelté teszik a feleket. Ennek megfelelően az érdekek azonos vagy eltérő súllyal esnek latba, ez pedig magával vonja a közös tevékenységbe bevont erők mennyiségének, arányának, minőségének és súlyának esetleg eltérő meghatározását is. Természetesen csak az azonos vagy egymáshoz közel álló jellegű folyamatokban alakulhat ki a közös tevékenységet jelentő koordináció. A koordinált működés megkívánja az összekapcsolt folyamatok azonos szabályozási elveinek kialakítását is, amelyben továbbra is a közös érdekek teljesülése játszik meghatározó szerepet.

A rendvédelmi szervek szolgálati folyamatait szakmai vezetőszervek irányítják, így kézenfekvő, hogy azok a szervezeti egységek végezzék a koordinálást, amelyek a kapcsolódó részfolyamatok igazgatásában elsődlegesen érdekeltek. Végül a koordinációt ki kell terjeszteni az együttes tevékenységek irányítására is. Ennek elvei a következők:

- a közvetlen irányítást végző szervek felső vezetői megállapodnak az együttes tevékenység vezetésének általános elveiben,
- a gyakorlati tevékenység vezetését és saját szerveik irányítását a közvetlen kapcsolattartásra kijelölt szervezeti egységek vezetői végzik.

A külső koordinálás alapvetően a végrehajtói folyamat jellegének megfelelő időszakokban,

folyamatosan történik, azonban bármilyen zavar esetén haladéktalanul szükséges a közös tevékenység áttekintése és újbóli koordinálása.

A külső koordinálás különleges esete, amikor az együttműködő felek közös irányító szervezetet hoznak létre az együttes tevékenység vezetésére.

Erre két típust vehetünk számításba :

- *feladat és hatáskörrel rendelkező koordináló szervezet*, amelyet akkor célszerű létrehozni a két szervezet állományából, ha az együttes tevékenység volumene, integráltságának foka, valamint a vezetési feladatok elvégzésének szakszerűsége és operativitása igényli az önálló döntési jogkörrel történő irányítást. Azonban számolni kell azzal is, hogy a végrehajtásban együttesen szereplő erők továbbra is az eredeti szakigazgatás alatt állnak, így kettős irányítás jöhet létre. Ezért kiemelkedő fontosságú, hogy pontosan beszabályozzák a közös irányító szervezet feladat- és hatáskörét és ezt a működtetésben érvényesítsék.;

- *tájékoztatási, ajánlási jogkörrel rendelkező koordináló szervezet*, amelyben a felek képviselői saját szakmai vezetőiknek tesznek ajánlásokat a közös tevékenységet illetően és nem diszponálnak az együttműködésbe bevont erők felett. A közös irányítást létrehozó vezetők feladata a tájékoztatási, ajánlási csatornák kijelölése és a fellebbezési lehetőségek biztosítása.

A két modell értékelésénél figyelembe kell venni: az első típust általában rendkívüli határhelyzetek kialakulásakor, veszélyhelyzetekben célszerű alkalmazni vegyes szervezetű kötelékek vezetése során, míg a második típus a normális határ menti helyzetekben történő együttműködés vezetésére alkalmas és különálló szervezeti egységek vezetését feltételezi.

A koordinációs formák:

- *írásos koordináció*, amikor valamely szakterületre készülő szabályozás tervezetét valamennyi csatlakozó szakterület, vagy a végrehajtásban érintett szervezeti egység vezetőjének véleményezésre megküldik és a tervezetről a címzettek írásos véleményt készítenek, vagy pedig a kidolgozó szerv kezdeményezésére összehívott értekezleten szóban fejtik ki véleményüket,

- *koordinációs értekezlet*, amikor a felettes vezető személyesen hangolja össze az alárendelt szervezetek munkáját és azon nem csak a neki közvetlen alárendelt vezetők, hanem más vezető alárendeltségében lévő, a feladat végrehajtásában érintett szervezet, vagy szakterület vezetője is részt vesz,

- *vezetői koordináció*, amikor a felettes vezető személyesen, a helyszínen hangolja össze a neki alárendelt szervezeti egységek vagy szakterületek vezetőinek munkáját;

- *együttműködési értekezlet vagy tárgyalás* elsősorban a külső koordinálási feladatok esetén alkalmazható;

- *bizottsági ülések* (tájékoztató, operatív, vegyes stb.) a közös irányító szervezetek munkaformái.

2.1.8. A rendelkezések kiadása, tervezés

2.1.8.1. A rendelkezések

A vezetői döntések meghozatala után a rendvédelmi szervek vezetői gyakorlatban általában a döntést tartalmát rögzítő, a végrehajtást szabályozó és elrendelő rendelkezések, hozzá kapcsolódó munkatervek készülnek el. Elkészítésük ütemezését döntéskivitelező tervek tartalmazhatják. Rendkezéseket az ügyrendben meghatározott feladat- és hatáskörrel rendelkező vezetők adhatnak ki.

A rendelkezések az irányítás, a vezetés és a belső igazgatás jogszabálynak nem minősülő eszközei, amelyek kötelező feladatokat vagy végrehajtási szabályokat, hatáskörbe utalt személyzeti, szervezeti és egyéb döntéseket tartalmaznak az alárendeltek számára.

A rendelkezések végrehajtására az alacsonyabb szervezeti szinteken csak akkor készülhet újabb rendelkezés, ha azt az alaprendelkezés meghatározza.

Formáját tekintve szóbeli, jelrendszeres és írásbeli rendelkezéseket különböztetünk meg.

A szóbeli rendelkezések legismertebb fajtája a szóban közölt parancs, amely a katonai tevékenység irányításának, a feladatok megszabásának, a katonai életet szabályozó előírások érvényre jutásának alapvető eszköze. A parancsot a szolgálati előjáró adja ki és az alárendelt számára olyan köteleességet ró, amelyet minden akadályt leküzdve teljesítenie kell. A feltétlen végrehajtás megkövetelése miatt az előjárót különleges felelősség terheli a parancs kiadása során. A parancs megfellebbezhetetlen és bírálata tilos! Megtagadására csak akkor van lehetőség, ha nyomban és azonnal kiderül, hogy az esküvel fogadott köteleesség, az állam érdeke vagy alapvető szolgálati érdek ellen irányul.

(A parancs szerinti eljárások részletes szabályait A Magyar Köztársaság Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata tartalmazza.)

A vezetői döntések tartalmát **adekvát formában** közölhetjük jelekkel, jelzésekkel, vázlatokkal is, amelyek azonban csak akkor hasznosíthatók, ha a küldő és a fogadó fél azonosan értelmezi őket.(pld. riasztás jelei, karjelzések, térképvázlatok)

Az **írásbeli rendelkezések** a magasabb hierarchiájú szervezeti egységek irányítási eszközei.

- A *parancs* a legáltalánosabb vezetési eszköz, amely a szolgálati feladatokra, belső rendre, fegyelemre, valamint az alárendelt állományra vonatkozó egyedi vagy normatív rendelkezéseket tartalmazhat. Kiadására jogosult az országos parancsnok, a főigazgatók a főosztályvezetők és velük azonos jogállású osztályvezetők, a területi szervek igazgatói.

- Az *intézkedés* az alárendelt szervek jogszabályokból vagy magasabb szintű jogi irányítási eszközökből fakadó feladatainak végrehajtására hozott normatív rendelkezés, amelyet az alapjogszabály vagy magasabb szintű jogi irányítási eszköz hatálybalépésével egy időben vagy legkésőbb 30 napon belül kell kiadni. Alap jogszabály vagy magasabb szintű jogi irányítási eszköz hiányában önállóan is ki kell adni, ha a szabályozás valamely meghatározott feladat végrehajtása érdekében normatív módon indokolt. Kiadására a parancs kiadási joggal rendelkező vezetők jogosultak.

- A *szabályzat* a rendvédelmi szervek és szervei tevékenységének átfogó szabályait, a szolgálati feladatok ellátásának rendjét, az egyes szervek és szolgálati személyek általános feladataira vonatkozó előírások összességét, valamint a személyi állomány magatartási szabályait tartalmazza. A személyi állomány törvényben megállapított és a szolgálati viszonyból fakadó jogainak vagy kötelezettségeinek biztosítására, illetve érvényesítésére vonatkozó előírásokat is szabályzatban kell meghatározni. Szabályzat kiadására az országos parancsnok jogosult, amit a szabályozás tárgyától függően belügyminiszteri rendelettel vagy utasítással kell hatályba léptetni.

- Az *ügyrend* az alárendelt szerveknek a rendvédelmi szervek szervezetében elfoglalt helyét szakmai feladatkörét a hatáskörébe tartozó ügyekben továbbá a szervezeten belül működő vezetők feladatát és hatáskörét szabályozza. Ügyrendet kell készíteni a rendvédelmi szervek részére, amit az országos parancsnok parancsával kell hatályba léptetni.

- A munkaköri leírás az alárendelt szervek egyes dolgozóinak beosztásához vagy munkaköréhez kapcsolódó és kötelezően végrehajtandó feladatokat tartalmazza. Munkaköri leírás készítésére kötelezettek az országos parancsnokság továbbá a területi szerv (igazgatóság).

2.1.8.2. A tervezés

A tervezés a vezetési ciklus számos funkciójához csatlakozik. Alapvető feladata a terv tárgyának megfelelően a feladatok végrehajtását biztosító céltudatos megfontolásoknak, számításoknak az elrendezése és rendszerbe foglalása. A terv a kitűzött cél elérésére irányuló feladatokat, azok sorrendjét, végrehajtásuk módját, idejét, eszközét, a végrehajtók, a felelősök megnevezését tartalmazza. A rendvédelmi szervek tervezett feladatai szorosan kapcsolódnak egymáshoz, a szervezet egészét tekintve tervei hierarchikus kapcsolatban állnak egymással.

A tervek csoportosítása:

a.) *Általános jellegük alapján* a tervek tartalom, terület és célok szerint csoportosíthatóak.

Tartalmuk alapján a vezetési folyamatok szerinti bontásban beszélhetünk pénzügyi, mozgósítási, harckészültségi, határvédelmi, személyzeti stb. tervekről, amelyek az adott szakterületeken jelentkező feladatokat tartalmazzák. Komplex tervnek tekintjük egy adott szervezeti szint feladatait összességében magában foglaló tervet (pld. igazgatóság terve), míg ágazati tervnek a több szakirányítást egybefoglaló szervezeti egység által készített tervet (pld. rendészeti főigazgató terve).

Területi felosztásban országos hatáskörű, területi, helyi hatókörű tervek különböztethetők meg.

Célszerűségi alapon a tervek lehetnek stratégiai tervek, amelyek a hosszabb távú célkitűzéseket tartalmazzák nagy általánosságban kitűzött programokkal (pld. fejlesztési terv); taktikai tervek, amelyek a stratégiai tervek lebontásával vagy önálló célkitűzésekkel általában rövidtávon végrehajtandó feladatokat tartalmaznak (pld. terv az új technikai eszköz rendszerbe állítására); operatív terv, amely egy konkrét szervezet, szakterület bizonyos feladatrendszerét fogja át.(pld. a régi technika selejtezése)

b.) *Időtényezők alapján* hosszú, közép és rövidtávú tervek készülhetnek, amelyek egyaránt hordozhatnak taktikai, illetve stratégiai tartalmat.

c.) *Rendeltetésük szerint* beszélhetünk alaptervekről, amely egy szervezet alapfunkciójából adódó feladatait tartalmazzák (költségvetési terv) vagy munkatervekről, amelyek testületek, szervezeti egységek számára, vagy valamilyen speciális feladat végrehajtására készülnek. A speciális munkatervek közé sorolhatjuk a különféle intézkedési terveket, feladatterveket, vezetői munkaterveket, órarendeket, hálóterveket, sávdiaagramos időterveket is.

A tervezés folyamata előkészítő és kivitelező szakaszra bontható.

- *Az előkészítő szakaszban* kerül meghatározásra a tervezés célja és általános feladata, majd összegyűjtésre kerülnek azok a részfeladatok, valamint a hozzájuk kapcsolódó feltételek és szükségletek, amelyeket a tervben szerepeltetni kívánnak.

- *A kivitelező szakaszban* kerül sor a terv konkrét összeállítására, amely elsősorban logikai, kombinatív műveletekből áll. A terv típusától függően különböző formátumban készíthető el, többek között számítógépek alkalmazásával is. Az elkészített terv-változatot a végrehajtásban érintett szervekkel és személyekkel koordinálni szükséges. Az átfedések, zsúfoltságok, nemkívánatos leterheltségek kiküszöbölése érdekében " ütköztetni" kell az időpontokat és a végrehajtásban érintett személyeket és ki kell javítani a változatban előforduló hibákat. A koordinált

és a végrehajtókkal egyeztetett terveket az illetékes vezető hagyja jóvá. Ezzel a terv a vezetői rendelkezésekkel azonos értékű követelményt állít a szervezet valamennyi tagja elé.

Ha a végrehajtás során a feltételek vagy a körülmények kedvezőtlenül alakulnak szükség lehet a terv módosítására is. Az érvényes tervet módosítani csak a jóváhagyó vezető engedélyével lehet.

2.1.9. A szervezés

A vezetési szakirodalom különböző felfogásban tárgyalja ezt a fogalmat. Köznapi értelemben azt a tevékenységet jelöli, amely arra irányul, hogy az emberek és a szervezetek cselekvései valamilyen rendben történjenek.

A szervezés olyan tevékenység, amely meghatározott cél érdekében az egyes munkafolyamatok és azok ellátására hivatott szervezetek létrehozására, fejlesztésére, működési rendjének kialakítására, az alkalmazott módszerek és eszközök összehangolására irányul.

A szervezés a döntésnek alárendelt vezetési funkció, azonban más vezetési funkciók gyakorlása során is jelen lehet.

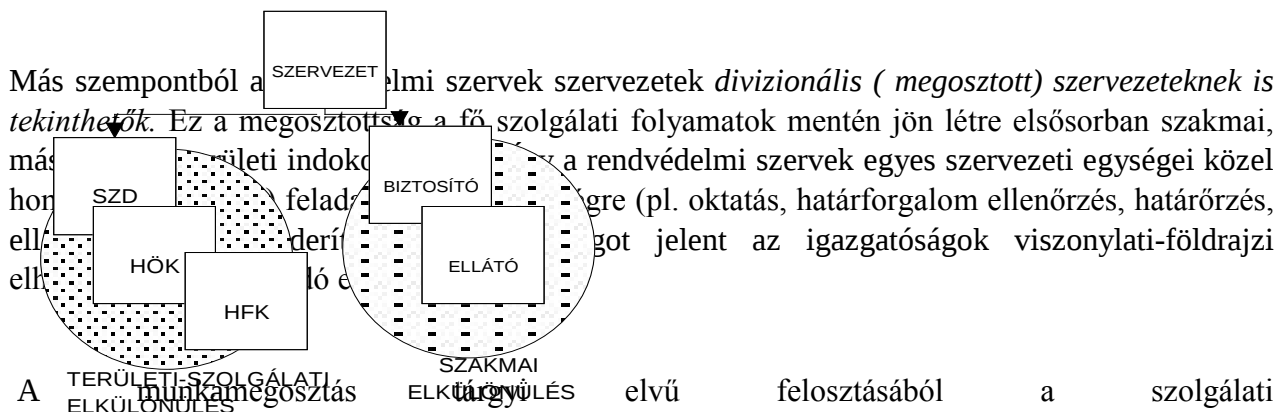
Lényegét tekintve három tevékenységet foglal magába: a folyamatok megszervezését, a szervezetek létrehozását, a munkaszervezést, vagyis az egyéni munkakörök létrehozását és szabályozását. E három tevékenység szoros kapcsolatban áll egymással és bármelyik területen bekövetkező változás kihathat a többi feladatra is.

Az I. fejezetben bemutatott rendvédelmi szervek vezetési rendszer tulajdonképpen szervezési munka eredményeként jött létre, azonban nem kizárt, hogy új követelmények és feltételek teszik majd szükségessé annak további alakítását.

A folyamatszervezés feladatának végrehajtására akkor kerülhet sor, ha valamely szervezet új feladatot kapott, illetve a munkavégzés során önszerveződés következtében valamely tevékenységi formák állandósulnak és szükségessé válik azok újbóli összehangolása, összerendezése. A folyamatok a szervezet működése szempontjából lehetnek fő- vagy mellékfolyamatok. A rendvédelmi szerveknél végzett munka fő folyamatai kétségtelenül az alaprendeltetésből adódnak, így elsősorban a határőrzési, határrendi, határforgalmi és határvédelmi munkafolyamatok állnak a középpontban, amelyhez számos mellékfolyamat kapcsolódik. A fő folyamatok terén létrejött változások döntő módon befolyásolják az egész szervezet felépítését és működését, míg a mellékfolyamatok csak egyes szervezeti egységekre és szakterületre gyakorolnak hatás. A vezető alapvető feladata a folyamatok figyelemmel kísérése, prioritásuk megállapítása és a szükséges szabályozások elvégzése.

A szervezetfejlesztés - mint szervezési tevékenység- szorosan összefügg a folyamatszervezéssel, hiszen a szervezeti struktúrák általában a folyamatok mentén épülnek fel. Amennyiben a szervezetek és a folyamatok közötti összhang megbomlik, könnyen előfordulhat, hogy az újonnan létrejött folyamatok nem kapnak funkcionális végrehajtó vagy vezető szervet és így valamelyik meglévő, de más funkcióra szakosodott szervezetnél túlterhelést okozhatnak. De hasonló gondot okozhat az is, ha valamely szervezeti folyamat prioritása csökken vagy megszűnik, és ezt a szervezeti szféra nem követi rugalmasan. Ekkor a szervezet túlsúlyossá, vagy feleslegessé válik, ami pedig gazdaságossági problémákat, álfunkciók felvételét okozhatja.

A szervezeti struktúrák széles skálájából a *lineáris, a törzskari és funkcionális szervezetek modelljeivel a rendszerelemzés során megismerkedhettünk.*

Más szempontból a területi szervek szervezetek *divizionális (megosztott) szervezeteknek is tekinthetők*. Ez a megosztottság a fő szolgálati folyamatok mentén jön létre elsősorban szakmai, más területi indokok miatt. A rendvédelmi szervek egyes szervezeti egységei közel honi feladatokat látnak el, míg mások (pl. oktatás, határforgalom ellenőrzés, határőrzés, ellátás) jelentősebb távolságokra vonatkozó feladatokat látnak el. A területi szervek viszonylati-földrajzi elhelyezkedése miatt a területi szervek felosztásából a területi szempontról régiókra tagolt szervezetekben az irányítási, koordinálási és ellenőrzési tevékenységet hasonlóan tagolt vezető szervek látják el, amelyek szakmailag törzskari jellegű szervként, a régiók szempontjából pedig területi irányító szervként foghatók fel.

A mátrix elven létrehozott szervezetek elsősorban a szervezetek alaprendeltetésén kívüli feladatok esetében, általában ideiglenes jelleggel működnek a rendvédelmi szerveknél. Ennek lényege, hogy egy bizonyos feladat elvégzésére külön szakmai-irányító szervezetet hoznak létre, ugyanakkor a szervezeti egységek bizonyos szempontból megtartják eredeti alárendeltségi viszonyaikat vagyis kettős, de egymástól jól elkülönülő irányítás alatt állnak. A feladat elvégzése után visszakérülnek eredeti szervezeti egységükhöz.

Team szervezetek

Egyes összetett munkafolyamatok irányítására vagy vezetési feladat elvégzésére ideiglenes vezető szervezetet hoznak létre, amelyeknek tagjai különböző szakterületeket képviselnek. Általában a formális szervezetek mellett működnek úgy, hogy tagjaik megtartják eredeti munkakörüket. A rendvédelmi szerveknél gyakran alkalmazott munkaforma. Ide sorolhatjuk a különböző operatív irányító részlegeket, a készenléti csoportokat, bizottságokat. A team szervezetek vezetését általában a feladat jellegének megfelelő szakember látja el, a team irányítását pedig a szervezet élén álló vezető közvetlen hatáskörébe vonja.

A szervezetek kialakításánál általában az alábbi szempontokat szükséges figyelembe venni:

- a szervezetek feladatkörét a szervezeti folyamatokra kell állítani és összehangolni;
- a szervezet illeszkedjen a környezethez, különösen azokhoz a szervezetekhez hasonlítson, amelyekkel gyakran együttműködik;
- legyen részletesen tagolt, de ne legyen bonyolult, sok alá-, fölérendeltségi kapcsolattal. Inkább a mellérendeltségi kapcsolatok legyenek a jellemzők;

- a struktúra olyan legyen, hogy megadja az egyének egyéni szabadságát, de igazodjon felelőségükhöz és képességeikhez;
- a szervezeti és az egyéni célok kerüljenek összhangba;
- egyértelmű legyen a munkamegosztás;
- legyen rugalmasan átalakítható, rendelkezzen önfejlesztő képességgel.

Egy szervezeti egység kialakítása során általában az alábbi munkákat szükséges elvégezni:

- tisztázni kell azokat a célokat, amelyeket a szervezetnek el kell érnie;
- meg kell határozni azokat a folyamatokat, amelyek a szervezet munkáját jelentik, és amelyekhez kapcsolódnak;
- ismerni kell azt a környezetet, ahol a szervezet működni fog, illetve azokat a szervezeteket, amelyekkel a szervezet kapcsolatba kerülhet;
- tisztázni kell a szervezet tagjainak aspirációit, vagyis fel kell deríteni azokat az érdekeket, amelyek a szervezet tagjait, vagy leendő tagjait motiválhatják a szervezetben végzett munka során.

A rendvédelmi szervek gyakorlatában a szervezet számára készült ügyrend tartalmazza a szervezet egészére vonatkozó meghatározásokat.

A gyakorlati kiépítés tennivalói:

- a szervezet vezetési rendszerének pontos meghatározása (stílus, szemlélet, módszer és technika, a vezetők önállósága stb.);
- a döntési rendszer kialakítása (hatáskörök, centralizálás, decentralizálás stb.);
- információs rendszer kialakítása;
- a formális szervezeti struktúra meghatározása (lásd: előzőek);
- személyi kérdések eldöntése (vezető kijelölése, az állománytábla feltöltése stb.);
- a szervezet kommunikációs rendszerének kialakítása (formális és informális kapcsolatok, ismeretségek, bemutatások és bemutatkozások stb.);
- az ösztönzési rendszer kialakítása, amely a szervezet teljes állományára vonatkozik és a munkateljesítményhez igazodik;
- az ellenőrzési rendszer kialakítása, amely ebben az esetben a szervezet elé állított célok helytállóságára, a szervezeti folyamatok valódiságára és a szervezet tagjainak teljesítményére vonatkozik, beleértve az egyéni aspirációk teljesülését is.

A munkaszervezés a szervezetkiépítés egyik sarkalatos pontja, amely tágabb értelemben a szervezet tagjainak munkaköri leírásában, szűkebb értelemben a konkrét feladatok meghatározásában jelentkezik. A szervezet közelít ahhoz az állapothoz, amikor is a pontosan kialakított ügyrend alapján a szervezet valamennyi tagja olyan általános érvényű munkaköri leírással rendelkezik, amely biztosítja a folyamatos munkavégzést, lehetővé teszi a szervezeti és egyéni célok teljesítését anélkül, hogy a közvetlen irányítással ("kézi vezérlessel") kelljen a reá háruló munkát elvégeztetni. Természetesen a változó körülmények szükségessé teszik a munkaszervezés közvetlen módszereinek alkalmazását, amely a következő esetekben fordulhat elő.

- természetes elvnek kell elfogadnunk, hogy a pontosan kidolgozott ügyrendek és munkaköri leírások mellett is előfordulhatnak olyan feladatok, amelyek szükségessé teszik a korábbi

munkarend átprogramozását, más személyek kijelölését vagy új eszközök felhasználását speciális szakértelmük, képességeik alapján;

- a kialakult munkarend összhangját megbonthatják váratlan megbetegedések, szociális problémák, a berendezésekben támadt üzemzavarok, a környezetben előforduló rendellenességek;
- a felsőbb irányítószerv által meghatározott feladatok általában prioritást élveznek, ezért a saját szervezetben végzett, halasztható munkákat át kell szervezni a tartalékidő terhére (ha van ilyen) vagy a kieső munkát más kapacitásokhoz kell átcsoportosítani;
- a szervezeti funkciók maguk is számos olyan eseményt produkálnak, amelyek a szervezeti kapacitások maximális igénybevételét igénylik és ezzel a korábban megszervezett munkát szüneteltetni, halasztani kell (pl. határesemény, hirtelen megnövekedett határforgalom);
- a szervezet képviselőivel járó kötelezettségek is gyakran szükségessé tehetik a korábban megszervezett munka átszervezését, mivel ezek általában nem a vezető hatáskörébe tartozó döntés alapján következnek be.

A munkaszervezés tehát egyrészt a munkakörök pontos behatárolására, a munkafeltételek biztosítására, másrészt a munkavégzés során keletkező eltérések kompenzálására irányuló munka. Megteremti a feltételeket, hogy a személyre szóló kötelezettségek teljesüljenek és ezáltal a szervezet célkitűzései megvalósuljanak.

2.1.10. Az irányítás

A vezetési funkciók gyakorlásának egyik sarkalatos pontja, hogy a döntéssel kialakított feladatrendszer a kívánt paraméterekkel (gazdaságosság, időtényező, hatékonyság stb.) valósuljon meg. Lényegét tekintve nem jelenti új vezetési ciklus generálását, hanem a folyamatban lévő vezetési ciklus összes "termékét" olyan állapotba hozza, hogy kisebb beavatkozással, a feltételek biztosításával, a zavaró tényezők kiiktatásával átsegítse a végrehajtást a menet közben jelentkező nehézségeken.

Jellegét tekintve a kibernetika által ismert elveket követi, nagyban hasonlít a mechanikus szerkezetű rendszerekhez. Természetesen a humán bázison ezek az elvek koránt sem a fizikai jelenségeken, hanem a szervezeti szocializáció adott színvonalán érvényesülnek és bonyolult viszonyokat hozhatnak létre.

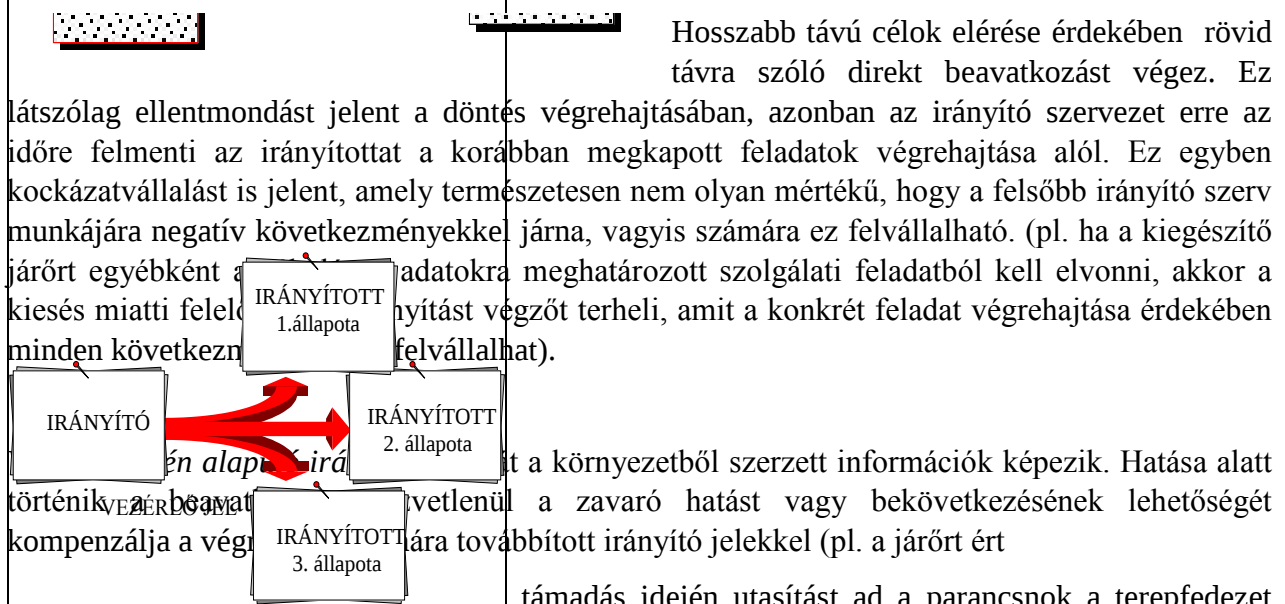
A rendvédelmi szerveknél alkalmazott irányítási funkció a szervezetbe érkező materiális és humán tényezők, információk egységes folyamatba rendezését, a folyamatok fenntartását, változtatását jelenti, ide sorolva a működtetés megszüntetésének feladatát is.

Az irányítási műveletek kisebb-nagyobb jelentőségű beavatkozást jelentenek, amelyek közül a folyamatok normatív fenntartásának érdekében tett beavatkozások a leggyakoribbak.

A "vezetés" és "irányítás" fogalmak sokszor eltérő felfogásban esetleg szinonimaként értelmezettek. Az **irányítást** általában direkt formájú külső beavatkozásnak tekintik, a vezetést pedig szűkebb értelemben a szervezeteken belüli hatásokhoz sorolják, amely belülről indulva a szervezetek belső viszonyainak befolyásolására irányul. A rendvédelmi szervek gyakorlati tevékenysége során mindkét aspektus megjelenik, pontosan a szervezeti folyamatok meghatározottsága, elkülönülése és a szakmai szolgálati hierarchia miatt. Így bizonyos hatások egyaránt szemlélhetők egy szakterületen külső és belső jellegűnek attól függően, hogy a szervezet melyik hierarchikus szintjéről történik a vizsgálat. Ezért inkább a vezetési cikluson belüli hatókörét és jellemzőit emeljük ki és ennek alapján különítjük el az általános értelemben használt

"vezetés" és irányítás fogalmakat.

Nyílt hatású irányítási láncról beszélhetünk, amikor egyik vezetési színről az alacsonyabb hierarchiájú vezetési szintek felé feltétlen végrehajtást igénylő követelmények, feladatok áramlanak, és irányított helyzete olyan, hogy az irányító rendszer számára nem kétséges azok maradéktalan végrehajtásának képessége. Ez akkor alkalmazható, ha az irányított szervezetek elégséges tartalékkal, kapacitásokkal rendelkeznek. Ezek meglétéről az irányító szervezet előzetesen gondoskodott, így joggal várhatja el a feltétlen és maradéktalan feladat-végrehajtást. (pl. kiegészítő járőr vezénylése, ha előzetesen biztosította azt a létszámot, amelyből az vezényelhető). Az irányítás leggyakoribb formája a feltétlen végrehajtást igénylő szóbeli, vagy írásbeli parancs, amely azonnal, vagy igen rövid határidőn belül intézkedik a magasabb szervezeti érdekek érvényesülése érdekében az alacsonyabb hierarchiájú szervezetek felé.

A szabályozások:

Zárt hatásláncú a szabályozás akkor, ha az egyébként nyílt hatásláncú irányítási rendszer bizonyos pontjain visszacsatolás történik az irányítási folyamatot elindító hierarchikus szintre és ott újabb irányítási ciklus generálódik, amely második (vagy további) hullámban szintén eléri a végrehajtót. Így tehát az első irányítási ciklus végrehajtásának helyzete visszahat a második és további irányítási ciklusban kapott irányítási információk tartalmára és ezzel látszólag a végrehajtó szervezet önmagát szabályozza. (pl. ha a kiegészítő járőr valamilyen ok miatt nem vezényelhető szolgálatba, erről a vezető tájékoztatja az erre utasítást adót, aki vagy eláll korábbi szándékától, vagy más módszerrel oldja meg a tervezett feladatot.). Az irányítási folyamatba új elem kapcsolódott be: a visszacsatolás. Jellege alapján ez lehet pozitív, amikor az eredeti célkitűzéseken kívül újabb követelményeket támasztanak a végrehajtó felé, vagy negatív amikor

eláll a felsőbb irányító eredeti szándékától és más úton oldja meg a korábban meghatározott feladat végrehajtását. A szabályozás a rendvédelmi szervek szervezeteinek legáltalánosabban használt irányítási módja, a gyors, operatív jellegű beavatkozások módszere. Alkalmazása során egyidejűleg jelen van az irányító és végrehajtó szervezet, a zavaró hatás. Az irányító szervezet a beavatkozás szükségét érzékelő és a beavatkozó jelet létrehozó szabályzó alrendszer működését. Gyakorlatilag a vezetés állandó készenlétét igényli, amelyet ügyeleti és készenléti szolgálatok oldanak meg. Ide sorolhatóak a különböző, döntési jogkörrel is felruházott operatív irányító csoportok is, amelyek ismerik a tervezett működést, felismerik a kívánt céloktól eltérő végrehajtás tényét, felderítik a zavaró hatásokat és kellő időben beavatkoznak az eltérések kompenzálására. A rendszer alkalmazásának kritikus pontja a beavatkozási küszöb megállapítása, a hatáskörök tisztázása, a visszacsatolás utáni új szabályzók kiadása. A katonai vezetéselmélet a felmerült disszonanciák kiküszöbölésére előre védekezik, ezért kell a korábbi feladat-végrehajtás menetébe történő beavatkozás esetén az elsődleges szabályzást végrehajtó felé jelenteni az új feladatot, de ugyanakkor a beavatkozó felelősségét is kiemeli akkor, amikor a végrehajtó számára előírja, hogy az eredeti feladat tartalmát köteles jelenteni az új feladatot megszabó számára. Ezzel a szabályzó körben résztvevő valamennyi elem előtt feltárul a teljes irányítási folyamat tartalma és tisztázhatják a szükséges szabályozás célját és tartalmát. A zavaró hatásoknak természetesen nem feltétlenül szükséges létrejönniük. Ha elmaradnak, a szabályozásra nincs szükség, tehát az irányítási feladat gyorsan a tervezett mederben lefuttatható.

A zavaró hatások kiküszöbölése preventív irányítási módszer. Izolálja (elszigeteli) a végrehajtót a káros hatásoktól. Ehhez az végrehajtó szervezetek mellett, az irányító szervezet hatáskörébe tartozó szervezeteket hoznak létre, vagy a végrehajtókat úgy készítik, szerelik fel, hogy a zavaró hatások ne ériék őket. Az államhatár őrizetére rendelt szervezeteink mellett ilyen szerepkört töltenek be a felderítő szervezetek, a katonai biztonsági szolgálatok, de izolálják a káros hatásoktól az álcázó eszközök, védő felszerelések, védőoltások stb. is.

A szervezetek irányításának gyakorlati aspektusát általánosságban tehát a következő műveletek jellemzik:

- a vezetési funkciók eddig ismert alkalmazásával megtörtént a működési célok, feladatok meghatározása (döntés), létrejöttek a végrehajtás feltételei (tervezés, szervezés, izolálás), a végrehajtó szervezetekben folyik a meghatározott tevékenységek végrehajtása;
- a vezető szervek áttérnek az irányító funkció gyakorlására, amelynek során értesítéseket szereznek a végrehajtás alakulásáról (ellenőrzés, tapasztalatszerzés), vagyis visszacsatolást hajtanak végre;
- összehasonlítják a tervezett és végrehajtott folyamatokat, megállapítják az eltéréseket;
- kialakítják a szükséges beavatkozásra vonatkozó irányítási döntéseiket, amelyek természetesen nem érintik a vezetés által meghatározott döntéseik teljes terjedelmét;
- kiadják a beavatkozást jelentő rendelkezést, amely a vezetés által kitűzött eredeti rendelkezés hatókörét nem lépi túl. Ha ilyen mértékű szabályozásra lenne szükség, akkor teljes körű vezetési ciklus indítása szükséges.

A felvázolt folyamat tehát az irányító, az irányított szerv és a környezetük egységes, zárt rendszere, amely nem tűri meg más - pld. az irányító szerv felett álló szerv külső - beavatkozását, mert akkor az irányítási szerepkörök felcserélődnek, a hierarchikus rend felbomlik, végső soron az irányító és az irányított is zavar hatása alá kerül.

Ez a zavar - származásánál fogva - belső eredetű, erős hatalmi vonások jellemzik, amelyek ellen

az irányítási rendszer egyik eleme sem tud védekezni.(pld: ha az irányító szervezeti elemet a felette álló szervezeti elem megkerüli és közvetlen irányítási funkciót gyakorol az irányítása alá tartozó felett, akkor az adott irányító szerv kiesik az irányítási folyamatból, feleslegesnek érzi magát így a további irányítási funkcióit sem tudja gyakorolni. Ugyanakkor a végrehajtó szervezet az irányítási struktúra felbomlását érzékeli és nem veti alá magát a közvetlen irányítást végző szervezetnek, hanem a magasabb vezetési hierarchia felé orientálódik). Ezért az irányítási funkció gyakorlásánál-rendkívüli helyzetek kivételével - a hierarchikus struktúrát célszerű követni, biztosítva ezáltal a vezetés stabilitását, egységét.

Megfontolandó szempont a több irányítási szintet átfogó szabályozási rendszer alkalmazása. A szakirányítás felett működő, azokat átfogó komplex visszacsatolási rendszer nemcsak a szervezeti hierarchiát, hanem a szakirányítás rendszerét is "átlépi", amely a mélyen strukturált és horizontálisan tagolt szervezetekben egyrészt elszakad a folyamatok szabályozási körétől, másrészt nem érzékeli megfelelően a vezetési rendszer valóságos problémáit, hiszen ahhoz a folyamatokról teljes mélységű ismeretekkel kellene rendelkeznie, vagyis a szakterületen "élnie". Ugyanakkor előnyösen alkalmazható a teljes kimeneti értékek mérésére, amely végül is a hierarchikus szintek és a szakirányítás munkájának összehangoltságára enged következtetni. Ezzel a komplex irányítást végző vezető szerv számára megfelelő visszacsatolást tud adni a belső irányítási rend átalakítására, a szakirányításnak pedig - megfelelő fogadtatás esetén - átadhatja a szakterületek munkájáról, együttműködéséről és belső irányítási rendjéről szerzett tapasztalatait. Ez a modell a rendvédelmi szervek belső ellenőrzési rendszerének elemzésekor mutatható ki, ahol a gazdasági és a parancsnok közvetlen alárendeltségében működő ellenőrzési szerv a komplex visszacsatoló elem szerepét tölti be, megfelelő információkat adva az országos parancsnoknak, a főigazgatóknak az irányított szakterületek helyzetéről, nem zárva ki ezzel a közvetlen szabályzó elemek alkalmazását egyes szakterületeken.

A modellből kitűnik, hogy az irányításban döntő szerepet tölthet be a visszacsatoló-szabályzó elem minősége, mert az eltérés mértékének megállapítása, a szabályzó információk előállítása tartozik a hatáskörébe. Ez pedig a szabályozási feladatok leglényegesebb tényezője: ettől függ, hogy a folyamat valóban szabályozottá válik, vagy pedig tovább halad a nem kívánt irányba. Az sem közömbös, hogy valóságos szabályozási igény jelentkezik-e, vagy csupán "vélt" disszonanciák felfedezése történt. Mindebből következik, hogy a szabályzó elem rendellenes működése nemhogy segíti, hanem komolyan zavarja a feladatok végrehajtását, ezért működésével szemben igen magas szintű igényt kell támasztani. Tekintettel arra, hogy a visszacsatolásban leggyakrabban az ellenőrzést alkalmazzuk, így ezek áttekintésére a következő pontban önállóan is sor kerül.

2.1.11. Az ellenőrzés

A vezetési funkciók gyakorlásának ezen eleme annyiban különbözik az előző pontban bemutatott "visszacsatoló jel" képzésétől, hogy a teljes körű vezetési folyamatra vonatkozik, vagyis a célkitűzésekben, feladatokban megfogalmazott elvárásokat veti össze a végrehajtás állapotával, és megállapítja:

- a célkitűzések, feladatok meghatározásának helyességét;
- végrehajtásban elért eredményeket, vagyis a célkitűzések elérésének fokát;
- kimutatja az eltérések eredőjét, amelyeket szubjektív vagy objektív eredetű okokra vezet vissza;

- minősíti a kialakult állapotokat, amelynek során megerősítéssel, segítséssel, tanácsokkal lendíti át a végrehajtást a felmerült nehézségeken.

Az ellenőrzés olyan összehasonlító, ténymegállapító elemző-értékelő tevékenység, amelynek során következtetéseket vonunk le, úgynevezett ellenőrzési megállapításokat teszünk.

Az ellenőrzés tartalma alapján nyilvánvaló, hogy valamennyi vezetőszerző és vezetési funkciót gyakorló személy köteles az általa irányított vezetési folyamatban tevékenykedő valamennyi szervezet és személy munkáját rendszeresen ellenőrizni. E nélkül nem rendelkeznenek a vezetett folyamatról megfelelő információval, amely egyaránt hátrányt jelentene a vezetésben és a végrehajtásban résztvevők számára.

Az ellenőrzés tehát egyrészt jelzést ad (visszacsatol) a vezetés felé, másrészt jelzést ad a végrehajtók számára eredményeikről, munkájuk hiányosságairól.

Az ellenőrzés általános céljaként az alábbi összefüggések vizsgálatát jelölhetjük meg.

a.) Az irányító szerv szempontjából:

- a kitűzött célok és feladatok helyességének megállapítása;
- a végrehajtásban résztvevők számára szükséges feltételek meglétének számbavétele;
- a célok és feladatok érthetőségének, a végrehajtók motiváltságának megismerése;
- a részfolyamatok vezettségének, összhangjának megállapítása, a saját vezetői szervezet munkájáról történő tapasztalatszerzés;
- a szabályozottság minősítése, új szabályozás szükségességének megállapítása, az elavultak hatálytalanítása;
- prognózisok bevalásának, a döntés előtt alkalmazott hipotézisek igazolása;
- más vezetési folyamatokra is kiterjeszthető, vagy más vezető szerv számára átadható tapasztalatok szerzése;
- az ismert elvek gyakorlat által történő bizonyítása, illetve a gyakorlati tapasztalatból levonható elvi következtetések megalkotása.

b.) A végrehajtó (irányított) szervezet munkája szempontjából:

- a célkitűzések, feladatok teljesítésének helyzete, eredmények, hiányosságok megállapítása;
- a jogszabályok és belső rendelkezések érvényesülésének vizsgálata;
- a szervezet munkájának hatékonysága, a szükséges és tényleges ráfordítások arányának megállapítása;
- a végrehajtást akadályozó, segítő körülmények megállapítása, azok javítása érdekében szükséges igény felmérése;
- az alkalmazott módszerek, munkastílus alkalmassága;
- a szervezet humán szférájának helyzete: a motiváltság, önállóság, aktivitás, kezdeményezőkészség, felelősségtudat állapota, a szervezeti szocializáció foka, a szervezet tagjainak formális és informális kapcsolatai, a teljesítmény és elismerés összhangjának alakulása;
- a szervezet és környezete között kialakult kapcsolatok állapota.

Az ellenőrzést a tapasztalatokból nyert **alapelvek** alapján szükséges végrehajtani, amelyek közül a következőket emeljük ki:

- **Törvényesség, szakszerűség** – bármely ellenőrzés kizárólag a vonatkozó jogszabályok vagy más szakmai szabályok figyelembe vételével, azok magas színvonalú ismeretében végezhető.
- **Célszerűség, tervszerűség** – az ellenőrzéseknek összhangban kell lenniük a különböző időszaki munka- és ellenőrzési tervekkel, a vezetők által meghatározott főbb irányokkal és a korábbi ellenőrzések tapasztalataival.
- **Objektivitás-komplexitás** – az ellenőrzéseknek a valós tények megállapítására kell irányulnia.
- **Hitelesség-nyilvánosság** – az ellenőrzés tényét, módját, megállapításait és más lényeges elemeit minden esetben megfelelő alaki és tartalmi követelmények szerint kell dokumentálni.
- **Együttműködés** – valamennyi ellenőrzés során, az ellenőrzési tevékenység eredményessége érdekében az érintett személyek és szervek kölcsönösen együttműködnek egymással.

Az ellenőrzéssel szemben támasztott követelmények:

- az ellenőrző felkészült legyen az ellenőrzés végrehajtására;
- objektív legyen;
- legyen szakszerű, rendszeres, következetes;
- idejében derítse fel a hibákat;
- fejlessze a személyes felelősséget;
- szilárdítsa a törvényes rendet;
- legyen segítő jellegű;
- célirányos jellegű;
- átfogó (komplex);
- lényegre irányuló;
- hibafeltáró;
- adott esetben meglepetésszerű (rendszeres, rendszertelenséggel ismétlődő).

Az ellenőrzés alanya szerint kiterjedhet:

- az egyszemélyi vezető (szolgálati előljáró) alárendeltjei teljes tevékenységi körére;
- a szakmai előljáró (szakirányító) a feladatkörének megfelelő szakterületeken dolgozó személyekre az ügyrendek, munkaköri leírások és a szabályzatok előírásainak megfelelően.

Általános elvként rögzíthetjük, hogy az ellenőrzés alapvetően a közvetlen szolgálati és szakmai alárendeltek tevékenységére irányul és alsóbb vezetői vagy végrehajtói szintre csak akkor terjed ki, ha a közbeeső vezetési szint (szerv, személy) munkájának vizsgálata ezt indokoltá teszi.

Az ellenőrzés fajtái:

- *felügyeleti ellenőrzés*: a szolgálati és szakmai előljárók és előljáró szervek által az alárendelt szervezeteknél végrehajtott ellenőrzés, mely az ellenőrzött szervezet teljes tevékenységére vagy egyes szaktevékenységeire irányul;

- *belső (közvetlen vezetői) ellenőrzés*: vezetői szinttől függetlenül- a közvetlen vezető vagy az általa megbízott személyek részéről a saját szervezethez tartozó alárendeltek (szervek és személyek) funkcionális működésének ellenőrzésére irányul;
- *vizsgálat, kivizsgálás (felügyeleti vagy belső)* az alárendelt szervezetnél mutatkozó működési zavarok (nem kielégítő hatékonyság vagy bekövetkezett határ-, illetve rendkívüli esemény) körülményeinek, okainak, felelőseinek és felelősségük mértékének, panasz vagy beadvány megalapozottságának megállapítására irányul.

Az ellenőrzés alapvető formái:

- *átfogó ellenőrzés*, olyan ellenőrzési forma, melynél az ellenőrzés tartalma kiterjed az ellenőrzött szervezet tevékenységének, működésének valamennyi területére és azt általában az előző átfogó ellenőrzés óta eltelt időszakot vizsgálva értékeli, minősíti. Elrendelhetik a rendvédelmi szervek országos parancsnoka, a területi igazgatók az irányításuk alá tartozó szervezeti egységeknél. Az átfogó ellenőrzés végrehajtására általában bizottságot hoznak létre;
- *pénzügyi, gazdasági ellenőrzés* (költségvetési ellenőrzés) olyan ellenőrzési forma, mely az ellenőrzött gazdálkodó szervnél a költségvetés végrehajtásának átfogó értékelésére, az eszközökkel való gazdálkodás hatékonyságának megítélésére, valamint a gazdálkodásra irányuló jogszabályok, rendelkezések megtartásának ellenőrzésére és a belső ellenőrzési rendszer működtetésére, illetve a számviteli rend és a bizonylati fegyelem betartásának vizsgálatára irányul;
- *témavizsgálat* az országos parancsnok, a főigazgatók vagy az igazgatók, illetve az országos és igazgatósági szintű szakirányító szervek vezetői által elrendelhető ellenőrzési forma, amely megjelölt témában, tárgykörben általában helyzetfelmérés, tájékozódás, szakirányítási helyzetismeret elősegítése, illetve döntés előkészítés céljából több alárendelt szervezetnél vizsgálja a vonatkozó szabályok érvényesülését, illetve a tevékenység optimalizálásának vagy az eredményesség fejlesztésének lehetőségeit. A témavizsgálatot kijelölt bizottság vagy ellenőrzési csoport hajtja végre;
- *céllenőrzés* valamennyi ellenőrzésre kötelezett vezető által elrendelhető olyan bejelentett vagy váratlan ellenőrzési forma, amely egyes munkaterületek és folyamatok helyzetének vagy meghatározott feladatok végrehajtásának felmérése, minősítésére, valamint a végrehajtás segítésére irányul;
- *vezetői céllenőrzés*, az elrendelő vezető vagy helyettese által vezetett, bizottsággal végrehajtott ellenőrzés, melynek célja az alárendelt szervezet vezetési helyzetének, a vezetők személyes tevékenységének felmérése, minősítése;
- *utó (visszatérő) ellenőrzés* olyan ellenőrzési forma, amely egy korábbi ellenőrzés kapcsán hozott intézkedések, meghatározott feladatok végrehajtásának vizsgálatára irányul. Utó (visszatérő) ellenőrzést az átfogó ellenőrzést követően minden esetben, egyéb ellenőrzéseknél szükség szerint kell végrehajtani. Az utóellenőrzés más ellenőrzési formákkal együtt is végrehajtható.

Átfogó ellenőrzéseken valamint bizottsággal végrehajtott, vezetést vizsgáló céllenőrzések rendszerében legalább 3 évenként minősíteni kell az alárendelt vezetők személyes irányító munkáját, vezetői példamutatását, az alárendeltekkel és együttműködőkkel kialakított munkakapcsolatát, döntési és irányító készségét.

Az ellenőrzés módszerei:

- *helyszíni ellenőrzés*, amely valamely alárendelt szervezet állomáshelyén (működési, illetékességi területén) vagy a vezető személy munkahelyén történik.

- *beszámoltatás* amely szóban, írásban, helyszínen illetve berendeléssel vagy vezető testület előtt történhet meg

- *folyamatos adatszolgáltatáson és jelentésen alapuló ellenőrzés*, amely előszabályozott; határidőkhöz, konkrét tartalomhoz és formához van kötve (pl. határidős jelentések táblázata), illetve meghatározott információs csatornákon, technikai eszközökön valósul meg.

- *munkafolyamatba épített ellenőrzés*, amely a vezetői funkciók gyakorlásának minden fázisában a vezető (szerv, személy) és a vezetett közvetlen kapcsolatában valósul meg.

- *ellenőrző foglalkozás vagy gyakorlat*, amely a vezetett folyamatok működéséről, a vezetők képességeiről ad modell értékű tájékoztatást az ellenőrzők számára.

A formák és módszerek az ellenőrzés tartalmától, céljától és jellegétől függően külön-külön vagy együttesen (kombinációkban) alkalmazhatók. Az ellenőrzés során, ha ez szükséges, ki lehet kérni az illetékes önkormányzat, az ügyészség és az együttműködő szervek illetékeseinek véleményét is.

Az ellenőrzés tervezése, nyilvántartása:

Az ellenőrzéseket általában munkatervben kell szerepeltetni, (kivételt képeznek a váratlan ellenőrzések, amelyeket havonta terveznek és utólag jegyeznek be)

- *éves tervben* szerepeltetik az átfogó felügyeleti, bizottsággal végrehajtott vezetői célellenőrzéseket, témavizsgálatokat és utóellenőrzéseket;

- *havi tervben* szerepelnek a célellenőrzések és a helyi szintjén történő ellenőrzések.

Az ellenőrzések időbeni előírásai:

Az átfogó ellenőrzéseket országos és területi szintű szervezeteknél 5 évente, helyi szinten pedig 4 évente kell végrehajtani, amelyeket 2 illetve 1 éven belül utóellenőrzésnek kell követnie.

A célellenőrzések és témavizsgálatok a szükségletnek megfelelő gyakorisággal kerülnek végrehajtásra.

Soron kívüli bizottsággal végrehajtandó vezetői vagy szakirányú célellenőrzést az alárendelt szervezetnél történő jelentős eredmény-visszaesés vagy nyomós szolgálati, morális körülmények felmerülése esetén kell elrendelni, amely súlyosabb esetben vizsgálatot, illetve kivizsgálást is jelenthet.

Vezetőváltás esetén minden esetben bizottsággal végrehajtandó átfogó ellenőrzést kell elrendelni, kivéve ha 1 éven belül már volt ilyen, illetve ha a kinevezett vezető ezt megelőzően 1 évig helyettesi beosztást töltött be.

Az ellenőrzők összetétele, ellenőrzés előkészítése:

Az ellenőrzés tárgyát, formáját, terjedelmét tekintve 1-2 fő kijelölt személlyel, vagy legalább 3 főből álló bizottsággal lehet végrehajtani. Nagyobb létszámú bizottság albizottságokra, valamint csoportokra tagolható, amelyek vezetőit az elrendelő vezető jelöli ki.

Az átfogó és a bizottság által végrehajtott ellenőrzésekre tervet kell készíteni, amelyben szerepeltetni kell az ellenőrzés helyét, idejét, célját, formáját, módszerét, az ellenőrzésben résztvevő szerveket, személyeket és azok konkrét feladatát, a jelentések elkészítésének rendjét, az értékelés módját és idejét. Ezt a tervet a bizottságnak kell elkészíteni és az elrendelő vezető hagyja jóvá. Az albizottságok belső munkájának koordinálására készített terveket a bizottság vezetője készítteti el és hagyja jóvá.

Az átfogó és tervezett ellenőrzésről, annak fontosabb részleteiről 1 hónappal előbb értesíteni kell az ellenőrzésre kerülő szervezet vezetőjét. A váratlan ellenőrzések kivételével minden tervezett ellenőrzésről az érintetteket tájékoztatni lehet.

Az ellenőrző személyek - amennyiben nem szolgálati előljárójuk a szervezetnek- nyílt parancsot kapnak, amelyben feltüntetik az ellenőrzési és betekintési jogokat is.

Nyílt parancsot adhat ki:

- a rendvédelmi szervek országos parancsnoka, a szervezet egészére, valamennyi munkaterületére vonatkozóan;
- a főigazgatók a szervezet egészére és a szakirányításuk alá tartozó területekre;
- az igazgatók az igazgatóságuk területére, valamennyi munkaterületre, a helyettesek pedig saját munkaterületükre.

Az ellenőrzők felkészítése kiterjed:

- az ellenőrzés céljának, formájának, módszerének, rendjének, és az ellenőrzés szempontjainak meghatározására, értelmezésére;
- szervezési-technikai kérdésekre (időpontok, öltözet, szállítás, szállás. stb.);
- az egyéni felkészülés konkrét feladataira;
- a vonatkozó jogszabályok, belső szabályzók tanulmányozásának feladataira;
- más, előző ellenőrzések tapasztalatainak feldolgozására, a jelentések elkészítésének tartalmi és formai követelményeinek meghatározására.

A felkészülés általános feladatai:

- az ellenőrzésre kerülő szervezet vagy szakterület általános helyzetének, konkrét feladatainak megismerése;
- az ellenőrzés tárgyára vonatkozó adatok, jelentések tanulmányozása;
- korábbi ellenőrzések okmányainak tanulmányozása;
- a kiadott belső rendelkezések tanulmányozása;
- a szakirányítást végrehajtó vezetők véleményének, javaslatainak megismerése.

Az ellenőrzés végrehajtása:

Az ellenőrzők a feladat végrehajtásának megkezdését bejelentik a érintett szerv vezetőjének, rövid tájékoztatást adnak feladataikról, bemutatják felhatalmazásukat, majd tájékozódnak a folyamatban lévő eseményekről, programjukat úgy alakítják ki, hogy ne akadályozzák azok megoldását.

Meghallgatják az ellenőrzött rövid jelentését a vizsgálat tárgyára vonatkozóan, majd egyeztetett terv szerint megkezdik feladataik végrehajtását.

Fontos szempont, hogy ne akadályozzák az ellenőrzött szerv funkcionális működését, ne avatkozzanak be az ellenőrzött hatáskörébe tartozó operatív jellegű ügyek intézésébe!

Az ellenőrzés tárgyától függetlenül minden ellenőrzéskor:

a.) próbaszerűen kell ellenőrizni:

- a rezsimszabályokat (fegyver, lőszer kezelés, tárolás);
- az ügyeleti és őrszolgálati utasítások betartását;
- a biztonsági rendszabályok betartását;
- az összeköttetésre szolgáló eszközök üzemképességét.

b.) lehetőség illetve szükség szerint:

- el kell beszélgetni az állománnyal;
- meg kell hallgatni az érdekképviselői szervek véleményét;
- át kell tekinteni a járandóságok biztosítottságát, az elhelyezési és ellátási helyzetet.

Az ellenőrzés tapasztalatainak összessége, értékelés, jelentések készítése és tárolása:

Az ellenőrzés befejeztével a bizottság vezetője összegzi az ellenőrzők tapasztalatait és arról rövid tájékoztatást ad az ellenőrzött szerv vezetőjének, aki köteles intézkedni a szervezet működését veszélyeztető hiányosságok azonnali megszüntetésére.

Az országos parancsnokság általi felügyeleti átfogó ellenőrzésről szóló jelentést 20 munkanapon belül kell elkészíteni, amely tartalmazza a tapasztalatokat, a következtetéseket, a feladatokat, a javaslatokat. Mellékletként példatárat vagy hibajegyzéket, vezetőről kialakított véleményt is csatolni lehet.

Az igazgatóságoknál végrehajtott ellenőrzés után vezetői értekezleten kell ismertetni az országos parancsnok által jóváhagyott jelentést.

Az igazgatóság által végrehajtott bizottsági ellenőrzés tapasztalatait 10 napon belül ugyanezen módszerrel kell feldolgozni. Az egyéb ellenőrzések tapasztalatait az Ellenőrzési Naplóba kell bejegyezni, a bejegyzés másolati példányát az ellenőrzést elrendelő előjárónak kell bemutatni.

Az országos parancsnoksági bizottság által végrehajtott témavizsgálat, cél vagy utóellenőrzés után az ellenőrzötteket szóban kell tájékoztatni a főbb tapasztalatokról, majd 10 napon belül írásos jelentést is kell készíteni. Ez tartalmazza a hatályos szabályozókhöz viszonyítva a helyzetre, tevékenységre vonatkozó alapvető megállapításokat, következtetéseket, feladatokat, (határidők, felelősök), valamint az elismerésre vagy felelősségre vonásra vonatkozó javaslatokat. A jelentés egyik példányát az ellenőrzésben érintett szerv vezetőjének küldik meg.

A beszámoltatás módszerével végrehajtott ellenőrzésről és a feladatokról 2 példányos feljegyzést kell készíteni, amelyből az egyik példányt a beszámoltatottnak kell átadni.

Általános követelmény, hogy az írásos dokumentumokat az ellenőrzést elrendelő eljáró láttamozása után irattárban kell megőrizni.

Az ellenőrzések minősítése:

Az átfogó ellenőrzések során minősíteni kell az ellenőrzött munkáját, amely a vonatkozó szabályozók előírásai szerint:

Kiváló, ha a helyi sajátosságokhoz alkalmazkodva a fontosabb kérdésekben maradéktalanul érvényesülnek a követelmények

Jó, ha összességében érvényesülnek az elvárások, de a végrehajtásban helyenként, esetenként kisebb értelmezési, illetve végrehajtási hiányosságok tapasztalhatóak

Megfelelő, ha hiányosságokkal érvényesülnek a követelmények, illetve a helyi sajátosságokhoz történő alkalmazásukban a végrehajtás során helyenként zavarok mutatkoznak, ezek azonban súlyos törvényteleniséget vagy az alaprendeltetés veszélyeztetését nem valósítják meg,

Nem megfelelő, ha a munkaterületen nem érvényesülnek a követelmények, törvényteleniségek történnek, illetve az alaprendeltetés ellátása a felelőtlen vagy szakszerűtlen tevékenység miatt veszélybe kerül.

Az ellenőrzés végrehajtása utáni feladatok:

Az ellenőrzés során megállapított hiányosságok megszüntetésére az ellenőrzött intézkedési tervet készít, amelyet a jelentés kézhezvétele után 30 napon belül, két példányban terjeszt fel az ellenőrzést elrendelő vezetőnek.

Az ellenőrzések tapasztalatai rendszeres értékelésre kerülnek. Különösen fontos az állományra vonatkozó tapasztalatok gyors és pontos átadása, amelyre a személyi állománygyűlések, értekezletek, képzési foglalkozások a legalkalmasabbak.

Az országos parancsnokságon negyedévenként, az igazgatóságokon havonta összegzik az ellenőrzések tapasztalatait, majd éves szintű átfogó értékelést készítenek, amely tartalmazza:

- az ellenőrzési formák szerint tervezett, végrehajtott, a terven felüli és elmaradott ellenőrzések számát;
- az általánosítható tapasztalatokat, a javasolt és megtett intézkedéseket;
- az ellenőrzéssel- mint vezetési funkcióval összefüggő tapasztalatokat;
- a saját szervezetnél az előljáró szervezet által tett ellenőrzések tapasztalatait, észrevételeket, javaslatokat.

3. ELEMZŐ, ÉRTÉKELŐ MUNKA A KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEKNÉL, AZ EREDMÉNYEK FELHASZNÁLÁSA A VEZETÉSI FOLYAMATRENDSZRBEN

3.1. Az információk feldolgozása: elemzés és értékelés

3.1.1.A szükséges és elégséges információ

A vezetői munka egyik legfontosabb eleme a döntés, amelynek alapja az információ. A mindennapi tevékenység során számtalan mennyiségű információ áramlik egy szervezeten belül. Akkor képes a szervezet a rendeltetésszerű működésre és ezen belül a megfelelő, megalapozott döntések szerinti működésre, ha a végtelen adathalmazokból a szükséges és elégséges információ áll rendelkezésre a döntéshozatali mechanizmusban.

Fogalmak⁷:

Elemzés: összetevőkre bontás, szelektálás, tartalom többoldalú (lehet: összehasonlító) vizsgálata, minősítése.

Értékelés: az elemzett tartalom és az információkkal szemben támasztott vezetői követelményekkel történő összevetés.

Az elemző és értékelő tevékenység lényege, hogy az adatokat rendszerbe foglalva gyűjtse, majd feldolgozza azokat, végül következtetéseket és javaslatokat fogalmazzon meg az adott szervezetre vonatkozóan.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek munkájában valamennyi vezetőnél különös hangsúlyt kap az elemző-értékelő tevékenység. Egyes munkafolyamatokban az eredeti, míg másoknál a már feldolgozott információk alapján kell meghozni a döntést.

a) **Döntés eredeti információk alapján:** egy tüzesethez/műszaki mentéshez vonuló beavatkozó egység parancsnoka a riasztást követően begyűjti az adatokat, elsődlegesen értékeli, majd a kárhelyszínen a szemrevételezést és a további információk befogadását követően rendkívül rövid idő alatt ismét értékeli és dönt a művelet végrehajtásának módszeréről, a feladatok kiosztásáról, a további intézkedésekről.

b) **Döntés feldolgozott információk alapján:** az éves statisztikai adatok alapján a szakterületi és költséghatékonysági elemzések szerint olyan tendencia állapítható meg, amely alátámasztja pl. az országos intézkedést a szabadtéri tüzek megelőzésével kapcsolatban.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél belső intézkedések szabályozzák az adatgyűjtési és adatszolgáltatási feladatokat, amelyek rendszerbe foglalva, az elemző-értékelő tevékenység ellátásához rendelve épülnek egymásra.

Az adatgyűjtésnél érvényesíteni kell azt az alapelvet, amely a közigazgatásban is érvényesül, vagyis csak olyan adatot kérjünk, amellyel nem rendelkezünk. Ma már az adatbázisok, a folyamatosan frissített számítógépes nyilvántartások megkönnyítik és felgyorsítják az adatgyűjtési és adatszolgáltatási folyamatokat, mégis a vezetőknek figyelniük kell az egyensúlyra. A rendszeres jelentéseket tudatosan építsük fel, ne terheljük túl a végrehajtást öncélú adatok bekérésével.

Az adatokat napi, illetve más időszaki rendszerességgel (havi, negyedéves, féléves, éves időszak) kell gyűjteni és feldolgozni. Emellett rendkívüli adatszolgáltatást is kell teljesíteni, ha egy adott

⁷ Dr. Kónya J.- Dr. Kovács G.: Vezetési funkciók gyakorlása a rendvédelmi szervek vezetése során, Jegyzet a vezetőképző kurzusok számára, 2012.

döntés előkészítéshez szükség van a rendelkezésre álló adatok mellett továbbiakra is.

A hatályos szabályozás alapján *katasztrófavédelmi művelet* mindazon tervezési, szervezési, beavatkozási, illetve hatósági tevékenység, amely a tüzmegeelőzési, a tűzoltási és műszaki mentési, a tűzvizsgálati, a supervisor hatósági ellenőrzési, az iparbiztonsági felügyeleti, valamint a polgári védelmi hatósági és lakosságvédelmi intézkedések/beavatkozások végrehajtását, hatékony megvalósítását foglalja magába.

E fogalom alapján kiemelkedő szerepe lesz a szükséges és elégséges információk szolgáltatásának, illetve gyűjtésének és feldolgozásának, hiszen a műveletet sokkal tágabban értelmezzük, mint korábban. Erre is tekintettel a művelet-elemzésekhez a következő forrásokból lehet információt gyűjteni:

- a) Katasztrófavédelmi Adatszolgáltatási Program (KAP-online),
- b) szakterületi adatbázisok,
- c) az ügyeleti szolgálatok napi jelentései,
- d) helyi szinten készült jelentések,
- e) területi szinten készült művelet-elemzések,
- f) tűzeseti helyszíni szemle, tűzvizsgálati eljárás dokumentációja,
- g) hatósági adatszolgáltatási rendszer,
- h) szakmai adattár,
- i) eseti, soron kívüli adatszolgáltatás.

A következőkben a katasztrófavédelmi műveletekkel kapcsolatos elemzést, értékelést és döntés előkészítést mutatom be.

3.1.1. A katasztrófavédelmi műveletekkel kapcsolatos elemző-értékelő tevékenység

A művelet-elemzés rendszerének célja olyan egységes és áttekinthető, a katasztrófavédelmi műveletek szakmai elemzését biztosító módszertan kialakítása, amely lehetővé teszi a vezetői döntések megalapozását, az objektív adatszolgáltatást és érdemi fejlesztési javaslatok megfogalmazását egyaránt.

a) A napi és az időszakos adatszolgáltatás

A katasztrófavédelmi műveletekről történő napi rendszeres adatszolgáltatás felülete a KAP-online rendszer, ahová egy-egy művelet végrehajtását követően a meghatározott adatokat fel kell tölteni. Az országos rendszer azonnali, naprakész adatok lehívását és különböző szempontok alapján történő szűrését teszi lehetővé.

Fontos, hogy a KAP-online felületen a 2012. december-2013. januári fejlesztések eredményeként működik a hatósági adatszolgáltatási rendszer is.

Mindezek alapján készül el a meghatározott tartalmú napi jelentés, amely területi és országos szinten foglalja össze az elmúlt 24 óra eseményeit és adatait.

Az időszakos adatszolgáltatást már bizonyos fokú értékeléssel, valamint elemzéssel kiegészítve kell teljesíteni, felmenő rendszerben a helyi szervektől a területin át az országos szintig.

b) A helyi szintű elemzés-értékelés

*Jelentés*⁸:: az adott katasztrófavédelmi művelettel kapcsolatos erő-eszköz adatokat, beavatkozási, együttműködési és kommunikációs tapasztalatokat, valamint az ezek alapján megfogalmazott javaslatokat és észrevételeket tartalmazó dokumentum.

A jelentést a működési körzet szerinti hivatásos tűzoltó-parancsnokság parancsnoka készíti minden olyan esetben, amelynél a következők közül bármely körülmény fennáll:

- ötvennél több személyt érintő lakosságvédelmi intézkedésre került sor,
- nemzetgazdasági erőforrások és polgári védelmi szervezetek egyidejű alkalmazására került sor,
- ténylegesen beavatkozó/igénybe vett erő-eszköz alapján megállapított riasztási fokozat III-as, vagy annál magasabb volt;
- középmagas-, vagy magas-épületet érintett és a tűz több rendeltetési egységre terjedt át, vagy szintek közötti tűzterjedés történt;
- végrehajtása során veszélyes anyag előállításával, tárolásával, szállításával, vagy felhasználásával kapcsolatos (kivéve a kismértékű üzemanyagfolyást) és egyidejűleg bármilyen lakosságvédelmi intézkedés történt;
- végrehajtása a létfontosságú rendszerelemek működőképességével kapcsolatban több napon keresztül, vagy több megyére kiterjedő területen történt;
- olyan beavatkozási tapasztalattal szolgál, amely korábban egyáltalán nem, vagy csak ritkán fordult elő, illetve a képzési rendszerben a feldolgozás indokolt;
- beavatkozási tapasztalatok alapján hatályos intézkedés, vagy rendszeresített eszközök felülvizsgálata indokolt;
- az alkalmazott eszközök jelentős mértékű sérülését, meghibásodását idézte elő, vagy működésükkel kapcsolatban jelentős problémák merültek fel.

A hivatásos tűzoltó-parancsnokság parancsnoka a jelentést felterjeszti a területileg illetékes kirendeltség-vezető részére.

A jelentés tartalmát tekintve elsődlegesen eredeti információkat rögzít, de a helyszíni tapasztalatok hasznosítása érdekében javaslatokat és tapasztalatokat is van lehetőség megfogalmazni.

A jelentés tartalmi követelményei	Ebből feldolgozott információ
A káreseménnyel kapcsolatos tűzeseti/műszaki mentési adatlap, valamint a szer adatlap(ok) esemény KAP azonosító száma	
A felderítés során az irányítási módot és a riasztási fokozatot befolyásoló körülmények; az irányítási mód és a riasztási fokozat indokolása	

⁸ A fogalmakhoz ld. 114/2012. sz. főigazgatói intézkedés 3. pont és a módszertani útmutató.

A művelet végrehajtása: a) a végrehajtás időrendi sorrendje, b) a választott taktikai elképzelés, helyszín- és taktikai vázlatrajz, c) a megtett intézkedések összefoglalása, d) az oltóanyag megválasztás körülményei, e) az alkalmazott egységek, tűzoltó technikai eszközök, felszerelések, anyagok felsorolása, f) a művelet végrehajtására jellemző egyéb fontos információk.	a) a művelet végrehajtására jellemző egyéb fontos információk.
A műveletben résztvevő szervek és az egyes résztvevők által végrehajtott feladatok felsorolása, az információáramlás módja és hatékonysága	információáramlás hatékonysága
A sérült személyek száma, továbbá a lakosságvédelmi intézkedések	
Javaslatok és észrevételek	Javaslatok és észrevételek

1. sz. ábra: A jelentés tartalma, az eredeti és a feldolgozott információk aránya

Az átfogó jelentés olyan összefoglaló, elemző-értékelő dokumentum, amelyet a jelentésre kötelezett eseményekkel egy időben zajló polgári védelmi és/vagy iparbiztonsági feladatok végrehajtását is tartalmazza. Az átfogó jelentést a kirendeltségvezető készíti el és felterjeszti a fővárosi, megyei igazgató részére.

Az átfogó jelentés készítője a jelentést elemzi és értékeli az abban foglaltakat, illetve az elemzés eredményeit, ezért az eredeti és a feldolgozott adatok arányainak eltolódását figyelhetjük meg.

Az átfogó jelentés tartalma	Ebből feldolgozott információ
A jelentés adatai	
A védelmi igazgatás működésének leírása	
A művelet végrehajtásának összegző értékelése	A művelet végrehajtásának összegző értékelése
A megelőzést, a biztonságos beavatkozást és	A megelőzést, a biztonságos beavatkozást és

a hatékonyságot növelő érdemi javaslatok	a hatékonyságot növelő érdemi javaslatok
--	--

2 . sz. ábra: Az átfogó jelentés tartalma

A kirendeltség-vezető nemcsak feldolgozza a jelentést, de maga is használ feldolgozott információkat, így a tűzoltóparancsnok által a jelentésben megfogalmazott javaslatokat, illetve a művelet végrehajtásának leírásakor tett szubjektív észrevételeket. Amennyiben az adott eseményekkel kapcsolatban tüzeseti helyszíni szemle történt, az átfogó jelentés készítése során fel kell használni az eljárás dokumentációját.

c) A területi szervek elemző-értékelő feladatai

A havi jelentés

Az igazgatóságok havi rendszerességgel értékelik a kirendeltségek műveleti tevékenységét, amelyről összefoglaló jelentést készítenek. Ez tartalmazza a kirendeltségek műveleteivel kapcsolatos számadatok összesítését, értékelését, a kiugróan magas események rövid bemutatását, valamint a rendkívüli esetekkel kapcsolatos alapvető információkat.

Érzelkelhető, hogy magasabb fokú elemzési feladatokat kell ellátni:

- A tüzesetek, műszaki mentések havi, napi, óránkénti alakulását, valamint a beavatkozások kirendeltség szerinti bontását mutató diagramokat, a minősített fokozatokat, a tüzesetek alapterületének megoszlását összegző táblázatokat szöveges értékeléssel, az eltérések magyarázatával, az adatok előző havi, és előző évi ugyanazon időszaki összevetésével, annak rövid elemzésével kell kiegészíteni.
- Az egyes grafikonokat szövegesen értékelni kell, amelyben a változásokat, azokat befolyásoló tényezőket külön szükséges feltüntetni. A diagramok számadatainak szöveges leírása nem jelenti a diagramok értékelését.
- A tárgyhónaptól számított egy évre visszamenőleges adatokat, illetve a vizsgált hónapban történt tüzesetek és műszaki mentések napi, óránkénti lebontását mutatják be. A szöveges értékelésben indokolni, magyarázni szükséges az összehasonlításokból adódó eltéréseket és azonosságokat egyaránt. Kiemelkedő, szélsőséges értékek (napok) esetén a vonulás jellegéről, a riasztási fokozatról, az esemény kiváltó okairól megállapításokat, a beavatkozásokkal kapcsolatban következtetéseket, megállapításokat kell megfogalmazni.
- Az értékelésben szükséges feltüntetni, hogy egy KVK-hoz mennyi HTP tartozik, milyen a működési terület jellege, illetve ebből következtetéseket lehet levonni az események számára, típusára vonatkozóan. Ki kell térni az ÖTP-k, LTP-k, ÖTE-k tevékenységbe történő bevonására is, amelyet számadatokkal szükséges alátámasztani. Az adott időszak adatait az előző havi és az előző év azonos időszaki adataival is össze kell hasonlítani. Az értékelés mindemellett felsorolásszerűen tartalmazza azokat az eseteket, amelyekkel kapcsolatban jelentés, és/vagy átfogó jelentés készült.

A negyedéves művelet-elemzés és a műveletek felsőszintű összefoglaló értékelése

Mindkét dokumentum ún. *időszaki művelet-elemzés*, amely a katasztrófavédelmi műveleteket területi szinten összesítő, elemző-értékelő dokumentum – a szakterületek adott időszaki részletes

tevékenységét mutatja be magasabb szinten, átfogó jellegű, a súlypontokra összpontosító, valamint a fejlesztési irányok meghatározására irányuló tartalommal.

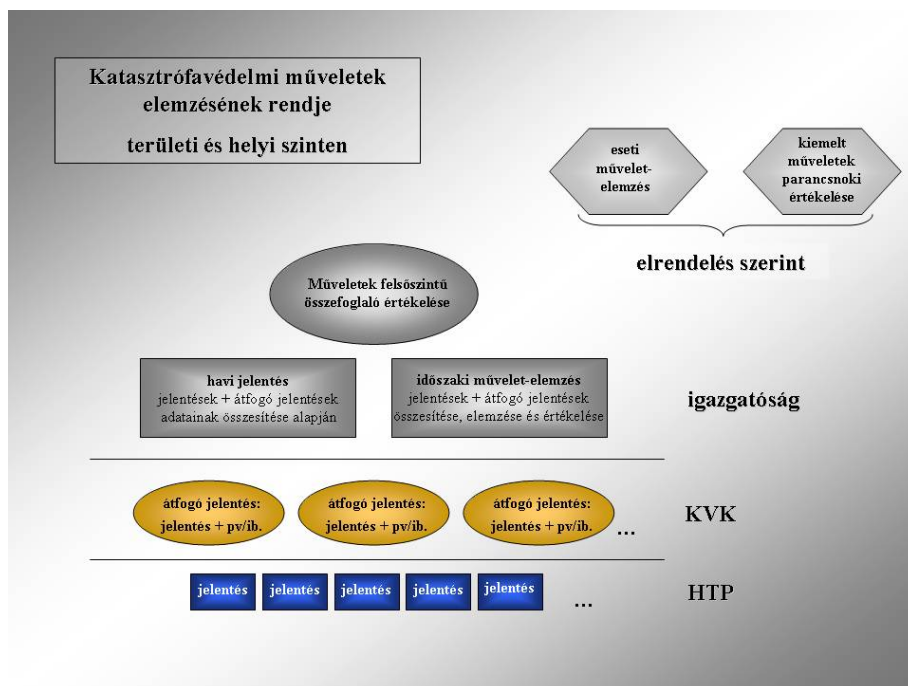
A műveletek felsőszintű összefoglaló értékelése a területi szintű időszaki és eseti művelet-elemzések alapján készített, vezetői döntések meghozatalát és költséghatékonytságot támogató felsőszintű értékelés.

Az időszaki művelet-elemzést és a műveletek felsőszintű összefoglaló értékelését a jelentések, az átfogó jelentések, valamint a területi szintű tapasztalatok alapján az igazgatóság készíti el és a központi szerv illetékes szervezeti egysége a BM OKF Hatósági-koordinációs és Művelet-elemzési Főosztálya a szakterületek bevonásával értékeli. A párhuzamokra, jó gyakorlatokra történő rávilágítás érdekében célszerű azokat az eseményeket kihangsúlyozni, amelyekből hasznos tapasztalatok származnak. A hiányosságok pótlására, a módszertanok fejlesztésére megfelelő indoklással és alátámasztással javaslatot kell tenni.

Az időszaki művelet-elemzés tartalma	Ebből feldolgozott információ
a jelentésköteles események kirendeltség szerinti összegzett száma	
a kiemelt műveletek rövid bemutatása, okai és következményei	<i>a kiemelt műveletek rövid bemutatása, okai és következményei</i>
a személyi sérüléseket kirendeltség szerint	
az előző év ugyanezen időszakában jellemző adatok fenti adatokkal történő összehasonlítása, a változások tendenciáinak azonosítása	<i>az előző év ugyanezen időszakában jellemző adatok fenti adatokkal történő összehasonlítása, a változások tendenciáinak azonosítása</i>
a műveletekkel kapcsolatos költséghatékonytsági elemzése a KAP-online rendszer költségelemző-moduljának alkalmazásával	<i>a műveletekkel kapcsolatos költséghatékonytsági elemzése a KAP-online rendszer költségelemző-moduljának alkalmazásával</i>
olyan supervisor ellenőrzések tapasztalatai, amelyek során a korábbiakban nem, vagy csak ritkán előforduló esetek kivizsgálása történt	<i>olyan supervisor ellenőrzések tapasztalatai, amelyek során a korábbiakban nem, vagy csak ritkán előforduló esetek kivizsgálása történt</i>

3. sz. ábra: az időszaki művelet-elemzés tartalma

Amennyiben az elemzés-értékelés során kizárólag az illetékességi területre vonatkozó fejlesztési javaslat megfogalmazására kerül sor, azt az igazgató saját hatáskörben értékeli és jóváhagyása esetén intézkedik a megvalósításra.

4 . sz. ábra: Katasztrófavédelmi műveletek elemzésének rendje területi és helyi szinten

(készítette: Bonnyai Tünde tű. hdgy.)

További két fogalommal kell megismerkedni, amelyek vezetői döntés alapján elkészítendő elemzések, illetve értékelések (adott esetben a művelettel kapcsolatos minősítést is tartalmazzák):

Eseti művelet-elemzés: egyes, vezetői döntés alapján kijelölt katasztrófavédelmi műveletekről készített elemző-értékelő dokumentum.

Az eseti művelet-elemzés készítésének elsődleges célja, hogy az újonnan felmerülő, vagy kiemelkedő hasznossággal bíró tapasztalatok széles körben megoszthatóak legyenek, fejlesztve ezzel a szakterületek reagáló képességét. Az elemzésnek ki kell terjednie a részletes információkra, az adott esemény teljes körű bemutatására és a következtetéseket is tartalmazó összegzésre.

Az eseti művelet-elemzés készítését kezdeményezheti:

- az országos főfelügyelő, a megyei főfelügyelő, a kirendeltségi felügyelő,
- a Központi Főigazgatási Főosztály vezetője,
- a HKF vezetője,
- a kirendeltségvezető,
- a tűzoltó-parancsnok,
- tűzeset vonatkozásában a tűzvizsgálati eljárást folytató kirendeltségi hatósági osztályvezető.

Annak érdekében, hogy a tapasztalatcsere intenzív és hasznosítható legyen, az eseti művelet-elemzés készítését a szakterületi parancsnokok és a helyi szintű vezetők is kezdeményezhetik, tekintettel arra, hogy egy adott esemény során közvetlenül érintettek lehetnek.

Az eseti művelet-elemzés készítését elrendeli és egyidejűleg a készítőt kijelöli a főigazgató-helyettes, vagy a megyei igazgató.

A készítő az adott eseteknél bevont katasztrófavédelmi (KMSZ, KML) és közreműködő szervezetektől (társzervek, polgári védelmi szervezetek, mentőszervezetek, stb.) további információt kérhet.

Az eseti művelet-elemzés tartalmazza:

- a HTP parancsnok által készített jelentés szerinti adatokat (jelentését mellékletben csatolni kell),
- a védelmi igazgatás működésének leírását (ha volt: MVB, HVB tevékenysége, polgármester közreműködése, közbiztonsági referens és katasztrófavédelmi megbízott részvétele, együttműködés jellemzése, hatékonysággal kapcsolatos megállapítások),
- a műveletirányítás során alkalmazott döntéstámogató eszközök és rendszerek működésének értékelését,
- a költséghatékonysági elemzést a KAP-online rendszer költségelemző-moduljának alkalmazásával,
- a művelet végrehajtásának összegző értékelését (alapvető szempontok: riasztás/túlriasztás, kiérkezés, együttműködés a kárhelyszínen és a résztvevők között, kommunikáció a kárhelyszínen és az érintettek között, hatékonyság szakmai és gazdasági vetülete),
- a megelőzéssel, valamint az események hatékony végrehajtásával kapcsolatos fejlesztési javaslatokat.

Kiemelt műveletek parancsnoki értékelése: olyan elemző-értékelő dokumentum, amely vezetői elrendelés alapján, az eseményt követően azonnal kidolgozásra kerül.

A kiemelt műveletek parancsnoki értékelését olyan eseményeknél kell elkészíteni, amelyeknél a művelet kiterjedése, időbeli elhúzódása, az érintett lakosság száma, vagy a kialakult helyzet kezelésének és felszámolásának összetettsége megyei szintű műveletirányítást tett szükségessé.

A kiemelt műveletek parancsnoki értékelésének elkészítését – a vizsgálandó szempontok meghatározásával – a megyei igazgató rendeli el, amelyet az elrendeléstől számított 72 órán belül végre kell hajtani. Jelentőségét alátámasztja, hogy közvetlenül a főigazgatóhoz kell felterjeszteni az értékelést.

Az értékelés elrendelését olyan esetek indokolják, amelyekben **például** nagyszámú beavatkozási és társzervi állomány részvételére volt szükség, több tűzoltó sérült, magas a személyi sérülések száma, a káresemény felszámolását jelentős károkozással hajtották végre, életveszélyt okozó tűzvédelmi mulasztás történt, olyan intézmény érintett, amellyel kapcsolatos beavatkozási tapasztalatok ritkán szerezhetőek.

Az értékelés elrendelésének nem feltétele, hogy a művelet irányítását a KMSZ végezze, a leginkább mérvadó tényező, hogy a kialakult helyzet kezelése a helyi képességeket valamilyen formában meghaladta-e.

Az értékelés elkészítése az igazgató döntésétől függ, a fenti feltételeket a döntés meghozatala során rugalmasan kell kezelni.

d) A központi szerv művelet-elemző tevékenysége

Az eredeti és a feldolgozott információknak az országos szintű értékelésnél is kiemelkedő a

jelentősége. Az előbbieken ismertetett adatszolgáltatási és művelet-elemzési feladatok olyan rendszert alkotnak, amelyekből az egyes vezetői szinten döntést hozók megalapozott helyi-területi döntést alkothatnak. A központi szerv vezetője számára a katasztrófavédelmi törvény⁹ olyan feladatokat határoz meg, amelyeket csak akkor képes hatékonyan és eredményesen teljesíteni, ha megfelelő információ-áramlási rendszerben megfelelő döntéselőkészítő folyamatok útján fogalmazhatók meg döntési alternatívák.

A feladatok közül kiemelendő:

- a) biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési feltételeit, tervezi és felügyeli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő jóváhagyott fejlesztéseket,
- b) javaslatot tesz a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére a katasztrófavédelem működését, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladatkörét érintő jogszabályoknak és a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek megalkotására,
- c) kidolgozza a katasztrófavédelemmel összefüggő tervezési, szervezési, felkészítési szakmai elveket és követelményeket, végzi a lakosság mentésével kapcsolatos tervező, szervező feladatokat, irányítja az alárendelt szerveknek a bekövetkezett események következményeinek felszámolására irányuló tevékenységét,
- d) a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányításával közreműködik a katasztrófák várható következményeinek megelőzésére és elhárítására vonatkozó tervezésben,
- e) felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló központi polgári védelmi szervezet létrehozásáért és a központi veszély elhárítási terv elkészítéséért,
- f) meghatározza a tűzvédelmi és műszaki mentési, a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, irányítja és ellenőrzi az alárendelt szervek szakmai munkáját és tevékenységét,
- g) ellátja a polgári védelmi szervezetek létrehozásával és felkészítésével, ellátásával és alkalmazásával, valamint a lakosság és az anyagi javak mentésével összefüggő tervezési és szervezési feladatokat,
- h) biztosítja a védelmi igazgatás szerveinek működéséhez szükséges szakértőket, és részt vesz a védelmi igazgatás tervezési feladataiban,
- i) együttműködik az országos illetékességgel eljáró szervek ágazati katasztrófa elhárítási szervezeteivel.

Az országosan felépülő rendszerű elemző-értékelő munka tehát a felsorolt feladatok ellátását támasztja alá, ezért a BM OKF-en a következő művelet-elemzéssel kapcsolatos dokumentumok készülnek:

- napi jelentés – alapvetően az eredeti információk és adatok országos összesítése, értékelése,
- a területi szervek által készített havi jelentések feldolgozása – a megyei adatok országos összesítése, tendenciák és extremitások monitorozása, értékelése,
- időszakos művelet-elemzések országos szintű feldolgozása – eredeti statisztikai adatok és a területi szervek által feldolgozott információk elemzése, értékelése,

⁹ a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXXVIII. törvény 23. § (4) bekezdés

- az eseti művelet-elemzések szakmai értékelése.
- Korábban már hangsúlyoztam az információáramlás, adatgyűjtés és –szolgáltatás jelentőségét, valamint összefüggéseit az elemző-értékelő feladatokkal. Az országosan egységes, rendszerbe foglalt, megalapozott tevékenység érdekében a BM OKF Intranet felületén a Szakmai információtárban Művelet-elemzési szakterület elnevezésű adattárat kell létrehozni, amely tartalmazza:
 - a) a művelet-elemzési adatbázist,
 - b) a területi és helyi szinten alkalmazott, vagy alkalmazásra javasolt legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatokat,
 - c) a nemzetközi és hazai nóvumkutatás eredményeit.

A művelet-elemzési adatbázis tartalmazza:

- a) a nagy kiterjedésű, országos érdeklődésre számot tartó;
- b) az új beavatkozási tapasztalattal járó;
- c) a veszélyes anyag jelenlétében történő és lakosságot érintő;
- d) a lakosságvédelmi módszer alkalmazását igénylő;
- e) a társszervek bevonását igénylő, együttműködésre jó gyakorlattal szolgáló;
- f) a korábban egyáltalán nem, vagy ritkán előfordult katasztrófavédelmi műveletek leírását.

A felsőszintű értékelés

A BM OKF-en féléves periódusonként készítendő felsőszintű országos értékelés összefoglalja a tárgyidőszakban végrehajtott összes katasztrófavédelmi művelet számadatait, amelyeket tendenciák kimutatása érdekében összehasonlít az előző év ugyanezen időszakával. Ezek alapján összefoglalja, elemzi és értékeli a tárgyidőszak egyes szakterületekre jellemző műveleteit, azokkal kapcsolatban összefüggéseket, következtetéseket és fejlesztési javaslatokat tartalmaz.

A felsőszintű értékelés tartalmazza a tárgyidőszakban végrehajtott kiemelt műveleteket, és azok művelet-elemzési megállapításait, fejlesztési javaslatait. A műveleti tevékenységet a kommunikáció, a védelmi igazgatás, az együttműködés és a lakosságvédelmi intézkedések prioritásával szükséges vizsgálni. Kiemelten kell kezelni az új beavatkozási tapasztalattal járó, vagy a meglévő módszerek, eszközök változtatására valós okot adó eseményeket. A konkrét események említésekor a beavatkozáshoz tartozó KAP számot fel kell tüntetni.

A felsőszintű értékelés részét képezi egy átfogó, mindhárom szakterülettel kapcsolatos *hatósági* fejezet, amelyben az integrált hatósági műveletek, valamint a supervisor tevékenység bemutatása, tapasztalatai és hatékonyságának értékelése szerepel.

Az országos szinten alkalmazásra javasolt tapasztalatok, vagy vizsgálandó kérdések vonatkozásában elsősorban szakmai fejlődési lehetőségek felvázolására és költséghatékonyságra kell törekedni. Olyan fejlesztési javaslatokat kell megfogalmazni, amelyek országosan, de legalább regionális szinten egységesen alkalmazhatóak.

A felsőszintű értékelés általános tartalmi elemei az intézkedésnek megfelelően:

I. Műveletek felsőszintű értékelése

1) Mentő műveletek általános áttekintése (az értékeléseknél az előző év azonos időszakával történő összehasonlítást kell alapul venni)

- megyei főügyelet és műveletirányítás tevékenységének rövid jellemzése, értékelése;
- tűzoltói beavatkozások száma (tűzoltás, műszaki mentés, téves jelzés, szándékosan megtévesztő jelzés, vonulást nem igénylő eset, kiérkezés előtt felszámolt eset) KVK lebontásban, rövid, összegző értékeléssel;
- tüzesetek megoszlása helyszín szerint;
- ÖTP/LTP/ÖTE bevonások száma, önálló beavatkozásaik száma, tevékenységük rövid, összegző értékelése;
- KMSZ alkalmazások összesítése, irányítás átvételének száma, tevékenység rövid, összegző értékelése;
- műveletek során megsérült állomány létszáma, műveletek során megsérült (sérülés és haláleset) lakosság létszáma, számadatok rövid, összegző értékelése, általános indokolása;
- polgári védelmi szervezetek/önkéntes mentőszervezetek alkalmazásának száma, indokolása, az alkalmazással kapcsolatos tapasztalatok, rövid, összegző értékelése;
- tűzoltógépjárművek alkalmazása, összesített futásteljesítmény (km), balesetek száma, okai, kárértékek és folyamatban lévő eljárások; megtett intézkedések (pl.: oktatás) rövid, összegző értékeléssel;
- költséghatékonysági elemzés (az események típusai [tűzoltás, műszaki mentés, téves jelzés, szándékosan megtévesztő jelzés, kiérkezés előtt felszámolt] szerinti százalékos lebontás az összegek vonatkozásában, tüzesetek helyszíne szerinti költségmegoszlás, műszaki mentések költségeinek megoszlása káresemény szerint).

2) Kiemelt műveletek

- a jelentésköteles események KVK szerinti összesítése (csak a számadatok);
- kitelepítéssel járó összes művelet számadata (kitelepítés/kimenekítés oka, létszám, időtartam)
- a kiemelt műveletek legfontosabb információkat tartalmazó bemutatása az alábbiak szerint:
 - a katasztrófavédelmi művelet fogalmának komplex értelmezése szerint az iparbiztonsági, polgári védelmi, tűzoltósági szakterületek műveleti tevékenységének megjelenítése,
 - készült-e művelet-elemzés (ha igen, mellékletben csatolni kell),
 - KAP azonosító – helyszín – időpont,
 - tényszerű, tömör, átlátható esetleírás,
 - riasztási és kiérkezési körülmények,
 - a végrehajtott művelet és az intézkedések rövid összefoglalása (különösen: mentés, védelmi igazgatás, lakosságvédelem, műveletirányítás, bevont szervezetek, együttműködés, kommunikáció, további eljárások megindítása/kezdeményezése vonatkozásában, stb.),
 - az állomány tevékenységével kapcsolatos megállapítások (összefüggésben pl. a fejlesztési javaslatoknál megfogalmazandó képzési és továbbképzési témakörökkel, alkalmazott vagy alkalmazásra javasolt eszközökkel stb. kapcsolatban),
 - integrált szemlélet érvényesülése.
- költséghatékonysági elemzés az általános tartalmi elemeknél leírtak szerint.

3) Hatósági műveletek

- a hatósági tevékenység rövid, összegző értékelése;

- tűzvizsgálati eljárások száma (összesen, lezárt eljárások, KMSZ által lefolytatott eljárások); tűzvizsgálati eljárás lefolytatására jogosult beosztásokat betöltő állomány végzettsége (összes létszám / tűzvizsgálói végzettséggel rendelkezők száma); a tűzvizsgálati eljárás okainak százalékos megoszlása;
- supervisor eljárások száma, az intézkedések típusai, aránya, bírságok száma, összege;
- kockázati helyszínek ellenőrzése (tervezett ellenőrzések száma, helyszínek száma, intézkedések típusai, megindított eljárások száma) és a tevékenység értékelése, tapasztalatai az együttműködő hatóságok és a fenntartók vonatkozásában;
- veszélyes üzemekkel kapcsolatos események összesítése (nem jelentés köteles esemény, üzemzavar, súlyos baleset), lakosságvédelmi intézkedések, ellenőrzések tapasztalatai, hatósági eljárások összesítése, eredményei;
- veszélyes áruszállítással kapcsolatos események összesítése (ADR, ADN, RID), ellenőrzések száma, kiemelkedő esetek (ha volt) rövid ismertetése;
- létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel kapcsolatos ellenőrzések száma, tapasztalatai, az igazgatóság illetékességi területén azonosított KIV elemek száma, az adott időszak KIV elemeket, vagy az RKR-t érintő eseményei.

II. Műveletek hatékonyságának összegzett tapasztalatai

- mindhárom szakterület tevékenységéből származó tapasztalatok összegzése (külön-külön);
- integrált szemlélet megvalósulása a műveletek vonatkozásában;
- hatósági megelőző jelleg érvényesülése;
- hiányosságokkal és kimagasló eredményekkel kapcsolatos megállapítások;
- reagáló-képességgel, együttműködési képességgel kapcsolatos megállapítások;
- műveletirányítás tapasztalatai.

III. Fejlesztési javaslatok

- szakmaiság és költséghatékonyság figyelembevételével megfogalmazott,
- az összefoglaló értékelés előző részeiben bemutatottak alapján, tapasztalati érvekkel alátámasztott,
- országos szinten alkalmazható reális fejlesztési javaslatok összeállítása.

3.2. Az eredmények felhasználása

3.2.1. Célkitűzések

A katasztrófavédelmi műveletek elemzése és a komplex veszélyhelyzeti prognózis, valamint a beválás-vizsgálat készítésének elsődleges célkitűzése a megelőző és mentő katasztrófavédelmi tevékenység hatékonyságának növelése, a bekövetkezett események, eseménysorozatok feldolgozása útján következtetések, tanulságok levonása, továbbá vezetői döntések megfogalmazása.

Az országosan egységes, egymásra épülő elemző-értékelő munka eredményeként:

- kimutathatók az összefüggések egyes események és például időjárási jelenségek között,
- kimutathatók azok az extremitások, amelyek mindenképpen vezetői döntést, intézkedést igényelnek,
- olyan tendenciák állapíthatók meg, amelyek ráirányítják a figyelmet egy-egy új intézkedés bevezetésére,
- feltárhatók a rendszer működésében rejlő hibák és hiányosságok, valamint ezek kijavítására döntés-előkészítő javaslatokat lehet megfogalmazni,
- a tapasztalatok és a jó gyakorlatok megosztásával támogatható az információ-áramlás,
- fejlődés érhető el a tapasztalatok és jó gyakorlatok továbbképzési témaköreibe történő felvételével.

3.2.2. A prognózis és a beválás-vizsgálat készítésével kapcsolatos definíciók

Prognózis: olyan korábbi időszakok adatainak, sajátos jellemzőinek összehasonlítása alapján végzett előzetes számítás, amely megalapozza a vizsgált időszak várható eseményeivel kapcsolatos feladatok fő irányait.

Tendencia: olyan adathalmaz, amely ugyanazon időszak (3 hónap) több éves adatainak vizsgálata során általános irányzatot, jellegzetességet ábrázol.

Extrémítás: egy adathalmazon belül azonosítható, az átlagos értékektől jelentősen eltérő, kifejezetten szélsőségeket ábrázoló sajátosság.

Helyi sajátosság: a megyei prognózis speciális eleme, amely kifejezetten az adott megyére jellemző egyedi tulajdonságokat mutatja be.

Negyedéves megyei veszélyhelyzeti prognózis: az országos prognózis figyelembe vételével, a vizsgált időszakban jellemző megyei meteorológiai, hidrológiai és geográfiai tendenciák, a helyi sajátosságok bemutatása, az előző évek azonos időszakában végrehajtott katasztrófavédelmi feladatok tapasztalatai, valamint az előrejelzések alapján készített előzetes számítás. Nevesíti a potenciális veszélyforrásokat és az azokra történő felkészülés érdekében végrehajtandó területi és helyi szintű katasztrófavédelmi feladatokat egyaránt.

Beválás-vizsgálat: a prognózis által meghatározott valószínűségek igazolása, vagy cáfolata a vizsgált időszakot követő elemzés alapján.

Magyei beválás-vizsgálat: a negyedéves megyei prognózis alapján készített, az abban előrejelzett és valószínűsített események bekövetkezésének és/vagy elmaradásának indoklása, a meghatározott felkészülési feladatok megvalósításának bemutatása, a végrehajtott műveletek értékelése.

A negyedévekre előzetesen elkészítendő központi és területi szintű prognózisok elsődleges célja az adott időszakra történő felkészülés irányának meghatározása, a várható eseményekre való hatékony reagálás képességének biztosítása, amelyhez a megfelelő szinten felelőst és a végrehajtásra vonatkozó határidőt szükséges hozzárendelni.

A prognózis a vezetői döntések meghozatalát segíti azzal, hogy megalapozott szakmai információkkal, a korábbi évek tapasztalataival és az előrejelzések adatainak elemzésével keretet és iránymutatást ad a felkészülési időszakban végrehajtandó feladatokhoz.

3.2.3.A negyedéves komplex veszélyhelyzeti prognózis

a) A prognózis készítése

Első lépésként elkészül az országos komplex veszélyhelyzeti prognózis, amely a vizsgált időszakban jellemző országos meteorológiai, hidrológiai és geográfiai tendenciák, az előző évek azonos időszakában végrehajtott katasztrófavédelmi feladatok tapasztalatai, valamint az előrejelzések alapján készített előzetes számítás. Nevesíti a potenciális veszélyforrásokat és az azokra történő felkészülés érdekében végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat.

A központi szinten, országos tendenciák és valószínűségek alapján készített komplex veszélyhelyzeti prognózis általános megállapításait és struktúráját követi a kifejezetten a megyei sajátosságokra összpontosító előrejelzés.

Készítése során kiemelt figyelmet kell fordítani a központilag meghatározott feladatok területi és helyi szinten történő végrehajtási feltételeinek megteremtésére és megvalósítására, valamint a sajátosságokból adódó további feladatok pontos megfogalmazására, a felelősök és határidők rögzítésére.

A prognózis tartalmazza:

- a területi, helyi sajátosságok bemutatását;
- az előző év azonos naptári időszakára jellemző, az adott megyére vonatkozó tendenciákat a geográfiai, hidrológiai, meteorológiai adatok alapján;
- az előző év azonos időszakának jellemző, kiemelkedő katasztrófavédelmi feladatait;
- a kockázatelemzés alapján a potenciális veszélyhelyzetek előrejelzését, várható extrémításokat;
- a megelőzési és felkészülési feladatokat a kockázatok minimalizálása, valamint a szükséges műveletek végrehajtása érdekében;
- a tárgyidőszak várható katasztrófavédelmi műveleteit;
- a feladatok meghatározását felelős és határidő jelölésével.

A prognózis elkészítéséért felelős személyt az igazgató jelöli ki, az összeállítás során a szakterületi vezetők (iparbiztonsági, polgári védelmi, tűzoltósági főfelügyelők) bevonása indokolt.

A dokumentumban szükséges olyan szemléltető diagramokat alkalmazni, amelyek összehasonlítás esetén egyértelműen kimutatják az extrémításokat, illetve az átlagos jellemzőket egyaránt.

b) A prognózis felépítése és tartalma

Az országos prognózis megállapításait követve, de kifejezetten a helyi sajátosságokra összpontosítva szükséges összeállítani a fejezetek tartalmát, figyelembe véve, hogy a végrehajtás is elsősorban területi/helyi szinten történik:

I Az illetékességi terület bemutatása, sajátos jellemzői (lehetséges térképekkel, diagramokkal, számadatokat tartalmazó táblázatokkal is):

- közigazgatási és településszerkezeti adatok,
- éghajlati és vízrajzi,
- kiemelt jelentőségű létfontosságú rendszerelemek,
- korábbi, meghatározó katasztrófavédelmi tapasztalatok,

- a prognózis fő irányai.
- II *Az előző évek azonos időszakának eseményei;*
 - műveleti adatok típus szerinti összehasonlítása (grafikonos ábrázolással és lényegre törő szöveges leírással; a vizsgált időszak – 3 hónap – teljes terjedelmére; kiemelkedő számadatok részletes indoklásával);
 - bekövetkezett események és megtett intézkedések (számadatok, szöveges leírások, térképek, szakterületi bontásban);
 - megelőzés, felkészülés időszakában végrehajtott feladatok röviden (védelmi igazgatás, eszközkészletezés, együttműködések, lakosságvédelem és tájékoztatás, elhelyezési kapacitások, polgári védelmi szervezetek, lakosság alapvető ellátásában és a létfontosságú rendszerelemek működésében bekövetkezett zavarok);
- III *Előforduló időjárási és hidrológiai jelenségek, extrémítások és előrejelzések az adott időszakra;*
 - az országos számszerű adatok alapján (táblázat) saját, megyei diagramok készítése hőmérséklet, szél, csapadék vonatkozásában;
 - az adatok közötti összefüggések bemutatása, kapcsolódó helyi sajátosságok hangsúlyozása különös tekintettel az időjárástól függő veszélyeztető tényezőkre (pl.: jegesedés, jégtorlasz, hóátfúvás, zsáktelepülések, járványok, hőségriadó, árvízi védművek stb.)
- IV *Az előrejelzések és tapasztalatok alapján prognosztizálható és megelőző katasztrófavédelmi feladatok*
 - az országos irányvonal követése mellett, az igazgatóságok részére meghatározott feladatokon túl, a helyi sajátosságokból adódó megelőzési és felkészülési feladatok bemutatása, felelősök és határidők megjelölésével;
 - a prognosztizálható események felszámolásához szükséges kapacitás igények felmérése, a készletek feltöltöttsége;
 - az igénybe vehető/bevonható szervezetekre (polgári védelmi, mentőszervezetek, karitatív szervezetek) vonatkozó információk.
- V *Következtetések, javaslatok*
 - vezetői döntések vonatkozásában,
 - jogszabályokkal kapcsolatban,
 - erő-eszköz átcsoportosítás/beszerzés szempontjából,
 - képzés, továbbképzés szervezésére vonatkozóan.

A prognózist a megyei igazgató hagyja jóvá és terjeszti fel a főigazgató-helyettes részére.

3.2.4.A beválás-vizsgálat

a) A beválás-vizsgálat készítése

A negyedéves megyei veszélyhelyzeti prognózisban meghatározott megelőzési és felkészülési feladatok végrehajtásának elemzése és értékelése céljából beválás-vizsgálat készül, amely kimutatja a prognosztizált események bekövetkezési arányát, a felkészülés eredményességét és hatékonyságát, ezáltal rávilágít a végrehajtásbeli hibákra és hiányosságokra egyaránt.

A beválás-vizsgálat tehát fordított irányban készül, mint a prognózis: elsőként a helyi és területi végrehajtást kell összevetni a megyei szinten prognosztizált körülményekkel és eseményekkel, azt követi az országos összesítés.

A negyedéves országos beválás-vizsgálat a negyedéves országos prognózis és a megyei beválás-vizsgálatok alapján készített, a központilag előre jelzett és valószínűsített események bekövetkezésének és/vagy elmaradásának indoklása, a meghatározott felkészülési feladatok

megvalósításának bemutatása, a végrehajtott műveletek értékelése és összegzett következtetések megállapítása a prognózis eredményességét illetően.

A beválás-vizsgálat során minden megállapítást eredménynek kell tekintetni, függetlenül attól, hogy az a megvalósítás szempontjából pozitív, vagy negatív megoldást jelent. A beválás-vizsgálat elsődleges célkitűzése, hogy a tervezés és végrehajtás részletes vizsgálatával optimalizálja az erőeszközök felhasználását és a fejlessze a további felkészülési tevékenységet.

b) A beválás-vizsgálat tartalmi elemei:

- tárgyidőszakban tapasztalt geográfiai, hidrológiai, meteorológiai jelenségek bemutatása,
- a bekövetkezett események és a veszélyhelyzeti prognózisban előre jelzett tendenciák összehasonlítása;
- kiemelkedő események és extrémítások;
- a tervezett megelőzési, felkészülési feladatok végrehajtásának hatékonyságát, alkalmazhatóságát elemző, értékelő összefoglalás;
- a tervezett feladatoktól eltérő, illetve azokat meghaladó katasztrófavédelmi műveletek leírása, eredményessége;
- az értékelések alapján levonható következtetések, a prognózis alkalmazhatósága, tartalmi elemeinek módosítására, illetve a jövőbeni feladatokra tett javaslatok.

A megyei beválás-vizsgálat elkészítéséért felelős személyt az igazgató jelöli ki, az összeállítás során a szakterületi vezetők (iparbiztonsági, polgári védelmi, tűzoltósági főfelügyelők) bevonása indokolt.

3.2.5. Az eredmények további felhasználása

A művelet-elemzési dokumentumok elfogadásakor az adott szintű szerv vezetője egyben a megfogalmazott javaslatokról is dönt, így biztosított az elemzési-értékelési tevékenység hasznosulása. Fontos hangsúlyozni, hogy e tevékenység során jelezhetők a szervezet működési zavarai, azok a hiányosságok, amelyek a korábbi döntések eredményességét, illetve a hatékony végrehajtást megakadályozták.

A vezetői döntés irányulhat:

- egyszeri feladat végrehajtására (pl. egy hatósági ellenőrzési akció),
- állandó jelleggel beépülhet a mindennapi feladat-ellátásba (pl. egy új továbbképzési témakör rendszeresítése),
- további felméréseket, szakterületi értékeléseket és újabb döntéselőkészítési feladatokat is kiválthat (pl. egy új eszköz rendszeresítése, szervezeti változtatás szükségessége).

Az *intézkedési-terv* a művelet-elemzések alapján megfogalmazott, a BM OKF főigazgatója által jóváhagyott fejlesztési javaslatok megvalósítására vonatkozó intézkedéscsomag. A féléves felsőszintű értékelés az országszerte, valamint a központi értékelés során megfogalmazott fejlesztési javaslatokkal zárul. E javaslatokat a BM OKF szakterületei széleskörűen értékeli, megvizsgálják a jog- és szakszerűséget, a költséghatékonyságot és a hasznosítás előnyeit-hátrányait. A szakterületi értékelések alapján készül el az intézkedési terv, amelyet a főigazgatói jóváhagyást követően kell végrehajtani.

A nemzetközi katasztrófavédelmi események monitorozása és az adattárban való szisztematikus rögzítése újabb lehetőségeket nyit a tapasztalatok feldolgozására és hasznosítására.

3.3.Összegzés

A fejezetben ismertetett katasztrófavédelmi elemző-értékelő tevékenység rendszerének lényege, hogy megfelelő alapot biztosítson a tudatos felkészülésnek, amely az egyes elemzések alapján a valós eseményekre történő hatékony reagáló képesség fejlesztését célozza. A helyi sajátosságok hangsúlyozásával egy-egy területen jelentkező események is széles körben megismerhetővé válnak.

A művelet-elemzések, a prognózisok és a beválás-vizsgálatok összegzése és értékelése visszajelzést ad a vezetők számára, megalapozza a vezetői döntéshozatalt.

A vezetőknek tudatosan kell alkalmazniuk az információk gyűjtésével, válogatásával, elemzésével, értékelésével és felhasználásával kapcsolatos ismereteiket.

A felsoroltak alapján az elemző-értékelő tevékenység eredménye fejleszti:

- a katasztrófavédelmi műveletekre történő felkészülést, azok tervezését és szakszerű végrehajtását,
- a jogszabály-alkotási tevékenységet,
- a képzések, továbbképzések rendszerét,
- a hazai és nemzetközi tapasztalatok „visszaforгатását” a végrehajtási és vezetési-irányítási feladatok során,
- az információk megosztásával az állomány önképzési-fejlesztési lehetőségeit.

4. VEZETŐI FÓRUMOK MEGSZERVEZÉSE ÉS LEVEZETÉSÉNEK RENDJE

4.1. Vezetői fórumok rendszere, működtetése, munkatervezés, munkaszervezés kérdései a katasztrófavédelmi szerveknél

4.1.1. Vezetői értekezletek, koordinációk, beszámoltatások

A vezető-irányító munka egyik alapeszköze, a szervezeti információk legalsó szervezeti történő eljuttatásának legjobb módja a jól előkészített, profin levezetett értekezlet.

Az értekezletekre szükség van, mert:

- tájékozódni akarunk munkatársaink véleménye felől;
- különböző nézőpontokra vagyunk kíváncsiak, azokat ütköztetni akarjuk;
- szükség van az együttműködés kialakítására;
- a szervezet tagjait be akarjuk vonni az őket érintő kérdések megoldásába és konszenzust szeretnénk elérni;
- döntésre van szükség, de a problémát több oldalról is körbe kell járni, több nézőpontot is figyelembe kell venni (*kollektív bölcsesség*).

Ha információ átadásának a leggyorsabb és legközvetlenebb módja a tájékoztató jellegű értekezlet. Az érdekeltek jelen vannak, mindenki meghallgatja a tájékoztatót, kérdéseket tehetnek fel, a

tájékoztatás személyes, világos, egyértelmű és pontos. Az ilyen vezetői fórumot követően mindenki ugyanazzal az információval rendelkezik, a félreértések kizárhatóak.

A vezetői fórumrendszer azon parancsnoki rendezvények összessége, amelyek a vezetés folyamatosságát, szervezettségét, összehangolását, valamint a személyi állomány vezetői tájékoztatását biztosítják.

4.1.2. A jó értekezlet funkciói

Az értekezletek az alábbi négy alapvető funkció valamelyikét szolgálja:

- a) hírek, információk közlése;
- b) eszmecsere, kérdések feltétele, tájékozódás;
- c) problémamegoldás;
- d) döntéshozatal előkészítése.

a) Hírek információk közlése

Fő cél: a szervezet felsőbb vezetésének döntései mögött meghúzódó szándékok ismertetése, a munkatársak tájékoztatása valamilyen fontos eseményről. Lehetőséget kell adni kérdések feltevésére, amelyeket a szükséges információ birtokában meg is kell válaszolni.

Amennyiben jó és rossz híreket kell közölni, jobb, ha az elején a rossz hírt ismertetjük és csak ezt követően térünk rá a jobb dolgokra (*ha van*). A kényes kérdéseket maximálisan nyíltan meg kell válaszolni, mindig jobb a rossz hír biztos ismerete, mint a mellébeszélés és a bizonytalan helyzet megteremtése (*fontos tényező a vezetői hitelesség megőrzése, amit csak egyszer lehet elveszteni*).

A tájékoztatás akkor történjen, amikor a dolgok már a döntési fázis előrehaladott szakaszában vannak. Bizonytalan információk közzététele esetén tegyük hozzá, hogy az ügyben döntés nem született és ismertessük az alternatívákat.

b) Eszmecsere típusú értekezlet

Középpontjában a jövő, a tervek és elképzelések állnak. Ezen a fórumon rá kell bírni a résztvevőket, hogy minél több nézőpontot, ötletet vessenek fel. Fontos szempont, hogy minden résztvevő lehetőleg az alaptermészetével ellenkezően viselkedjen (*a bőbeszédű fogja vissza magát, a szóltan legyen önmagához képest beszédes*).

A fórum célja, hogy a felmerülő problémákra válaszokat találjunk, de a döntést ne ezen a fórumon hozzuk meg, arra később térjünk vissza, hagyjunk időt, hogy érlelődjön a döntés.

A résztvevőket biztatni kell, mindenféle első hallásra „vad” ötlet, javaslat közelebb vezethet bennünket a megoldáshoz. A „brainstorming” lényege, hogy a felmerülő képtelennek tűnő megoldási lehetőségek olyan ötletet adnak, amely közelebb vezet bennünket a megoldáshoz.¹⁰

Lehet, hogy a felvetett ötlet önmagában nem jó semmire, de a többi résztvevőnek beindíthatja fantáziáját és az lökést adhat az optimális megoldás megtalálásához.

A „brainstorming” típusú értekezlet akkor sikeres ha:

¹⁰ Az egyik értekezlet célja a diótörés korszerűsítése volt. Az volt a cél, hogy a dióbél egyben maradjon. Több ötlet közül az egyik így hangzott: Robbantuk fel! Ma az üzemben a dióhéjba lyukat fúrunk, majd sűrített levegővel felrobbantjuk azt. Így a dióbél egészben marad.

1. Összegyűjtjük (elfogadjuk) mindenkinek a javaslatait.
2. Az ötletbörze részben senkinek nem engedjük meg, hogy kommentárokat fűzzön egy-egy felvetéshez.
3. Az ötleteket építsük egymásra – a „brainstorming” lényege, hogy beindítja a résztvevők fantáziáját.
4. Minden ötletet jegyezzünk fel (lehetőleg egy táblára, hogy mindenki lássa), amennyiben később szelektáljuk azokat, akkor a negatív ötleteket vegyük külön.
5. Hagyjuk, hogy a résztvevők osztályozzák az ötleteket, amellyel kezdetét veszi a problémamegoldó folyamat.

A felvetett ötletek értékelésére legjobban ajánlható a szavazásos módszer.

1. Szavaztassunk meg minden egyes felvetést (a szavazatok mellé húzzunk rovásokat, így tartsuk nyilván melyik mennyi szavazatot kapott).
2. A kapott szavazatok alapján limitálja a csoport, hogy mennyi felvetéssel kíván a továbbiakban, érdemben foglalkozni.
3. Értékelje a felvetéseket majd a legtöbb szavazatot kapott felvetések közül a csoport döntse el, hogy melyiket akarja kivitelezni és miért, keressék meg a javaslat erősségeit és gyengeségeit.

c) A problémamegoldó típusú értekezlet

Munkatársakat arról kell meggyőzni, hogy ahhoz, hogy valaki felelős döntést tudjon hozni, a probléma megoldásában szükséges az érintettek közreműködése, hiszen róluk szól a döntés és valószínűleg nekik kell annak következményeit is viselni. Az ilyen típusú értekezletet írásos anyag kiküldésével célszerű előkészíteni, melyet jó előre szükséges továbbítani a résztvevőknek.

Ezen anyag akkor éri el célját, ha az alapvetően a következőket tartalmazza:

1. Világosan vázoljuk fel, mi a probléma, miért van döntési helyzet (Mi váltotta ki? Általános, vagy egyedi problémáról van-e szó? Tényszerű felsorolás, a következmények ismertetése).
2. Ismertessük a probléma megoldására tett eddigi lépéseinket, a körülményeket.
3. Adjunk további háttér információkat, amellyel segíthetjük a probléma megértését és megoldását.
4. Vázoljuk fel a megoldás lehetséges változatait, az egyes változatok következményeit (előnyeit-hátrányait).

Az értekezlet megnyitását követően röviden ismertetni kell az adott problémát, az írásban kiadott anyag kiegészíthető az azóta eltelt idő alatt keletkezett információkkal. Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a résztvevők kiegészítő kérdéseket tegyenek fel, melyeket követően nyomban tisztázódnak a homályos részek.

A problémák többségének megoldásához mindig az azokat kiváltó okokat kell megkeresni, amennyiben az okok pontos meghatározása sikerrel járt, akkor következik a megoldási javaslatok számbavétele.

Ezután következik azok közös értékelése, felülvizsgálata. Az értekezlet zárásakor alternatívákkal kell rendelkezniük, hogy a további kidolgozó munka milyen irányban folytatódjon.

d) A döntéshozó típusú értekezlet

Az értekezletek e típusa, sok momentumában hasonlít a problémamegoldó típusra, azonban néhány eltérő sajátossággal rendelkezik. Ebben az esetben is szükséges az írásos anyag előzetes megküldése a résztvevők részére, amely tartalmazza a döntési alternatívákat és a várható következményeket.

Az értekezletre úgy kell érkezniük a résztvevőknek, hogy a lehetséges döntési változatok közül, már rendelkezzenek egy általuk preferált döntési változattal, legyenek készen arra, hogy azt megvédjék, érvekkel támasszák alá, mérlegelve annak előnyeit, hátrányait.

Míg a problémamegoldó értekezlet résztvevői az adott probléma megoldását sajátjuknak tekintik, az elfogadott döntéseket a saját magukra vonatkozó döntésként értelmezik, addig a döntéshozó értekezleteken a döntés másokra is vonatkozik, nem csak az értekezlet résztvevőire, tehát nagyobb a döntés felelőssége.

Fontos, hogy a döntéshozó értekezleten azok a személyek vegyenek részt, akik döntésre jogosultak, személy szerint vállalni tudják döntéseik súlyát, vagy beosztásuknál fogva azt közvetíteni tudják mások felé (érvényt tudnak szerezni a döntésnek).

Az értekezlet célja: a döntési alternatívák közül a legmegfelelőbb kiválasztása, hiszen ritkán fordul elő az, hogy a kiválasztott döntési alternatíva senkinek az érdekeit nem sérti, az mindenki számára a legmegfelelőbb.

Úgy kell befejezni az értekezletet, hogy annak döntését a többség egyértelműen támogassa, az azt korábban ellenzők is elfogadják a döntést és azt támogatásuk, mint kollektív döntést.

4.1.3. Az értekezletek megtartásának logikai rendje

A vezető-irányító munka végrehajtásának egyik alapvető eszköze a vezetői fórumok működtetése, amelyek naponta, hetente és havonta periodikus jelleggel ismétlődnek. A hónap tevékenységének megszervezése a megelőző hónap utolsó napjaiban kezdődik a felsőbb szintű vezetői értekezletekkel.

Vezetésméleti szempontból vizsgálva nem elegendő a napi koordináció, hiszen ennek a vezetői fórumnak a célja az operatív ügyekre történő azonnali reagálás. A folyamatosan végzett vezető-irányító munka megköveteli a vezetési folyamat érvényesítését, az egyes időszakok lezárását, és a közép- és hosszú távú feladatok megszabásának szükségességét.

4.1.4. Az országos főigazgatói vezetői fórumok:

a.) napi pontosítás

Munkanapokon 8³⁰órakor kerül megtartásra, amelyet a főigazgató, távollétében helyettesei tartanak.

Elemei:

- a **főigazgatási főosztályvezető jelentése** a legutóbbi pontosítás óta történt ügyeleti eseményekről és a megtett intézkedésekről. (A jelentés megtételét követően távozik).
- **szóvivő jelentése** a legutóbbi pontosítás óta megjelent hazai és nemzetközi média hírekről

az OKF Sajtófigyelője alapján.

- **a napi aktualitások vezetői áttekintése.**

Résztvevők: főigazgató-helyettesek, titkárság- és hivatalvezető, szolgálatvezetők, országos főfelügyelők, szóvivő, (távollétükben a szervezetszerű helyetteseik vesznek részt).

A napi pontosításon elhangzott feladatokról a titkárságvezető feljegyzést készít a főigazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

b.) heti miniszteri felkészítő értekezlet

Hétfői napokon kerül megtartásra az a.) pont szerinti résztvevőkkel.

Célja: a főigazgató felkészítse emlékeztető, események, határidős feladatok alapján.

c.) heti főigazgatói koordináció

Kedden délután a miniszteri értekezletet követően kerül megtartásra az a.) pont szerinti vezetőkkel.

Napirendje:

- a miniszteri értekezleten elhangzottak és azok végrehajtásának határidői és felelősei;
- az előző hét vezetői értékelése;
- a tárgyhét legfontosabb vezetői feladatai, rendezvényei, vezetői elfoglaltságai és távollétei

A koordinációról a titkárságvezető emlékeztetőt készít.

A meghatározott feladatokról a következő heti főigazgatói koordináción a vezetők az emlékeztető alapján beszámolnak.

d.) heti titkárságvezetői koordináció

Szerda reggel tartja a főigazgatói titkárságvezető

Résztvevői: főigazgató-helyettesi titkárságvezetők, hivatal és szolgálatok koordinációs megbízottai.

A főigazgatói koordináció emlékeztetője alapján összehangolja a hétre meghatározott titkársági feladatokat.

e.) havi főigazgatósági vezetői értekezlet

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban**, a féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben meghatározott **napirendi pontok megtárgyalásával** kerül megtartásra.

Résztvevők: az a.) pont szerinti vezetők és az eseti meghívottak

A napirendi pontok előterjesztői a jelentésüket az értekezlet előtt 5 nappal írásban felterjesztik a főigazgatói titkárságvezetőnek, aki megküldi a résztvevőknek. Az értekezleten az előterjesztő szóbeli kiegészítést tesz.

Az értekezlet résztvevői az előterjesztőhöz **kérdést intézhetnek** illetőleg **véleményt mondhatnak**. A **főigazgató** a vitát összefoglalja, **döntést hoz** az előterjesztés kapcsán, illetve **feladatokat szab**.

A főigazgatói titkárságvezető az értekezletről a hivatal **emlékeztetőt** készít, amelyet jóváhagyás után megküld a résztvevőknek. Az előterjesztéseket az emlékeztetővel együtt 5 évre irattárba kell helyezni.

Amennyiben a főigazgató a beszámolót nem fogadta el, úgy azt a következő értekezleten meg kell

ismételni. A megismétlésre kerülő beszámolóra való felkészüléshez az Ellenőrzési Szolgálat helyszíni segítséget nyújt.

f.) havi országos igazgatói értekezlet

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban**, a féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben meghatározott **napirendi pontok megtárgyalásával** kerül megtartásra.

Résztvevők: az a.) pont szerinti vezetők és az igazgatói beosztást betöltők, valamint az NKE Katasztrófavédelmi Intézet vezetője.

Az előterjesztők jelentésüket írásban felterjesztik a főigazgatói titkárságvezetőnek, aki azt megküldi az a.) pont szerinti vezetőknek.

g.) Kirendeltség-vezetők fóruma

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban**, a féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben meghatározott **napirendi pontok megtárgyalásával** kerül megtartásra.

Résztvevők: főigazgató, főigazgató-helyettes, gazdasági főigazgató-helyettes, országos tűzoltósági főfelügyelő, megyei katasztrófavédelmi igazgatóság kirendeltség-vezetői által delegált kirendeltség-vezető, eseti meghívottak,

Az előterjesztők jelentésüket írásban felterjesztik a főigazgatói titkárságvezetőnek, aki azt megküldi a résztvevőknek

h.) Tűzoltóparancsnokok tanácsa

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban**, a féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben meghatározott **napirendi pontok megtárgyalásával** kerül megtartásra.

Résztvevők: főigazgató, főigazgató-helyettes, gazdasági főigazgató-helyettes, országos tűzoltósági főfelügyelő, megyei katasztrófavédelmi igazgatóság tűzoltóparancsnokai által delegált tűzoltóparancsnok, eseti meghívottak

Az előterjesztők jelentésüket írásban felterjesztik a főigazgatói titkárságvezetőnek, aki azt megküldi a résztvevőknek

i.) Negyedéves főigazgatói referáda

Az a.) pont szerinti vezetők **negyedéves éwertékelő, szóbeli jelentése** a főigazgatónak az általuk irányított terület működéséről, vezető-irányító munkájuk tapasztalatairól, beosztott vezetők megítéléséről, a következő negyedév általuk tervezett fő feladatairól.

Az országos főfelügyelők referáldáján a főigazgató-helyettes is részt vesz.

j.) Féléves főosztályvezetői értekezlet

Az a.) pont szerinti vezetők részvételével a **főigazgatóság főosztály- és osztályvezetői számára** tartott főigazgatói értekezlet.

Az a.) pont szerinti vezetők rövid szakterületi jelentése után **a résztvevők hozzászólásban** értékelik a főosztályaik teljesítményét, majd a főigazgató értékeli a félévet és határozza meg a következő félév vezetői feladatait és elvárásait.

k.) Féléves főigazgatósági személyi állománygyűlés

A főigazgatóság **valamennyi vezetőjének és érdemi ügyintézőjének** tartott értekezlet, ahol a főigazgató értékeli **a féléves munkát** és meghatározza **a következő félév legfontosabb feladatait és elvárásait.**

Az értekezleten hozzászólnak az a.) pont szerinti vezetők.

1.) Féléves adminisztratív értekezlet

A főigazgatói titkárságvezető által tartott értekezlet, amelyen részt vesznek a titkárságvezetők, a vezetőik, a titkársági munkatársak, az ügyviteli iroda alkalmazottjai, főosztályok adminisztratív munkatársai.

Értékelésre kerül az **elmúlt félév munkája**, egyeztetésre a **következő félév feladatai**. Az értekezleten értékelést tartanak a vezetők, a szóvivő, illetve az ügyviteli iroda vezetője.

4.1.5. A vezetői fórumrendszer egységesítése

A főigazgató-helyettesek utasításban, a többi vezető írásban szabályozzák saját fórumrendszerüket. Az igazgatók intézkedésben, az NKEKI vezető írásban szabályozza a vezetői fórumrendszerét.

Ezek a fórumok minden vezetőnek kötelezően irányadóak.

Kötelező fórumok:

- 1.) napi pontosítás-valamennyi vezetői szinten
- 2.) heti vezetői koordináció- valamennyi vezetői szinten
- 3.) havi vezetői értekezlet- valamennyi vezetői szinten. A kirendeltségvezető havi értekezletére a közbiztonsági referenst is meg kell hívni. Az igazgatók havi munkaértekezletére meg kell hívni a Megyei Védelmi Bizottság titkárát.
- 4.) Havi főigazgató-helyettesi és megyei/fővárosi értekezlet
- 5.) Vezetők közvetlen vezetőmunkatársaikat kötelesek negyedévente referáltatni, amelyről a vezetők munkafüzetükben feljegyzést készítenek.
- 6.) Havonta kell tervezni országos főfelügyelők értekezletét, a megyei főfelügyelők részvételével.
- 7.) A főosztályokon havi értekezletet kell tartani. Havonta kell, hogy értekezletet tartson a szolgálati csoport parancsnok és a katasztrófavédelmi őrs parancsnoka.
- 8.) Az igazgatók szabályozzák az önkormányzati, létesítményi, szerződés alapján együttműködő tűzoltó egyesületektől elvárt fórumrendszert.

A vezetői fórumrendszer időpontjait **a havi NET-ben szerepeltetni kell**. A havi főigazgató és az országos igazgatói értekezlet napirendjét **a féléves vezetői munkaterv** tartalmazza.

Az eseti vezetői egyeztetések, együttműködési rendezvények nem képezik a fórumrendszer részét.

4.1.6. Az igazgatóság vezetői fórumai az alábbiak:

- a.) napi pontosítás /tartalmában, résztvevőiben megegyezik a főigazgatói napin pontosítással/**

Munkanapokon 8³⁰órakor kerül megtartásra, amelyet az igazgató, távollétében helyettese tart.

Elemei:

- a **megyei főügyeleti osztályvezető** jelentése a legutóbbi pontosítás óta történt ügyeleti eseményekről és a megtett intézkedésekről. (A jelentés megtételét követően távozik).

- **a szóvivő jelentése** a legutóbbi pontosítás óta katasztrófavédelmet érintő jelentősebb nemzetközi, országos és a megyei hírekről. Az igazgatóság honlapján tárgynapra tervezett megjelentetésekről
- **a napi aktualitások** vezetői áttekintése
- **igazgatói feladatszabás**

Résztvevők: igazgató, igazgató-helyettes, gazdasági igazgató-helyettes, főfelügyelők, szolgálatvezetők, hivatalvezető, szóvivő, főigazgatói osztályvezető (távollétükben a helyettesítésükre kijelölt személy).

A napi pontosításról a hivatalvezető rövid feljegyzést készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

b.) heti igazgatói koordináció

A hét első munkanapjának napi pontosítását követően kerül megtartásra, amelyet az igazgató, távollétében helyettese tart.

Elemei:

- c.) az előző hét vezetői értékelése
- d.) a tárgyhét legfontosabb vezetői feladatai, rendezvényei, vezetői elfoglaltságai és távollétei
- e.) vezetői beszámolók a korábbi igazgatói feladatszabásokban foglalt feladatok végrehajtásáról

Résztvevők: igazgató, igazgató-helyettes, gazdasági igazgató-helyettes, főfelügyelők, szolgálatvezetők, hivatalvezető, szóvivő (távollétükben a helyettesítésükre kijelölt személy).

A heti koordinációról a hivatalvezető rövid feljegyzést készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

c.) havi igazgatósági vezetői értekezlet /főigazgatói értekezlet mintájára/

A **havi naptári és ellenőrzési terv** szerinti időpontban, a féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben meghatározott **napirendi pontok** megtagyálásával kerül megtartásra.

Résztvevők: igazgató, igazgató-helyettes, gazdasági igazgató-helyettes, főfelügyelők, szolgálatvezetők, hivatalvezető, szóvivő (távollétükben a helyettesítésükre kijelölt személy), továbbá az eseti meghívottak.

A napirendi pontok előterjesztői a jelentésüket **az értekezlet előtt 5 nappal** írásban felterjesztik az igazgatói titkárságra, aki megküldi a résztvevőknek. Az értekezleten az előterjesztő **szóbeli kiegészítést** tehet, az értekezlet résztvevői az előterjesztőhöz **kérdést** intézhetnek illetőleg **véleményt** mondhatnak. Az igazgató a vitát **összefoglalja, döntést hoz** az előterjesztés kapcsán, illetve **feladatokat** szab.

Amennyiben az igazgató az előterjesztést nem fogadja elő, **úgy a beszámolót a következő értekezleten meg kell ismételni.**

Az értekezletről a hivatalvezető **emlékeztetőt** készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével, amelye igazgatói jóváhagyás után megküldésre kerül a résztvevőknek.

d.) havi kirendeltség-vezetői értekezlet /országos igazgatói értekezlet mintájára/

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban**, a **féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben** meghatározott napirendi pontok megtárgyalásával kerül megtartásra.

Résztvevők: igazgató, kirendeltség-vezetők, igazgató-helyettes, gazdasági igazgató-helyettes, főfelügyelők, szolgálatvezetők, hivatalvezető, szóvivő, megyeri védelmi bizottság titkára (távollétükben a helyettesítésükre kijelölt személy), meghívást kap továbbá a magyar rendvédelmi kar regionális képviselője, eseti meghívottak

Az értekezleten az igazgató **önálló napirendként** tájékoztatja a jelen lévőket a **havi országos igazgatói értekezleten elhangzottakról**.

A napirendi pontok előterjesztői a jelentésüket az **értekezlet előtt 5 nappal** írásban felterjesztik az igazgatói titkárságra, aki megküldi a résztvevőknek. Az értekezleten az előterjesztő **szóbeli kiegészítést** tehet, az értekezlet résztvevői az előterjesztőhöz kérdést intézhetnek illetőleg véleményt mondhatnak.

Az igazgató a **vitát összefoglalja, döntést hoz** az előterjesztés kapcsán, illetve **feladatokat szab**.

Amennyiben az igazgató az előterjesztést nem fogadja elő, úgy a beszámolót a következő értekezleten meg kell ismételni.

Az értekezletről a hivatalvezető **emlékeztetőt** készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével, amelye igazgatói jóváhagyás után megküldésre kerül a résztvevőknek.

e.) tűzoltóparancsnokok fóruma (havonta)

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban** kerül megtartásra. Témája: a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok tevékenységének, aktuális feladatok és problémák megtárgyalása.

Résztvevők: igazgató, igazgató-helyettes, gazdasági-igazgatóhelyettes, tűzoltósági főfelügyelő, tűzoltóparancsnokok, megyei főügyeleti főosztályvezető.

Az értekezletről a tűzoltósági főfelügyelő **emlékeztetőt** készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

f.) szolgálatparancsnokok tanácsa (havonta)

A **havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban** kerül megtartásra. Témája: a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok beavatkozó állományát érintő problémák és a velük szemben támasztott követelmények megtárgyalása.

Résztvevők: igazgató, igazgató-helyettes, gazdasági-igazgatóhelyettes, tűzoltósági főfelügyelő, tűzoltó-parancsnokságoként egy fő - a parancsnok által kijelölt - szolgálatparancsnok, megyei főügyeleti főosztályvezető.

Az értekezletről a tűzoltósági főfelügyelő **emlékeztetőt** készít, az igazgató által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

g.) szakterületi heti koordináció

A heti **koordinációt követően szakterületenként** kerül megtartásra,

Elemei:

- az előző hét értékelése a szakterületi vezető által;
- a tárgyhét legfontosabb szakmai feladatai;
- a kirendeltségi szakterületi vezetők beszámolója a korábbi feladatszabásokban foglalt feladatok végrehajtásáról.

Résztvevők:

- főfelügyelő, kirendeltségi felügyelők (szakterületenként külön);
- megyei és kirendeltségi katasztrófavédelmi hatósági osztályvezetők.

Az értekezletről a főfelügyelők, illetve a megyei katasztrófavédelmi hatósági osztályvezető **rövid feljegyzést** készít, az általa meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

h.) műszaki heti koordináció

A heti koordinációt követően kerül megtartásra.

Elemi:

- az előző hét értékelése (meghibásodások és javítások, felülvizsgálatok)
- a tárgyhétre ütemezett feladatok megszabása

Résztvevők:

- megyei műszaki osztályvezető
- a megyei műszaki osztály állománya
- tűzoltó-parancsnokságoként a műszaki biztonsági tisztek

Az értekezletről a műszaki osztályvezető **rövid feljegyzést** készít.

i.) negyedéves beszámoltatás /főigazgatói beszámoltatás alapján/

A vezetők a közvetlen **alárendeltségükbe tartozó vezető beosztású munkatársaikat** kötelesek negyedévente referáltatni, melyről a referáló a munkafüzetében **feljegyzést** készít.

Témája: a referáló által irányított terület működése, vezető-irányító munkájuk tapasztalatai, a beosztott vezetők megítélése, a következő negyedév tervezett fő feladatai.

A katasztrófavédelmi kirendeltség-vezetők referációján részt vesz az igazgató-helyettes is.

j.) féléves megyei tiszti értekezlet

A féléves vezetői munka és ellenőrzési terv szerinti időpontban kerül megtartásra.

Témája: az előző féléves vezetői munka és ellenőrzési terv végrehajtásának értékelése és a tárgyi félév feladatainak meghatározása.

Résztvevői: az igazgatóságon, a kirendeltségeken és tűzoltó-parancsnokságokon tiszti beosztást betöltők.

Az értekezletre meg kell hívni az igazgatósággal együttműködő szervek vezetőit.

k.) féléves igazgatósági személyi állománygyűlés

Az igazgatóság valamennyi vezetőjének és érdemi ügyintézőjének tartott értekezlet.

Témája: az igazgató értékeli a féléves munkát és meghatározza a következő félév legfontosabb feladatait és elvárásait.

4.1.7. A katasztrófavédelmi kirendeltség vezetői fórumai az alábbiak:

a.) napi pontosítás

Munkanapokon 8³⁰órakor kerül megtartásra, amelyet a kirendeltség-vezető, távollétében helyettese tart.

Elemei:

- a napi aktualitások vezetői áttekintése
- kirendeltség-vezetői feladatszabás

Résztvevők: kirendeltség-vezető, felügyelők, hatósági osztályvezető

A napi pontosításról a kirendeltség-vezető rövid feljegyzést készít, az általa meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

b.) heti kirendeltségi koordináció

A **hét első munkanapjának délutánján** kerül megtartásra, amelyet a kirendeltség-vezető, távollétében helyettese tart.

Elemei:

- az előző hét vezetői értékelése;
- a tárgyhét legfontosabb vezetői feladatai, rendezvényei, vezetői elfoglaltságai és távollétei;
- vezetői beszámolók a korábbi kirendeltség-vezetői feladatszabásokban foglalt feladatok végrehajtásáról.

Résztvevők: kirendeltség-vezető, tűzoltóparancsnokok, műszaki biztonsági tisztek, felügyelők, hatósági osztályvezető.

A heti koordinációról **emlékeztető** készül, a kirendeltség-vezető által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

c.) havi kirendeltségi vezetői értekezlet

A **havi naptári és ellenőrzési terv** szerinti időpontban, a **féléves vezetői munka és ellenőrzési tervben** meghatározott napirendi pontok megtárgyalásával kerül megtartásra.

Résztvevők: kirendeltség-vezető, tűzoltóparancsnokok, műszaki biztonsági tisztek, felügyelők, hatósági osztályvezető, katasztrófavédelmi megbízottak, eseti meghívottak.

A napirendi pontok előterjesztői a jelentésüket az **értekezlet előtt 5 nappal írásban** felterjesztik az kirendeltség-vezetői titkárságra, aki megküldi a résztvevőknek.

Az értekezleten az előterjesztő **szóbeli kiegészítést** tehet, az értekezlet résztvevői az előterjesztőhöz **kérdést** intézhetnek illetőleg **véleményt** mondhatnak. Az kirendeltség-vezető a vitát összefoglalja, döntést hoz az előterjesztés kapcsán, illetve feladatokat szab.

Amennyiben az kirendeltség-vezető az előterjesztést nem fogadja elő, úgy a beszámolót a következő értekezleten meg kell ismételni.

Az értekezletről a kirendeltség-vezető által megbízott személy **emlékeztetőt** készít, az kirendeltség-vezető által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével, amely a kirendeltség-vezetői jóváhagyás után megküldésre kerül a résztvevőknek.

d.) közbiztonsági referensi értekezlet

A féléves vezetői munka és ellenőrzési terv szerinti időpontban kerül megtartásra (kéthavonta).

Résztvevők: kirendeltség-vezető, polgári védelmi felügyelő, katasztrófavédelmi megbízottak, közbiztonsági referensek.

Az értekezletről a polgári védelmi felügyelő **emlékeztetőt** készít, a kirendeltség-vezető által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

e.) rajparancsnokok fóruma (havi)

A havi naptári és ellenőrzési terv szerinti időpontban kerül havonta megtartásra.

Témája: a hivatásos tűzoltó-parancsnokságok beavatkozó állományát érintő problémák és a velük szemben támasztott követelmények megtárgyalása.

Résztvevők: kirendeltség-vezető, tűzoltósági felügyelő, tűzoltó-parancsnokságoként egy fő - a parancsnok által kijelölt - rajparancsnok (ill. szerparancsnok).

Az értekezletről a tűzoltósági felügyelő **emlékeztetőt** készít, a kirendeltség-vezető által meghatározott feladatok, a felelős és a határidő megjelölésével.

f.) negyedéves beszámoltatás

A vezetők a közvetlen alárendeltségükbe tartozó **vezető beosztású munkatársaikat** kötelesek **negyedévente** referáltatni, melyről a referáló a munkafüzetbe feljegyzést készít.

Témája: a referáló által irányított terület működése, vezető-irányító munkájuk tapasztalatai, a beosztott vezetők megítélése, a következő negyedév tervezett fő feladatai.

g.) féléves kirendeltségi tiszti értekezlet

A féléves vezetői munka és ellenőrzési terv szerinti időpontban kerül megtartásra.

Témája: az előző féléves vezetői munka és ellenőrzési terv végrehajtásának értékelése és a tárgyi félév feladatainak meghatározása.

Résztvevői: az igazgatóságon, a kirendeltségeken és tűzoltó-parancsnokságokon tiszti beosztást betöltők.

Az értekezletre meg kell hívni az igazgatósággal együttműködő szervek vezetőit.

h.) féléves kirendeltségi személyi állománygyűlés

Az igazgatóság **valamennyi vezetőjének és érdemi ügyintézőjének** tartott értekezlet, ahol az igazgató értékeli a féléves munkát és meghatározza a következő félév legfontosabb feladatait és elvárásait.

4.1.8. Az értekezlet levezetésének általános rendje

1. **Tájékoztatás** - az előjáró szervezet által a vezetett szervezet tevékenységének összegzett megítélése, egyéb információk közzététele.
2. **Beszámoltatás** - minden vezető előzetesen felkészül a beszámolójára, a megadott szempontok alapján jelentést tesz, mindenki meghallgatja a másik vezető jelentését:

- a) A kapott havi feladatok végrehajtásának helyzete.
- b) A munkaterv időarányos megvalósulásának helyzete.
- c) Érkezett szabályozók végrehajtása, jogszabály módosítás szükségessége.
- d) Külső értekezletek, rendezvények tapasztalatai.
- e) Szabadságok, szabadnapok, kérelmek.
- f) Következő havi feladatok (munkaterv, illetve saját értékelése alapján).
- g) Javaslatok.

3. **Értékelés** - a vezetők munkájának személyenkénti átfogó értékelése, megerősítés vagy figyelemfelhívás a hiányosságok pótlására, esetleg kiegészítő feladatszabás.

4. **Feladatszabás** a következő hónap feladataira vonatkozóan, a következő két hét napi feladatainak pontosítása személyenkénti bontásban.

5. **Kérdésekre, észrevételekre való reagálás**

4.1.9. Felkészülés az értekezletre

- A témára vonatkozó tervezés

Fontos: a napirendi pontok összeállítása, az értekezlet céljának pontos meghatározása.

A résztvevők előzetesen felkészülése érdekében az értekezlet napirendjét az értekezlet előtt néhány nappal el kell küldeni a résztvevőknek a háttér-anyagokkal és a feladatlistával együtt. .

Cél: biztosítani, hogy a meghívottak megfelelő információkkal rendelkezzenek az értekezlet tárgyát illetően.

- A meghívottak köre

Az értekezleten azok legyenek ott, **akik jelenléte feltétlenül indokolt**. A kialakult munkarend, a levezető elnök személyes tekintélye biztosíthatja a zavartalan közös munkát.

- Az időpont megtervezése

Az értekezlet kezdési időpontja megválasztásánál mindenképpen **kerülni kell a munkaidő kezdetét**, lehetővé kell tenni, hogy a résztvevő tájékozódjon az előző napi eseményekről, ezért legalább fél órát tegyünk hozzá a munkaidő kezdetéhez.

Délutáni időpont esetén a kezdési időpont **ne közvetlenül ebéd utánra essen**. A délutáni időpontban tervezett értekezlet előnye, hogy senki nem siet sehová, a döntések meghozatalának üteme jelentősen felgyorsulhat.

- Az értekezlet helyszínének kiválasztása

Szükséges a **résztvevők számának** ismerete, valamint el kell dönteni, hogy **szükség lesz-e szemléltetésre**, milyen a **rendezvény jellege** (*hivatalos, vagy baráti, valójában problémákat akarunk megoldani, vagy csak protokoll jellegű találkozó*), illetve, hogy **milyen hosszú**ra tervezzük az értekezletet, a székek kényelmesek legyenek, legyenek asztalok, ahol jegyzetelni lehet, stb.

Elképzelhető a szervezet székhelyétől távol lévő, **kihelyezett értekezlet** is, ahol ideálisak a feltételek az esetleg több napig tartó tanácskozáshoz, az eseményt kibővíthetjük egy munkavacsorával, egy kulturális programmal, csapatépítéssel is.

- Az értekezlet napirendi pontjainak összeállítása

A napirendet a felkészülés érdekében **az értekezlet előtt** időben el kell juttatni a résztvevőkhöz. Érdemes a napirendi pontok mellé bejegyezni az egyes pontok **megtárgyalására szánt időtartamot**. Ennek az a célja, hogy a résztvevők előre tájékozódjanak az értekezlet tervezett időtartamáról, saját munkaidejüket és elfoglaltságukat hatékonyan tudják tervezni.

A háttéranyagok és az értekezlet anyagainak a résztvevőkhöz történő eljuttatásához a rendelkezésünkre álló **informatikai lehetőségeket** használjuk (*e-mail*).

4.1.10. Az értekezletek levezetése

Az optimálisan működő szervezetben az elérendő célok közösek, csak a megvalósítás módjában lehetnek különböző nézőpontok, vélemények.

Célszerű, ha a vezető jó példával jár elől, időben érkezik, hangvétele nyugodt, fegyelmezett.

Az ültetési rend is segíthet az értekezlet gördülékeny levezetésében (segítheti a vezetőt a kényes kérdések megvitatása esetén is). A vezető mellé kerüljenek, akik támogatják annak álláspontját, célszerű külön, egyenként szétszórva ültetni azokat, akik vélhetően nem értenek egyet a vezetéssel. Több résztvevő esetén legegyszerűbb ültetőkártyákat alkalmazni, amelyek többször is felhasználhatók, így ha nem is ismerünk mindenkit, pontosan tudjuk, ki hol ül, ki melyik szervezetet képviseli. Hasznosak a névtáblák, amikor a résztvevők szólásra jelentkeznek. Amennyiben szólni kívánnak a jelentkezés sorrendjében adjuk meg a szót a résztvevőknek.

Az értekezletet a napirendi pontok ismertetésével kezdjük, majd a meghatározott rendben megkezdődik a téma feldolgozása.

A vezetőnek kiemelt figyelemmel kell lennie a metakommunikációs csatornákon érkező jelzésekre. Valószínűsíthető, hogy ha szóban nem is, de a gesztusokban, arckifejezésekben látszanak a kirajzolódó vélemények. A vezetőnek ezekre a jelzésekre különös gondot kell fordítania, hiszen az ellenzők vagy támogatók meghatározók lehetnek a probléma megoldásában.

Az értekezleten nem engedhető meg, hogy az heves vitába, személyeskedésekbe torkolljon. Ekkor az elnöknek fegyelmeztetnie kell a résztvevőket, vagy meg kell vonnia a szót a felszólalótól.

Vezetőként:

- Konkrétan térjünk rá a témára;
- A kérdések mindig legyenek konkrétak és irányuljon az illetékesek felé;
- Mindig ahhoz az emberhez beszéljünk, akitől akarunk valamit;
- Világosan fogalmazzuk meg elvárásainkat, és a feladat-végrehajtás pontos időpontját (határidejét nap, óra meghatározásával és hogy milyen módon kérjük az anyagot).

A kialakuló, vagy kialakult vitákat a pillanatleállítás módszerével lehet kezelni. Vezetőként meg kell állítani a vitát, tárgyilagosan meg kell jegyezni, hogy most nem tudunk dönteni, felhívjuk a figyelmet, hogy a problémát újra meg kell vizsgálni az érdekelteknek, ezután ki kell jelölni az új időpontot a vita folytatásához, esetenként határidőt szabhatunk meg a közösen elfogadható megoldásra.

A vitás kérdések rendezése

- Ismertesse meg a felekkel a nézőpontjaik közötti különbségeket;

- Dolgoztassa ki az álláspontokat írásban, azt küldesse meg a résztvevőknek, akiktől kérjen állásfoglalást a kérdésben;
- Vegyen igénybe külső szakértőket, olyan vendégeket, akik esetleg szaktekintélyek;
- A döntés mindig legyen egyértelmű és világos, röviden foglaljuk össze megállapításainkat a vita lezárását követően majd *(a megállapításainkat, a tennivalókat, a felelősöket és a végrehajtás határidejét pontosítva)* a döntéssel együtt zárjuk le a napirendi pontot is.

4.1.11. Az értekezletek befejezése

Az értekező befejező momentuma a megtárgyalt napirendi pontok összegzése, az eredmények összefoglalása. Az összefoglalást elvégezheti a vezető vagy valamelyik helyettese. Ezután, amennyiben lehetőség van rá és az időpont ismert, meg kell (lehet) határozni a következő összejövetel pontos időpontját és témáját/témaköreit.

Az értekező befejezéséhez tartozik az emlékeztető elkészítése, amelyet digitális formában is megküldhetünk a résztvevőknek. Ennek célja a feladatok, felelősök és határidők pontosítása. Az értekező elhangzottakról videó, vagy hangfelvételt készíthetünk, melyet digitálisan tárolhatunk. Ennek akkor van jelentősége, amikor később vitás kérdések merülnek fel és egyes dolgok utólagos tisztázására van szükség.

Vezetőként:

- Magabiztosnak, határozottnak kell lennie;
- Kifogástalan mentális állapotban kell megjelenni, az adott problémára kell koncentrálni;
- Minden tárgyalási témában tájékozottnak kell lennie, előzetesen időt kell szánni a felkészülésre, amely a dokumentumok tanulmányozásával, vagy valamely szakterület általi felkészítésből állhat.
- Vezetni kell az értekezőt, nem szabad hagyni, hogy parttalan legyen, vegyük figyelembe a napirendi pontokat!
- Az összejövetel végén, esetleg napirendi pontonként, összegezni kell döntéseket, felelősöket, feladatokat kell kijelölni, határidőket megszabni.

5. MUNKATERVEZÉS, MUNKASZERVEZÉS KÉRDÉSEI A KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEKNÉL

Jogszabályi háttér: a kormányzati stratégiai irányításról 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet

7. §. 2. *stratégiai tervdokumentum*: az országelőrejelzés, a nemzeti középtávú stratégia, a miniszteri program, az **intézményi munkaterv**, továbbá a hosszú távú koncepció, a fehér könyv, a szakpolitikai stratégia, a szakpolitikai program, az intézményi stratégia és a zöld könyv;

Alapelv: A stratégiai tervdokumentum előkészítése során az előkészítésért felelősnek biztosítani kell, hogy az **előkészítendő stratégiai tervdokumentum összhangban legyen az érintett szakpolitikai területre vonatkozó és a tartalmilag vele összefüggő stratégiai tervdokumentumokkal**. Erről a stratégiai tervdokumentumban tájékoztatást kell adni.

5.1. Az intézményi munkaterv

Az intézményi munkaterv egy naptári évre szóló intézkedési és erőforrás-felhasználási **rövid távú stratégiai tervdokumentum**, amely tartalmazza

- a) az adott időszakra vonatkozó szervezeti célokat, programokat és intézkedéseket;
- b) a teljesítés határidőt;
- c) az a) pontban foglaltak teljesítéséhez szükséges személyi, tárgyi, szakmai és szervezeti feltételeket; valamint
- d) a teljesítéséért felelősök meghatározását.

A katasztrófavédelemre vonatkozó intézményi munkatervet

- a) a Főigazgató készíti elő, és azt a **tárgyév január 15-ig** az irányító vagy felügyelő miniszternek megküldi;
- b) a szervet irányító vagy felügyelő miniszter **a tárgyév február 15-ig** fogadja el; valamint
- c) elfogadását követően az adott szerv munkatársai számára elérhetővé kell tenni.

5.1.1. Az Intézményi munkaterv nyomon követése, értékelése, felülvizsgálata

Elfogadását követően gondoskodni kell a **nyomon követéséről**, az egységes módszertani elveknek megfelelő, a stratégiai tervdokumentumban meghatározott nyomon követési rendszerben és mutatók alapján kell végezni az **adat- és információgyűjtést, valamint ezek elemzését**. A nyomon követés a stratégiai tervdokumentum előkészítéséért felelős feladata, a minisztert a stratégiai tervdokumentumban meghatározott rendszerességgel, ennek hiányában évente kell a megvalósulásról **beszámolóban** tájékoztatni.

A beszámolóban tartalmaznia kell:

- a) a stratégiai tervdokumentumban szereplő célok és eredmények megvalósulásának mértékét,
- b) a stratégiai tervdokumentum megvalósulása érdekében tett intézkedéseket és a felhasznált erőforrásokat,
- c) terv-tény elemzést és az eltérés okait, valamint
- d) az eltérések kezelésére vonatkozó intézkedési tervet.

Az értékelés folyamatáról és annak eredményéről beszámolót kell készíteni, amit meg kell küldeni a stratégiai tervdokumentum elfogadására jogosultnak.

Közbenső értékelést akkor kell végezni, ha

- a) e rendelet az adott stratégiai tervdokumentummal kapcsolatban ezt előírja, vagy
- b) az elfogadott stratégiai tervdokumentum
 - ba) időtávja legalább 6 év, vagy
 - bb) megvalósítására legalább ötvenmilliárd forintot meghaladó erőforrás-igényt irányoz elő.

Közbenső értékelést **nem kell elvégezni az intézményi munkatervre és az intézményi stratégiára.**

5.1.2. A stratégiai tervdokumentum lezárása

A stratégiai tervdokumentum lezártnak tekintendő

- a)* a tervezett időtáv lejártát követően az utólagos értékelésről szóló beszámoló vagy a nyomon követés keretében készített utolsó beszámoló elfogadásával; vagy
- b)* a tervezett időtáv lejártát megelőzően az elfogadásra jogosult lezárásról szóló döntésével és a közbenső értékelésről szóló beszámoló vagy a nyomon követés keretében készített utolsó beszámoló elfogadásával.

5.2. A katasztrófavédelem vezetési szintjeinek tervei – stratégiai tervdokumentumok

1) Éves Munkaprogram /intézményi stratégia/

A **tervezés alapja** a katasztrófavédelem szerveinél az **Éves Munkaprogram**. Az **értékelés és minősítés** során az elvégzett munkát az Éves Munkaprogramhoz kell **viszonyítani**.

Tartalmazza a főigazgató által a tárgyévre, az egész szervezetre meghatározott célkitűzéseket, a vezető-irányító munka, a szakmai, gazdálkodási, humán és ellenőrzési szakterületek éves fő feladatait. Elektronikusan és nyomtatott formában el kell juttatni valamennyi irányított szervezet vezetőjének, valamint a szervi értekezleten fel kell dolgozni.

2) Féléves Vezetői Munkaterv

A tárgyév első és második felére vonatkozóan tartalmazza az Éves Munkaprogramban végrehajtásra tervezett feladatokat. Az országos **Féléves Vezetői Munkatervet a Hivatal készíti, arra a vezetők /a főigazgató-helyettes, a szolgálatvezetők és a hivatalvezető/ június 10-ig és december 10-ig tesz javaslatot.**

Részei:

- a) a normaalkotási feladatok;
- b) a főigazgatói, országos igazgatói értekezletek napirendje;
- c) kirendeltség-vezetők fórumának, illetve tűzoltóparancsnokok tanácsának napirendi pontjai
- d) ünnepi rendezvények;
- e) konferenciák;
- f) gyakorlatok;
- g) egyéb rendezvények.

3) Féléves Ellenőrzési és Felügyeleti Terv

A tárgyév első és második félévére tartalmazza az Éves Munkaprogram és a Féléves Vezetői Munkaterv végrehajtásának helyzetét vizsgáló, minősítő belső ellenőrzések, felügyeleti ellenőrzések, revíziók, valamint szemlék tárgyát és a végrehajtás hónapját. Rögzíti az országos szintű begyakorlásokat és ellenőrző gyakorlatokat. A tervet az ellenőrzési szolgálatvezető készíti el.

4) Éves Kiképzési Terv

Meghatározza a tanintézeti kiképzésen kívüli kiképzési feladatokat, amelyeket országos, területi és kirendeltségi szinten kell végrehajtani összehívásokkal, gyakorlattal, e-learning-gel, valamint egyéni tanulással. Rögzíti a számonkérés és teljesítményértékelés módját, rendjét és annak személyzeti követelményeit. A tervet a humán szolgálatvezető készíti el.

5) Éves Sportmunkaterv

Tartalmazza a katasztrófavédelem felmenő rendszerű sporteseményeit, azok időpontját, díjazását és helyszínét a tárgyévre vonatkozóan. A tervet a humán szolgálatvezető készíti el.

6) Éves Kommunikációs Terv

Az Éves Munkaprogram megismertetése érdekében tartalmazza az egységes arculat biztosításának feladatait, a tervezett országos sajtórendezvényeket, a kiadványtervet, a szóvivői értekezletek időpontját és tematikáját, az újság és a szemle éves tematikatervét, a zenekar éves fellépési tervét, a weblap tematikus tervét, a múzeum és csapat emlékszóba feladatait, valamint a kommunikációs gyakorlatok tervét. A tervet a hivatalvezető készíti el.

7) Éves Nemzetközi Munkaterv

Tartalmazza az Éves Munkaprogram végrehajtása érdekében tervezett kiutazásokat, fogadásokat, nemzetközi rendezvényeket, a résztvevők szintjét, számát és tervezett költségét, A NATO és EU kiküldött feladatait, az OKF részvételét a nemzetközi munkabizottságokban, gyakorlatokon, a tárgyévben támogatott nemzetközi pályázatokat, azok célját, tárgyát, költségét és helyszínét. A tervet a főigazgató-helyettes készíti el.

8) Havi Naptári és Ellenőrzési Terv

Tartalmazza a féléves és éves tervekben a tárgyhónapban végrehajtandó rendezvények és ellenőrzések napját és felelősét.

A **havi naptári és ellenőrzési tervhez a javaslatokat a vezetők** előző **hónap 25-ig** küldik meg a Főigazgatói Titkárságnak. A jóváhagyott terveket a Főigazgatói Titkárság megküldi a javaslattevőknek és az igazgatóknak. A **terveket** ki kell nyomtatni és **tervgyűjtőben** tárolni valamennyi szervezeti egységnél. Végrehajtását követően irattárba kell helyezni.

9) Éves tevékenységet értékelő összefoglaló

Országos szinten értékeli az előző évi Éves Munkaprogram megvalósulását. Az összefoglalót a főigazgató-helyettes készíti el.

10) Éves beszámoló jelentés

Igazgatósági, kirendeltségi és tűzoltó parancsnoksági szinten értékeli az előző évben végzett munkát a vezető önértékelése szerint.

11) Minősítő értékelés

A szolgálati előjáró által készített rövid értékelés az igazgatóság, a kirendeltség, valamint a tűzoltó parancsnokság éves munkájáról.

12) Felügyeleti értékelés

A kirendeltség-vezető rövid értékelése a felügyelete alá tartozó önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok, szerződéses egyesületek, valamint a közbiztonsági referensek munkájáról.

13) Hatósági értékelés

Az országos és megyei főfelügyelő értékelése az éves hatósági munka eredményeiről, minősítéséről.

14) Polgári védelmi szervezetek értékelése

Az országos és megyei főfelügyelő értékelése a megalakításról, mozgósításról, felszerelésről, kiképzésről és műveleti tapasztalatokról.

Az OKF tervei	A területi szervek tervei:	A kirendeltségek tervei:	A tűzoltó parancsnokság tervei
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14.	2, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 13, 14.	2, 3, 4, 9, 11, 12, 13, 14.	9,11, illetőleg havi kiképzési terv, és havi műszaki biztonsági terv.

Az **önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok** a tűzoltó-parancsnokság általi terveket készítik el, amelyeket felterjesztenek a kirendeltség-vezetőnek. Az önkormányzati tűzoltóság felterjeszti az éves költségvetését és a negyedéves pénzügyi beszámolóját is.

A **tanácsadó testületek és a Tudományos Tanács** éves munkatervet készítenek.

A Féléves Vezetői Munkaterv **igazgatósági és kirendeltségi szinten** tartalmazza az előjáró munkatervében meghatározott feladatok tennivalóit, az alárendeltek feladatait, illetőleg a megyei és helyi védelmi bizottságok katasztrófavédelmi feladatait.

A **kirendeltség jóváhagyott terveit** az igazgatónak, az igazgató a Főigazgatói Titkárságnak felterjeszti, akik azt feldolgozásra megküldik az Ellenőrzési Szolgálatnak.

A **Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézete** és a **Katasztrófavédelmi Oktatási Központ** tervezési és értékelési tevékenységét az oktatási időszakhoz kell igazítani. Vezetőik munkatervüket és tanévértékelő jelentésüket jóváhagyásra felterjesztik a Főigazgatói Titkárságra.

Munkatervben jóváhagyott feladatot elhagyni, módosítani, vagy azt új feladattal kiegészíteni csak a jóváhagyó engedélyével lehet.

Értékelés:

A főigazgató-helyettesek, az országos főfelügyelők, a szolgálatvezetők, az igazgató-helyettesek, és a kirendeltségvezetők beosztottaik tervező és értékelő munkáját szabályozni kötelesek.

A gazdasági főigazgató-helyettes a Heros Zrt. tervező és értékelő munkáját szabályozza.

5.3. A munka értékelésének és minősítésének szabályai

Az **éves tevékenységet értékelő összefoglalót** a főigazgató-helyettes, mint első helyettes készíti el a január 15-ig felterjesztett részértékelések alapján **január 31-ig**.

Éves beszámoló jelentést az igazgató, a kirendeltségvezető és a tűzoltó parancsnok készít, amelyet felterjeszt elöljárójának és megküld az alárendelt szervezetek vezetőinek évente **február 15-ig**.

A beszámoló jelentések és az éves ellenőrzési feljegyzések alapján az ellenőrzési szolgálatok és a kirendeltségvezető az alárendelt szervezetekre **február 20-ig minősítő értékelést** készítenek. Az értékelést az adott szervezet ellenőrzési gyűjtőjében kell elhelyezni, illetve az éves értekezleten kell ismertetni és átadni az alárendelt szervezet vezetőjének.

A kirendeltségvezető a fenti szabályokkal az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokról **felügyeleti értékelést** készít. Az értékelés megfelelő vagy nem megfelelő lehet. Nem megfelelő minősítés esetén átfogó ellenőrzést kell az adott szervezeteknél elrendelni, a vezetővel szemben személyzeti intézkedést kell tenni.

5.3.1. Az éves munka értékelésének fórumai

a) BM OKF éves parancsnoki értekezlet

A BM éves vezetői értekezlet után, **február hónapban kerül** megtartásra.

Résztvevők:

- a főigazgató-helyettesek, titkárságvezető, szolgálatvezetők és hivatalvezető, országos főfelügyelők;
- a főosztály és osztályvezetők;
- az igazgatók, helyetteseik, megyei főfelügyelők, osztály- és hivatalvezetők;
- a kirendeltségvezetők;
- a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet vezetője, helyettese, tanszékvezetők;
- a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ vezetője, helyettesei, szakcsoportvezetők.

b) Igazgatósági tiszti értekezlet

Az OKF értekezletet követően kerül megtartásra, amelyen a főigazgató, vagy a főigazgató-helyettesek vesznek részt. Részt vesznek továbbá:

- az igazgatóságon tiszti beosztást betöltők;
- a kirendeltségvezetők, felügyelők, hatósági osztályvezetők, személyzeti és gazdasági vezetők;
- tűzoltó-parancsnokok.

c) Kirendeltségi tiszti értekezlet

A megyei értekezlet után kerül megtartásra, amelyen részt vesz az igazgató, vagy helyettese. Résztvevők továbbá:

- a kirendeltség tiszti állománya;
- a kirendeltség alárendeltségébe tartozó valamennyi tiszt;
- az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok parancsnokai;
- a szerződés alapján együttműködő tűzoltó egyesületek vezetői;
- az önkéntes mentőszervezetek parancsnokai;

Az értekezletre meg kell hívni a kirendeltségekkel együttműködő szervek vezetőit is.

d) Tűzoltó parancsnokság éves állománygyűlés

A kirendeltségi éves tiszti értekezlet után kell megtartani, amelyen részt vesz és értékelő hozzászólást tart a kirendeltségvezető. Az értekezleten részt vesz a parancsnokság és az alárendelt szervek teljes személyi állománya.

Az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok éves állománygyűlését a tűzoltó-parancsnokságok éves állománygyűléseire vonatkozó szabályok szerint kell megtartani.

6. AZ ELLENŐRZÉSEK TERVEZÉSÉNEK, SZERVEZÉSÉNEK ÉS VÉGREHAJTÁSÁNAK MÓDSZERTANA

6.1. Az ellenőrzés

Az ellenőrzés a vezetés, az irányítás és a felügyelet eszköze. Az ellenőrzés a jogszabályokban és belső szabályozókban meghatározott célkitűzéseknek és feladatoknak, valamint a működési rendnek a gyakorlatban tapasztalt helyzettel történő összehasonlítása, a célok és eredmények, továbbá a követelmények és a tényleges tevékenység összevetése.

Az ellenőrzés a szolgálati és szakmai előjáró azon tervszerű és terven kívüli tevékenysége, amelyet a hivatásos katasztrófavédelmi szervek Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzatának rendelkezései szerint személyesen vagy meghatalmazottja útján végez annak érdekében, hogy megállapítsa alárendeltjei tevékenységének jogszerűségét, szakszerűségét, eredményességét, fegyelmét, elvégzett munkájuk hatékonyságát, felderítse a munkavégzés hiányosságait, kivizsgálja a bekövetkezett események okait.

A vezetés valamennyi szintjén kiemelt követelmény a korrupciós cselekmények megelőzése és felderítése, valamint a végrehajtás szakszerűségének és hatékonyságának kontrollja érdekében a váratlan ellenőrzések rendszeres, célirányos alkalmazása.

A minden vezető felelős az ellenőrzési tevékenység rendszeres és hatékony gyakorlásáért, köteles biztosítani az általa vezetett, valamint az irányítási, felügyeleti hatáskörébe tartozó szervezetek, személyek, tevékenységek, eszközök megfelelő gyakoriságú és tartalmú ellenőrzését, a tapasztalatok gyűjtését, hasznosítását.

Az ellenőrzési tapasztalatok alapján a szükséges intézkedéseket a vezetők saját hatáskörben kötelesek megtenni, illetőleg az intézkedésre jogosult szerv vezetőjénél kezdeményezni.

Az ellenőrzést országos és területi szinten az első számú vezetők közvetlen alárendeltségébe

tartozó ellenőrzési szolgálat tervezi és végzi. Az országos ellenőrzési szolgálat szakmai előjárója a megyei ellenőrzési szolgálatnak.

Az ellenőrzési tevékenységet több csoportra lehet osztani. A csoportosítás alapját az ellenőrzés iránya jelenti, mely szervezeten belüli, illetve szervezeten kívüli (felügyeleti, hatósági) ellenőrzéseket különböztethetünk meg.

Felügyeleti és hatósági ellenőrzés a katasztrófavédelmi hatóság azon tervszerű és terven felüli tevékenysége, melyet jogszabályban biztosított hatáskörében, illetékességi területén hajt végre, abból a célból, hogy biztosítsa az anyagi jogi szabályok érvényesülését.

6.2. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzata

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek ellenőrzései tervezésének, szervezésének és végrehajtásának szabályait a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 1/2013. számú Intézkedése 1. sz. mellékleteként kiadott Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzat (a továbbiakban: Szabályzat) tartalmazza. A Szabályzat 2013. január 8-án került kiadásra, a kiadáskor folyamatban lévő ellenőrzéseket az előző szabályozó alapján kell/ett/ végrehajtani. (37/2012. BM OKF Főigazgatói intézkedés)

Az ellenőrzés célja: az ellenőrzés minden fajtájánál az, hogy az ellenőrzésre jogosult vezető meggyőződjön a hatáskörébe tartozó kérdésekben az alárendelt, felügyelt illetőleg a hatósági ellenőrzés alá vont működésének jogszerűségéről, szakszerűségéről, a működés feltételeinek rendelkezésre állásáról és ezek alapján megítélje a működést, következtetésekre jusson a hiányosságok kijavítását szolgáló kötelezések meghatározásához.

6.2.1. Az ellenőrzés alapelvei

- a) **tervszerűség:** az ellenőrzéseknek összhangban kell lenni a BM OKF Éves munkaprogramjában rögzített célokkal, a munka és ellenőrzési tervekkel, az ellenőrzött szervezet feladataival, a korábbi ellenőrzések tapasztalataival.
- b) **törvényesség:** az ellenőrzést végző köteles betartani az ellenőrzésre és az ellenőrzés tárgyára vonatkozó hatályos jogszabályokat, belső szabályozókat, a hatósági jogalkalmazás gyakorlatát.
- c) **meglepetésszerűség:** az ellenőr váratlan időpontban és helyszínen történő megjelenésével biztosítható.
- d) **objektivitás:** az ellenőrzés a tények és az ezekből levonható valós következtetések, összefüggések megállapítására irányul. Az ellenőrzés komplexitásán belül érvényesüljön a fő folyamatok, lényegi összefüggések kiemelt vizsgálata és minősítése.
- e) **szakszerűség:** az ellenőr köteles az ellenőrzésre felkészülni, a jogszabályokban és belső szabályozókban foglaltakat részleteiben ismerni. Az ellenőrzést végző köteles betartani az ellenőrzés szabályaira vonatkozó rendelkezéseket, a hatályos jogszabályokat, követelményeket, normák érvényesülését, a hatósági jogalkalmazás gyakorlatát.
- f) **gazdaságosság:** a felhasznált erőforrások optimális kihasználása.
- g) **megalapozottság:** a megállapítások alátámasztása tényekkel és a jogszabályi vagy belső szabályozói előírásokkal.

h) **összeférhetetlenség kizárása:** az ellenőrző és az ellenőrzött között nem lehet olyan kapcsolat, amely az objektivitást kizárhatja. Az ellenőr, illetve ellenőrzési vezető nem vehet részt az ellenőrzésben összeférhetetlenség esetén:

- az ellenőrzött szerv, illetve szervezeti egység vezetőjének vagy alkalmazottjának a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója,
- az ellenőrzött szerv, illetve szervezeti egység hivatásos állományú vezetőjének a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. tv. 2. § p.) pontja szerinti közeli hozzátartozója,
- a kijelölést megelőző 1 éven belül az ellenőrzött szerv, illetve szervezeti egység vezetőjének munkáltatói jogköre alá tartozott,
- az ellenőrizendő szakterülettel vagy intézménnyel közös, illetve kapcsolódó program vagy feladat végrehajtásában közreműködött, a program lezárását, illetve a feladat elvégzését követő három éven belül,
- az ellenőrzés tárgyilagos lefolytatása tőle egyéb okból nem várható el.

i) **segítő jelleg:** a pozitív tapasztalatok megosztása, javaslat a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére. A mulasztások, hiányosságok konkrét feltárása mellett segítse elő a szakmai tevékenység színvonalának emelését.

6.2.2. Az ellenőrzéssel szemben támasztott követelmények

Az ellenőrzések tervszerű, az ellenőrzés tárgyához igazodó, a szakmai prioritásokkal összhangban levő végrehajtása,

- a vizsgált területen a valós folyamatok és a működési gyakorlat tényszerű feltárása,
- a megismert tények összevetése az előre felállított jogszabályi, szakmai, célszerűségi és hatékonysági mércével illetve követelményekkel. Az összevetés eredményének értékelése, következtetések levonása.
- az ellenőrzött szerv rendeltetésszerű működésének, a szabályozók és a feladatok egységes értelmezésének és hatékony végrehajtásának segítése, az ellenőrzési tapasztalatok gyűjtése, elemzése, értékelése,
- a szükségtelen átfedések és párhuzamosságok kiküszöbölése,
- a hatályos szabályozók szükséges módosításának, valamint a szabályozási hézagok megszüntetésének és vezetői döntések meghozatalának kezdeményezése,
- szabályszerűség, célszerűség, gazdaságosság, hatékonyság, eredményesség vizsgálata,
- a legcélszerűbb módszer kiválasztása,
- legyen folyamatos, fogja át egy szervezet teljes tevékenységét,
- nem irányulhat feltétlen hibakeresésre, nem sérthet emberi méltóságot, szolgálati és rendfokozati tekintélyt,
- megállapításai legyenek megalapozottak, objektívek, következtetései reálisak,
- a követelményektől való negatív eltérés esetén a szükséges intézkedések kezdeményezése,
- az ellenőrzés ténye, megállapításai – az általánosan alkalmazható pozitív tapasztalatok is - írásban történő rögzítése.

6.2.3. Az ellenőrzés fajtái

Vezetői ellenőrzés: amely az alárendelt vezetők munkamódszereinek megfelelőségét vizsgálja.

Az ellenőrzések tervezése, személyes vagy meghatalmazottja útján történő végrehajtása minden vezető kötelessége.

Az ellenőrzési megállapítások képezik az alapját az alárendeltek munkájának értékelésének és minősítésének, a soron következő időszak munkatervezésének.

Az ellenőrzés olyan vezetési funkció, melynek gyakorlása során az adott szintű vezető meggyőződik arról, hogy az alárendeltek hol tartanak a meghatározott feladatok végrehajtásában, azt milyen szinten hajtották végre, biztosítva van-e a kitűzött cél elérése.

Az ellenőrzés a vezetői munka folyamatában többször végrehajtható, információkat szerez arról, hogy a meghatározott feladatok végrehajtása hogyan valósul meg, vagy a beérkezett információk tükrében beavatkozik a folyamatba, esetleg új elhatározásra jut.

Az ellenőrzés biztosítja az alárendeltek tevékenységének folyamatos megismerését, a feladatok végrehajtásának számonkérését, értékelését, segítséget nyújt, valamint biztosítja a vezetés önkontrollját. Az ellenőrzés lényege az, hogy a vezető meggyőződjön a tervezett és várható tevékenység közötti azonosságról, illetve különbségről.

Az alárendelt vezetők munkamódszerei megfelelőségének vizsgálatára irányuló ellenőrzés a vezetői ellenőrzés.

- a vezető vezetése, irányítása alatt álló szervre, szervezeti egységre vagy elemre, szolgálati helyre, személyre kiterjedően,
- jogszabályban, belső normában, munkaköri leírásban rögzített módon, illetőleg egyedi döntés alapján.

A közvetlen vezetői ellenőrzés módszerei és eszközei:

- jelenlét, személyes kapcsolat,
- beszámoltatás, jelentéskérés (szóban vagy írásban),
- értekezletek, megbeszélések,
- folyamatos adatszolgáltatás, statisztika,
- szemlék, leltárak,
- ellenőrző foglalkozások, gyakorlatok,
- önálló ellenőrzési programok alkalmazása (adatlapok, kérdőívek),
- önellenőrzés, minőségbiztosítási rendszerek.

Irányítószervi ellenőrzés: országos és megyei vezetés módszere, amely az általa vezetett szakterület komplex ellenőrzését jelenti.

Elrendelésére a főigazgató-helyettesek, szolgálatvezetők, hivatalvezető, megyei (fővárosi) szinten az igazgató-helyettesek jogosultak.

Ellenőrzési programot és megbízólevelet kell készíteni, a megállapításokról ellenőrzési jelentést kell összeállítani, amelyet az ellenőrzést elrendelő hagy jóvá, egy példányt megküld az Országos Ellenőrzési Szolgálat/Megyei Ellenőrzési Szolgálat vezetőjének.

Szakmai ellenőrzés: egy speciális szakterület célzott ellenőrzése, amely egy szakmai kérdés működését vizsgálja.

Célja: a szakmai munka színvonalának továbbfejlesztése, egységes gyakorlat kialakítása.

a) *Belső ellenőrzés:* a hivatásos katasztrófavédelmi rendszer vezetési-irányítási és szakmai céljainak, feladatainak minél hatékonyabb megvalósítása érdekében végzett olyan tevékenység, amely követelményekhez viszonyított, intézkedésre alkalmas állásfoglalások és javaslatok

kialakításával szolgálja az irányítást és a vezetést (központi – területi, területi – helyi szervek, helyi szervek – helyi szervek kapcsolata).

b) *Felügyeleti ellenőrzés*: közvetlen irányítás alá és alárendeltségbe nem tartozó szervek ellenőrzése. Végrehajtása során együttesen, vagy elkülönülve vizsgálni kell az ellenőrzött szerv szakmai munkáját, az alaptevékenység végrehajtását. Az ellenőrzés terjedjen ki az ellenőrzött szervezet vezetője szakmai munkájának megítélésére.

Revíziós ellenőrzés: a költségvetési gazdálkodást folytatók speciális szabályok szerinti ellenőrzése.

A költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet alapján kiadott Belső Ellenőrzési Kézikönyv szerint végrehajtott független, tárgyilagosságot adó és tanácsadó tevékenység.

Célja: az ellenőrzött szervezet működésének fejlesztése, eredményességének növelése.

a) *Belső revízió*: az ellenőrzött az ellenőr alárendeltségben, közvetlen irányítása alatt működő szervezet (központi – területi, vagy területi – helyi szervek kapcsolata).

b) *Felügyeleti revízió*: az ellenőrzött és az ellenőr között közvetlen irányítási kapcsolat nincs (központi, területi szerv – felügyelt szervek (ÖTP, LTP, ÖTE) kapcsolata). A közvetlen irányítás alá és alárendeltségbe nem tartozó szervek normatív támogatása, illetve pályázaton elnyert összegek felhasználásának ellenőrzése.

Felügyeleti ellenőrzés: a szolgálati alárendeltségbe nem tartozó szervezeteknél jogi felhatalmazás alapján végrehajtott ellenőrzés, amely lehet szakmai vagy revíziós célú.

Hatósági ellenőrzés: a Katasztrófavédelem hatósági jogkört gyakorló szerveinek tevékenysége, amely hatósági aktus kibocsátásával zárul. Speciális fajtája a más hatóságok koordinált bevonásával végrehajtott komplex supervisor ellenőrzés.

Vizsgálat: speciális ellenőrzés, amely bekövetkezett esemény, jogsértés, mulasztás körülményeinek tisztázására, következtetések levonására, a személyes felelősség megállapítására irányul.

A kivizsgálás a (fő)igazgató által elrendelt vizsgálat, amely a közérdekű bejelentésben vagy panaszban foglaltak megalapozottságára, illetve mulasztás körülményeinek feltárására irányul. Szempontjait a (fő)igazgató határozza meg.

Végrehajtásához elegendő a megbízólevél vagy nyílt parancs, ellenőrzési programot nem kell készíteni.

A helyszíni ellenőrzésnek ki kell terjednie arra, hogy az ellenőrzött szervnél volt-e olyan korábban végrehajtott ellenőrzés, amely a kivizsgálás tárgyra irányult.

A helyszíni ellenőrzés tényét, időpontját, tárgyát az ellenőrzési/felügyeleti naplóban kell dokumentálni.

A kivizsgálásról jelentést kell készíteni.

6.2.4. Az ellenőrzés módszerei

1. **átfogó ellenőrzés:** valamely szerv tevékenységének 3 évenkénti komplex ellenőrzése, amely minősíti az ellenőrzött szerv adott időszaki munkáját.

Átfogó ellenőrzést igazgatóságon és kirendeltségen 3 évente kell tervezni és végrehajtani.

Szempontjait a szabályzat vonatkozó függelékei tartalmazzák.

Az ellenőrzött tevékenységének komplex értékeléséről írásbeli beszámolót készít (max. 25 oldal), melyet az elrendelőnek az ellenőrzés kezdete előtt 15 nappal felterjeszt.

Az ellenőrzést nyitó értekezlettel kell kezdeni, amelyen az ellenőrzött szerv vezetője szóban kiegészítést tesz.

Az átfogó ellenőrzések megállapításairól készült részjelentésekben az ellenőrzött szakterület értékelése az alábbiak szerint történik:

- a) megfelelt
- b) nem megfelelt (jogszabályba ütköző tevékenység vagy jogszabályi előírás elmulasztása esetén.)

Az ellenőrzött szerv összegzett értékelését úgy kell meghatározni, hogy az alábbi kritériumok érvényesüljenek:

- a) Bármely terület „*nem megfelelt*” értékelése esetén az összértékelés „*nem megfelelt*”.
- b) A „*nem megfelelt*”-re értékelt szakterületnél az átfogó ellenőrzés lezárását követő három hónap elteltével minden esetben utóellenőrzést kell tartani.
- c) „*Nem megfelelt*” értékelés esetén az ellenőrzés vezetője fegyelmi felelősségre vonást kezdeményezhet.

Átfogó ellenőrzést a katasztrófavédelmi kirendeltségek az irányításuk alá tartozó hivatásos tűzoltó-parancsnokságokon és a felügyeletük alá tartozó önkormányzati tűzoltó-parancsnokságokon 3 évente hajtanak végre.

Előkészítése és végrehajtása során az alábbi eltérő szabályok az irányadók:

- ellenőrzési programot és megbízólevelet kell készíteni,
- az ellenőrzött nem készít beszámolót,
- nyitó értekezletet nem kell tartani,
- az ellenőrzést a kirendeltség-vezető a megyei ellenőrzési szolgálat koordinálásával hajtja végre,
- az önkormányzati tűzoltó-parancsnokság vagy az önkéntes tűzoltó egyesület ellenőrzésében a megyei ellenőrzési szolgálat revizora is részt vesz.

2. **témavizsgálat:** adott szakkérdést több szervezetnél egy ellenőrzés keretében, egységes szempontrendszer alapján vizsgál. valamely témát több szervezetnél egy ellenőrzés keretében, azonos szempontrendszer alapján vizsgál. Időtartama 2 hónap lehet. Befejezésekor teljességi nyilatkozatot kell kérni.

Valamennyi ellenőrzöttről külön ellenőrzési részjelentést kell készíteni és azokat külön záradékoltatni kell.

A záradékolt részjelentések alapján az ellenőrzés vezetője összefoglaló jelentést készít. A jóváhagyott összefoglaló ellenőrzési jelentést meg kell küldeni minden ellenőrzöttnek.

Intézkedési tervet azon ellenőrzött köteles készíteni, amelyre az ellenőrzési jelentés feladatot ír elő.

3. **céllenőrzés:** egy szervezetnél végzett bejelentett vagy váratlan ellenőrzés, amely esemény vagy feladat végrehajtásának vizsgálatára irányul. Lehet:

- a. *vezetői céllenőrzés:* amelynek során a vezető a közvetlen irányítás alá tartozó szervezetnél a vezető-irányító tevékenységet vizsgálja.
- b. *átadás-átvétel ellenőrzése:* a területi és helyi szerveknél a beosztás átadás-átvételének végrehajtását vizsgáló céllenőrzés.
- c. *utóellenőrzés:* korábbi ellenőrzés kapcsán meghatározott feladatok teljesítésének és hatásaik vizsgálata.
- d. *visszatérő ellenőrzés:* az ellenőrzésen feltárt hiányosságok megszüntetéséhez szükséges intézkedések megtételének, megkezdésének vizsgálatára irányul.
- e. *felüellenőrzés:* Az ellenőrzést végző személyek tevékenységének a vizsgálata.

4. **szemle:** az alárendelt tevékenységének helyességét, a technikai eszközök, ruházat, egyéni ápoltság, valamint málfelszerelések és egyéni védőeszközök meglétét, állapotát, az objektumok rendjét vizsgálja.

5. **beszámoltatás:** a munka és ellenőrzési tervben kijelölt vezetők jelentése az utolsó beszámoltatás óta eltelt időszakban végzett tevékenységről a szolgálati előjáró által.

Az igazgató beszámoltatásán jelen van a főigazgatóság és az igazgatóság felső szintű vezetése.

A beszámoltatás történhet a (fő)igazgatónál, mind a beszámoltató mind az ellenőrzött szolgálati helyén, valamint a (fő)igazgató, kirendeltség-vezető által tartott értekezleten.

A beszámoló vezető az értékelt időszakban végzett feladatairól írásos jelentést készít, amelyet a (fő)igazgatói értekezletet megelőzően, a berendelőben megjelölt határidőre felterjeszt.

A beszámoló jelentést az értekezleten a vezetők szóban kiegészítik. A beszámoltató vezetők kérdéseket tehetnek fel mind a beszámolóval, mind a beszámoló szervezettel kapcsolatosan, azok megválaszolása után a beszámoltató vezetők szóban értékelik az elhangzottakat és a beszámoló szervezet működését, a beszámoltatás a (fő)igazgató értékelésével zárul.

6. **adatszolgáltatás elemzése:** a Határidős Jelentések Táblázatában (a továbbiakban: HJT) előírt jelentések elemzése a szakmai előjáró által.

A rendszeresen ismétlődő feladatokhoz kapcsolódó adatszolgáltatásokra vonatkozó szabályokat a HJT tartalmazza. A BM OKF szervezeti egységei és az alárendelt szervek ennek megfelelően teljesítik állandó jelentési kötelezettségeiket. A HJT-től eltérő adatszolgáltatást csak a főigazgató engedélyezhet. A beérkezett adatokat a fogadó szervezeti egység folyamatosan figyelemmel kíséri, vizsgálja. Az elemzés eredményeit felhasználja az ellenőrzések tervezésénél, vagy annak alapján azonnali ellenőrzést kezdeményez.

7. **referáda:** az alárendelt vezetők negyedéves beszámoltatása a közvetlen szolgálati előjáró által. A (fő)igazgató a közvetlen irányítása alá tartozó vezetőket negyedévenként beszámoltatja vezetői tevékenységükről.

8. **hatósági (ezen belül supervisor) ellenőrzés:** a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. Tv. (a továbbiakban: Ket.) és a speciális eljárási szabályoknak megfelelően önállóan, vagy társhatóságokkal közösen végrehajtott, a katasztrófavédelem által koordinált felügyeleti ellenőrzés.

A hatósági ellenőrzés a közigazgatási tevékenység része. Sajátossága, hogy minden ügyfélre kiterjed, továbbá kifejezett jogszabályi felhatalmazás alapján kerülhet rá sor. Az eljárás jogilag szabályozott és elsődleges célja a megelőzés (prevenció).

A hatósági ellenőrzés a közigazgatási szervek külső ellenőrzése (a szervezeti rendszeren kívüli tevékenysége). A hatóság közhatalmi jogosítványokkal rendelkezik, és az ellenőrzés területeit, eszközeit jogszabály határozza meg.

A hatósági ellenőrzések végrehajtása során a Ket. előírásai az irányadók. A hatósági (szakhatósági) ellenőrzések végrehajtása történhet kérelemre, valamint hivatalból.

A hatósági jogkörök meghatározása rendszerint kormányrendeletekben történik. Ilyen a tűzvédelem területén a 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet (tűzvédelmi hatósági jogkör), vagy az iparbiztonság területén a 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet (RID és ADN hatósági jogkör).

A hatósági ellenőrzések esetében meg kell vizsgálni a hatáskör, az illetékesség, valamint a joghatóság kérdését. A hatóság hatáskörét jogszabály állapítja meg, míg az illetékesség megállapításának alapja a földrajzi elhelyezkedés. A hatósági ellenőrzések között meg kell említeni az I. és II. fokú, valamint az önálló és a supervisor ellenőrzéseket.

A katasztrófavédelem hatósági jogkört gyakorló szervezeti egységei jogosultak olyan ellenőrzéseket végrehajtani, amelyre jogszabály ad felhatalmazást. Az ellenőrzések lefolytatásához nincs szükség társhatóság, illetve más személy jelenlétére. Előfordulhat az is, hogy az ügyfél sem tartózkodik a helyszínen, az ellenőrzés mégis lefolytatható (pl. kültéri anyagtárolás, védőtávolságokkal kapcsolatos előírások megsértése esetén).

A supervisor ellenőrzés a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzemek, és a katasztrófavédelmi szempontból kockázati helyszínek minősített helyszínek komplex ellenőrzése, amely a három szakterület (iparbiztonság, tűzvédelem, polgári védelem), és az érintett társhatóságok bevonásával valósul meg. A supervisor ellenőrzések során a Ket. szabályai szerint kell eljárni.

A másodfokú hatóság eljárására akkor kerül sor, ha az ügyfél az elsőfokú hatóság által hozott döntéssel nem ért egyet, és élni kíván a jogorvoslathoz való jogával. A jogorvoslat egyik fajtája a fellebbezés. A fellebbezést ahhoz a hatósághoz kell benyújtani, aki az elsőfokú döntést hozta. A másodfokú döntést hozó hatóság a döntést helyben hagyja, megváltoztatja, vagy megsemmisíti. A döntés megsemmisítésével együtt előfordulhat, hogy a másodfokú döntést hozó hatóság új eljárás lefolytatására utasítja az elsőfokú döntést hozó hatóságot (pl. ha új tény merül fel, vagy a tényállás további tisztázása szükséges). Az új eljárás lefolytatására utasítás végzésben történik. A jogorvoslathoz való jog alaptörvényben rögzített jog, amely bizonyos esetekben korlátozható. A korlátozás oka lehet például az elbíráló fórum hiánya (központi szervek döntései esetén). A másodfokú döntést hozó hatóság döntése ellen jogorvoslati kérelemmel a bírósághoz lehet folyamodni. A jogorvoslati kérelmek benyújtása eljárási illeték megfizetése mellett történhet.

A hatóság hatáskörének keretei között ellenőrzi

- a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását,
- a végrehajtható döntésben foglaltak teljesítését.

A hatóság az ügyféltől kérhet:

- jogszabályban meghatározott adatszolgáltatást,
- iratok bemutatását,
- egyéb tájékoztatást, és
- helyszíni ellenőrzést tarthat.

A hatóság a helyszíni ellenőrzés tényéről, megállapításairól, továbbá az ügyfél nyilatkozatáról jegyzőkönyvet készít, melynek egyik (eredetben aláírt) példányát átadja az ügyfél (vagy megbízottja) részére, illetve az ellenőrzés befejezését követően postai úton küldi meg. A hiányosságok dokumentálása során kiemelt figyelmet kell fordítani a hiányosságok jogszabályokkal történő ütköztetése, a jogszabályok, szakmai állásfoglalások megfelelő értelmezésére.

Amennyiben a hatóság megállapítja, hogy az ügyfél a jogszabályban, illetve a döntésben foglalt előírásokat megsértette:

- felhívja figyelmét a szabályok megsértésére, és felszólítja azok megszüntetésére;
- hivatalból megindítja a hatáskörébe tartozó eljárást, intézkedést tesz;
- megkeresi az intézkedésre hatáskörrel rendelkező szervet;
- fegyelmi, szabálysértési, büntetőjogi, polgári vagy egyéb eljárást kezdeményez.

A supervisor ellenőrzés a Ket. és az adott ellenőrzési forma speciális eljárási rendjének megfelelően önállóan, vagy társhatóságokkal közösen végrehajtott, koordinált ellenőrzés. Az ilyen ellenőrzések végrehajtása során a hatóságok munkáját a supervisor hatóság koordinálja, ezt a jogot pedig kifejezetten a katasztrófavédelem gyakorolja.

A hatósági ellenőrzések menete a következő:

1. Ellenőrzések tervezése:

A hatóság a Ket. előírásai szerint ellenőrzési tervet készít, amely tartalmazza legalább az előre ütemezett ellenőrzések tárgyát, az ellenőrzési időszakot, az ellenőrzések ütemezését, eszközét, valamint a hatóság vezetője által meghatározott egyéb adatokat.

2. Ügyfél értesítése (kivéve, ha az veszélyeztetné az ellenőrzés eredményét):

Az ügyfél a Ket. alapján az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akinek (amelynek) jogát, jogos érdekét vagy jogi helyzetét az ügy érinti, akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak, illetve akire (amelyre) nézve – tulajdonát, jogait és vagyontárgyait is ideértve – a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz. Az értesítés bizonyos esetekben mellőzhető (pl. ha az veszélyeztetné az eljárás eredményességét).

3. Eligazítás (a hatósági ellenőrzés végrehajtásában résztvevők számára a hatósági osztályvezető (vagy az ellenőrzés elrendelője) legkésőbb az ellenőrzés megkezdésekor tartja),

4. Ellenőrzés lefolytatása,

5. Az ellenőrzés megállapításainak dokumentálása (jegyzőkönyv felvétele),
A jegyzőkönyvben részletesen rögzíteni kell a tényállást, a körülményeket, a bizonyítékokat, továbbá fel kell hívni az ügyfél figyelmét nyilatkozattételi jogára, és azt számára biztosítani szükséges. A szabálytalanságról – annak jellegétől függően – minden esetben fényképfelvételt, illetve dokumentum esetén másolatot kell készíteni, csatolt dokumentum esetén annak jegyzőkönyvhöz tartozását fel kell tüntetni az egyértelmű azonosítás érdekében. Amennyiben a szabálytalanság jellege nem teszi lehetővé a fényképpel történő dokumentálást, vagy a helyszínen nem áll rendelkezésre fénykép készítésére alkalmas eszköz, úgy a szabálytalanságot a jegyzőkönyvben pontos, részletes leírással szükséges rögzíteni. Külföldi ügyfél esetén tolmácsot kell a helyszínre rendelni az eljárás lefolytatásához, valamint a helyszínen történő bírság kiszabásához. Az aláírás esetleges megtagadását feljegyzés formájában a jegyzőkönyvre fel kell vezetni, és azt az ellenőrzést végzőknek külön aláírással kell igazolni.

6. Szankció alkalmazása, vagy más hatóság megkeresése (amennyiben szükséges).

Az ügyféllel szemben alkalmazható szankciók:

- felszólítás a hiányosság megszüntetésére,
- tevékenység végzésének megtiltása (a hiányosság megszüntetéséig),
- helyszíni bírság kiszabása,
- szabálysértési eljárás kezdeményezése,
- büntető eljárás kezdeményezése,
- katasztrófavédelmi bírság kiszabása.

Szabálytalanságok dokumentálása, fényképek készítése

A szabálytalanságok dokumentálására digitális fényképezőgépet kell használni. A készített fényképfelvételeknek tartalmazniuk kell minden bizonyító erejű tényt (pl. autó esetén rendszám, közterület esetén annak neve, házszám, stb.) annak érdekében, hogy a felvételek alkalmasak legyenek a szabálytalanság azonosítására. A helyszínen készített fényképeket sem átnevezni, sem átméretezni nem szabad, annak bármilyen módosítása nem megengedett a bizonyíthatóság érdekében.

A Ket. 91. §-ában foglaltak végrehajtása érdekében a BM OKF Hatósági-koordinációs és Művelet-elemzési Főosztálya minden év november 15-ig elkészíti és közzéteszi a katasztrófavédelmi hatósági ellenőrzések országos tervét.

A rendszeres hatósági ellenőrzést a jogszabályban előírt időközönként, szükség szerint társhatóságok bevonásával, a Ket. által közzétételi kötelezettség alá tartozó ellenőrzési tervben foglaltaknak megfelelően kell tervezni, szervezni és végrehajtani.

A soron kívüli hatósági ellenőrzést az illetékes hatóság vezetője rendeli el annak érdekében, hogy a hatóság megfelelően reagáljon az életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetre.

9. **mobil (fővizsgálói) ellenőrzés:** váratlan időpontban végrehajtott ellenőrzés, ami aktuális állapot felmérésére, tényfeltárássra irányul.

A mobil vagy fővizsgálói ellenőrzés fajtáját tekintve a szakmai ellenőrzések közé tartozik. A mobil ellenőrzés elnevezés pedig a végrehajtás módszerére utal, miszerint váratlan időpontban kerül végrehajtásra, és az aktuális állapot felmérésére, tényfeltárássra irányul. Ide tartoznak ugyanakkor az ad-hoc ellenőrzések is, amelyek a váratlanul bekövetkezett események kivizsgálására irányulnak.

A mobil ellenőrök és a fővizsgálók a (fő)igazgató szóbeli utasítása alapján végzik tevékenységüket, melynek keretében előre be nem jelentett ellenőrzéseket tartanak. Az ellenőrök a szolgálati igazolványon túlmenően visszavonásig érvényes nyílt parancssal igazolják magukat. A katasztrófavédelem korábbi ellenőrzési rendszerében megszokott volt az ellenőrzési programok használata, melynek alkalmazása ezekben az esetekben nem szükséges. A BM OKF Ellenőrzési Szolgálat Mobil Ellenőrzési Osztálya rendszerint legalább 2 fő részvételével hajtja végre ellenőrzéseit, míg a területi szervek fővizsgálói egyedül is ellenőrizhetnek. A hatósági ellenőrzésektől eltérő módon a tapasztalatok dokumentálása nem jegyzőkönyvben, hanem ellenőrzési naplóban történik. Ezen túlmenően az ellenőrzésekről nyilvántartás vezetése is előírás.

10. **KMSZ speciális ellenőrzés:** szabályait a KMSZ, valamint a KML tevékenységének szabályozásáról kiadott főigazgatói intézkedés tartalmazza.

11. **ellenőrző gyakorlat:** a szerelési és begyakorló gyakorlatokon elsajátított ismeretek ellenőrzése.

Országos és megyei szinten alkalmazott ellenőrzési módszerek: 1-9.

Helyi szinten alkalmazott ellenőrzési módszerek: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11.

Az ellenőrzési fajtákon belül az ellenőrzési módszer alkalmazásáról az ellenőrzést elrendelő vezető dönt.

6.2.5. Az ellenőrzések végrehajtási módjai

Helyszíni vizsgálat: az ellenőrzött szervezet, szervezeti egység, vagy szakterület vezetője az ellenőrzés tárgyához kapcsolódóan jelentést tesz, illetve tájékoztatást ad. Ezt kiegészíti az okmányok, dokumentumok – tételes, vagy szűrőpróbaszerű – tanulmányozása, az ellenőrzött időszakra vonatkozóan.

Dokumentumok és nyilvántartások vizsgálata: a belső szabályozás, a beszámolók, jelentések, programok, szerződések, okmányok, nyilvántartások, bizonylatok, stb. tanulmányozása.

Személyes megkérdezés (interjú): egyéni vagy csoportos interjúk szóbeli vagy kérdőíves alkalmazása, általában a szervezet belső viszonyainak, működési folyamatának megismerése, a felkészültség, intézkedő-képesség felmérése céljából.

Az ellenőrzés végrehajtási módjai lehetnek még:

- a) Közvetlen megfigyelésen alapuló ellenőrzés, mint helyszíni megtekintés, rovacns, mintavétel, folyamatok és rendszerek működésének tesztelése.
- b) Informatikai rendszertesztelési eljárások.
- c) Statisztikai adatok értékelése.
- d) Titok- és adatvédelmi, iratkezelési szabályok betartására vonatkozó, valamint biztonsági ellenőrzés.
- e) Eljárások és rendszerek szabályzatainak elemzése és értékelése.

Az ellenőrzés tárgyatól és céljától függően az eljárási módok alkalmazhatók külön-külön vagy együttesen is.

6.2.6. Az ellenőrzés munkaszakaszai

Az ellenőrzés elrendelése

Az ellenőrzéseket féléves ellenőrzési tervben, illetve az elrendelésre jogosult vezető utasítása alapján, terven felüli ellenőrzésként lehet elrendelni. Az ellenőrzés elrendelésének jogát az ellenőrző szerv vezetője közvetlenül, vagy közvetett módon gyakorolja.

A Mobil Ellenőrzési Osztály és a fővizsgáló havi munkaterv alapján végzi feladatait, melyet a (fő)igazgató határoz meg.

Az ellenőrzés előkészítése

- a) Az országos és megyei átfogó, irányítószervi, cél és utóellenőrzésekhez, valamint a témavizsgálatokhoz ellenőrzési programot és megbízólevelet kell készíteni.
- b) A helyszíni vizsgálat előtt legalább 5 nappal írásban kell tájékoztatni az ellenőrzött szerv vezetőjét. Mellőzni kell a bejelentést, ha az elrendelő vezető megítélése szerint az megghiúsíthatja az ellenőrzés lefolytatását.

Felkészülés az ellenőrzésre

- a) Az ellenőr köteles áttekinteni a kapcsolódó jogszabályokat, belső szabályozókat, jelentéseket, adatokat, dokumentációkat, szakirányítói és a korábbi ellenőrzési tapasztalatokat.
- b) Az ellenőrök felkészítését az ellenőrzés vezetője hajtja végre.

Az ellenőrzés végrehajtása

- a) Az ellenőrzés feltételeit az elrendelő biztosítja.
- b) Az ellenőrzés vezetője az ellenőrzés időtartamára az ellenőrök szolgálati előjárója, felelős az ellenőrzés megszervezéséért, végrehajtásáért és az (összefoglaló) ellenőrzési jelentés határidőre történő elkészítéséért.
- c) Az ellenőrzés fajtája szerint kell megválasztani az ellenőrzési módszereket.
- d) Az ellenőrzött szerv vezetőjétől – a KMSZ, a Mobil Ellenőrzési Osztály és a fővizsgálók ellenőrzései, továbbá a vezetői ellenőrzések kivételével – minden esetben teljességi nyilatkozatot kell kérni.
- e) Az ellenőrzés végrehajtható egyénileg, csoportosan, vagy bizottság által. Az azonos helyen, időben és témában több személy által végrehajtott ellenőrzéseknél az elrendelő köteles kijelölni az ellenőrzés vezetőjét.
- f) A helyszíni ellenőrzés bejelentéssel indul, ahol az ellenőr tájékoztatást ad az ellenőrzésről és bemutatja az ellenőrzési dokumentumokat.
- g) Az ellenőrzési megállapítások bizonyítására felhasználható különösen:
 - az *eredeti okirat*, olyan irat, amely a kiadmányozó aláírásával készült, iktatószámmal és bélyegző lenyomatával van ellátva,
 - a *másolat*, az eredeti iratról szöveg-azonos és alakhű formában utólag készült egyszerű (nem hitelesített) vagy hiteles (hitelesítési záradékkal ellátott) irat. Hitelesítésnél a „másolat” szó feltüntetése mellett utalni kell arra, hogy a másolat az eredeti okirattal mindenben megegyezik,
 - a *kivonat*, amely az eredeti okirat meghatározott részének, részeinek szöveghű, hitelesített másolata. Hitelesítésnél a „kivonat” szó feltüntetése mellett meg kell jelölni, hogy a kivonat mely eredeti okirat, melyik oldalának, mely szövegrészét tartalmazza,
 - a *másodlat*: a több példányban, egyidejűleg készült eredeti irat egyik hiteles példánya, amelyet az első példánnyal azonos módon hitelesítettek,
 - a *tanúsítvány*, amely több eredeti okiratnak az ellenőr által meghatározott szövegrészét és számszaki adatait tartalmazza. Hitelesítésnél a „tanúsítvány” szó feltüntetése mellett meg kell jelölni, hogy mely okiratok alapján készült,
 - a *közös jegyzőkönyv*: az ellenőr és az ellenőrzött szerv vezetője (alkalmazottja) által közösen megállapított tényállás igazolására szolgál, amelyről nincs egyéb okirat, és amely tény valóságát aláírásukkal igazolják.
 - *fénykép, videofelvétel* vagy más kép-, hang- és adatrögzítő eszköz, amely alkalmazható az ellenőr által szemrevételezett helyzet, állapot hiteles igazolására. A fényképet és az egyéb módon rögzített információkat az ellenőrzött szervnek a rögzítésnél jelen lévő alkalmazottja jegyzőkönyvben hitelesíti a rögzítés időpontjának, helyének és tárgyának megjelölésével,
 - a *nyilatkozat*, amely az ellenőrzött szerv alkalmazottjának olyan írásbeli vagy szóbeli kijelentése, amely okirat hiányában vagy meglévő okirattal ellentétesen valamilyen tényállást közöl,

- a *többes nyilatkozat*, amely több személynek külön-külön vagy együttesen tett nyilatkozata ugyanazon tényállásról.

h) A másolatot, a kivonatot és a tanúsítványt az ellenőrzött szerv vezetője vagy az általa megbízott személy hitelesíti. A hitelesítő az okiratban foglaltak valóságát a hitelesítés időpontjának feltüntetése mellett aláírásával igazolja.

i) Bűncselekmény, szabálysértés megalapozott gyanúja vagy kár-, illetve fegyelemsértés esetén a felelős személy nevét és beosztását is meg kell jelölni. A tényállást, a felelősség megállapítását, valamint az eljárás indítási javaslatot jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Az ellenőrzés megállapításainak írásba foglalása

Az ellenőrzési megállapításokat írásba kell foglalni, melynek fajtái:

a) **Összefoglaló ellenőrzési jelentés:** a részjelentések alapján az ellenőrzést vezető lényegre törő összefoglaló jelentést köteles készíteni.

b) **Ellenőrzési részjelentés:** több személy által végzett ellenőrzés esetén az ellenőröknek külön-külön jelentésbe kell foglalniuk megállapításait.

c) **Jegyzőkönyv:** amelyet az ellenőr, büntető, szabálysértési, kártérítési vagy fegyelmi eljárás megindítására okot adó cselekmény, illetve mulasztás feltárása esetén vesz fel. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a feltárt körülményeket, a megtett intézkedéseket. Az ellenőr és az ellenőrzött a felvett jegyzőkönyv minden oldalát aláírja. Az ellenőrzésről készített jegyzőkönyvet az ellenőrzési jelentés mellékleteként kell kezelni.

d) **Ellenőrzési napló:** A helyi szerveknél végzett ellenőrzések alkalmával az ellenőrzés tényét, időpontját és az ellenőrzésen tapasztaltakat, a feltárt hiányosságokat, a megtett intézkedéseket és a javaslatokat az ellenőrzési naplóban kell rögzíteni.

e) **Felügyeleti napló:** Az önkormányzati, létesítményi tűzoltó-parancsnokságokon, az önkéntes tűzoltó egyesületeknél, valamint a közbiztonsági referenseknél végzett ellenőrzések alkalmával az ellenőrzés tényét, időpontját és az ellenőrzésen tapasztaltakat, a feltárt hiányosságokat, a megszüntetésükre adott határidőt, a megtett intézkedéseket és a javaslatokat a felügyeleti naplóban kell rögzíteni.

Záradékolás, az ellenőrzési jelentés jóváhagyása:

a) A jelentés tervezetét egyeztetésre meg kell küldeni az ellenőrzöttnek.

b) A jelentéstervezet záradékát az ellenőrzött 3 napon belül köteles visszaküldeni az ellenőrzés vezetőjének. A határidő elmulasztását egyetértésnek kell tekinteni.

c) Az Ellenőrzési naplóban rögzített megállapítások vonatkozásában az ellenőrzött aláírása helyettesíti a záradékot.

d) Ha az ellenőrzött a tervezetre észrevételt kíván tenni, azt 8 napon belül teheti meg az ellenőr felé. Az észrevételt az ellenőr elfogadhatja, vagy egyeztető megbeszélést kell tartani.

e) Az (összefoglaló) ellenőrzési jelentést az ellenőrzés elrendelője hagyja jóvá.

f) A jóváhagyott (összefoglaló) ellenőrzési jelentést 5 napon belül meg kell küldeni az ellenőrzöttnek.

Az ellenőrzés megállapításai alapján intézkedések megtétele

a) Az ellenőrzési jelentésben rögzített feladatok/javaslatok végrehajtására az ellenőrzött az ellenőrzési jelentés kézhezvételétől számított 8 napon belül **Intézkedési tervet** készít.

- b) Az intézkedési terv tartalmazza a feltárt hiányosságok megszüntetésére tervezett intézkedést, annak felelősét és határidejét.
- c) Az elkészített intézkedési tervet az ellenőrzött felterjeszti az ellenőrző részére, aki véleményezi, és jóváhagyásra előterjeszti az ellenőrzést elrendelő részére. A jóváhagyott intézkedési tervet haladéktalanul meg kell küldeni az ellenőrzöttnek.
- d) Az intézkedési tervben meghatározott feladatok végrehajtásáról az utolsó határidő lejártát követően írásos jelentést kell tenni az ellenőrző szerv vezetője részére.

Az ellenőrzés megállapításainak felhasználása

Az ellenőrzött szerv/szervezeti egység az elfogadott ellenőrzési megállapításokat köteles az ellenőrzött folyamatok végrehajtásában érvényesíteni.

A meghatározott feladatok teljesülésének figyelemmel kísérése, utóellenőrzés

Az ellenőrzést végrehajtó szerv folyamatosan nyomon követi és értékeli, hogy az ellenőrzött terület vezetői által az ellenőrzési megállapítások, következtetések és javaslatok alapján tett intézkedések megvalósultak-e, mennyire voltak megfelelőek, hatékonyak és időszerűek.

Az ellenőrzési megállapítások nyomon követésének elsődleges eszközei:

- az intézkedési terv végrehajtásának figyelemmel kísérése,
- utóellenőrzés.

Jogorvoslat

Az ellenőrzött szerv/szervezeti egység vezetője az ellenőrzést végrehajtó személy jogsértő magatartása esetén, továbbá ha munkáját nem a tőle elvárható tisztességgel, szakmai gondossággal, hozzáértéssel végezte jogorvoslattal fordulhat az ellenőrzést végző szerv vezetőjéhez.

A helyi szervekre vonatkozó eltérő szabályok

- a) A katasztrófavédelmi kirendeltség és a hivatásos tűzoltó-parancsnokság az ellenőrzéseihez nem készít ellenőrzési programot.
- b) Az ellenőrzéseknél az ellenőr szolgálati igazolvánnyal igazolja ellenőrzési jogosultságát. A kirendeltségek vezetőit tárgy évre érvényes nyílt paranccsal kell ellátni.
- c) A helyszíni ellenőrzés megkezdésekor az ellenőr igazolja az ellenőrzési jogosultságát és tájékoztatja az ellenőrzöttet. Amennyiben a bejelentés az ellenőrzés eredményességét veszélyeztetné, az ellenőrzés befejezése után is tájékoztathatja az ellenőrzöttet a végrehajtott ellenőrzésről.
- d) Az ellenőrzési program alapján végrehajtott ellenőrzés során az értesítés az ellenőrzési program megküldésével (e-mail-ben vagy papír alapon), vagy szóban történhet. Ha az előzetes értesítés az ellenőrzés eredményességét veszélyezteti, akkor a program megküldése mellőzhető. Az ellenőrzött szerv vezetőjétől teljességi nyilatkozatot kell kérni. Az ellenőrzés megállapításairól ellenőrzési jelentést kell készíteni.

e) Az ellenőrzési program nélkül végrehajtott ellenőrzéseknél a értesítés mellőzhető. A felügyeleti jogkörben végrehajtott ellenőrzéseknél a fenntartó értesítése az ellenőrzött feladata. Az ellenőrzés megállapításait az ellenőrzött ellenőrzési, vagy felügyeleti naplójában kell dokumentálni, rögzíteni a hiányosságokat és megszüntetésükre adott határidőt. Intézkedési tervet nem kell készíteni, a feltárt hiányosságok megszüntetéséről az ellenőrzött az utolsó határidő lejártát követően jelentést terjeszt fel az ellenőrzést elrendelőnek. Az ellenőrzés végén az ellenőr és az ellenőrzött a naplót aláírja. A napló első példányát az ellenőr magával viszi, arról másolatot készít, és azt felterjeszti az ellenőrzés elrendelője részére.

f) Bűncselekmény, szabálysértés megalapozott gyanúja vagy kár-, illetve fegyelemsértés esetén az ellenőr köteles eljárást kezdeményezni.

6.2.7. Az ellenőrzések tervezése

Az ellenőrzések tervezése a munkatervezés rendszerében történik.

A tervet úgy kell összeállítani, hogy:

- az előre nem tervezhető ellenőrzésekhez is rendelkezésre álljon ellenőri kapacitás és idő,
- az ellenőrzés végrehajtása csak a feltétlenül szükséges időt vegye igénybe,
- az ellenőrzés tárgyának megfelelő, legcélszerűbb módszer kerüljön alkalmazásra,
- az ellenőrzés – lehetőség szerint – ne akadályozza a halaszthatatlan szolgálati feladatok végrehajtását, ne zavarja a szervezet működését,
- érvényesüljenek az érintettek jogai és kötelezettségei,
- az ellenőrzés ne váljon öncélúvá.

Országos szinten:

a) Féléves ellenőrzési tervet kell készíteni, amelyben szerepeltetni kell:

- az ellenőrző és az ellenőrzött szervezeti egység megnevezését,
- az ellenőrzés tárgyát, fajtáját és módszerét,
- az ellenőrzés tervezett időpontját (hónap megjelöléssel).

b) Az irányítószervi ellenőrzéseket a főigazgató-helyettesek, a hivatalvezetők, a szolgálatvezetők a Féléves Vezetői Munkatervükben tervezik.

c) A Havi Naptári és Ellenőrzési Terv tartalmazza a tárgyhónapra tervezett ellenőrzések időpontjait.

d) Mobil ellenőrzéseket havonta kell tervezni.

Megyei (fővárosi) szinten

Féléves Munka- és Ellenőrzési Tervet, Havi Naptári és Ellenőrzési Tervet, havi mobil ellenőrzési tervet kell készíteni.

Helyi szinten

A katasztrófavédelmi kirendeltség-vezető Féléves Ellenőrzési és Felügyeleti Tervet, Havi Naptári és Ellenőrzési Tervet készít.

A hivatásos tűzoltó-parancsnok Havi Naptári és Ellenőrzési Tervet készít.

III: FEJEZET KATASZTRÓFAVÉDELMI SZAKISMERETEK

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek alapvető rendeltetése a közbiztonság iránti valós társadalmi szükséglet hatékony, jó és magabiztos kielégítése. Így a **közbiztonság fenntartása** a rendőrség mellett a katasztrófavédelemnek is kiemelt feladata, ezért tartozik a rendvédelmi szervek körébe. Ennek megvalósításához számos általános és speciális feltétel szükséges, melyek közül a legfontosabbak:

- megelőző hatósági jogosítványok megléte,
- megfelelő reagáló-képesség és szervezet,
- stabil, képzett hivatásos állomány,
- tudatosan kiválasztott, egységes működési és vezetési módszertan,
- jó diszlokáció,
- hatékony eszközpark.

Katasztrófavédelmi specialitás a supervisor hatósági jogkör gyakorlása, a katasztrófaveszély időszakának jogi szabályozása, a védelmi igazgatás rendszerében betöltött fontos szerep, a széles körű lakossági riasztó és tájékoztatási hatáskör, a gyors létszám többszörözési képesség, vagyis az, hogy a tizenkétezer hivatásos mellé mozgósítani lehet a polgári védelem rendszerébe önkéntes vagy köteles alapon tartozó százkétezer állampolgárt.

A közeljövő céljai közt prioritása van a megelőzést szolgáló integrált és supervisor hatósági jogalkalmazás tervszerű végrehajtásának, az ehhez elengedhetetlen anyagi és eljárásjogi feltételek megteremtésének. Emellett meg kellett honosítani azokat az adatkezelési, működési, vezetési módszereket, amelyek egy közbiztonsági rendeltetését hatékonyan ellátni szándékozó hivatásos rendvédelmi szervezet létrehozásához szükségesek. Fontos cél a szervezeti működés során a kockázatelemzés és prognóziskészítés rutinszerű alkalmazása. Mindezek mellett és érte céltudatos, a szakmai igényeket kiszolgáló gazdálkodási rendszert, gyors bővítést biztosító logisztikai támogatást, folyamatosan bővíthető informatikai biztosítást, illetve szolgáltató humánszervezeti rendszert kell elérni.

A katasztrófavédelmi törvényben, annak végrehajtási kormányrendeleteiben és miniszteri rendeleteiben meghatározott feladatok ellátására, azzal összhangban a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságon 2012. évben új szervezeti struktúra alakult. (lásd 1. számú melléklet) Ez három pillérre épül: iparbiztonság, polgári védelem és tűzvédelem.

A katasztrófavédelem szervezete rendeltetésének betöltése érdekében:

- Széleskörű iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi hatósági hatásköröket gyakorol: előír, engedélyez, tilt, korlátoz, ellenőriz és szankciókat alkalmaz. Veszélyhelyzetek megelőzése érdekében más hatóságok tevékenységét összehangolja.
- Országos, megyei, térségi és helyi hivatásos szervezetekkel, önkéntes és bevont- kötelezett polgári védelmi szervekkel, jelentős eszközparkkal, kiépült logisztikai háttérrel rendelkezik. Speciális eszközöket gyártó és javító, országos lefedettséggel rendelkező gazdasági társaságot működtet. Beruházás-szervezést és ingatlangazdálkodást végez.

- Fontos hatásköröket gyakorol a magyarországi kritikus infrastruktúrák beazonosításában, felügyeletében, valamint a polgári veszélyhelyzeti tervezésben, a védelemigazgatásban, a nemzetgazdaság mozgósításában, az állami tartalékgazdálkodásban.
- Szabályozza, irányítja és teljes körűen felügyelet alatt tartja a tűzvédelmi rendszert, helyi készenléti hivatásos szervei végzik a tűzoltást, műszaki mentést, a lakosság védelmét, tájékoztatását és riasztását. Irányítja az önkormányzati, létesítményi tűzoltóságok, bevont önkéntes egyesületek részvételét a tűzoltásban, műszaki mentésben. Megyei szintű bevetés-irányítást végez.
- Széleskörű nemzetközi kapcsolatokat tart fenn kétoldalú szerződések alapján, képviseli Magyarországot az ENSZ OCHA, az EU, a NATO szakmai szervezeteiben, a nemzetközi tűzoltó szövetségben, a tűzoltó tisztek nemzetközi szervezetében.
- Fenntartja a területi kiképző bázisokat, a Katasztrófavédelmi Oktatási Központot, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetét, a Központi Zenekart, a Múzeumot, a Kutatóintézetet. Havi újságot, szakmai folyóiratot, kiadványokat, tananyagokat jelentet meg, tudományszervezést végez, sportegyesületet működtet.
- Modern távközlési, bevetés-irányítási, informatikai, valamint az egész országot lefedő, mérő-, érzékelő, lakosságriasztó-rendszereket tart fenn.
- Együttműködik a rendvédelmi szervekkel, a Honvédséggel, az önkormányzatokkal, a biztonságot szolgáló hatóságokkal.
- Kapcsolatot tart civil- és karitatív szervezetekkel, azok szövetségeivel, oktatási, tudományos intézményekkel, a magyar médiával.

1. JOGSZABÁLYI, SZABÁLYOZÁSI ALAPOK

1.1 Katasztrófavédelem – polgári védelem

A katasztrófák elleni védekezés rendjét meghatározó alapvető jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.),
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról,
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről,
- 2012. évi CLXVI. Törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről,
- 234/2011 (XI. 10.) kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról,
- 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény végrehajtásáról,

- 65/2013. (III.8.) kormányrendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. Törvény végrehajtásáról
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól,
- 1150/2012. (V.12.) kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

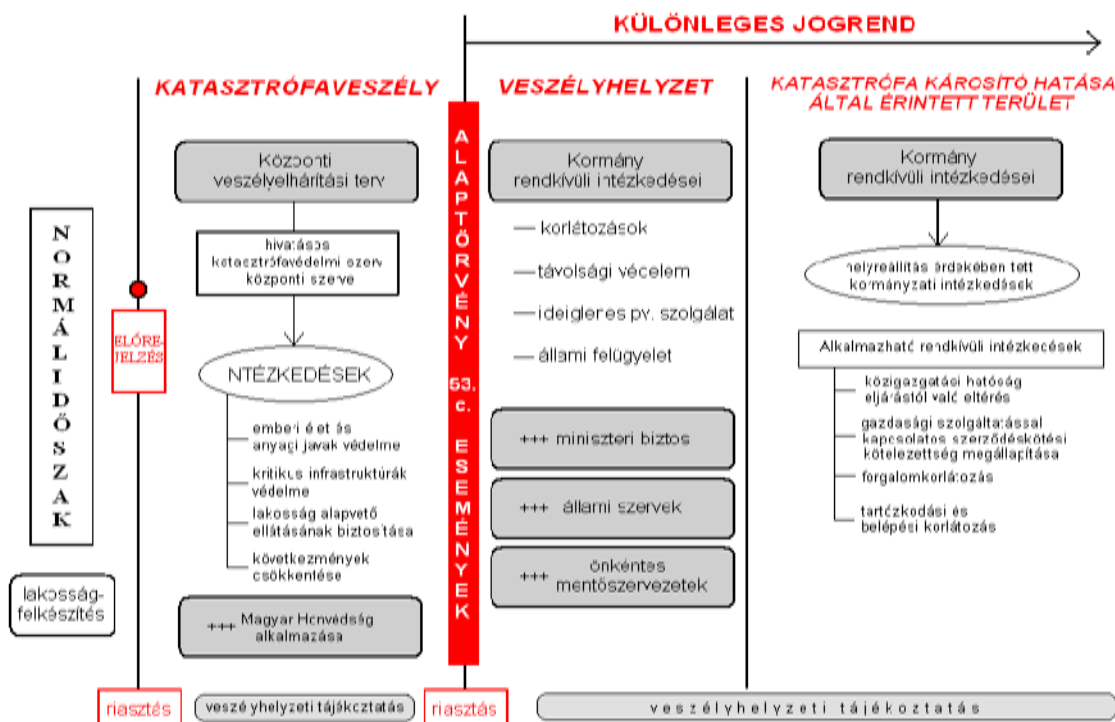
A katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés nemzeti ügy, a védekezés egységes irányítása állami feladat. A rendszer kialakításáért és működtetéséért az állam felelős.

KÜLÖNLEGES JOGREND IDŐSZAKAI

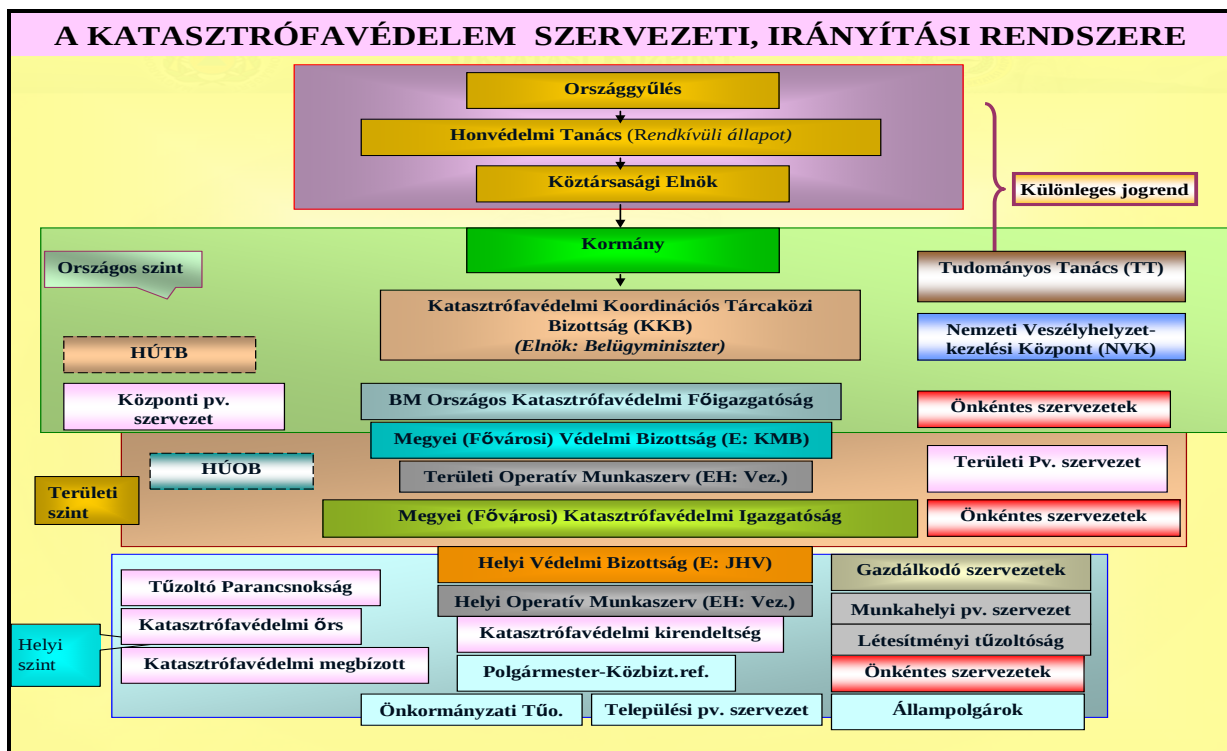
Különleges jogrendi időszak	Kiváltó okai	Területi kiterjedtsége	Időbeli kiterjedtsége	Kihirdeti	Hatalmi centrum
Rendkívüli állapot	Közvetlen háborús veszély hadiállapot	Egész ország területe		Országgyűlés (akadályoztatása esetén Köztársasági Elnök)	Honvédelmi Tanács -Honvédelmi Tanács rendelet
Szükségállapot	A hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló belső fegyveres konfliktus - közrend és közbiztonság megdöntésére irányuló	Az ország egésze vagy része	30 nap + meghosszabbítás (Országgyűlés)	Országgyűlés (akadályoztatása esetén Köztársasági Elnök)	Országgyűlés (folyamatosan ülésezik) (akadályoztatása esetén az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága) Köztársasági Elnöki rendelet
Megelőző védelmi helyzet	Külső fegyveres támadás veszélye, vagy szövetségi kötelezettség teljesítése	Az ország egy része	Meghatározott időre	Országgyűlés	Kormány kezdeményezi (60 napja van) (az Országgyűlés Megelőző Védelmi Helyzet-et 60 napon belül ki kell hirdesse, vagy nem vezetődik be a különleges jogrendi állapot) -Kormány rendelet

Váratlan támadás	a/ külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, b/ Magyarország területének a honi és szövetséges légvédelmi és repülő készségi erővel való oltalmazására,	Egész ország területe	A szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig	Kormány azonnal intézkedni köteles, Országgyűlés dönt (szükségállapot, rendkívüli állapot)	Kormány -Kormány rendelet (Országgyűlés, és a Köztársasági Elnök tájékoztatása)
Veszélyhelyzet	Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében	Az ország egy része, vagy egész területe	15 nap (Országgyűlés meghosszabbíthatja)	Kormány	Kormány -Kormányrendelet-

NEMZETI VÉDEKEZÉS IDŐSZAKAI

Forrás: AZ ÚJ KATASZTRÓFAVÉDELMI SZABÁLYOZÁSJEGYZET ÉS JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNY KÖZBIZTONSÁGI REFERENSEK FELKÉSZÍTÉSÉHEZ BM ORSZÁGOS KATASZTRÓFAVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁG KIADVÁNYA BUDAPEST, 2012.

A katasztrófák elleni védekezést megvalósítják:

- a hivatásos katasztrófavédelmi szervek,
- az irányítást végzők, valamint
- a további résztvevők.

A Nemzeti védekezés rendszerének elemei:

- a) a kormányzati szintű igazgatás,
- b) a területi és helyi szintű igazgatás,
- c) valamint a további közreműködők.

a) A kormányzati szintű igazgatás elemei:

- Kormány,
- kormányzati koordinációs szerv,
- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter,
- ágazati miniszterek,
- a központi államigazgatási szervek.

b) A területi szintű igazgatás elemei:

- a megyei, fővárosi védelmi bizottságok,
- a helyi védelmi bizottságok.

c) A helyi szintű igazgatás elemei:

- a polgármester.

A további közreműködők:

- a gazdálkodó szervezetek,
- a bevont szervezetek,
- természetes személyek.

A Kormány végzi:

- - a katasztrófák elleni védekezés legfelsőbb szervezését és irányítását (különböző előkészítő, szervező és tervező feladatokat lát el),
- - a tervezés kormány szintű végrehajtását,
- - a katasztrófavédelemmel összefüggő feladatok tárcák közötti koordinációját.

A Kormány a katasztrófavédelmi feladatok tekintetében döntéshozó és intézkedési hatáskörökkel bír.

A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése és a védekezéssel kapcsolatos feladatok ágazati összehangolása és irányítása érdekében kormányzati koordinációs szervet működtet.

A katasztrófák elleni védekezésért felelős **miniszter** felel az irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért.

- munkáltatóként kinevezi és felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjét, gyakorolja felette a munkáltatói jogokat,
- kinevezi, és felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetőjének helyettesét, helyetteseit,
- elrendeli (a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett) a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazását,
- dönt a nemzetközi segítségnyújtásra fordítható költségvetési előirányzat felhasználásáról,
- háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak kockázatelemzésekről, és a katasztrófavédelem helyzetéről,
- gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezés (NATO CEP) katasztrófavédelmi feladatainak, valamint az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról,
- biztosítja a képviseletet a NATO Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottságban (NATO CEPC)

- biztosítja a kapcsolattartást és a képviseletet az EU intézményeibe,
- részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban,
- felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén,
- jóváhagyja a központi veszély-elhárítási tervet.

A központi államigazgatási szerv vezetője felelős az **ágazati** feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységéért.

A **területi szintű** igazgatás a megyei, fővárosi védelmi bizottság – **MVB** - útján valósul meg.

Elnöke: a kormány megbízott

Elnökhelyettesei:

- a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományába tartozó tényleges állományú katona,
- a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a megyei katasztrófavédelmi igazgató.

Tagjai:

- a) a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester,
- b) a megyei jogú város polgármestere,
- c) a katonai igazgatás területi szervének vezetője, képviselője,
- d) a megyei, fővárosi rendőrfőkapitány,
- e) az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője,
- f) a vízügyi igazgatási szerv képviselője,
- g) a megyei védelmi bizottság titkára.

Az MVB rendeltetése, hogy illetékességi területén – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve közreműködésével – összehangolja és irányítsa a megelőzés, felkészülés, valamint a védekezés megyei és helyi szintű feladatait.

Kiemelkedő a feladatok közül a települések, más megyék és a főváros közötti kölcsönös segítségnyújtással, értesítéssel, riasztással és tájékoztatással kapcsolatos feladatok, a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a társadalmi szervezetek területi szintű együttműködésének szervezésre irányuló tevékenység.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 25. § (4) bekezdése meghatározza, hogy a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke a **kormány megbízott**, akinek honvédelmi és katasztrófavédelmi jellegű feladatai tükrében két elnökhelyettese van, egy hivatásos állományú katona és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője.

Ha a területi, illetve a helyi szintű védekezésben egyidejűleg több szerv együttműködése szükséges, a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt illetékességi területén a megyei, fővárosi vagy helyi védelmi bizottság elnöke, illetve a polgármester jelöli ki.

Több megye területét illetően a védekezés közvetlen irányításáért felelős vezetőt a Kormány vagy bizottsága jelöli ki.

A vezető kijelöléséig az események következményeinek felszámolásában elsődlegesen érintett

szerv vezetője végzi a védekezés irányítását.

A megyei és fővárosi védelmi bizottság elnöke és a polgármester e feladatok irányítása és végrehajtása során államigazgatási jogkörben jár el.

Feladatait a megyei kormányhivatal, a főpolgármesteri hivatal, a polgármesteri hivatal, a védelmi bizottság munkacsoportjai és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével látja el.

Helyi védelmi bizottságok – **HVB** - működnek a főváros kerületeiben, a megyei jogú városokban, valamint a megyei védelmi bizottság által kijelölt településeken.

Elnöke: a járási kormányhivatal vezetője

Elnökhelyettesei:

- a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy,
- a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományából szükség esetén vezényelt tényleges állományú katona

Tagjai:

- a) a megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben a jegyző,
- b) a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester,
- c) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv kivételével a rendvédelmi szervek és a központi államigazgatási szervek területi szerveinek a honvédelmi körzet szerint illetékes vezetője,
- d) a Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szervének képviselője.

A helyi védelmi bizottság elnöke:

- működési területén irányítja a védekezésben részt vevő szervek, szervezetek tevékenységét,
- utasíthatja a védekezés irányítása során a védekezésben részt vevő szervezetek vezetőit a hatáskörükbe tartozó intézkedések megtételére,
- intézkedik a védekezéshez igénybe vehető állomány és eszközök átcsoportosítására és bevonására.

Irányítási és utasítási jogköre nem terjed ki a főpolgármesterre és a megyei közgyűlés elnökére.

A helyi szintű igazgatás a *polgármester* útján valósul meg.

Feladatait fővárosi kerületben, városban, községben a jegyző vagy a körjegyző, valamint a polgármesteri hivatal közreműködésével végzi.

A polgármester látja el az első fokú polgári védelmi hatósági feladatokat. Ennek keretében közigazgatási hatósági határozattal kijelöli és beosztja a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárokat, továbbá a gazdasági- anyagi szolgáltatásra kötelezetteket.

A polgármester a helyi katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának letéteményese. Illetékességi területén irányítja és szervezi a felkészülést és a védekezést, valamint a Kormány döntésének megfelelően részt vesz a helyreállításban és újjáépítésben.

Védekezési feladatok ellátására hatósági határozat alapján **gazdálkodó szervezetek** is bevonásra kerülnek.

A gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért.

Ennek keretében:

- hatósági határozatban megjelölt, polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre,
- kijelöli a munkahelyi polgári védelmi szervezet tagjait,
- gondoskodik a tagok felkészítéséről és a szervezet működtetéséről,
- szervezi és irányítja az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését,
- gondoskodik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak megelőző védelméről (műszaki-technikai, RBV megelőző védelem)
- működési területén kívül közreműködik a károk csökkentésében és a mentéshez szükséges halaszthatatlan munkák végzésében,
- gondoskodik az alkalmazottak védelmét szolgáló védőlétesítmények létrehozásáról, fenntartásáról, az egyéni védőeszközök biztosításáról,
- jóváhagyja a gazdálkodó szervezet veszély-elhárítási tervét (a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével)

A katasztrófák elleni védekezésben és a következmények felszámolásában a következő **bevont szervezetek** is részt vesznek:

- egyes állami szervezeteket kifejezetten mentési-elhárítási feladatok ellátására hoztak létre (pl.: Országos Mentőszolgálat),
- egyes állami szervezetek katasztrófavédelmi feladatokat is ellátnak (pl.: Országos Meteorológiai Szolgálat, vízügyi igazgatóságok)
- a Magyar Honvédség (ha az egyéb rendelkezésre álló erő-eszköz nem elégséges)
- a rendvédelmi szervek
- a magyar állampolgárokból létrehozott polgári védelmi szervezetek.

Az önkéntesen jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vesznek részt.

Az önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban.

Az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el, amennyiben

- különleges szakképzettség és
- speciális szakfelszerelések igénybevétele szükséges.

Veszélyhelyzetben az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője rendeli el.

Az önkéntesen segítséget nyújtó személyek az adott feladat végrehajtásáért felelős személy irányításával látják el a számukra meghatározott feladatot.

Az önkéntes mentőszervezetek számára felkészülés időszakában felmerült költségek fedezetének biztosítására a katasztrófavédelmi hozzájárulás bevétele terhére pályázat útján támogatás nyújtható.

A katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében a kormánytisztviselő, a köztisztviselő és a közalkalmazott túlmunkára kötelezhető.

1.2 Iparbiztonság

2012. január 1-jétől az új katasztrófavédelmi szabályozás értelmében az alábbi új iparbiztonsági feladat- és hatáskörök jelentek meg:

- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat.) IV. fejezetében meglévő katasztrófavédelmi hatósági jogosítványok (engedélyezés, felügyelet, ellenőrzés) a küszöbérték alatti üzemekre való kiterjesztése;
- A hatósági tevékenység egyszerűsítése és hatékonyabbá tétele (a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH) által ellátott veszélyes ipari üzemekkel és veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos szakhatósági tevékenységek átvétele);
- A katasztrófavédelem veszélyes áru közúti szállítási hatósági ellenőrzési és bírságolási jogosítványainak vasúti, légi, és vízi szállítási ágazatokra történő kiterjesztése;
- A kritikus infrastruktúra védelem katasztrófavédelmi feladatainak ellátása;
- Új jogintézmények bevezetése (katasztrófavédelmi bírság, igazgatási szolgáltatási díj)

1.3 Tűzvédelem

A tűz elleni védekezés rendszere a jelenlegi szervezeti struktúrában a katasztrófavédelem szerves részét képezi. Az alaptörvényben meghatározott jogaink közül pl.: a biztonsághoz való jog biztosítása állami feladata, amely a tűzvédelem területén a katasztrófavédelem szervezetében valamennyi szinten realizálódik.

A tűz elleni védekezés feladatai

A tűz nem kívánatos veszélyhelyzetet, vagy pusztítást okozó hatása elleni védekezés a társadalom kialakulásától napjainkig mindig az alapvető célok és feladatok között szerepelt. A kezdeti ösztönös eseti védekezéstől hosszú technikai és szervezeti fejlődés eredményeként jutott el a tűz elleni védekezés a mai szintjére.

A tűz elleni védekezés olyan közfeladat, amelyet feladatkörükben a társadalmi és gazdasági szervek valamint az állampolgárok egyaránt kötelesek elvégezni. A tűz elleni védekezés feladatait jogszabályi előírások tartalmazzák. Általános kötelezettség ezen szabályok érvényre juttatása, megtartása.

A **tűz elleni védekezés** alatt az alábbi feladatokat értjük:

- a tüzesetek megelőzése;
- a tűzoltási feladatok ellátása;
- tűzvizsgálat
- valamint az előzőek feltételeinek biztosítása.

A tűzvédelem *alanyai* mindazok, akik számára jogszabály bármilyen tűzvédelmi kötelezettséget telepít, vagyis a tűzvédelemre kötelezettek köre: az Országgyűléstől kezdve, a tűzoltókon át, végül

a magánszemélyekkel bezárólag ez egy rendkívül széles alanyi kört fog át.

A tűzvédelem *tárgyát* az alábbi főbb témakörök képezik:

- a tűzvédelem szervezete és a tűzvédelemre kötelezettek köre → a tűzvédelemben résztvevő szervezetekre és magánszemélyekre vonatkozó joganyag
- a tűzvédelmi hatósági és szakhatósági ügyek
- a tűzvédelem szankciórendszere - a tűzvédelmi jogszabályokban foglalt kötelezettségek megszegésének jogkövetkezményei

Tűzvédelemre vonatkozó jogszabályok, egyéb szabályozók

A jogi szabályozás rendszere a tűzvédelem területén is több szintű:

- törvények (tűzvédelmi törvény, katasztrófavédelmi törvény)
- kormányrendeletek (önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok, tűzvédelmi bírság, tűzvédelmi hatósági jogkörök...)
- miniszteri rendeletek (pld.: OTSZ, tűzoltás és műszaki mentés szabályai, tűzvizsgálat, tűzvédelmi képzés, tűzvédelmi szakvizsga.)
- Mindehhez a megfelelő kereteket a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény, azaz a tűzvédelmi törvény biztosítja, a tűzvédelmi ágazati jogszabályok többségét pedig e törvény végrehajtási rendeletei teszik ki.

Az 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról (a továbbiakban: tű. tv.):

Az Országgyűlés az Alaptörvényből és a nemzetközi szerződésekből eredő feladatok teljesítése érdekében, az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tüzek megelőzése, a tüzesetknél, a műszaki mentéseknél való segítségnyújtás, és a tűz elleni védekezésben résztvevők jogainak, kötelezettségeinek, valamint a védekezés szervezeti, irányítási rendjének, személyi, tárgyi és anyagi feltételeinek szabályozására alkotta meg.

A törvény *hatálya* kiterjed:

- a Magyarország területén tartózkodó magánszemélyekre,
- Magyarország területén levő jogi személyekre, magán- és jogi személyek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteire, ha ezekre vonatkozóan jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, ezek hiányában a viszonyosság irányadó,
- Magyarország területén folytatott, a tűzvédelemre kiható valamennyi tevékenységre és a tűzoltóság által végzett műszaki mentésre,
- A diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személyekre a nemzetközi szerződésekben foglaltak szerint, ezek hiányában a viszonyosság az irányadó.

A törvény hatálya *nem terjed ki* a bányák földalatti részeire!

Kiemelendő még, hogy *külön jogszabályok* tartalmazzák a tűzvédelem egy-egy fő részterületét: További fontos csoportot képeznek azok a jogszabályok, amelyek tűzvédelmi rendelkezéseket is tartalmaznak (pl. katasztrófavédelmi törvény) vagy valamilyen más okból a tűzvédelem területén is fontos szerepet töltenek be (pl. a jogalkalmazás területén a Ket.).

Más jogszabályon alapuló *jogszabály szintjét el nem érő szabályzók* (határozatok, belső szabályozó eszközök) szintén jelentős szerepet játszanak a tűzvédelemben. Ezek közé közé tartoznak a szabályzatok is, amelyeknek a gazdálkodó tevékenységet folytató, ill. egyéb jelentős intézmények tűzvédelmi viszonyainak helyi rendezésében van kiemelkedő jelentősége.

Bár a *szabványok* jelentősége némileg csökkent, szerepük továbbra sem elhanyagolható. A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény 6. §-ának (1) és (2) bekezdése értelmében „a nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes”, továbbá „műszaki tartalmú jogszabály hivatkozhat olyan nemzeti szabványra, amelynek alkalmazását úgy kell tekinteni, hogy az adott jogszabály vonatkozó követelményei is teljesülnek”. Jogszabály tehát adott szabvány (vagy annak valamely rendelkezése) alkalmazását kötelezővé teheti. A tűzvédelemben előfordul olyan eset is, hogy egy műszaki tartalmú jogszabály teljes egészében beemeli egy-egy korábbi szabvány rendelkezéseit.

Szabványok speciális csoportját képezik az úgynevezett honosított harmonizált szabványok, amelynek pontos fogalmát a tűzvédelmi törvény határozza meg. E típus lényege, hogy mind az Európai Unióban, mind Magyarország területén (magyar nyelven is) szabályszerűen közzétették.

Szabályzatok közül a tűzvédelem területén elsősorban a *tűzvédelmi szabályzattal* (erről a későbbiekben részletesen lesz szó) találkozunk, amely az adott szervezet tűzvédelmi viszonyait szabályozó tűzvédelmi jogszabályon alapuló legfontosabb belső norma. Ezenkívül előfordulhatnak egyéb, tűzvédelmi rendelkezéseket is tartalmazó szabályzatok is (pl. Pirotechnikai Biztonsági Szabályzat).

Végül ki kell térni a jogszabályokban többször említett *műszaki követelmények* jelentőségére. A kifejezést legalább két értelemben használják:

1) jogszabályok, szabványok műszaki tartalmú előírásait, illetve

2) tanúsító szervezetek vagy a BM OKF által meghatározott, – jogszabályban, illetve szabványban nem szereplő – műszaki tartalmú egyedi előírásokat értve alatta (pl. tűzoltó készüléknek nem minősülő tűzvédelmi eszközökre vonatkozó műszaki követelmények).

Külön említést érdemel, hogy a *hatósági jogalkalmazás* szerepe és jelentősége a tűzvédelem területén is egyre növekszik. A tűzvédelmi hatóság által ellátott legfontosabb hatósági jogkörelemeket a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról szóló 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet sorolja fel. E kormányrendelet a leggyakrabban előforduló hatósági jogkörök felsorolása mellett az egyes jogkörökhöz hozzárendeli az adott ügyben eljáró tűzvédelmi hatóságot is. A rendeletben nem szereplő hatósági feladatok vonatkozásában az adott feladatot meghatározó külön jogszabály rendelkezései, ennek hiányában a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályai irányadók.

Számos olyan tűzvédelmi vonatkozással is bíró közigazgatási hatóság ügy létezik, amelyben az érdemi döntést nem a tűzvédelmi hatóság, hanem valamely *más közigazgatási szerv* hozza meg. A megfelelő szakértelem biztosítása érdekében a tűzvédelmi hatóságot azonban ezekben az esetekben is be kell vonni. Mintegy huszonöt közigazgatási hatósági ügyfajta esetében a tűzvédelmi hatóság szakhatóságként jár el. A leggyakoribb tűzvédelmi szakhatósági ügyek az építésügyi hatósági eljárás, a telepengedélyezési eljárás, valamint a különböző működési engedélyezési ügyek.

Végül a tűzvédelmi jogszabályokban, valamint az egyedi hatósági előírásokban foglalt előírások megsértése esetén alkalmazandó szankciók szintén a tűzvédelmi igazgatás részét képezik. A tűzvédelem szankciórendszerének legfontosabb elemei:

- tűz okozásával is elkövethető bűncselekmények

- tűzvédelmet is érintő szabálysértések
- tűzvédelmi hatóság által kiszabható közigazgatási bírság (tűzvédelmi bírság)
- tűzvédelmi hatóság által hatósági jogkörben alkalmazható egyéb szankciók (pl. munkavállaló eltiltása).

További lényeges jogkör, hogy egyes szabálysértések esetén a hivatásos katasztrófavédelmi szerv *helyszíni bírságolási jogosultsággal rendelkezik*.

2. SZERVEZET

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv felépítése

A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő hivatásos katasztrófavédelmi szerveket három csoportba soroljuk:

- országos illetékességgel működő központi szerv,
- a megyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek,
- helyi szervek.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, kormánytisztviselők, köztisztviselők és közalkalmazottak.

2.1. A központi szerv

A katasztrófavédelem központi szerve a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: **BM OKF**), amely önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv.

A BM OKF a katasztrófavédelmi feladatok valamennyi szakaszában részt vesz és biztosítja a

szervezeten kívüli kapcsolattartást, együttműködést a hazai (pl.: más minisztériumok, végrehajtó szervezetek, karitatív szervezetek, önkéntes mentőszervezetek) és a nemzetközi szervezetekkel (pl.: Európai Unió szakmai szervei, NATO és ENSZ felelős testületei, nemzetközi segítségnyújtó szervezetek).

A BM OKF főigazgatója vezeti a központi szervet, irányítja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi és helyi szervei működését és szakmai tevékenységét. A BM OKF főigazgatójának feladatai az alábbi jogkörökhöz kapcsolódóan csoportosíthatók.

A központi irányítási és felügyeleti jogkör

- javaslatot tesz a BM OKF főigazgató-helyettesének vagy helyetteseinek kinevezésére és felmentésére,
- gyakorolja a munkáltatói jogokat a BM OKF állományába tartozó személyek felett.

A katasztrófa-elhárítás irányításával és koordinálásával kapcsolatos jogkör

- biztosítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek működési feltételeit, tervezi és felügyeli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő jóváhagyott fejlesztéseket,
- javaslatot tesz a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (jelenleg: belügyminiszter) részére a katasztrófavédelem működését, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladatkörét érintő jogszabályok megalkotására,
- kidolgozza a katasztrófavédelemmel összefüggő tervezési, szervezési, felkészítési szakmai elveket és követelményeket,
- végzi a lakosság mentésével kapcsolatos tervező, szervező feladatokat, irányítja a bekövetkezett események következményeinek felszámolására irányuló tevékenységet,
- a belügyminiszter irányításával közreműködik a katasztrófák várható következményeinek megelőzésére és elhárítására vonatkozó tervezésben,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló központi polgári védelmi szervezet létrehozásáért és a központi veszély-elhárítási terv elkészítéséért,
- meghatározza a tűzvédelmi és műszaki mentési, a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának szakmai követelményeit, irányítja és ellenőrzi az alárendelt szervek szakmai munkáját és tevékenységét.
- ellátja a polgári védelmi szervezetek létrehozásával és felkészítésével, ellátásával és alkalmazásával, valamint a lakosság és az anyagi javak mentésével összefüggő tervezési és szervezési feladatokat,
- biztosítja a védelmi igazgatás szerveinek működéséhez szükséges szakértőket, és részt vesz a védelmi igazgatás tervezési feladataiban,
- együttműködik az egyéb országos szervek ágazati katasztrófavédelemmel kapcsolatos tevékenységet ellátó szervezeteivel,
- gondoskodik a közfoglalkoztatás feltételeinek rendelkezésre állásáról a katasztrófák elleni védekezésre való felkészüléssel, a védekezéssel és a helyreállítással összefüggő katasztrófavédelmi feladatok hatékonyabb ellátása érdekében.

A nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos jogkör

- közreműködik a katasztrófavédelemmel kapcsolatos nemzetközi szerződések szakmai előkészítésében, részt vesz a nemzetközi együttműködésben, ennek keretében folyamatos kapcsolatot tart fenn a nemzetközi katasztrófavédelmi szervezetekkel,
- biztosítja a nemzetközi szervezetekkel, így különösen az EU és a NATO polgári védelmi gyorsriasztó és információs rendszereivel való kapcsolattartást,
- ellátja az EU Lisszaboni Szerződésből eredő polgári védelmi tevékenységek koordinálásával kapcsolatos feladatokat,
- biztosítja a hazai és nemzetközi katasztrófavédelmi gyakorlatok tervezését, szervezését és az azokon való részvételt,
- biztosítja a Kormány által kötött katasztrófavédelmi egyezményekben foglaltak végrehajtását,
- biztosítja a regionális és határ menti együttműködéssel összefüggő feladatok folyamatos végrehajtását,
- végzi az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő katasztrófavédelmi feladatokat.

2.2. A területi szerv

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei a megyei katasztrófavédelmi **igazgatóságok** (továbbiakban: igazgatóságok). Az igazgatóságok önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervek, amelyek jogszabályban meghatározott ügyekben hatóságként járnak el, ellátják a jogszabályokban részükre meghatározott feladatokat, irányítja a hivatásos tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi kirendeltségeket. Ellátják az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét, ellenőrzik a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét.

2.3. A helyi szerv

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek helyi szerve a *katasztrófavédelmi kirendeltség* (65 db), amely illetékességi területén ellátja a helyi szintű katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok szakirányítását. Hatásköre a fővárosi, megyei katasztrófavédelmi igazgatóság alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó-parancsnokság(ok)ra, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A **kirendeltség-vezető**, vezetői beosztásban tervezési, szervezési, információgyűjtési, koordinálási, irányítási, értékelési, kapcsolattartási, együttműködési és tájékoztatási feladatokat lát el, szolgálati előjárója felé jelentési kötelezettséggel tartozik. Munkáját egy egy polgári védelmi, tűzoltósági és iparbiztonsági felügyelő segíti.

A tűzoltó-parancsnokság a tűzoltási és műszaki mentési, tűz megelőzési, polgári védelmi feladatok ellátására létrehozott, önálló működési és illetékességi területtel rendelkezik. Hatásköre a katasztrófavédelmi kirendeltség alárendeltségében kiterjed az illetékességi területén működő tűzoltó őr-(ök)-re, katasztrófavédelmi megbízottakra.

A **tűzoltóparancsnok** az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség közvetlen alárendeltségében, önálló felelősségi körben irányítja a tűzoltó-parancsnokságok polgári védelmi szakterületéért felelős állomány (katasztrófavédelmi megbízott), tűzoltó őrök tevékenységét.

A tűzoltóságok

Egy korábbi meghatározás szerint a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési közszolgáltatási, valamint tűzvédelmi szakigazgatási feladatok ellátására létrehozott és fenntartott szervezetrendszer. Az elnevezés ma már nem tükrözi teljes egészében a valóságot, mivel a tűz megelőzési-szakigazgatási feladatok az ezredfordulótól kezdve fokozatosan a katasztrófavédelem szerveihez kerültek át. Egy korábbi jogszabály (az első katasztrófavédelmi törvény) így fogalmazott: „az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és annak területi szervei ellátják a hivatásos állami tűzoltóság, valamint a polgári védelmi szervezetek jogszabályban meghatározott feladatait”. Mára ez a rendelkezés kikerült a hatályos szabályozás köréből, és a folyamat végeredményeképpen a tűz megelőzési-szakigazgatási feladatok mintegy „észrevétlenül” kerültek át teljes egészében a katasztrófavédelmi szervekhez. Bár a tűzvédelmi törvény még tartalmazza, hogy a hivatásos tűzoltóság „rendeletben meghatározott tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el”, a gyakorlatban már a helyi szintű hatósági feladatokat sem a tűzoltóságok, hanem a katasztrófavédelmi kirendeltségek látják el. Ezzel elmondhatjuk, hogy a tűzoltóság napjainkban szinte kizárólag tűzoltási, műszaki mentési és ezzel szorosan összefüggő tevékenységet végez¹¹.

Tűzoltóságok, tűzoltási feladatot ellátó szervezetek a(z):

- hivatásos tűzoltóság (HTP),
- önkormányzati tűzoltóság (ÖT),
- létesítményi tűzoltóság (LT),
- önkéntes tűzoltó egyesületek (ÖTE).

A hivatásos tűzoltóságok

A tűzvédelmi törvény vonatkozó rendelkezése értelmében a **hivatásos tűzoltóság** a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve. Alapfeladataként a HTP:

- beavatkozó tevékenysége körében
- tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet végez, illetőleg
- közreműködik közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában, illetve
- ennek érdekében állandó készenléti szolgálatot tart,
- tűz megelőzési tevékenysége körében
- a Kormány által rendeletben meghatározott tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el,

¹¹ A „szinte kizárólag” megszorítás arra utal, hogy a hivatásos tűzoltóságoknak továbbra is maradtak kvázi hatósági jogkörei: például a többi tűzoltóság ellenőrzése tipikusan ilyen feladat.

Ezenkívül a hivatásos tűzoltóságok, katasztrófavédelmi őrsök, irodák és önkormányzati tűzoltóságok nem érdemi, ügyfélszolgálati típusú feladatokat (kérelem átvétel, továbbítás stb.) továbbra is ellátnak, illetve hiányosság észlelése esetén intézkedést kezdeményeznek.

- székhelyén az önkormányzat kérésére közreműködik egyes, speciális felkészültséget vagy eszközöket igénylő középületek biztonságos üzemeltetését szolgáló feladatok ellátásában,
- ellenőrzi az önkormányzati tűzoltóság, a létesítményi tűzoltóság és a tűzoltási és műszaki mentési feladatokat ellátó önkéntes tűzoltó egyesület tevékenységét.

A legjelentősebb HTP-k mellett a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok közvetlen irányítása alá tartozó *Műszaki Mentőbázisok* is működnek¹². A bázisok különleges technikai eszközei olyan tűzoltási, műszaki mentési, katasztrófaveszélyt megelőző, illetve katasztrófhelyzetben a védekezési feladatok végrehajtásához vehetők igénybe, ahol a tűzoltóságok egyéb eszközei mennyiségükből vagy teljesítményükből adódóan nem elegendőek az esemény felszámolásához.

Jogszába ugyan nem tartalmazza, de önálló feladatként értelmezhető, hogy a HTP-k és szerveik rendszeresen részt vesznek a tűzvédelmi propagandában, illetve tagjai tűzvédelmi oktatásokat tartanak.

Az önkormányzati tűzoltóságok

A tűzvédelmi törvény szerint az **önkormányzati tűzoltóság** (a továbbiakban: ÖT) a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás és az önkéntes tűzoltó egyesület által közösen VAGY a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás által önállóan alapított köztestület, AMELY a települési önkormányzat vagy az önkormányzati társulás közigazgatási területén, a hivatásos tűzoltósággal kötött együttműködési megállapodás alapján és annak szakmai iránymutatása alapján tűzoltási és műszaki mentési célokra folyamatosan igénybe vehető készenléti szolgálatot lát el ÉS közreműködik közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában. Az önkormányzati tűzoltóság kérheti közhasznúsági nyilvántartásba vételét. (tű. tv. 34. § (1) bek.). A jelenleg működő önkormányzati tűzoltóságok a tűzoltó egyesületek „továbbfejlődésével” jöttek létre, mégpedig úgy, hogy a leendő székhely szerinti települési önkormányzat képviselő-testülete a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszternél önálló működési terület megállapítását kezdeményezte.

A létesítményi tűzoltóságok

A **létesítményi tűzoltóság** a gazdálkodó szervezet tevékenységével összefüggő tűzoltási és más műszaki mentési feladatok elsődleges ellátására létrehozott és fenntartott szervezet (tű. tv. 35. § (1) bekezdés).

Más megfogalmazásban a „létesítményi tűzoltóság: tűzoltási és műszaki mentési feladatok elvégzésére, gazdálkodó szervezet által létrehozott, önálló működési területtel nem rendelkező tűzoltóság” (tű. tv. 4. § q) pont).

Az önkéntes tűzoltó egyesületek

Sajátos helyet foglalnak el a hazai tűzvédelemben a több, mint másfél évszázados múltra visszatekintő **önkéntes tűzoltó egyesületek** (ÖTE-k). Napjainkban ezernél is több tűzoltó egyesület működik országszerte, szaktevékenységet az ÖTE-knek azonban csak egy kisebb része (300-400 egyesület) folytat, nevezetesen azok, amelyek alapszabályukban vállalták a tűzmegelezési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában való közreműködést.

A tűzvédelmi törvény szerint „önkéntes tűzoltó egyesület a településen a tűzmegelezési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő egyesület, amely alapszabályában ezt tevékenysége céljaként rögzítette” (tű. tv. 33. § (1) bekezdés). A törvény

¹² Budapest, Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Szeged, Szolnok, Veszprém, Zalaegerszeg (9).

meghatározása annyiban mindenképp kiegészítésre szorul, hogy az önkéntes tűzoltó egyesület elnevezés alatt működő szervezetek jelentős része alapszabályában nem vállalt fel ún. szaktevékenységet, hanem más szakmai feladatokkal (tipikusan hagyományörzés, tűzvédelmi propaganda, ár- és belvíz elleni védekezés) foglalkozik.

3. ALAPFOGALMAK

3.1. Katasztrófavédelem – polgári védelem

Katasztrófaveszély

Annak érdekében, hogy az előre jelezhető veszélyhelyzetek hatásaira való felkészülésre kellő idő álljon rendelkezésre, az új katasztrófavédelmi törvény bevezeti a katasztrófaveszély időszakát.

A katasztrófaveszély közvetlenül egy adott eseményt megelőző időszak, amely során olyan intézkedések és döntések meghozatalára van lehetőség, amelyek révén a kialakuló helyzetek gyorsabban és eredményesebben kezelhetők.

Katasztrófaveszély időszakában nem érvényesülnek az Alaptörvény szerinti különleges jogrendre vonatkozó szabályok. A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet központi szerve vezetőjének – a központi veszély-elhárítási terv szerint – lehetősége van az élet- és vagyonbiztonság, a lakosság ellátása, a kritikus infrastruktúrák védelme és a várható helyzet következményeinek csökkentése érdekében intézkedéseket tenni.

Ebben az időszakban a Magyar Honvédség erőinek igénybevételére lehetőség van, az adott helyzettől függően a Honvéd Vezérkar főnöke, a honvédelmi miniszter, vagy a Kormány döntése rendelkezik az alkalmazásáról.

Veszélyhelyzet

Az Alaptörvény és a katasztrófavédelmi törvény szerinti veszélyhelyzet által meghatározott események az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- elemi csapások, természeti eredetű veszélyek miatt,
- ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek miatt,
- egyéb eredetű veszélyek miatt kihirdetett veszélyhelyzetek.

Ebben az időszakban a Kormány – rendeleti úton – rendkívüli intézkedéseket vezethet be, vagy azokra felhatalmazást adhat. Ezen rendeletek az ország teljes területére, vagy egy meghatározott részére vonatkozhatnak:

- korlátozható a lakosság szabad mozgása, az ország egyes területeire történő belépés, áthaladás és tartózkodás, valamint a közlekedési és szállítási kapacitások biztosítása érdekében a repülőterek, raktárak, állomások igénybevétele,
- elrendelhető:
 - a lakosság kimenekítése/kitelepítése (az elrendelést megtagadókkal szemben a jogosult rendvédelmi szerv lép fel),
 - a nemzetgazdasági, vagy más érdekből történő kiürítés, amelyre elsődlegesen a katasztrófák elleni védekezéséért felelős miniszter intézkedik,
 - ideiglenes polgári védelmi szolgálat ellátása,

- mentésre alkalmas járművek, eszközök igénybevétele,
- szükség esetén – kártalanítás mellett – ingatlan igénybevétele, bontása.
- a gazdasági tevékenységet folytató szolgáltatásra kötelezettek részére szerződéskötési kötelezettség állapítható meg,
- a veszélyhelyzet súlyosbodásának veszélye esetén, az érintett gazdálkodó szervezet a Magyar Állam felügyelete alá vonható,
- polgármester és jegyző részére államigazgatási feladat jelölhető meg,
- közigazgatási hatósági eljárástól való eltérésre van lehetőség,
- indokolt esetben részleges, vagy teljes forgalomkorlátozás vezethető be.

A rendeletek rendkívüli kihirdetésére a közszolgálati műsorszórókon keresztül is sor kerülhet.

Veszélyhelyzetben sajátos irányítási szabályok lépnek életbe:

- A helyzet jellegétől függően, illetve több megyét érintő veszélyhelyzet esetén miniszteri biztos kinevezésére van lehetőség.
- Településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője átveszi a polgármestertől, míg a megyei (fővárosi) közgyűlés és a települési önkormányzat képviselő-testületének feladat- és hatáskörét a megyei közgyűlés elnöke (főpolgármester) és a polgármester gyakorolja.
- Az önkéntes mentőszervezetek bevonásáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt.

Katasztrófa károsító hatása által érintett terület

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer három pilléren alapuló feladatrendszere szempontjából a helyreállítás időszakában is kihirdethető a veszélyhelyzet, de ebben az esetben a veszélyhelyzetre vonatkozó sajátos irányítási szabályok nem érvényesülnek.

A katasztrófa károsító hatása által érintett terület alatt azt a kijelölt és lehatárolt területet értjük, ahol a katasztrófa (természeti, ipari, civilizációs) következményeinek elhárítása, vagyis a hatékony és eredményes helyreállítás érdekében kormányzati intézkedésekre van szükség. A veszélyhelyzeti rendkívüli intézkedések közül itt az alábbiak alkalmazhatóak:

- közigazgatási hatósági eljárástól való eltérés,
- a gazdasági tevékenységet folytató szolgáltatásra kötelezettek részére szerződéskötési kötelezettség állapítható meg,
- indokolt esetben részleges, vagy teljes forgalomkorlátozás vezethető be,
- korlátozható az ország egyes területeire történő belépés, áthaladás és tartózkodás.

3.2. Tűzvédelem

Tűz (tűzeset): az az égési folyamat, amely veszélyt jelent az életre, a testi épségre vagy az anyagi javakra, illetve azokban károsodást okoz.

Az üzemszerű körülmények között (kazántérben, hengertérben stb.) keletkező tüzeket tehát ez a meghatározás kiveszi a törvény hatálya alól.

Tűz elleni védekezés (tűzvédelem): a tüzesetek megelőzése, a tűzoltási feladatok ellátása, a tűzvizsgálat, valamint ezek feltételeinek biztosítása.

A legfontosabb alapfogalom, amelynek részelemei valamennyi szakmai tevékenységet magukba foglalnak. A hazai tűzvédelem egész rendszere visszavezethető a megelőzés – beavatkozás – helyreállítás hármasságára azzal, hogy a következmények felszámolása („a tűz közvetlen veszélyének elhárítása”) a tűzoltási feladatok között került említésre, míg a tűzvizsgálat a tűz körülményeinek felderítésén túl inkább egyfajta visszacsatolás szerepét tölti. Szakmatörténeti érdekesség, hogy a három részterületet korábban megelőző-, mentő-, illetve felderítő tűzvédelemnek is nevezték, míg a tűzvédelem helyett a tűzrendészet kifejezést használták.

Tűzmegelőzés: a tüzek keletkezésének megelőzésére, továbbterjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, szabványok, hatósági előírások rendszere és az azok érvényesítésére irányuló tevékenység.

Ez a definíció a számtalan tűzmegelőzési előírást próbálja rendszerbe foglalni azáltal, hogy azokat céljuk, illetve jellegük alapján csoportosítja.

A létesítési és a használat fogalmai esetében célszerű az alábbi – nem jogszabályi – meghatározásokból kiindulnunk. Eszerint a létesítmények, építmények elhelyezésével, építésével, használatba vételével, valamint a gépfelállítással kapcsolatos tűzvédelmi rendelkezéseket a létesítési, míg az építmények, helyiségek, a gépek és az anyagok használatára, a munkafolyamatok, technológiák végzésére, valamint a személyek magatartására vonatkozó tűzvédelmi rendelkezéseket a használati szabályok tartalmazzák.

Tűzmegelőzési tartalmú szabályokat nemcsak általános tartalmú jogszabályok és szabványok, hanem egyedi hatósági előírások (határozatok és végzések) is tartalmazhatnak, mindezek érvényesítésére pedig elsősorban a hatósági ellenőrzés intézménye hivatott, továbbá jogsértés megállapítása esetén az előírások érvényesítését egyes hatósági és egyéb eljárások megindítása, ill. lefolytatása szolgálja.

Tűzoltási feladat: a veszélyeztetett személyek mentése, a tűz terjedésének megakadályozása, az anyagi javak védelme, a tűz eloltása és a szükséges biztonsági intézkedések megtétele, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítása;

Műszaki mentés: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

Ez utóbbi két fogalom tartalmának részletes ismertetésével nem a tűzvédelmi igazgatás foglalkozik.

A **tűzvizsgálat** a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység, amelynek célja olyan tűzmegelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése, következtetések levonása, amelyek alkalmasak a tűzmegelőzési ismeretek bővítésére és a mentési beavatkozási feltételek javítására.

A tűzvédelemre kötelezettek köre

A tűz elleni védekezés egy rendkívül komplex, az egész társadalmat átfogó feladatrendszer. E feladatok rendszerezésének egyik lehetséges, jól bevált módja a kötelezettek címzettje szerinti

csoportosítás. Ez alapján beszélhetünk

- az állam,
- a helyi önkormányzatok,
- a gazdálkodó tevékenységet folytató és az egyéb magánszemélyek,
- a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek,
- mint a tűzvédelem alanyainak tűzvédelmi feladatairól.

A gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyekre ugyanazok a tűzvédelmi kötelezettségek vonatkoznak, mint az ilyen tevékenységet végző jogi személyekre és az azzal nem rendelkező szervezetekre.

A fenti alanyi kört illetően természetesen vannak átfedések, hiszen például egy jogi személy állami vagy önkormányzati fenntartású is lehet, így adott esetben önkormányzati feladatként is meg fog jelenni egy eredetileg jogi személyek számára előírt kötelezettség, például a tűzvédelmi szervezet létrehozása.

Végül, de nem utolsósorban, hanem mint „a tűzvédelemre leginkább kötelezetteket” a tűzvédelem alanyai köré sorolhatjuk a tűzoltóságokat, illetve a tűzoltókat is. A tűzoltóságok létrehozása és fenntartása egyaránt lehet az állam, az önkormányzatok és a gazdálkodó tevékenységet folytatók kötelessége, de történhet mindez önkéntes alapon is.

Sajátos helyzetben vannak azok tűzvédelemmel foglalkozó társadalmi szervezetek, egyesületek (MTSZ, HTFSZ, LTSZ stb.), amelyek létrehozását nem írja elő jogszabály.

4. KÖLTSÉGEK

Költségvetési források

A katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenységek *finanszírozása* a felkészülési és a védekezési időszakról függően elkülöníthető. A legfőbb feladatok ellátása a **katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszterhez** tartozik, így a tárca költségvetésében találjuk a finanszírozás legnagyobb részét:

- hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer fenntartása és működtetése,
- pv. kötelezettség alapján létrehozott polgári védelmi szervezetek működtetése és felkészítése,
- pv. kötelezettség teljesítésével kapcsolatos térítések,
- lakosság riasztását biztosító eszközök működtetése és fejlesztése.

A védekezéshez a hivatásos katasztrófavédelmi szerveken kívül **más állami szervek** (pl. Magyar Honvédség) is hozzájárulnak, amelyek felkészülési költségeit az érintett minisztériumok éves költségvetésükben tervezik. Ugyanezen szervek katasztrófa elleni védekezés során felmerülő költségeit az állami költségvetés fedezi.

A **központi költségvetésben** található továbbá:

- hivatásos tűzoltóság kialakításának, fenntartásának, fejlesztésének költségei,
- a védekezésbe bevont önkéntes mentőszervezetek költségei,

- a helyi önkormányzatok részére biztosítandó, a katasztrófákkal kapcsolatos feladatok ellátásához szükséges források,
- a katasztrófa károsító hatása által érintett területen keletkező károk enyhítésére fordítható források,
- a védekezésben részt vevő személyek egészségügyi problémája, balesete, esetleg halála esetén a társadalombiztosítási szabályok szerint meg nem térülő költségek forrása.

A *munkahelyi polgári védelmi szervezetekkel* kapcsolatban felmerülő költségeket a működtetést vállaló gazdálkodó szervezet költségvetésében kell biztosítani. Abban az esetben, ha hatósági határozattal katasztrófavédelmi feladatok ellátására köteleznek egy gazdálkodó szervezetet, akkor a felmerülő kiadások költségként számolhatóak el.

5. SZAKTERÜLETEK

5.1. Polgári védelem

A polgári védelem működésével, felépítésével, szervezeti struktúrájával kapcsolatos szabályok, a modern kor kihívásaira adandó válaszok tükrében aktualizálásra kerültek. Az új típusú polgári védelem, az angol terminológiából ismert „*civil protection*” kifejezés jelentésének megfelelően elsősorban a nem háborús veszélyeztetettség szempontjából jelentkező lakosságvédelmi, felkészítési és megelőzési feladatokat látja el. Ennek tükrében a katasztrófavédelmi törvény szerint a polgári védelem (a továbbiakban: pv.) ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása és a lakosság felkészítése a katasztrófák hatásainak leküzdése érdekében.

5.1.1 Riasztás, tájékoztatás

A katasztrófavédelem egyik legfontosabb feladata megelőző időszakban a lakosság folyamatos és megfelelő szintű felkészítése, a riasztás feltételeinek kiépítése, majd a riasztást követően a beavatkozás és helyreállítás időszakában a helyzetkezeléshez, a túléléshez szükséges veszélyhelyzeti tájékoztatás biztosítása.

Riasztás esetén ([katasztrófaveszély](#) és [veszélyhelyzet](#) során) szöveges közlés kiadásával, illetve szirénajelekkel kell felhívni a lakosság figyelmét a veszély léteire, emellett ismertetni kell az adott helyzetben tanúsítandó magatartási szabályokat egyaránt.

Riasztás elrendelése:

- országos, vagy több megyét érintő veszély esetén a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján,
- megyei (fővárosi) szintű veszély esetén a megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján,
- település veszélyeztetettsége esetén a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve útján,

- gazdálkodó szerv területén fellépő veszély esetén a gazdálkodó szerv vezetője, a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyidejű tájékoztatásával.

Riasztás módja:

- szirénarendszer útján,
- szöveges közlés kibocsátása a közszolgálati műsorszolgáltatók (televízió, rádió), info kommunikációs eszközök (SMS, MMS, e-mail), és az arra alkalmas lakossági riasztó rendszer útján,
- bármely riasztásra alkalmas eszközzel (pl.: mobil hangszóró, szóbeli kihirdetés).

A lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása keretében az elrendelt intézkedésekről és korlátozásokról, valamint a további tájékozódási lehetőségekről kell informálni a lakosságot. A helyreállítás időszakában történő tájékoztatásnak tartalmaznia kell az ideiglenes lakhatási lehetőségeket, a kárenyhítésre és a helyreállítás folyamatára vonatkozó információkat, valamint a lehetséges visszaköltözés idejét és módját, feltételeit.

5.1.2 A katasztrófavédelmi tervezés

A katasztrófák elleni védekezés alappillére a megelőzési időszakban a felkészülési feladatok maradéktalan teljesítése annak érdekében, hogy a lehető legkisebb valószínűsége csökkenjen a lakosság életét, anyagi javait veszélyeztető tényezők bekövetkezhetősége. A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása nem újkeletű feladatrendszer, megvalósítása azonban jelentős változtatásokon, modernizáláson ment keresztül.

5.1.2.1 A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása

Magyarország földrajzi elhelyezkedése, geográfiai és hidrológiai adottságai, valamint településszerkezeti és infrastrukturális szempontból történő elemzése alapján egyértelmű, hogy a különböző veszélyeztető hatások az egyes környezeti tényezőktől, a helyi sajátosságoktól jelentős mértékben függ. Annak érdekében, hogy az ország teljes területén a megfelelő szintű védelmi szint kialakítható legyen, kockázatbecsléseket szükséges végezni a veszélyeztető hatások alapján.

Tekintettel az elmúlt évek eseményeire, valamint a nemzetközi (EU) tapasztalatokra kidolgozásra került egy olyan besorolási mátrix, amelynek segítségével, a besorolási eljárás keretében az ország minden egyes települése a valós veszélyeztetettség kockázatbecslése alapján, a helyi jellemzők és történeti adatok figyelembe vételével kerül besorolásra. A mátrix a hatás – bekövetkezési gyakoriság összefüggése alapján adja meg, hogy az adott település melyik (I., II., III.) kategóriába kerül.

Hatás	Bekövetkezési gyakoriság			
	Ritka	Nem gyakori	Gyakori	Nagyon gyakori
Nagyon súlyos	II. osztály	II. osztály	I. osztály	I. osztály
Súlyos	III. osztály	II. osztály	II. osztály	I. osztály
Nem súlyos	III. osztály	III. osztály	II. osztály	II. osztály
Alacsony mértékű	III. osztály	III. osztály	III. osztály	III. osztály

3. ábra: Kockázati besorolási mátrix

(234/2011. (XI. 10.) Korm. r. 2. melléklet)

A kockázati mátrix egyes azonosítási kategóriáinak jelentése:

Bekövetkezési gyakoriság:

- ritka – az elkövetkező néhány évben (3 év) nem valószínű, hogy bekövetkezik;
- nem gyakori – bekövetkezhet, de nem valószínű, hogy néhány (5) éven belül;
- gyakori – valószínű, hogy bekövetkezik, néhány (8) éven belül;
- nagyon gyakori – nagyon valószínű, hogy bekövetkezik, egy éven belül legalább egy alkalommal vagy többször.

Hatás:

- nagyon súlyos – halálos áldozatokkal járó vagy visszafordíthatatlan környezeti károkat előidéző, illetve súlyos anyagi következményeket okozó esemény;
- súlyos – súlyos sérüléseket okozó vagy visszafordítható környezeti károkat előidéző, illetve anyagi károkkal is járó esemény;
- nem súlyos – enyhébb sérüléseket okozó, a környezetben kárt nem előidéző, illetve nem jelentős anyagi károkkal járó esemény;
- alacsony mértékű – nem jár orvosi segítséget igénylő sérüléssel, illetve nincs anyagi következménye.

A besorolási eljárásba két alapvető automatizmus került beépítésre, amelyek egyértelműen meghatározzák, hogy a nukleáris létesítményekkel és a katasztrófavédelmi törvény IV.

fejezetének hatálya alá tartozó létesítményekkel rendelkező települések az I. és a II. kategóriába sorolandóak. A további besorolásoknál a fenti tényezőkkel párhuzamosan az összeadódó és együttes hatások, a korrekciós tényezők figyelembe vétele elsődleges.

5.1.2.2 A települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásának szabályai

Az ország területén található valamennyi települést az elvégzett kockázatbecslés eredményei alapján a meghatározott veszélyeztetettségi szintnek megfelelően katasztrófavédelmi osztályokba (I-III. osztály) kell sorolni.

Az eljárás lépései:

1. lépés: Kockázatazonosítás
2. lépés: Kockázatelemzés és értékelés
3. lépés: Osztályba sorolás
4. lépés: Ellenőrzés, visszaellenőrzés

1. lépés: kockázatazonosítás

A besorolás előfeltétele a minden veszélyeztető hatásra kiterjedő információgyűjtés, a felmerülő kockázati tényezők meghatározása. A veszélyeztető hatások beazonosítását az önkormányzatok a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel szorosan együttműködve és az államigazgatási szervek szakvéleményét figyelembe véve, helyismeretük és adatbázisaik segítségével képesek hatékonyan és mindenre kiterjedően elvégezni.

A kockázatazonosítás során az adott településen a helyi sajátosságokra és jellemzőkre tekintettel, valamennyi ismert veszélyeztető hatást figyelembe kell venni, azok egymásra gyakorolt hatásainak értékelésével.

A veszélyeztető hatások alapvető csoportosítása:

1. Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek

- a) árvíz
- b) belvíz
- c) rendkívüli időjárás (pl: aszály, hőség, szélvihar, hirtelen lezúduló nagymennyiségű csapadék)
- d) földtani veszélyforrások:
 - da) földrengés
 - db) földcsuszamlás
 - dc) beszakadás

- alápincézett
- alábányászott
- de) talajsüllyedés
- df) partfalomlás
- dg) sárfolyás
- dh) gázfeláramlás
- e) kiterjedt területet érintő tüzeset

2. Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek

- a) a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem
- b) más létesítmény (ipari, mezőgazdasági) általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata
- c) távolság nukleáris létesítménytől:
 - ca) atomerőműtől
 - cb) kutatóreaktortól
- d) közlekedési útvonalak és csomópontok:
 - da) veszélyes áruk szállítása (közúti, vasúti, vízi, légi, valamint földalatti és föld feletti csővezeték)
 - db) jelentős forgalom
 - dc) bajbajutott légijármű
- e) a Kat. IV. fejezetének hatálya alá nem tartozó, katonai célból üzemeltetett veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmények

3. Egyéb eredetű veszélyek

- a) felszíni és felszín alatti vizek (elsősorban az ivóvízbázisok) sérülékenysége
- b) zagy és víztározók sérülékenysége
- c) humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány
- d) a riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség
- e) kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatok
- f) a lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége
- g) a közlekedés sérülékenysége
- h) a közigazgatás és a lakosság ellátását közvetve biztosító kritikus infrastruktúrák sérülékenysége

A felsorolt veszélyek azonosításához a részadatok összesítése szükséges. A kockázatelemzés és

az adatbázisok egységessége érdekében kell kitölteni a települési adatok űrlapját.

2. lépés: kockázatelemzés és értékelés

A települési adatok, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és más államigazgatási szervek adatbázisai alapján történő kockázatazonosítást követően, a kockázatelemzés és értékelés során meg kell határozni a település területére vonatkozó veszélyeztető hatások következményeit, illetve a bekövetkezés valószínűségét (gyakoriságát). Több veszélyeztetettség esetén figyelembe kell venni azok egymásra gyakorolt és együttes hatásait is. Több, azonos besorolást eredményező veszélyeztető hatás esetén célszerű a települést 1-el szigorúbb osztályba sorolni.

Az egységes végrehajtás érdekében a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által kiadott „a települések kockázatértékeléséhez és katasztrófavédelmi osztályba sorolási eljárásról szóló Útmutatót kell alkalmazni. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek aktívan közreműködnek a kockázatelemzés folyamatában.

A kockázatelemzés, a kockázat értékelés eredményeit, (hatásait, kiterjedését, kölcsönhatását más kockázati elemre, stb.) vizsgált elemenként dokumentálni kell (adatlap) és meg kell őrizni, hogy az a települési veszélyelhárítási terv alapját képezhesse.

3. lépés: a település katasztrófavédelmi osztályba sorolása

A településeket az azonosított veszélyeztető hatások következményei és az események bekövetkezésének gyakorisága, valamint a korrekciós tényező alapján a kockázati mátrix felhasználásával három osztályba kell sorolni. A veszélyforrások mindegyikére el kell végezni a mátrix alapú kockázatelemzést. A településen jelenlévő veszélyeztető hatások közül a legmagasabb osztályt kell figyelembe venni a besorolási osztály mátrix alapú kockázat értékelésénél.

A települések besorolását az országos kockázati értékelés és a települési, helyi tapasztalatok figyelembevételével kell végrehajtani.

A katasztrófavédelmi osztályok meghatározása a kockázati mátrix útján történik, melyet ld. a 3.1. pontban.

A veszélyeztető hatások szintjének meghatározásánál a hatásonkénti legrosszabb scenáriót kell figyelembe venni (pl. rendkívüli időjárás hatása éjszaka, jégeső, tornádó kiterjedtsége), még akkor is, ha az a veszélyeztető hatás korábban a településen nem okozott olyan mértékű károsodást.

Anyagi károk meghatározása:

Anyagi kár: az adott település az eseményt helyi szinten kezelni tudja, nem szükséges egyéb források igénybevétele;

Jelentős anyagi kárral járó: területi, központi forrás igénybevétele szükséges, de a kár nem éri el a nemzetgazdasági szintet;

Súlyos anyagi következményeket okozó esemény: nemzetgazdaságra hatással bíró, több milliárdos, súlyos anyagi kár.

Környezetkárosodás mértékének meghatározása:

Visszafordíthatatlan környezetkárosodás: a környezetkárosodás hosszú távon is befolyásolhatatlan, kárelhárítási, kármentesítési tevékenységgel sem fordítható vissza;

Visszafordítható környezetkárosodás: a környezetkárosodás megszüntetése érdekében helyreállítási intézkedéseket kell bevezetni, melynek keretében kárelhárítást, illetve kármentesítést kell végezni, amivel a károsodás megszüntethető és visszafordítható.

A Kat. Vhr-ben meghatározott katasztrófavédelmi osztályba sorolás kritériumai:

I. osztályba kell sorolni:

- az atomerőmű 3 km-es és a kutatóreaktor 1 km-es körzetében;
- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem (veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem) által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére kötelezettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján I. besorolást kapják;
- területén az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására tekintettel indokolt a települést fokozottabb védelemben részesíteni.

II. osztályba kell sorolni:

- az atomerőmű által közvetetten veszélyeztetettek (3–30 km közötti területen lévő);
- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzem által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére nem kötelezettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a II. besorolást kapják.

III. osztályba kell sorolni:

- a Kat. IV. fejezetének hatálya alá nem tartozó üzem által a veszélyes anyagok környezetbe kerülése esetén veszélyeztetettek;
- a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a III. besorolást kapják.

Amennyiben egy adott település több veszélyeztető tényező által érintett, külön vizsgálni kell az egyes elemekre vonatkozó kockázati szinteket. A település katasztrófavédelmi osztályba sorolásánál a kockázatelemzés és értékelés során a legmagasabb kockázati kategóriát kell szerepeltetni a végleges besorolást illetően.

5.1.2.3 Az új típusú besorolás eljárási szabályai és a határidők

A katasztrófavédelmi kirendeltségek egységes közreműködését a katasztrófavédelmi igazgatóság

polgári védelmi főfelügyelői által létrehozott munkacsoport koordinálja. A munkacsoportok a veszélyeztető hatások függvényében felveszik a kapcsolatot az érintett szervezetekkel, szervekkel (a Kormányhivatal szakigazgatási szervei, környezetvédelmi felügyelőség, vízügyi igazgatóság, Magyar Közút Nonprofit Zrt.) és azokkal együttműködnek.

Az összegyűjtött adatokból következő kockázatazonosítás, kockázatelemzés és értékelés elvégzését követően, a katasztrófavédelmi kirendeltségvezető javaslatot tesz a polgármesternek a település katasztrófavédelmi besorolására. A település polgármestere önálló hatáskörében megített besorolási javaslatát megküldi a megyei védelmi bizottság elnökének.

A megyei védelmi bizottság elnöke, a katasztrófavédelmi igazgatóság közreműködésével felülvizsgálja a polgármester által tett besorolási javaslatot, és azt - egyetértés esetén - a BM OKF főigazgatója útján a belügyminiszter részére jóváhagyásra felterjeszti.

A besorolási eljárás általános határidői:

A település polgármestere, a katasztrófavédelmi kirendeltségek közreműködésével minden év június 30-ig elvégzi a kockázatbecslést, és új kockázat azonosítása esetén javaslatot tesz a település besorolásának módosítására a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének.

A megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke, az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság közreműködésével szeptember 30-ig a település besorolási javaslatát felülvizsgálja, és azt - egyetértés esetén - a BM OKF útján a belügyminiszterhez jóváhagyásra felterjeszti.

5.1.2.4 A veszélyelhárítási tervezés

A nemzetközi szinten bevált gyakorlatok alkalmazásával, a kockázatbecsléssel kimutatott veszélyeztető tényezők és hatások azonosítása által, valamint a katasztrófavédelmi osztályba sorolás útján országosan, adott szintekre bontva valósul meg a veszélyelhárítási tervezés. Célja, hogy áttekinthetően összefoglalja az adott szintre jellemző meghatározó tényezőket, valamint a beavatkozás megvalósítható és összehangolt körülményeit. A veszélyelhárítási tervek alapvetően a veszélyeztetettség leírását, az általános műveleti tevékenységet, a beavatkozási forgatókönyveket és a helyzetkezeléshez szükséges humánereő és eszköz adatbázisokat tartalmazzák. Annak érdekében, hogy a tervek a bekövetkezett események során alkalmazhatóak legyenek, kiemelten fontos, hogy naprakészségük (felülvizsgálatuk), valamint a begyakorolásuk biztosított legyen. Az adott szintekhez rendelt veszélyelhárítási tervek felelősségi körei az alábbi táblázat szerint foglalhatóak össze:

Tervezés szintje	Készíti	Felülvizsgálati ciklus	Gyakoroltatás	Jóváhagyja	Egyetértési jogkör
Munkahelyi	gazdálkodó szerv	évente	szükség szerint	gazdálkodó szerv vezetője	Katvéd. kirendeltség
Települési	polgármester	évente	3 évente	helyi védelmi bizottság elnöke	Katvéd. kirendeltség
Összesített	illetékességi területére vonatkozóan a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve - a települési szintet meghaladó beavatkozást igénylő katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében - a települési veszélyelhárítási tervek alapján összesített tervet készít				
Területi	MVB/FVB	évente	<u>3 évente</u>	MVB / FVB elnöke	BM OKF
Központi	BM OKF	évente	szükség szerint	belügyminiszter	-

4. ábra: A veszélyelhárítási tervezés
(Forrás: BM OKF)

Mindezek alapján megvalósítható az az egységes okmányrendszer, amely képes és alkalmas az elégséges védelmi szint biztosítására, a hatékony és eredményes beavatkozásra, a következmények elhárítására.

A veszélyelhárítási tervek készítése során első lépésként el kell végezni a korábbiakban már említett kockázatelemzést, a veszélyeztető tényezők azonosítását. Ezek alapján kimutathatóvá válik a veszélyeztető hatások csoportja, amelyre a szükséges intézkedéseket ki lehet alakítani. Ez által valósulhat meg a következmények elhárítása, vagyis az elégséges védelmi szint biztosítása. Mindehhez nélkülözhetetlen a feladatok és intézkedések rendjének tervezése, valamint a személyi, anyagi, technikai eszközök maradéktalan hozzárendelése egyaránt.

A veszélyelhárítási tervezés szintjei igazodnak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári védelmi szervezetek tagozódásához:

a) települési veszélyelhárítási terv:

A települési veszélyelhárítási tervek alapján a polgármesterek a veszély esetén követendő magatartásformák megismertetése céljából lakossági tájékoztató kiadványokat készítenek (amelynek elkészítésébe bevonja a településen működő kisebbségi önkormányzatokat), amelyet a lakosság részére rendszeresen biztosítanak. A települési veszélyelhárítási tervet a településfejlesztési és településrendezési tervezés, valamint a települési környezetvédelmi program kialakítása és módosítása során figyelembe kell venni. Mellékletét képezi a jogszabályokban meghatározott külső védelmi terv és a helyi vízkárelhárítási terv.

b) munkahelyi veszélyelhárítási terv:

A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szerv munkahelyi veszélyelhárítási tervet készít a gazdálkodó szerv területén munkát végzők és az egyéb okból ott tartózkodók védelmére. Az a gazdálkodó szerv, amely jogszabály alapján belső védelmi tervet, súlyos káresemény-elhárítási tervet készít, mentesül a munkahelyi veszélyelhárítási terv készítése alól. A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szervek a telephely környezetét veszélyeztető hatásokról adatokat

szolgáltatnak a kockázati tényezők megváltozása esetén soron kívül, egyebekben minden év február 28-ig a települési veszélyelhárítási terv elkészítéséhez és felülvizsgálatához a polgármester számára.

c) hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének összesített veszélyelhárítási terve:

Illetékességi területéhez tartozó települések veszélyelhárítási terveinek összesítését végzi, a települési szintet meghaladó helyzet katasztrófavédelmi feladatainak ellátása érdekében.

d) területi veszélyelhárítási terv:

A területi veszélyelhárítási terv alapidokumentumból és az adattárakat, térképeket tartalmazó mellékletekből áll, és azt a területfejlesztési és területrendezési tervezés, illetve a környezetvédelmi terv kialakítása során figyelembe kell venni.

e) központi veszélyelhárítási terv:

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetője az érintett ágazatok bevonásával központi veszélyelhárítási tervet készít a katasztrófaveszély elhárítására és a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentésére. A katasztrófaveszély elhárítására és következményeinek lehető legkisebbre csökkentése érdekében, az emberi élet, az anyagi javak és a kritikus infrastruktúra elemek védelmét, valamint a lakosság alapvető ellátásának biztosítását tartalmazó országos terv.

Fontos szabály, hogy katasztrófaveszély időszakában a BM OKF főigazgatója – az előre elkészített és a belügyminiszter által jóváhagyott központi veszélyelhárítási terv szerint – azonnal intézkedik az élet- és vagyonbiztonság, a lakosság ellátása, a kritikus infrastruktúrák védelme és a várható helyzet következményeinek csökkentése érdekében.

Tervezési szint	Tartalom
Települési	alapidokumentum mellékletek (külső védelmi terv, helyi vízkárelhárítási terv)
Területi	alapidokumentum mellékletek (adattár, térképek)
Központi	emberi élet, létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme; kritikus infrastruktúra elemek katasztrófák elleni védelme; lakosság alapvető ellátásának biztosítása. (érintett ágazat veszélyelhárítási tervkivonatát készíthet)

5. ábra: A veszélyelhárítási tervek
(forrás: BM OKF)

5.1.3 A lakosságvédelem és a lakosság felkészítése

Az új jogszabályi környezet kialakítása során kiemelt figyelmet kapott a lakosságvédelem, azon belül a lakosságfelkészítés hatékonyabbá, eredményesebbé tétele. A katasztrófavédelmi törvény és végrehajtási rendelete meghatározza, hogy a lakosságvédelem helyi és távolsági védelem módszereivel valósítható meg, amelyhez szervesen kapcsolódik a lakosság riasztásának, az egyéni védőeszköz ellátásnak, valamint a kitelepítés, kimenekítés, befogadás és visszatelepítés feladatköre. A katasztrófavédelem egyik legfontosabb feladata a riasztás feltételeinek kialakítása, majd a riasztást követően a beavatkozás és helyreállítás időszakában a helyzetkezeléshez, a túléléshez szükséges veszélyhelyzeti tájékoztatás biztosítása, valamint a megelőző időszakban a lakosság folyamatos és megfelelő szintű katasztrófavédelmi felkészítése.

Riasztás esetén (katasztrófaveszély és veszélyhelyzet során) szöveges közlés kiadásával, illetve szirénajelekkel kell felhívni a lakosság figyelmét a veszély létrejöttére, valamint ismertetni kell az adott helyzetben tanúsítandó magatartási szabályokat egyaránt. A riasztás elrendelése az alábbiak szerint történhet:

- országos, vagy több megyét érintő veszély esetén a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve útján,
- megyei (fővárosi) szintű veszély esetén a megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve útján,
- település veszélyeztetettsége esetén a polgármester a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve útján,
- gazdálkodó szerv területén fellépő veszély esetén a gazdálkodó szerv vezetője, a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének egyidejű tájékoztatásával.

A riasztásnak alapvetően három módja van:

- szirénarendszer útján,
- szöveges közlés kibocsátása a közszolgálati műsorszolgáltatók (televízió, rádió), infokommunikációs eszközök (SMS, MMS, e-mail), és az arra alkalmas lakossági riasztó rendszer útján,

bármely riasztásra alkalmas eszközzel (pl.: mobil hangszóró, szóbeli kihirdetés).

Ide kapcsolódik, mégis markánsan elkülönül a lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása, amely már kihirdetett rendkívüli jogrend során az elrendelt intézkedésekről és korlátozásokról, valamint a további tájékozódási lehetőségekről informálja a lakosságot. A helyreállítás időszakában történő tájékoztatásnak tartalmaznia kell az ideiglenes lakhatási lehetőségeket, a kárenyhítésre és a helyreállítás folyamatára vonatkozó információkat, valamint a lehetséges visszaköltözés idejét és módját, feltételeit is.

A lakosságfelkészítésnek alapvetően aktív és passzív módszerei kerülnek alkalmazásra főként attól függően, hogy adott településen milyen típusú veszélyeztető hatások jelennek meg.

A lakosságfelkészítés az új jogszabályokban konkrétan meghatározott célcsoportok szerint

történik:

- polgári védelmi szervezetek,
- közigazgatási vezetők és védelmi igazgatásban közreműködők,
- köznevelésben és felsőoktatásban résztvevők,
- pedagógusok,
- veszélyes ipari üzemek környezetében élők,
- lakosság.

A katasztrófavédelmi felkészítések célja a természeti, a civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzése, a bekövetkező eseményekre történő lakossági felkészülés, valamint bekövetkezés esetén a káros következmények lehető legkisebbre csökkentése. Ennek érdekében a lehető legszélesebb körben kell biztosítani magatartási szabályokkal és a veszélyhelyzetek lakossági kezelésével kapcsolatos szükséges és elégséges ismereteket, egyúttal növelni az egyén biztonságkultúráját is. Összességében ez eredményezheti a magasabb védelmi szint elérését.

Mindezek megvalósulását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv főigazgatói intézkedések útján folyamatosan biztosítja. A közigazgatási vezetők felkészítése kulcsfontosságú a megfelelő hatékonyságú helyzetkezelés érdekében. Erre vonatkozóan a társszervekkel történő együttműködések alapján évente meghatározott alkalmak szerint külön felkészítések kerülnek tervezésre központi, területi és helyi szinten egyaránt. A polgári védelmi szervezetek felkészítése külön rendszer szerint zajlik, attól függően, hogy az adott polgári védelmi szervezet létrehozása milyen szinten történik. Egyre gyakoribbak és rendszeresen eredményesek az egyes polgári védelmi szervezetek riasztási, készenlétbe helyezési gyakorlatai is.

A köznevelésben és felsőoktatásban résztvevők felkészítése a BM OKF lakosságfelkészítési tervei szerint zajlik, jelenleg kidolgozás alatt van az az egységes oktató csomag, amely révén országszerte meghatározásra kerülnek azok az alapvető ismeretek, amelyek korosztályi sajátosságokat figyelembe véve a lehető legtöbb gyermek és fiatal részére biztosítani szükséges.

5.1.4 A katasztrófavédelem köteles polgári védelmi szervezetei

A békeidőszaki (nem fegyveres konfliktus) katasztrófák kezelése során adódó feladatok ellátására a hivatásos katasztrófavédelmi szervezeten kívül, a [polgári védelmi szervezetek](#) kerülnek megalakításra.

A köteles pv. szervezetek állománya a [pv. kötelezettség](#) alatt álló és az önkéntesen jelentkező személyekből áll, lakóhely szerinti beosztásuk az illetékes [polgármester](#) feladata.

A pv. szervezetek egymásnak mellérendeltek, tevékenységüket a védekezés irányításáért felelős személy irányítja. Típus és jelleg szerint az alábbiak különböztethetők meg:

A központi polgári védelmi szervezet

- különleges szakértelmet és technikai eszközöket igénylő szakfeladat ellátására hozzák létre,

- felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A területi polgári védelmi szervezet

- a települési pv. szervezetek képességét meghaladó pv. feladat végrehajtására hozzák létre,
- felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A települési polgári védelmi szervezet

- létre kell hozni, ha a település katasztrófavédelmi besorolása indokolja,
- létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg,
- tagjait a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet

- a gazdálkodó szervezet pv. feladatainak végrehajtása érdekében hozzák létre,
- tagjait a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki.

5.1.5 A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezetei

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek első pillérét az önkéntesen jelentkező személyek adják, akik a polgármester által meghatározott polgári védelmi szervezetben, függelmi rendben teljesítik felajánlott szolgálatukat. Ezeket a tagokat ugyanolyan jogok és kötelezettségek illetik meg, mint a pv. kötelezettség alatt álló személyeket. A velük kapcsolatos előjárói utasítás nem irányulhat:

- a beosztottak indokolatlan foglalkoztatására,
- emberi méltóságának megsértésére,
- életének és testi épségének közvetlen veszélyeztetésére.

A pv. szervezetbe beosztott begyakorolja és alkalmazása idején az előjáró utasításai szerint végrehajtja a számára meghatározott feladatokat.

A második pillért az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek alkotják, amelyek a katasztrófák elleni védekezésben humanitárius jellegű feladatok végrehajtása útján működnek közre. Annak érdekében, hogy a védekezésbe történő bevonásuk szervezeten és hatékonyan történjen, jellemzően a veszély-elhárítási tervekben meghatározott, az adott szervezet profiljához illő feladatokat látják el.

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek harmadik pillérét az önkéntes mentőszervezetek biztosítják, akik kifejezetten katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából jönnek létre. Az országban működő önkéntes mentőszervezetek akkor vehetnek részt a védekezésben, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott alapkövetelményeknek megfelelnek. Ezt követően együttműködési megállapodást írnak alá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervével, elismerve ezzel annak koordinációs-irányítási jogát és nyilvántartásba kerülnek.

5.1.6 Polgári védelmi kötelezettség

Magyarország Alaptörvényének XXXI. cikk (5) bekezdése meghatározza, hogy a

- magyarországi lakóhellyel rendelkező,
- nagykorú magyar állampolgárok részére

honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében polgári védelmi kötelezettség írható elő.

A törvény bizonyos esetekben felmenti a pv. kötelezettség alól az állampolgárt, illetve lehetővé teszi, hogy a pv. kötelezettséget munkakör ellátásával, közmegbízatás gyakorlásával teljesítse.

A polgári védelmi kötelezettség tartalma:

- adatszolgáltatási kötelezettség, amely szerint a pv. szervezetbe történő beosztás és a pv. kötelezettség teljesítése céljából a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgár személyes adatait, foglalkozására és a szakképzettségére vonatkozó adatait kezelheti. Azokat a kötelezetteket, akikről adat nem szerezhető be, a polgármester adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésére szólíthatja fel.
- bejelentési kötelezettség, amely szerint a pv. szervezetbe beosztott állampolgár köteles a szakképzettség megszerzését, a foglalkozás gyakorlásának megkezdését, illetve munkahelye és lakcíme megváltozását a polgármesternél 15 napon belül bejelenteni.
- megjelenési kötelezettség, amely szerint a pv. szervezet tagja határozattal kiképzésre és gyakorlatra osztható be, amelyen köteles megjelenni. A polgármester a kiképzésen és gyakorlalon való részvétel alól indokolt esetben (kérelemre) halasztást, illetve felmentést adhat.
- polgári védelmi szolgálat, amely szerint a pv. szervezet tagja köteles a megjelölt helyen és időpontban megjelenni, a rábízott feladatot ellátni, részt venni annak a településnek az azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataiban, amelynek területén tartózkodik és a kapott utasítást végrehajtani. A polgármester a szolgálatadási kötelezettség alól indokolt esetben (kérelemre) felmentést adhat.

A polgári védelmi kötelezettségek teljesítése megtagadható, ha a kötelezettség teljesítésével a kötelezett önmaga vagy mások életét, testi épségét, vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

Hatósági eljárás katasztrófavédelmi ügyekben

A megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke és a polgármester a katasztrófavédelmi feladatok ellátása során *államigazgatási jogkörben* jár el, amely alapján:

- gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- a pv. kötelezettség alatt álló állampolgárt a munkahelyi, települési és területi pv. szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- a gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a pv. kötelezettségen alapuló pv. szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását.

Polgári védelmi kötelezettség elrendelése

Ideiglenes polgári védelmi szolgálat azonnali teljesítésének elrendelésére a [Kormány](#), a [katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter](#), a [megyei védelmi bizottság elnöke](#), a főpolgármester, és a [polgármester](#) jogosult. Az elrendelés időtartamára, vagyis a polgári védelmi szolgálat idejére a pv. szervezetbe beosztott munkavállalót

- kiképzés
- gyakorlat
- ideiglenes a munkavégzés alól fel kell menteni.

A felmentés időtartamára távolléti díj jár. A távolléti díj és az ellátás igazolt költségei az elrendelőt terhelik, aki azt a munkáltató részére téríti meg.

A pv. szolgálatot teljesítő személy ruházatát, a pv. célra használt járművet és technikai eszközt, létesítményt a pv. nemzetközi megkülönböztető jelével kell ellátni.

A polgári védelmi beosztott személy jogosult továbbá:

- a szolgálat teljesítéséhez szükséges ellátásra,
- ruházattal és felszereléssel való ellátásra,
- egyenruha viselésére,
- feladatának ellátásához szükséges felkészítésre,
- védőfelszereléssel, munkaeszközökkel történő ellátásra,
- a munka-, tűz- és balesetvédelmi szabályok megismerésére.

5.1.7 A gazdasági és anyagi szolgáltatás

Magyarország Alaptörvényének [XXXI. cikk](#) (6) bekezdése meghatározza, hogy a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás

teljesítésére kötelezhető.

Akkor kell szolgáltatás igénybevételével biztosítani a polgári védelmi feladatok ellátását, ha a katasztrófavédelem érdeke más módon nem, vagy csak aránytalanul nagy ráfordítással, nem megfelelő időben elégíthető ki.

A gazdasági és anyagi szolgáltatás kiterjed:

- a meghatározott gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére, vagy a szolgáltatás igénybevételének tűrésére,
- valamely tevékenységtől való tartózkodásra,
- az igénybevételhez szükséges előkészületi tevékenységre,
- az igénybevétel tervezéséhez szükséges adatok közlésére.
- A fentiek igénybevételét elrendelheti:
- a megyei (fővárosi) védelmi bizottság elnöke, a polgármester,
- több megyét érintően, illetve az ország egész területére a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter.

A szolgáltatás érdekében beszerzett adatokat polgári védelmi rendeltetésüktől eltérő célra nem lehet felhasználni. A szolgáltatás igénybevételének elrendelése szempontjából a rendkívüli állapot, szükségállapot, megelőző védelmi helyzet, illetve váratlan támadás során végrehajtandó honvédelmi feladatok ellátása érdekében történő igénybevétel megelőzi a katasztrófavédelmi feladatok ellátására történő igénybevételt.

5.2 Iparbiztonság

5.2.1 Kritikus Infrastruktúra

5.2.1.1 Fogalom meghatározások

A fogalom teljes körű értelmezéséhez szükséges annak egyes elemeit vizsgálni. Az egyik összetevő az infrastruktúra, amelynek általános fogalma viszonylag egységesen értelmezett.

A fogalom a gazdaságtudományban jelent meg, mint olyan *gazdasági feltételek* (úthálózat, kikötők, közművek, műtárgyak, közoktatás stb.) gyűjtőneve, amelyek nem vesznek részt közvetlenül a termelési folyamatban, de közvetve befolyásolják a termelés fejlesztésének lehetőségeit.

Ennek analógiája alapján a műszaki infrastruktúrát az alapvető létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok alkotják, amelyek alapjait képezik – létesítési és üzemeltetési feltételei – a konkrét cél megvalósítását szolgáló létesítményeknek.

A *társadalmi* értelemben vett infrastruktúra ebből következően mindazon szervezetek, létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok összessége, amelyek egy országon belül a lakosság szellemi és tárgyi életfeltételeit megteremtik, a gazdaság működését elősegítik, illetve

lehetővé teszik.

Az összetett fogalom értelmezéséhez szükséges a kritikus, *kritikusság* meghatározása is, amelynek lényege röviden úgy ragadható meg, hogy kritikus minden „dolog”, amelynek megsemmisülése, működésének vagy szolgáltatásainak csökkent szintje, elérhetetlenné válása valamilyen támogatott objektumra, folyamatra jelentős (ebben az esetben egyértelműen negatív) hatást gyakorol.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy a kritikus infrastruktúra fogalma nehezen definiálható, hiszen több aspektusból vizsgálható, eltérő értelmezéssel felruházható biztonsági összetevőként funkcionál az államok védelmi mechanizmusában. Általánosságban kijelenthető, hogy kritikus infrastruktúrának azokat a létesítményeket és szolgáltatásokat tekintjük, amelyek sérülése, esetleges megsemmisülése súlyos következményekkel jár mind az emberek életének zavartalansága, mind a környezet szempontjából.

A kritikus infrastruktúra egyfajta definíciója: *"létfontosságú infrastruktúrákhoz azok a fizikai és információs-technológiai berendezések és -hálózatok, szolgáltatások és eszközök tartoznak, amelyek összeomlása vagy megsemmisítése súlyos következményekkel járhat a polgárok egészsége, védelme, biztonsága és gazdasági jóléte, illetve a tagállamok kormányainak hatékony működése szempontjából."*

A jogszabályi fogalmat öt alapvető tulajdonság teszi teljessé:

- az interdependencia, vagyis az egymástól való függőség;
- tekintettel a munkafolyamatok informatikai eszközökkel történő végzésére kiemelten fontos a hálózatok biztonsága,
- az üzemeltetés sajátos és egyedi jellege,
- a dominóelv a láncreakciószerű sérüléseket, károsodásokat mutatja,
- a leggyengébb láncszem & rész-egész elv az összekapcsolódó hálózatok stabilitására vonatkozik, amely minden esetben a leggyengébb elem erősségének a függvénye.

5.2.1.2 Jellemzők

A társadalmi fejlettség és az infrastruktúra kritikussága összefüggésének illusztrálására a világ népesedése növekedésének adatait összevetve a *szükségletek változásának* tendenciájával láthatóvá válik, hogy a populáció növekedése a szükségletek mennyiségi emelkedését eredményezte.

Ezek kielégítésének biztosításában nagy szerepet játszanak az infrastruktúrák, főként azok alábbi elemei:

- a) ivóvíz és csatornarendszerek, kommunális hulladékkezelés;
- b) élelmiszer ellátás, termelés;
- c) elektromos hálózat, erőművek;
- d) gáz- és olajfeldolgozók, tárolók, vezetékhálózatok;

- e) folyamatos kormányzás feltételrendszere;
- f) telekommunikáció és információs rendszerek;
- g) bank és pénzügyi szektor;
- h) szállítás, közlekedés;
- i) tömegtartózkodási helyek;
- j) veszélyhelyzet kezelés szervei:
 - ja) orvosi, egészségügyi rendszer,
 - jb) rendőrség,
 - jc) katasztrófavédelmi és egyéb mentő szervezetek;
- k) nemzeti műemlékek.

A fenti szektorok kiesése vagy rendelkezésre állásukban jelentkező zavarok a közbiztonságot, a gazdaság zavartalan működését fenyegetik és az állampolgárok bizalmát megingatják, vagy akadályozzák az államok kormányainak és a közszolgáltatások folyamatos működésében elengedhetetlen a folyamatos rendelkezésre állás feltételeit garantáló védelem megszervezését.

A jelenlegi tapasztalatok szerint az infrastruktúrákat veszélyeztető tényezők alábbi csoportjait különböztethetjük meg:

Ártó jellegű cselekmények – alapvetően a szándékos károkozás céljából végrehajtott események, amelyek társadalomra gyakorolt pszichológiai hatása lehet rendkívül jelentős.

- terrorcselekmény
- társadalmi eredetű (pl.: zavargások)
- gazdasági, politikai okkal elkövetett visszaélés,
- fegyveres konfliktus előidézése (pl.: polgárháború).

Természeti eredetű események – kiterjedést és anyagi kártételt figyelembe véve az egyik legsúlyosabb katasztrófa típus, amely az elmúlt évtizedben egyre szélsőségesebb formákat ölt.

- árvíz, belvíz
- szélsőséges időjárás (pl.: rendkívüli havazás)
- földmozgások (pl.: földrengés, földcsuszamlás)
- erdőtüzek
- szökőár
- hurrikán, tornádó
- rendkívüli hó helyzet

Ipari eredetű veszélyek – helytelen emberi beavatkozásból, technológiai hiba hatására kialakuló, vagy baleset miatt bekövetkező események forrásai.

- közlekedési baleset veszélyes áruszállítása során, környezetkárosodás,
- veszélyes ipari baleset,
- ipari baleset,
- nukleáris baleset.

Civilizációs eredetű veszélyek – a modern társadalom informatikai rendszerektől való függősége és a globális kihívásokból fakadó problémák fenyegetései.

- informatikai rendszerek károsodása,
- cyber támadások,
- egészségügyi járványok,
- éhínség és vízkészletekért folyó harc,
- infrastruktúrák teljesítőképességének kimerülése.

A bipoláris világrendszer felbomlása után, a biztonságot korábban is veszélyeztető jelenségek felerősödtek, mint pl. az etnikai és vallási ellentétek, kábítószer-kereskedelem, migráció, szervezett bűnözés, környezetszennyezés, nemzetközi terrorizmus, az éghajlatváltozás kockázatai stb. Ma szinte nem telik el olyan nap, amikor a hírügynökségek ne tudósítanak egy a kritikus infrastruktúrák működését veszélyeztető katasztrófáról vagy terrortámadásról. Szintén területi okból nincs lehetőség az újabb veszélyforrások kockázatait bővebben érinteni. A terrorcsoportokkal és hálózatokkal kapcsolatban nem túlzás azt kijelenteni, hogy a terrorizmus jellegénél fogva fokozott veszélyt jelent a természetes és mesterséges környezetre.

A sérülékenységet az is fokozza, hogy ma már nem szükséges a rendkívüli helyzetek kialakításához a fizikai jelenlét. A kritikus infrastruktúra alrendszerek mindegyike lehet az információs fenyegetés célpontja. Hogy mennyire valós a kibertámadás veszélye, azt jól mutatja, hogy a Kovács László – Krasznay Csaba szerzőpáros egy 2010-ben megjelent tanulmányában egyenesen a „Digitális Mohács” lehetőségét vázolja fel. A hangzatos cím egy igen alapos vizsgálaton alapuló értékes írást takar, amelyben a szerzők bizonyítják, hogy szervezett kibertámadás Magyarországon is súlyos károkat okozhat a gazdasági, társadalmi élet szinte minden szektorában.

A telekommunikációs és informatikai rendszerek fokozott sebezhetősége, valamint a kockázat jellege is egyértelműen alátámasztja azt, hogy a kritikus infrastruktúra védelmet összetett módon kell kezelni.

Megállapítható, hogy a létfontosságú infrastruktúrákkal kapcsolatos védelmi tevékenységnek több elemből álló össznemzeti feladatnak kell lennie.

Végrehajtásához magas szinten koordinált, jó kommunikációs rendszerrel rendelkező, szakképzett struktúrát kell kialakítani, amelynek normál- és rendkívüli időszakban való

működését mindenre kiterjedő jogszabályi háttér és megfelelő eszközrendszer biztosíthatja. Az eredményességnek kulcsfeltétele, hogy az érintett védelmi igazgatási szervek között szigorú keretek között megosszák a hiteles és titkos adatokat, minimális szintre csökkenjen azok köre, akik ezekhez az adatokhoz hozzáférnek, vagyis kiemelt szempont a titok- és az informatikai védelem.

5.2.2 Veszélyes üzemek

A katasztrófavédelmi törvény 2012. április 15-én hatályba lépett módosításai értelmében az eljáró hatóság első fokon a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és küszöbérték alatti üzem telephelye szerint illetékes területi szerve, másodfokon a központi szerve; a rendelet 5. § (3) bekezdése alapján a rendelet 1. § 3. pont a) alpontja szerinti létesítmények esetén az elsőfokú eljárás lefolytatására a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek az üzemeltető székhelye szerint illetékes területi szerve jogosult.

A **hatóság** tevékenységének célja és lényege, hogy megítélje, az üzemeltető által adott információk a valóságnak megfelelnek-e, minden tőle elvárhatót megtett a súlyos balesetek elkerülése és káros hatásai csökkentése érdekében, és főként, hogy az üzem biztonsági színvonala az elvárásoknak megfelel-e.

A hatóság ellátja a veszélyeztetettség elemzésével, a veszélyhelyzeti tervezéssel, a havaria-szervezetek megalakításával, felkészítésével és alkalmazásával kapcsolatos tevékenységet, emellett folyamatosan ellenőrzi, hogy az üzemeltető megfelelő eszközökkel rendelkezik-e a súlyos balesetek következményeinek csökkentéséhez, felszámolásához. A veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi felügyeletének hatékonyabbá tétele érdekében ipar-felügyeleti adatbázist működtet. Koordinálja a Kat. tv. IV. fejezete hatálya alá tartozó üzemekre vonatkozóan a társhatóságok hatósági ellenőrzéseit, több társhatóság bevonásával együttes ellenőrzéseket szervez. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve végzi a külső védelmi tervek készítését a területileg illetékes polgármester közreműködésével.

A hatóság megvizsgálja a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem valamint a küszöbérték alatti üzem lehetséges súlyos balesete káros következményeit a környezetben élő lakosság vonatkozásában. A mellékletben megadott kritériumokkal összevetve határozza meg, hogy az üzem által jelentett kockázat elfogadható-e vagy nem. Amennyiben nem fogadható el, úgy a hatóság eldönti lehet-e a veszélyeztetést csökkenteni, vagy a veszélyes tevékenységet fel kell-e függeszteni.

Az eljárás alapja veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek esetében a biztonsági jelentés és elemzés, amelynek rendeltetése az, hogy az előírt tartalmi és formai követelmények alapján az üzemeltető bizonyíthassa, az általa folytatott veszélyes tevékenység nem jár a meghatározottnál nagyobb kockázattal, és minden elvárhatót megtett az esetleges súlyos baleset megelőzése, és a következmények elhárítása érdekében.

A Kat. tv. az üzemeltető kötelezettségévé teszi annak *bizonyítását*, hogy tevékenysége nem jelent elfogadhatatlan kockázatot a lakosságra, az anyagi javakra és a környezetre, továbbá minden elvárhatót megtett a súlyos balesetek megelőzése és hatásai csökkentése érdekében.

A veszélyeztető hatás függvényében az üzemeltető kötelezhető adatszolgáltatásra, biztonsági dokumentáció készítésére, létesítményi belső védelmi terv (ez a biztonsági jelentés (elemzés) része) készítésére, a belső védelmi tervben meghatározott feladatok végrehajtási feltételeinek biztosítására, a nyilvánosság tájékoztatására a veszélyes tevékenységről, a lakosságot esetlegesen érő veszélyekről, a tett védelmi intézkedésekről. Az üzemeltető kötelezhető továbbá a veszélyes

tevékenységgel összefüggő események előírt tartalmi és formai követelmények szerint történő jelentésére.

Az üzemeltető viseli a létesítmény biztonságos üzemeltetésével kapcsolatos kiadásokat. Hasonlóképpen őt terhelik a belső védelmi tervben meghatározott feladatokhoz kapcsolódó költségek. Így a súlyos baleset megelőzéséhez, hatásai elleni védekezéshez kapcsolódó irányítási rendszer és annak infrastruktúrája, a védelmi szervezetek megalakítása, felkészítése, felszerelése és esetleges alkalmazása.

A veszélyes tevékenységek azonosítása a törvény végrehajtása szempontjából alapvető normának tekinthető. Ezt a vonatkozó kormányrendelet az 1. mellékletben részletezett anyaglisták és értelmező rendelkezéseik alapján szabályozza. A veszélyes anyagok és készítmények nyilvántartásáról, veszélyességi osztályba sorolásáról, csomagolásáról a kémiai biztonsági törvény rendelkezik.

Az alsó és felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem valamint a küszöbérték alatti üzem **üzemeltetőjének kötelezettségeit** a következő ábra szemlélteti.

Üzem státusza	Üzemeltetői kötelezettségek
Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem	Az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem kötelezettségén túl: - biztonsági jelentés készítése - adatszolgáltatás a külső védelmi terv készítéséhez - biztonsági irányítási rendszer működtetése
Alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem	A küszöbérték alatti üzem kötelezettségén túl: - biztonsági elemzés készítése - belső védelmi tervezés - súlyos baleset-megelőzési célkitűzések - adatszolgáltatás településrendezési tervezéshez
Küszöbérték alatti üzem	- bejelentkezési kötelezettség - hatósági döntés alapján súlyos káresemény elhárítási terv készítése - hatósági döntés alapján adatszolgáltatás külső védelmi terv készítéséhez - baleseti jelentési és vizsgálati kötelezettség

A küszöbérték alatti üzemek üzemeltetőinek bejelentkezési kötelezettsége van. A hatóság a vonatkozó kormányrendeletben foglalt kritériumok alapján az üzemeltetőt súlyos káresemény elhárítási terv készítésére kötelezheti, valamint előírhatja a veszélyeztetett településekre vonatkozó külső védelmi tervek készítését.

Az alsó küszöbértéket elérő, de a felsőt el nem érő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetőjének a jogszabály szerint biztonsági elemzést kell készítenie. A biztonsági elemzésben az üzemeltető bizonyítja azt, hogy megfelelő célokat, irányítási rendszert és védekezési feladatokat határozott meg a lakosság és a környezet magas fokú védelmének biztosítása érdekében.

A felső küszöbértéket elérő vagy ezt meghaladó veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője biztonsági jelentést készít. A biztonsági jelentés alapvető okmány, amely a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője minden – a súlyos balesetek megelőzésével, és az ellenük való védekezéssel kapcsolatos – tevékenységének alapját képezi.

Ebben meghatározza a súlyos balesetek megelőzését és elhárítását szolgáló fő céljait, és a biztonsági irányítási rendszerét, valamint nagyon részletesen felméri tevékenységének lehetséges kockázatait, a reálisan elképzelhető súlyos balesetek káros hatásait, és a feltárt veszélyeztető hatásoknak megfelelő belső védelmi rendszert hoz létre.

A **biztonsági jelentés** tehát a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tevékenységének minden –

a biztonságot érintő – részletére kiterjed. Ugyanakkor felesleges, hogy a bejelentéshez vagy az engedélyezéshez parttalan terjedelmű dokumentációt kérjen a hatóság. A biztonsági jelentés tartalmi elemeit nemcsak a jelzett irányelv, hanem több, hozzá kapcsolódó módszertani ajánlás is meghatározza, ezért a norma szerint a biztonsági jelentés (hasonlóképpen, mint a biztonsági elemzés) beterjesztett példánya csupán összefoglaló anyag, amelyben az üzemeltető bizonyítja, hogy a veszélyek csökkentése érdekében minden tőle elvárhatót megtett. Az összefoglaló anyagban elegendő hivatkozni a követelmények teljesítését bizonyító más okmányokra, amelyeket a hatóság kérésére rendelkezésre kell bocsátani. A biztonsági elemzés és a biztonsági jelentés tartalmának és formájának követelményeit melléklet tartalmazza.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője az üzemben belül jelentkező – a súlyos balesetek hatásainak csökkentését szolgáló – feladatok végrehajtására **belső védelmi tervet** készít. A rendelet melléklete meghatározza ennek tartalmi és formai követelményeit.

A kormányrendelet melléklete *normákat* határoz meg a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekkel kapcsolatos jelentésekre, valamint az eseményekkel kapcsolatos tájékoztatásra. Egyúttal megszabja a jelentések rendjét, és a jelentések küldésének feltételeit is. A normák szerint az üzemeltető a hatóságnak az üzemben történt súlyos balesetről – a védekezéssel kapcsolatos kivizsgálást követően haladéktalanul – jelentést készít. Ennek feltételeit melléklet tartalmazza. Az üzemeltető akkor is tájékoztatást küld a hatóságnak, ha a technológia, a berendezések, a biztonsági irányítási rendszer, vagy a védekezés területén szerzett saját tapasztalatok, vagy a technikai fejlődés kapcsán tudomására jutó ismeretek a súlyos balesetek megelőzése, és az ellenük való védekezés rendszerének áttekintését teszik szükségessé.

Az üzemeltető által szolgáltatott adatok alapján, és a település feltételeiből kiindulva a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem káros hatásai által potenciálisan érintett település polgármesterének közreműködésével a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve külső védelmi tervet készít, amelyre vonatkozó követelményeket a vonatkozó kormányrendelet melléklete tartalmazza. A külső védelmi tervben meghatározott feladatok végrehajtásáért az állam a felelős, a végrehajtás feltételeit is az állam biztosítja. Nem határozható meg ugyanis a védelmi szervezetek, eszközrendszerek többségénél, hogy azok kizárólag mely veszélyforrások elleni védelmet szolgálják. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a fejlesztési és fenntartási költségeket részben vagy egészben ne fedezhetné a veszélyes létesítmény, mert ehhez a közvélemény formálása céljából érdeke fűződik.

A szabályozás fontos elemét képezi a *településrendezési tervezés*. Ennek lényege, hogy a felső és alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem környezetében végrehajtott fejlesztések során figyelembe kell venni a biztonsági jelentésben és elemzésben meghatározott veszélyeztetést. A rendelet normákat határoz meg a területrendezéssel kapcsolatos állásfoglalások kialakítására is. Kockázati szintektől teszi függővé a veszélyességi övezetben történő beruházások engedélyezését, megtiltását, illetőleg részletes hatásvizsgálat elvégzésére kötelezi a beruházót, amely alapján meghatározhatók a beruházás feltételei.

A szabályozás hangsúlyos eleme a veszélyes tevékenység *nyilvánossága*. A vonatkozó kormányrendelet meghatározza a nyilvánosság biztosításának követelményeit, módszereit és eszközeit. Ugyanakkor biztosítja az üzemeltetőnek azt a jogát, hogy a nyilvánosság tájékoztatása kapcsán az üzemi vagy üzleti titkai védelméhez való joga ne sérüljön.

A felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a vonatkozó kormányrendelet 3. mellékletében meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő biztonsági jelentést; az alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a 4. mellékletben meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő biztonsági elemzést készít. A küszöbérték alatti üzem üzemeltetője – amennyiben számára a hatóság előírja – a biztonságos üzemeltetés bizonyítása érdekében a veszélyek azonosítására, a feltárt veszélyek

megelőzésére és elhárítására a vonatkozó kormányrendelet 5. mellékletében meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő súlyos káresemény elhárítási tervet készít.

Az üzemeltető a biztonsági elemzést vagy a biztonsági jelentést tartalmazó dokumentumot a veszélyes tevékenység bejelentéséhez, illetőleg új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítésével kapcsolatos engedély iránti kérelméhez mellékel. A biztonsági elemzésben és biztonsági jelentésben az üzemeltető bemutatja a súlyos baleset megelőzésével, és hatásai elleni védekezéssel kapcsolatban kialakított fő célkitűzéseit, valamint olyan eszközrendszert, vállalati szervezetet és vezetési rendszert határoz meg, amely garantálja az ember és a környezet magas fokú védelmét.

A hatóság a biztonsági elemzés és biztonsági jelentés valóságtartalmát helyszíni vizsgálattal *ellenőrzi*, szükség szerint kiegészítő tájékoztatást kérhet. Amennyiben az üzemeltető által tervezett intézkedések nem felelnek meg a valóságos veszélyeztető hatásnak a hatóság az üzemeltetőt a súlyos balesetek megelőzésével, vagy az ellenük való védekezéssel kapcsolatosan kiegészítő intézkedésekre kötelezi.

Az üzemeltető a biztonsági elemzést és a biztonsági jelentés rendszeresen, de legalább ötévenként *felülvizsgálja*. A biztonsági elemzést és biztonsági jelentést soron kívül felülvizsgálja, ha az üzemben olyan változások történtek, amelynek súlyos baleset kockázatát növelő esetleg csökkentő, vagy a védekezés feltételeit érintő hatása van. A felülvizsgálatról készült jegyzőkönyvet az üzemeltető a hatóságnak haladéktalanul megküldi. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen a biztonsági jelentést, illetve a biztonsági elemzést módosítani szükséges, akkor annak módosítással érintett részét, jelentős tartalmi módosítás esetén a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt biztonsági jelentést vagy biztonsági elemzést az üzemeltető a hatóság határozatában meghatározott határidőn belül megküldi a hatóságnak.

A biztonsági elemzés és biztonsági jelentés tartalmazza az üzemeltetőnek a súlyos balesetek megelőzésével illetőleg a bekövetkezett balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos fő célkitűzéseit, a balesetek megelőzésével, illetőleg a bekövetkezett balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos elveit.

A **súlyos káresemény elhárítási terv** tartalmazza az üzem veszélyeztető hatásainak elemzését, valamint a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, elhárítását és hatásainak csökkentését szolgáló intézkedések végrehajtásának rendjét, feltételeit. A terv szerves része a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését és elhárítását biztosító irányítási rendszer bemutatása.

Az üzemeltető a súlyos káresemény elhárítási tervet rendszeresen, de legalább háromévenként felülvizsgálja. A súlyos káresemény elhárítási tervet *soron kívül* felülvizsgálja, ha az üzemben olyan változások történtek, amelynek súlyos baleset kockázatát növelő esetleg csökkentő, vagy a védekezés feltételeit érintő hatása van. A felülvizsgálatról készült jegyzőkönyvet az üzemeltető a hatóságnak haladéktalanul megküldi. Ha a felülvizsgálat eredményeképpen súlyos káresemény elhárítási tervet módosítani szükséges, akkor annak módosítással érintett részét, jelentős tartalmi módosítás esetén a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt súlyos káresemény elhárítási tervet az üzemeltető a hatóság határozatában meghatározott határidőn belül megküldi a hatóságnak.

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetője a biztonsági jelentés részeként **biztonsági irányítási rendszert** hoz létre. A biztonsági jelentésnek szerves része a biztonsági irányítási rendszer bemutatása. Az üzemeltető a biztonsági irányítási rendszert beépíti a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem általános vezetési rendszerébe. A biztonsági jelentésben az üzemeltető bemutatja a biztonsági irányítási rendszer szervezeti felépítését. A leírásban a szervezet minden szintjén megjelöli a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek

megelőzésébe és az ellenük való védekezés irányításába, végrehajtásába bevont személyeket, azok feladat- és hatáskörét, felkészítésükhöz szükséges követelményeket és erőforrásokat.

Az elvégzett veszélyazonosítás és kockázatelemzés eredményei alapján az üzemeltető kialakítja, illetőleg felülvizsgálja, és szükség szerint kiegészíti a biztonsági irányítási rendszer normáit: kidolgozza, illetőleg kiegészíti és alkalmazza a biztonságos üzemre vonatkozó technológiai leírásokat, utasításokat és más szabályzókat.

A normák kialakításába - az őket érintő területeken és mértékben - a végrehajtó személyzetet is bevonja. Részükre a megfelelő *feltételeket és felkészítést* biztosítja. A normarendszerben figyelembe veszi a normálüzemi technológiákat, a leállításokat, az indításokat, a berendezések karbantartását és a technológiai veszélyhelyzeteket is. A biztonsági irányítási rendszer normáit megismerteti a fenti tevékenységekben érintett személyekkel is.

Az üzemeltető figyelmet fordít a berendezésekben, a tárolóeszközökben és a gyártásban végrehajtott változtatásokra. E változtatásoknak a biztonságra vonatkozó vetületeit már a változtatások tervezése és kivitelezése során előzetesen figyelembe veszi.

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzésével kapcsolatosan kitűzött célok elérésének folyamatos vizsgálata érdekében az üzemeltető *módszereket* dolgoz ki, és ezek szerint cselekszik. A megelőzéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásának helyzetét folyamatosan értékeli. A hiányosságokat feltárja, és kialakítja az azok kiküszöböléséhez szükséges módszereket.

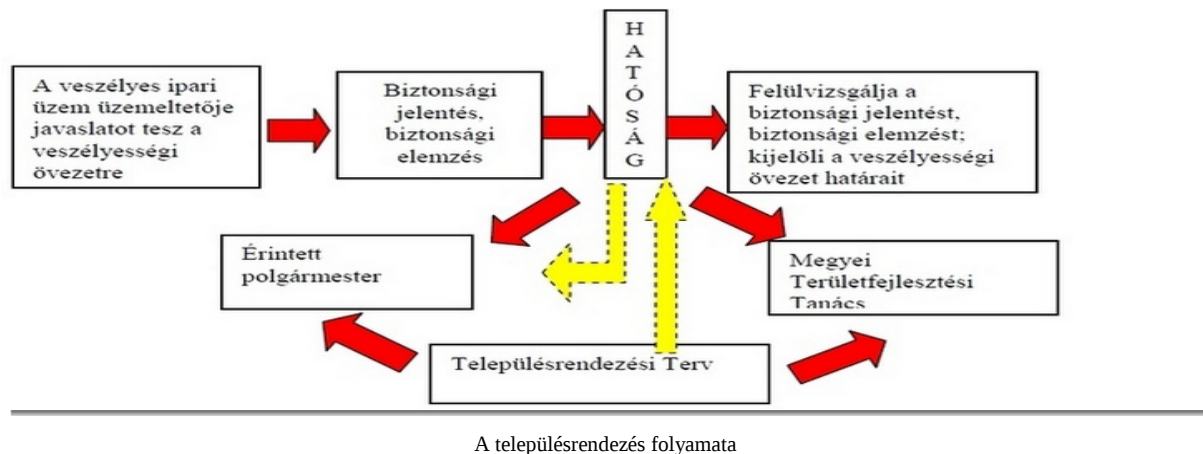
A feladatok érintik a *jelentési rendszert* is, amelyben az üzemeltető a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekről vagy eseményekről ad tájékoztatást. A jelentésekben külön figyelmet érdemelnek az olyan baleseti események, amelyek a biztonsági rendszer zavarait mutatják. Az ilyen események hátterét feltárja, tapasztalatait értékeli, a következtetéseket levonja, és ezek alapján intézkedik a megelőzéssel vagy az elhárítással kapcsolatban szükségessé vált feladatokra.

Amennyiben az üzemeltető a biztonsági irányítási rendszerről - arra hivatott és a nemzetközi gyakorlatban elfogadott - minőségtanúsító szervezet tanúsítványát mellékeli a biztonsági jelentés hatóság részére történő megküldésekor, akkor a biztonsági irányítási rendszer bemutatását nem kell megküldeni, de azokat a hatóság kérésére hozzáférhetővé kell tenni.

A hatóság a súlyos baleset következményeinek csökkentése érdekében, a biztonsági jelentés vagy a biztonsági elemzés elfogadásával egyidejűleg, a katasztrófavédelmi engedélyben *kijelöli* a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem körüli *veszélyességi övezet határait*. A veszélyességi övezeten belül a fejlesztések korlátozhatók, és a külön jogszabályban meghatározott lakosságvédelmi intézkedések hozhatók. A hatóság a veszélyességi övezet határaitól *tájékoztatja* az érintett polgármestert, és kezdeményezi a veszélyességi övezetnek a településrendezési tervben való feltüntetését.

A hatóság – veszélyességi övezetben élők száma, elhelyezkedése, védettsége és a környezetrendezési elemek mellett – a veszélyességi övezetben található veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek, és más építmények, épületek alapján ítéli meg azt, hogy a veszélyességi övezetben *engedélyezhető-e*: új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítése, a meglévő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem olyan mértékben történő fejlesztése, amely a biztonsági jelentés vagy a biztonsági elemzés kiegészítését igényli. A hatóság vélemény nyilvánít az út-, vasúthálózat, a közművek fejlesztéséről, valamint más beruházásról vagy fejlesztésről. A veszélyességi övezetben történő fejlesztéssel kapcsolatos állásfoglalás kialakítására a *polgármester kezdeményezésére* a hatóság bizottságot hoz létre a megyei népegészségügyi szakigazgatási szerv, az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem és a felterjesztéssel érintett települési önkormányzat

képviselőiből. A bizottság a veszélyeztetés figyelembevételével nyilvánít véleményt a veszélyességi övezetben tervezett fejlesztésekről.

A fent említett bizottság állásfoglalásához a kiinduló adatokat a hatóság által felülvizsgált biztonsági jelentés, illetve biztonsági elemzés szolgáltatja.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem biztonsági jelentésében vagy a hatóság döntése alapján a biztonsági elemzésében vagy a súlyos káresemény elhárítási tervben bemutatott veszélyeztető hatások elleni védekezés érdekében a veszélyeztetett településeken **külső védelmi tervet** kell készíteni a biztonsági dokumentáció elfogadását követő 6 hónapon belül.

A külső védelmi terveket a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve a veszélyeztetett települések polgármestereinek közreműködésével készíti el. A külső védelmi terv elkészítésében a mentőszolgálat, a rendőrség, a fővárosi és megyei kormányhivatal népegészségügyi szakigazgatási szerve, az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség és az üzemeltető részt vesz és véleményt nyilvánít. A külső védelmi tervek tartalmi követelményeit és elkészítésének határidejét a vonatkozó kormányrendelet 9. melléklete tartalmazza. A külső védelmi tervek elkészítésének és gyakoroltatásának költségeit a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve saját költségvetése terhére biztosítja.

Felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem esetében a polgármester a külső védelmi tervről 21 napra **hirdetményt** tesz közzé a vonatkozó kormányrendelet 10. melléklet 6. pontjában felsoroltaknak megfelelően, amely idő alatt a lakosság ahhoz észrevételeket tehet. A polgármester a külső védelmi tervvel kapcsolatos észrevételeit a hozzá érkezett lakossági észrevételekkel együtt a hatóság helyi szervének a hirdetményi közzététel lezárását követő 8 napon belül megküldi. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve az észrevételekkel kapcsolatos véleményét és a figyelembe vett észrevételek alapján átdolgozott külső védelmi tervet megküldi a hatóság területi szervének a hirdetményi közzététel lezárását követő 20 napon belül. A hatóság a külső védelmi tervet annak kézhezvételét követően megvizsgálja, majd véleményét a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének megküldi, amely a polgármesterrel együtt a vélemény alapján elkészíti a külső védelmi tervet.

A jóváhagyott külső védelmi tervet a hatóság területi szerve megküldi a bekezdésben felsorolt szervezetek számára.

Amennyiben a hatóság döntése alapján alsó küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, valamint küszöbérték alatti üzem által érintett településre külső védelmi terv készítése szükséges, a hatóság tájékoztatja erről a polgármestert és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv illetékes helyi szervét. A külső védelmi terv a hirdetményi közzététel és a közmeghallgatás biztosítása nélkül, a vonatkozó kormányrendelet 9. mellékletben meghatározott tartalmi és

formai követelményeknek megfelelően készül.

Egy külső védelmi terv készül abban az esetben is, ha az adott települést több veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem veszélyeztető hatásai érhetik.

A külső védelmi tervet legalább háromévente vagy az új, vagy a módosított biztonsági jelentés, biztonsági elemzés vagy súlyos káresemény elhárítási terv hatáság által történő elfogadását követően felül kell vizsgálni és szükség szerint módosítani kell.

Hatósági adatok gyűjtése

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzése céljából a katasztrófavédelmi hatóság engedélyezési, felügyeleti és ellenőrzési feladatainak keretében a veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi felügyeletének hatékonyá tétele érdekében **ipar-felügyeleti adatbázist** hoz létre és működtet.

A hatóság feladata a rendelet hatálya alá tartozó üzemekkel kapcsolatos – a társhatóságok által a feladat és hatáskörük szerint elvégzett – engedélyezési, felügyeleti és ellenőrzési tevékenység során keletkezett engedélyek, ellenőrzési jegyzőkönyvek, védelmi tervek gyűjtése, valamint a társhatóságok részére történő elérhetőségének biztosítása a hatékony hatóságok közötti információcsere céljából.

A társhatóságok a hatósági engedélyeket, jegyzőkönyveket, védelmi terveket a kiadásukat követően haladéktalanul elektronikus formátumban az ipar-felügyeleti adatbázisba feltöltik.

Hatóságok közötti adatmegosztás

A hatóság a társhatóságok részére az ipar-felügyeleti adatbázishoz *hozzáférést* biztosít és lehetővé teszi az abban szereplő információk és dokumentumok elérhetőségét.

A hatóság az ipar-felügyeleti adatbázis alapján félévente elektronikus úton tájékoztatást küld a társhatóságok részére. A tájékoztatás tartalmazza a rendelet hatálya alá került, vagy annak hatálya alól kikerült üzemeket.

A társhatóságok a hatóság által megküldött tájékoztatást követően haladéktalanul a rendelet hatálya alá került üzemekkel kapcsolatos hatósági engedélyeket, ellenőrzési jegyzőkönyveket *feltöltik* az ipar-felügyeleti adatbázisba.

A társhatósági ellenőrzések koordinálása

A hatóság a területi szervei közreműködésével a rendelkezésére álló információk alapján a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező társhatóságokat bevonja azon védelmi tervek elkészítésébe és begyakoroltatásába, amelyek célja a lakosságot, környezetet és az anyagi javakat érintő veszélyeztető hatások megelőzése és mérséklése.

A társhatóságok feladat és hatáskörük alapján a tervezett ellenőrzéseikről előzetesen *tájékoztatják* a hatóságot. A társhatóságok, valamint a hatóság és területi szervei által tervezett ellenőrzések időpontjait a hatóság az ipar-felügyeleti adatbázison keresztül közzéteszi.

A hatóság a rendelet hatálya alá tartozó üzemek vonatkozásában a társhatóságok részére javaslatot tehet hatósági ellenőrzés lefolytatása céljából, és több hatóság bevonásával közös, összehangolt ellenőrzés szervezésére jogosult. Közös ellenőrzések lefolytatására a társhatóságok is tehetnek javaslatot.

A hatóság, valamint területi szerve a rendelet hatálya alá tartozó üzemeknél tartandó belső védelmi terv gyakorlatokra és súlyos káresemény elhárítási terv gyakorlatokra *meghívhatja* a társhatóságok területileg illetékes szerveit annak érdekében, hogy a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeknél, valamint a súlyos káresemény elhárítási terv készítésére kötelezett küszöbérték alatti üzemeknél a veszélyes tevékenységek katasztrófa-, tűz- és polgári védelmi

beavatkozás és a környezetet érő károsító hatás elleni védekezés hatékonyabb legyen.

Lakossági hozzáférés biztosítása üzemeltetői adatokhoz

A hatóság honlapján keresztül a lakosság részére az alábbiakhoz biztosít hozzáférést:

- üzem neve,
- székhelye,
- telephelyének címe,
- e rendelet szerinti besorolása,
- hatósági engedélyek listája és azok hozzáférhetősége hatóságokként rendszerezve,
- lakossági tájékoztató kiadványok.

A Kat. tv. IV. fejezetének hatálya alá tartozó veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek feletti hatósági felügyelet hatékonyabbá tétele érdekében szükségessé vált a jogsértéseket szankcionáló **katasztrófavédelmi bírság** bevezetése, mely javítja az üzemeltetői kötelezettségek teljesítését, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek jogkövető magatartásának elősegítését és ezzel együtt a hatósági jogalkalmazás minőségét.

A katasztrófavédelmi bírság kiszabására a Kat. tv. IV. fejezet szerinti hatóság jogosult. A bírság kiszabható a Kat. tv. IV. fejezet hatálya alá tartozókkal szemben. (Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, létesítmény, küszöbérték alatti üzem üzemeltetőjével szemben.)

A bírság kiszabásának törvényi esetkörei:

- katasztrófavédelmi engedély nélkül végzett engedélyköteles tevékenység végzése esetén,
- a IV. fejezetben és a végrehajtási rendeletekben, vagy az azok alapján meghozott hatósági döntésben foglalt előírások elmulasztása esetén,
- a veszélyes tevékenységgel kapcsolatos súlyos balesettel, vagy üzemzavarral összefüggésben megelőző, elhárító és helyreállító intézkedésekre vonatkozó kötelezettség be nem tartása esetén.

A bírság kiszabásának nevesített esetei a 208/2011. (X.12.) Korm. rendelet 2. mellékletben megtalálhatók.

A bírság összege 300 ezer Ft - 3 millió Ft között állapítható meg, mely összeg a központi költségvetés központosított bevételeit képezi. (Több szabálytalanság esetén a maximum fizetendő összeg: 5 millió Ft.)

A hatóság által a Kat. tv. IV. fejezete alapján lefolytatott közigazgatási eljárásokért **igazgatási szolgáltatási díjat** kell fizetni.

A díjat eljárásonként kell megfizetni. Az átutalás közlemény rovatában fel kell tüntetni a hatósági eljárásnak a vonatkozó kormányrendelet 1. melléklet szerinti megnevezését.

A díj megfizetését a hatóság számára az eljárás lefolytatására irányuló kérelem benyújtásával

egyidejűleg igazolni kell. Amennyiben az ügyfél a díj megfizetését a hatósági eljárásra irányuló kérelmének előterjesztésével egyidejűleg nem igazolja, és a díj megfizetésére a hatóság figyelmeztetése alapján kerül sor, az átutalási megbízás közlemény rovatában a fenti adaton túl a hatósági felszólítás ügyszámát is fel kell tüntetni.

A díj az eljáró hatóság bevétele.

A hatóság a felső küszöbértékű veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem által veszélyeztetett település polgármesterének közreműködésével, a külső védelmi terv jóváhagyásával egyidejűleg **tájékoztató kiadványt** készít. Ebben tájékoztatja a lakosságot és a közintézményeket a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemről, a lehetséges veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetokról, vagy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos üzemzavarról és az ellenük való védekezés lehetőségeiről. A kiadvány a biztonsági jelentés, és a külső védelmi terv alapján közérthető formában készül. A kiadvány nyilvánosságra hozataláról a polgármester gondoskodik. A kiadványt a biztonsági jelentés, vagy a külső védelmi terv módosítása esetén haladéktalanul, de legalább háromévente felül kell vizsgálni. A kiadványt szükség esetén, de legalább ötvenként újra ki kell adni.

A polgármester a hatóságtól érkezett biztonsági jelentés kézhezvételét követő 15 napon belül a helyben szokásos módon **hirdetményt** tesz közzé. A biztonsági jelentést teljes terjedelemben bárki számára, a hirdetmény közzétételét követő 21 napig hozzáférhetővé kell tenni. A lakosság az észrevételeit ez idő alatt belül teheti meg. A polgármester – amennyiben **közmeghallgatást** tart – észrevételeit a hozzá érkezett lakossági észrevételekkel együtt, a közmeghallgatás időpontja előtt legalább 5 nappal megküldi a hatóságnak.

Új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem létesítésekor, vagy már működő ilyen üzem tevékenységének módosításakor a polgármester közmeghallgatást tart. A polgármester köteles a közmeghallgatást a hirdetmény közzétételét követő 15 napon belül megtartani. A polgármester a közmeghallgatásra meghívja az üzemeltetőt, a hatóságot, valamint a társhatóságokat, és az érintett, előzetesen részvételi igényét bejelentő társadalmi szervezeteket, továbbá a veszélyeztetett településen elhelyezkedő katonai létesítmény képviselőjét is.

5.2.3 Veszélyes szállítmányok szakterület

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni hatékonyabb védekezés kialakítása és erősítése érdekében a veszélyes árukkal, veszélyes anyagokkal végzett tevékenységeket fokozott figyelemmel szükséges kísérni, mely legeredményesebben a rendszeres hatósági ellenőrzésekkel valósítható meg. Jogos társadalmi igényként, elvárásként jelentkezik, hogy a veszélyesáru-szállítások megnövekedett száma ellenére a közlekedés biztonsága ne romoljon, illetve a környezet terhelése ne fokozódjon.

Magyarországon évente több millió tonna veszélyes árut szállítanak elsősorban közúton, vasúton és vízen, illetve megjelennek ezek az áruk a légi szállításban is. A szállításokban részt vevő egyes szereplők a hatékony és nagyszámú ellenőrzések végrehajtásával, illetve a szigorú és következetes szankcionálással kényszeríthetők a vonatkozó jogszabályok betartására, ezzel elősegítve a társadalmi elvárásoknak és a jogszabályi előírások által támasztott követelményeknek történő megfelelést.

5.2.3.1 Jogszabályi háttér

A katasztrófavédelmi szervek az egyes veszélyes árukat szállító közúti járművek útvonalának kijelöléséről szóló 122/1989. (XII. 5.) MT rendelet módosítását követően 2001. óta vesznek részt a veszélyes áruk közúti szállításának (ADR) hatósági ellenőrzésében. 2002-ben hatályba lépett a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó egységes eljárásról szóló 1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet, melynek értelmében, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek a társhatóságokkal együttműködve teljes körű jogkört kaptak a veszélyes áruk szállítására szabályainak közúti és a telephelyi ellenőrzéseire.

2007. évben bekövetkezett jogszabály módosítások kapcsán a katasztrófavédelem mint önálló ellenőrzési és szankcionálási tevékenységet végrehajtó „katasztrófavédelmi hatóság” került nevesítésre a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvényben (Kkt.) és az 1/2002. (I. 11.) Korm. rendeletben. Az ADR-es szállítások ellenőrzésével és a szállítások során elkövetett szabálytalanságok bírságolásával kapcsolatos eljárások lefolytatását ettől kezdve tehát a BM OKF és igazgatóságai önállóan, teljes hatáskörrel végzik.

Újabb jelentős fordulópont 2012. január 1-vel került sor, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. évi törvény hatályba lépését követően. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény szabályozása a vonatkozó ágazati törvények, így a *légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény; a víziközlekedésről szóló 2000. évi XLII. törvény; és a vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény* módosításával megteremtette a jogszabályi háttérét annak, hogy a katasztrófavédelem immáron önálló hatósági jogkörben végezheti a veszélyes áruk légi, vasúti és vízi szállításának ellenőrzését is, valamint szükség esetén bírságot szabhat ki, illetve egyéb intézkedéseket eszközölhet a veszélyhelyzetek elkerülése érdekében.

A módosított ágazati törvények adta felhatalmazás alapján a végrehajtás részleteit meghatározó kiadásra a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságolással összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól szóló 312/2011. (XII. 23.) Kormányrendelet (továbbiakban: rendelet).

5.2.3.2 Katasztrófavédelmi hatósági feladatok

A veszélyes áru szállítás ellenőrzését Magyarország területén a hivatásos katasztrófavédelmi szervek területi és helyi szervei, a területi szerv teljes illetékességi területén hajtják végre. Közúti szállításnál a közúti forgalomban, vasúti fuvarozás esetén a vasúti pályán, üzemváltó-, határállomáson, vasúti üzemi létesítményen, vízi szállításnál pedig nemzeti és nemzetközi vízi utakon, kikötőkben, veszteglő helyen, illetve az egyes szállítási ágakhoz kötődő telephelyen számíthatnak ellenőrzésre az érintettek.

A veszélyes áruk vasúti és vízi szállítását végző vállalkozások kötelesek, a rendelet 6. § és 7. § értelmében a veszélyes áru vasúti és vízi szállítását bejelenteni a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve honlapján keresztül, - a katasztrófavédelmi hatóság által rögzített

adattartalommal közzétett formanyomtatványon - vagy az illetékes területi szerv ügyeletének az árutovábbítás megkezdése előtt írásban, magyar vagy angol nyelven, elektronikus aláírással ellátott e-mail vagy telefax formájában.

A fentieken túl a bejelentésre kötelezett vállalkozások kötelesek a már bejelentett, de meghiúsult árutovábbítást vagy a bejelentésben szereplő adatok esetleges módosítását is a katasztrófavédelmi hatóság felé haladéktalanul, de legkésőbb a bejelentett szállítás előre jelzett időpontjáig jelezni.

Nem kell az adatszolgáltatási kötelezettséget teljesíteni azon veszélyes áruk vízi szállítása során, amelyek adatai a RIS-rendszerben rögzítésre kerültek.

Önálló ellenőrzési feladatokat alapvetően a területi szervek, valamint a helyi szervek állományába tartozó személy végezhet. Az önálló ellenőrzési feladatok végrehajtásában ellenőrzési csoportonként legalább kettő főnek kell részt vennie. A rendőrséggel, közlekedési hatósággal, illetve vámhatósággal (a továbbiakban együtt: társhatóság) történő közös ellenőrzéseken a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részéről résztvevő személynek, illetve több személy esetén legalább egy főnek rendelkeznie kell az Országos Képzési Jegyzékben szereplő veszélyes áru ügyintézői bizonyítvánnyal.

Veszélyes árut szállító jármű közúti ellenőrzése során minden esetben ellenőrzési jegyzéket kell kitölteni. A szabálytalanságról a helyszínen – az ellenőrzési jegyzék kitöltésén túlmenően – ellenőrzési jegyzőkönyvet kell felvenni.

A veszélyes áru vasúti vagy vízi úton történő szállítása esetén csak ellenőrzési jegyzőkönyv kerül felvételre. Az ellenőrnek a jegyzőkönyvben részletesen rögzítenie kell a tényállást, a körülményeket, a bizonyítékokat és a jármű személyzet részére biztosítani kell a jogot nyilatkozat megtételére a szabálytalansággal kapcsolatban.

Mindhárom szállítási alágazat esetében az ellenőrzés főbb szempontjai az alábbiak:

- Ellenőrzés helye, ideje
- Szállítást végző adatai, járművezető adatai
- Feladó neve, címe
- Címzett neve, címe
- Szállított áru megnevezése, tömege
- Mentességek vizsgálata
- Szállítás módja (ömlesztett, küldeménydarabos, tartányos)
- Fuvarokmányok megléte, adatainak ellenőrzése
- Írásbeli utasítás megléte
- Jármű jóváhagyási igazolás megléte
- Járművezető oktatási bizonyítvány ellenőrzése
- Az áruk szállítása engedélyezett az ADR szerint
- A szállítóegység engedélyezett az ADR szerint
- A szállítás módjára vonatkozó előírásokat
- Együvé rakási tilalom
- Rakományrögzítést
- Szivárgás
- Jelölések
- Biztonsági felszerelések megléte
- Tűzoltó készülék megléte, üzemképessége

A feltárt szabálytalanság jellegétől függően, a szabálytalanságról minden esetben fényképfelvétel, illetve dokumentum, irat esetén másolat készül. Az így készült bizonyítékok egyikét a jármű vezetőjének át kell adni, a másik példányt pedig az iratokhoz kell csatolni.

Az aláírás esetleges megtagadásának ténye feljegyzés formájában az ellenőrzési jegyzéken, valamint a jegyzőkönyvön kerül rögzítésre és azt, az ellenőrzést végzőknek külön is alá kell írniuk.

A szabálytalanságok videó- és/vagy hangfelvételen is rögzíthetők, az írásban felvett jegyzőkönyv mellett.

Mind a közúti, mind a telephelyi ellenőrzések alkalmával a veszélyes hulladék szállítására vonatkozó szabályok betartását is ellenőrizni kell. Az ellenőrzött veszélyes hulladék ADR szabályok hatálya alá tartozása esetén a veszélyes hulladékok szállításával kapcsolatos előírásokon túlmenően ugyanúgy kell eljárni, mint más veszélyes áru ellenőrzése és szankcionálása során.

A szabálytalan szállítások kiszűrése érdekében az ellenőrzést végző állomány a nem jelölt járműveket is szűrőpróbaszerűen megállítja, a rakomány és a fuvarokmány ellenőrzése céljából. E járművek esetében, ha megállapításra került, hogy a rakomány nem tartozik az ADR szabályok hatálya alá, és egyéb szabálytalanság nem merült fel, a járművet haladéktalanul tovább engedik. Egyéb szabálytalanság gyanúja esetén (pl.: ittasság, a jármű szemmel látható rossz műszaki állapota, sérült vánzár) a jármű feltartóztatásra kerül, és az ellenőrzést végző állomány haladéktalanul tájékoztatja a szabálytalanság szempontjából hatáskörrel rendelkező, illetékes társhatóságot, aki a további eljárásról intézkedik. A mezőgazdasági vegyszerek és üzemanyagok mezőgazdasági vontatóval vagy lassú járművel vontatott pótkocsival történő közúti szállításának ellenőrzésére is kiterjed a vizsgálat.

Szabálytalanság esetén az ellenőrzést végzőnek az adott eset körülményeire tekintettel a lakosság, a közlekedés, a környezet biztonságára legkisebb kockázatot jelentő intézkedést kell megtennie a szabálytalanság megszüntetésére.

Magyarországon a bírságot az ellenőrzést végző területi szerv folytatja le. Abban az esetben, ha a helyi szervek állományába tartozó ADR ellenőr tár fel szabálytalanságot, akkor az eljárás további lefolytatása érdekében az ügyet a keletkezett dokumentumokkal együtt át kell adnia a területi szerv részére.

Külföldi által elkövetett szabálytalanság esetén, a határozat rendelkező részében a bírság összegét forintban, valamint – a Magyar Nemzeti Bank hivatalos, az ellenőrzés napján érvényes középárfolyamán számítva – euróban is szerepeltetni kell. A határozat külföldre történő kiküldése esetén a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF) számlaszámának feltüntetésénél a nemzetközi utalásra vonatkozó részt kell a határozatban szerepeltetni. Azonnal befizetésre kerülő bírság esetén a nemzetközi utalásra vonatkozó rész, illetve az összeg euróban történő szerepeltetése mellőzhető.

Egyes esetekben a bírságról szóló határozatot a helyszínen is ki lehet adni, amennyiben a pénzbírság megfizetése miatt kerül sor a visszatartásra. Ebben az esetben a járművet kizárólag a bírság megfizetésének igazolása után lehet továbbengedni.

A bírság megfizetése postai készpénz-átutalási megbízással, vagy a területi szerv mobil

terminálján (ha rendelkezik ilyennel) keresztül bankkártyával teljesíthető. Az iratok visszaszolgáltatására csak a befizetést igazoló feladóvevény bemutatása és annak a területi szerv által történt fénymásolása után, vagy a területi szerv mobil terminálján bankkártyával történt megfizetése esetén a terminál által kiadott igazolás aláíratását követően kerülhet sor.

A feltartóztatott jármű vezetőjét tájékoztatni kell arról, hogy milyen módon kell jeleznie a szabálytalanság megszüntetését, ha a jármű feltartóztatására azonnal elhárítandó/elhárítható hiba, műszaki hiányosság miatt került sor. A hiányosságok kiküszöbölésének megtörténtéről a jármű vezetőjének jelzése után az ellenőrnek meg kell győződnie, és csak ezt követően lehet a járművet továbbengedni.

A légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény (a továbbiakban: Lt.) 2012. január 1-től hatályos 3. § (5) bekezdése alapján a jogszabályban meghatározott veszélyes áruk légi szállításra történő előkészítésének, valamint a légi úton beérkezett veszélyes áruk nem közvetlenül légi úton történő továbbításának ellenőrzését a hivatásos katasztrófavédelmi szerv is végzi.

A veszélyes áruk biztonságos légi szállításának keretszabályait a Chicagói Egyezmény 18. Függeléke tartalmazza, melyet a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény és az annak módosításáról szóló jegyzőkönyvek kihirdetéséről szóló 1971. évi 25. törvényerejű rendelet hirdetett ki. A Chicagói Egyezmény által létrehozott szervezet a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) nemzetközi szabványokat ad ki, melyek közül a veszélyes áruk légi szállítására a Veszélyes Anyagok Biztonságos Légi-szállításának Technológiai Utasításában (Doc 9284) (a továbbiakban: Technológiai Utasítás) szereplő részletes eljárások vonatkoznak.

Jelenleg a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függelékeinek kihirdetéséről szóló 2007. évi XLVI. törvény hatályos, melynek ugyancsak része a 18. Függelék, amely a Technológiai Utasításban (Doc 9284) szereplő részletes eljárásokra hivatkozik.

Az előzőek alapján a 18. Függelék és a részletes szabályokat tartalmazó Technológiai Utasítás szorosan összetartozik, a Technológiai Utasítás előírásainak betartása nélkül, sem nemzetközi, sem belföldi viszonylatban veszélyes áru légi szállítását végezni nem lehet.

Az Lt. 2012. január 1-től hatályba lépett módosításával a katasztrófavédelmi hatóság részére nem csak az ellenőrzéshez való jogkört állapítja meg, hanem feladatot is szab a katasztrófavédelmi hatóság részére. Az Lt. előírásai szerint a veszélyes áruk légi szállításra történő előkészítésének ellenőrzését kell a katasztrófavédelmi hatóságnak végrehajtania, mely az ezen ellenőrzési tevékenységet szabályozó kormányrendelet kiadása nélkül nem lehetséges.

A 18. Függelék hivatkozásainak való megfelelés, valamint az Lt.-ben – a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részére – meghatározott hatósági jogkör gyakorlása és az ellenőrzések részletes és hatékony lefolytatása érdekében elengedhetetlenül szükséges a veszélyes áruk biztonságos légi szállításáról szóló 18. Függelékben foglalt általános előírások eljárásait tartalmazó Technológiai Utasítás magyar nyelvre való teljes körű fordíttatása és a magyar jogrendbe történő mielőbbi beillesztése, melyről a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, mint a közlekedési tárgyú ügyekben illetékes szaktárca gondoskodik.

A veszélyes áruk légi szállításának katasztrófavédelmi ellenőrzésére vonatkozó kormányrendelet megalkotásának alapfeltétele a Technológiai Utasítás rendeletben történő kiadása, valamint betartásának elrendelése. A fenti jogszabályok megalkotása és hatályba lépését követően tud a

katasztrófavédelmi hatóság az Lt.-ben foglalt kötelezettségének eleget tenni, és a feladatát ellátni.

5.2.4 Nukleárisbaleset-elhárítási szakterület

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság nukleárisbaleset-elhárítási szakterülete 2012. április 1-jétől Nukleárisbaleset-elhárítási Osztály néven az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség Veszélyes Üzemek Főosztályán végzi tovább a jogszabályokban meghatározott feladatait, mellyel még szélesebb körűvé vált a veszélyes üzemek ellenőrzése és felügyelete.

5.2.4.1 Főbb feladatok

A nukleárisbaleset-elhárítási szakterület az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről szóló 2012. január 1-jei hatállyal módosított 167/2010. (V.11.) Korm. rendeletben (ONER kormányrendelet) rögzítetteknek megfelelően folyamatosan tervezi, szervezi a lakosság országos sugárzási helyzettel kapcsolatos normál és rendkívüli időszaki tájékoztatását, ellátja az ország nukleárisbaleset-elhárítási korai előrejelzési központi feladatait, végzi az országos sugárhelyzet-értékelését. Ezeknek a feladatoknak a munkaidőn túl és munkaszüneti napokon történő folyamatosságának ellátása érdekében az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség Veszélyes Üzemek Főosztály állományából sugárvédelmi szakképzettséggel rendelkező szakemberekből álló Sugárhelyzet Értékelő Készenléti Szolgálatot működtet.

Az ONER kormányrendeletben meghatározottak szerint az országos nukleáris biztonsági és a sugárvédelmi helyzet értékeléséhez a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének is kell adatokat és információkat biztosítania. Ennek érdekében, valamint a sugárzási helyzet előrejelzéséhez és egy esetlegesen a környezetbe kikerülő radioaktív szennyeződés levegőben történő terjedésének számításához a nukleárisbaleset-elhárítási szakterület RODOS valós idejű, online, nukleárisbaleset-elhárítási terjedésszámító és döntéstámogató rendszert működtet és ellátja az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (OSJER) központi feladatait is.

5.2.4.2 Nemzetközi értesítés és radiológiai monitoring adatcsere

2012 májusától a BM OKF átvette a Külügyminisztériumtól a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) nemzeti kapcsolattartó pontjának (National Warning Point = NWP) tevékenységét, így hazánkban az Országos Atomenergia Hivatal mellett látja el a NAÜ felé történő értesítési és információs feladatokat. Nemzetközi Atomenergiái Ügynökség hazai Nemzeti Riasztási Pontja (NWP) a BM OKF Központi Főügyelete.

Az Európai Atomenergia-közösség létrehozásáról szóló nemzetközi EURATOM szerződés 36. cikkelye és az EURDEP szerződés értelmében a nukleárisbaleset-elhárítási szakterület által működtetett Nukleáris Baleseti Információs és Értékelő Központ (NBIÉK) látja el a nemzetközi radiológiai monitoring adatcsere rendszer nemzeti központ feladatait, amely keretében az EU

nemzetközi regionális monitoring adatcsere központján keresztül figyelemmel tudja kísérni Európa háttérsugárzásának változását.

Magyarország jelenleg a szomszédos országok közül Ausztriával, Horvátországgal, Szlovéniával és Szlovákiával folytat közvetlen kétoldalú folyamatos radiológiai monitoring adatcserét, amelyet az NBIÉK központon keresztül lát el.

Az NBIÉK központ magas színvonalú hazai és nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási tevékenysége lehetővé teszi egy esetleges rendkívüli esemény, illetve veszélyhelyzet esetén a radiológiai monitoring adatok elemzéséhez, értékeléséhez és a döntéstámogatási feladatok még hatékonyabb ellátásához szükséges feltételeket.

5.2.4.3 Katasztrófavédelmi Mobil Laborok (KML)

A szakterület látja el a KML-ek szakmai felügyeletét, amelyek alkalmasak a veszélyes (vegyi, biológiai, tűz- és robbanásveszélyes, valamint radioaktív) vagy ismeretlen anyagokkal bármilyen módon kapcsolatos káresemények, nagyobb kiterjedésű, illetőleg időben elhúzódó kárfelszámolás esetén a beavatkozó állomány, a lakosság és az anyagi javak védelmére, a beavatkozók, döntéshozók szakmai támogatására és az ezek biztosításához szükséges feladatok végrehajtására.

Magyarország védelmét jelenleg a megyei szinten kialakított KML szolgálatok, valamint a Főváros KML látja el. A megyei KML-ek hivatali munkaidőben 20 perces, hivatali munkaidőn túl 60 perces készenléti idővel, a Főváros KML a nap 24 órájában 2 perces riasztási idővel 24/48 órás munkarendben látja el a szolgálatot. A régiós védelmi rend alapján 5 KML (Jász-Nagykun-Szolnok, Veszprém, Tolna, Borsod-Abaúj-Zemplén, Főváros) biztosítja az ország hivatali munkaidőn túli védelmét.

A KML feladatát és működési rendjét a 31/2012. sz. BM OKF Főig. Intézkedés szabályozza, mely többek között rögzítette, hogy a KML állománya a veszélyhelyzeti felderítési feladatokon túl végzi a veszélyes áru szállítással kapcsolatos ellenőrzési feladatokat, baleseti kivizsgálásokat, valamint a veszélyes anyagokkal foglalkozó és a küszöbérték alatti üzemek időszakos hatósági ellenőrzéseit, baleseti kivizsgálásait is.

5.2.4.4 Sugárvédelmi mérések, ellenőrzések támogatása

A nukleárisbaleset-elhárítási szakterület a sugárvédelmi ellenőrzések támogatásához 2012 májusában rendszerbe állította a radiológiai és nukleáris anyagok felderítésére alkalmas Mobil Bevetési Egységét (MBE), amelyet több sikeres bevetés és gyakorlat során, illetve ellenőrzések végrehajtására is alkalmazott.

A jármű beépített és kézi műszereivel alkalmas a gamma és neutronsugárzó források detektálására, így az segítségül hívható többek között radiológiai létesítmények és veszélyes áru szállítások ellenőrzésére, illetve egyes izotópok jelenlétében bekövetkezett balesetek kivizsgálására, továbbá a gépkocsiban felállított detektor akár sugárkapuként is üzemeltethető. A szakterület nemzetközi szinten folyamatosan tartja a kapcsolatot és szakmai tapasztalatokat cserél a MBE-felhasználó országokkal az évente megrendezett konferenciákon és személyes egyeztetések keretében.

5.2.4.5 Gyakorlatok

A szakterület minden évben részt vesz az ONER működtetésében közreműködő központi, ágazati, területi és helyi szervek részére megrendezett hazai és nemzetközi szintű nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatokon. Továbbá részt vesz a Magyar Honvédség évente megrendezett Atom, Biológiai, Vegyi Riasztási Értesítési (ABV RIÉR) gyakorlatán a BM OKF és a MH Honvéd Vezérkar között 2002-ben megkötött Együtműködési Megállapodásban foglaltak szerint.

5.2.4.6 Szakhatósági feladatok

A nukleáris és radiológiai területen a szakhatósági jogkör gyakorlása a katasztrófák elleni védekezés során a megelőzést szolgáló hatósági eszköz, feltétele a szakszerű és hatékony beavatkozásnak.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény lehetővé teszi, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szervek más ágazatok hatósági eljárásában hatékonyan juttassák érvényre a katasztrófavédelmi követelményeket.

A jelenlegi szakhatósági jogkörök

A hatályos rendelkezések a más ágazatok felelősségi körébe tartozó hatósági eljárások lefolytatásához kapcsolódóan szabályozzák a katasztrófavédelmi szakhatósági jogköröket (pl. nukleáris létesítmények helykijelölése, telepítése, üzemeltetése, radioaktív anyagok termelése, előállítása, tárolása, felhasználása).

Szakhatósági feladatot jellemzően első fokon a területileg illetékes katasztrófavédelmi

kirendeltség, a megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság, másodfokon a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság lát el.

A központi katasztrófavédelmi szervhez telepített szakhatósági feladatoknak az az indoka, hogy maga a hatósági eljárás is a jogi szabályozásból következően csak egyfokú.

5.3. Tűzvédelem

5.3.1. Tűzmegelőzési, tűzvizsgálati ismeretek

Mivel a tűz keletkezésének lehetőségét teljesen kizárni lehetetlen, ezért a megelőzés a keletkezés valószínűségének csökkentésére, a személyek védelmére, a vagyon védelmére, a tűz kiterjedésének behatárolására és a tűzoltás feltételeinek biztosítására korlátozódik.

A tűzmegelőzési tevékenység területei

A keletkezés valószínűségének csökkentése csak differenciált kockázati szinten gazdaságos. Ehhez igazítva megkülönböztetünk veszélyes és kevésbé veszélyes, valamint kiemelten védendő területeket. A tűzvédelem jelenlegi szabályozásában a veszélyesség meghatározására a **tűzveszélyességi osztályba sorolást** alkalmazzuk. A veszély teljes körű megjelenítése érdekében, valamint a tűzvédelmi rendelkezések megállapítása és alkalmazása szempontjából az anyagokat, tevékenységeket, helyiségeket, szabadtereket, tűzszakaszokat, épületeket, építményeket, létesítményeket tűzveszélyességi osztályba soroljuk. A tűzveszélyesség jellemzésére ötosztályos csoportosítást alkalmazunk.

A tűzveszélyességi osztályok megjelenítésére betűjeleket és megnevezéseket használunk, ez alapján megkülönböztetünk:

betűjel

"A"	Fokozottan tűz- és robbanásveszélyes tűzveszélyességi osztály.
"B"	Tűz- és robbanásveszélyes tűzveszélyességi osztály.
"C"	Tűzveszélyes tűzveszélyességi osztály.
"D"	Mérsékelt tűzveszélyes tűzveszélyességi osztály.
"E"	Nem tűzveszélyes tűzveszélyességi osztály.

A tűzvédelemben a tűz lehetséges bekövetkezésének csökkentése érdekében a gyújtást előidéző gyújtóforrásokat is különböző szigorúsággal szabályozzuk. Azon környezetben, ahol minimális energiájú gyújtóforrás (pl. sztatikus szikra) is elegendő a gyújtáshoz, nem csak a *nyílt láng* használatát tiltjuk, hanem az összes olyan megoldást, cselekvést is, ami tüzet okozhat.

Vannak olyan tevékenységek, ahol a technológiához szorosan hozzátartozik a nagy *gyújtási energia*. (nagyteljesítményű kazánok, üveggyártás, vasgyártás). Ilyen esetekben a szabályozás a környezetet úgy alakítja ki, hogy éghető, meggyújtható anyag lehetőleg ne legyen a közelben.

A tűzoltó számára a tűzveszélyességi osztályok fontos információkat takarnak, így a besorolásból következtetni lehet az adott helyen megjelenhető veszélyekre (robbanás, heves égés).

Tekintsük át a tűzvédelem és a megelőzés azon területeit, amelyek nem a veszélyesség miatt

igényelnek megkülönböztetett védelmet. Ide sorolhatjuk elsősorban a személyek védelmét. Ilyen esetben elsődleges a biztonságos menekülés lehetőségének kialakítása.

A személyek védelmében megkülönböztetünk kockázati veszélyeztetést, ami kis létszám esetében is kiemelt fontossággal szerepel. (pl. "Fokozottan tűz- és robbanásveszélyes térben dolgozók menekülési lehetőségének biztosítása.")

A személyek védelmében a következő szint, amikor *tömegek* biztonságát és menekülési lehetőségét kell biztosítani. A tűzvédelemben a tömegtartózkodású (300 főt befogadó) és a nagy forgalmú rendeltetéssel bíró épületeket soroljuk ide. Ezen épületek közül is külön figyelmet fordítunk azokra, amelyekben a tömeg befogadására szolgáló helyiség talajszint alatt, vagy többszintes épület felső részeiben kerül kialakításra.

A személyek védelme kapcsán a közösségi épületek közül *eltérő gondoskodást* igényelnek azok, amelyekben mozgásukban gátolt, korlátozott személyek tartózkodnak (kórház, börtön stb.), vagy amelyek cselekvőképességükben korlátozott személyek tartózkodási épülete (zárt osztály, újszülött osztály).

A tűzvédelem további célja a *vagyon megvédése* a tűz pusztításától. Ezen a területen lehetnek eltérő tulajdonosi igények, a tűzvédelemnek szintén más iránya, amikor pótolhatatlan értékeket kell védeni a tüztől. Ilyenek lehetnek a művészeti értékek, adathalmazok, információs és irányító központok.

Természetesen meg kell jegyeznünk, hogy a tűzvédelem fontosságának megítélése nem ilyen elkülönült problémákat jelent, hanem összetettebb, mert *több szempont egyidejű teljesítését kell biztosítani*. Így természetes, hogy a személyek védelme mellett a vagyonvédelemről és a környezet veszélyességének megfelelő védelemről kell gondoskodni.

A tűz megelőzési tevékenység területéhez tartozik a *tűz nagyságának behatárolása*, valamint a *tűzoltás feltételeinek biztosítása*. Gyakorlatilag itt arról van szó, ha a tűz keletkezésének lehetőségét teljes mértékben nem tudjuk korlátozni, akkor határoljuk be a tűz lehetséges nagyságát és minél kedvezőbb körülményeket teremtsünk a beavatkozáshoz.

A tűz megelőzési tevékenység hatósági jogosítványai

A tűz megelőzési tevékenység hatósági jogosítványai a katasztrófavédelem különböző szintjeihez vannak társítva (központi, területi és helyi szerv), ezek közül pár jellemzőt a következő felsorolásban láthatunk:

- meghatározott körben és esetekben tűzvédelmi ügyben - azonos biztonságot nyújtó előírások megtétele mellett - kérelemre eltérést engedélyezhet,
- a beépített tűzjelző, tűzoltó berendezések létesítési és használatbavételi ügyeiben eljár,
- a tűzvédelmi létesítési és használati szabályok betartását ellenőrzi,
- meghatározott bejelentési kötelezettség ügyében eljár,
- a jogszabályok keretei között tűzvédelmi kötelezettségeket állapít meg,
- az üzemeltetést, a tevékenységet a tűzvédelmi követelmények érvényesítéséig, de legalább a szabálytalanság megállapításától számított 24 órára megtilthatja, ha
- a helyiségben, az önálló rendeltetési egységben, az építményben, a szabadtéren a megengedett maximális befogadóképességet 15%-nál nagyobb mértékben meghaladják, vagy azt az arra kötelezettek a Tűzvédelmi Szabályzatban nem állapították meg, vagy a kiürítési feltételeket nem biztosítják,

- a Ttv. szerinti bejelentési kötelezettségnek nem tettek eleget, vagy az engedélyezett tevékenységtől kedvezőtlenül eltérnek,
- tűzvédelmi szabály megszegésével az életet, a testi épséget vagy a vagyonbiztonságot közvetlenül veszélyeztetik,
- hatósági egyeztetéseket folytat le,
- a tűzoltó készülékek karbantartását és felülvizsgálatát végzők tevékenységének helyszíni ellenőrzését lefolytatja illetve felügyeli,
- a kéményseprő-ipari közszolgáltatás egyes eseteiben hatósági felügyeleti eljárásokban eljár,
- azt a munkavállalót, aki a munkakörével kapcsolatos tűzvédelmi előírásokat, vagy a tűzjelzésre vagy tűzoltásra szolgáló eszközök, felszerelések használatát nem ismeri, a szükséges ismeretek megszerzéséig az ott folytatott tevékenységtől eltiltja,
- lefolytatja a tűzvizsgálati eljárást.
- jogszabályban meghatározott esetekben tűzvédelmi bírságot szab ki,
- azon tűzoltó-technikai termék forgalmazásának engedélyezése, aminek nincs tűzvédelmi biztonságossági követelményeire irányadó jogszabály, honosított harmonizált szabvány,
- külön jogszabályban meghatározott esetekben dönt a védelem egyenértékűségéről,
- eljár bizonyos közigazgatási hatósági eljárásokban (pl.: tűzvédelmi szakértői tevékenység, tűzvédelmi szakvizsgáztatás és oktatásszervezés, tűzjelző és oltóberendezés tervezése, karbantartása, távfelügyelete),
- eljár a számítógépes szimulációs programmal végzett, egyedileg tervezett megoldás jóváhagyására indított eljárásban, stb.

A tűzvédelmi hatóság tűz megelőzési feladat- és hatáskörei között a szabályozás nem szerepelteti közvetlenül a tűzvédelmi propagandamunkát. A téma elemzése kapcsán viszont fontos kiemelnünk a tűzvédelmi felvilágosító munka jelentőségét. Könnyen beláthatjuk, hogy vannak olyan területek, amit pusztán csak ellenőrzéssel képtelenség befolyásolni és kontroll alatt tartani. Az ilyen területek jól lefedhetők és többé-kevésbé befolyásolhatók a média különböző lehetőségeivel.

A tűz megelőzési feladatok a tűzoltás feltételeinek megteremtésében

A tűz megelőzési feladatok fontosságát azért is ki kell emelni, mert a tűz lehetséges bekövetkezése előtt szükséges az oltás lehetőségeinek tervezése és megteremtése. A tűzoltás feltételeinek megteremtésében alapvető kérdés a szükséges oltóanyag mennyiségének és fajtájának biztosítása. Az oltóanyag megléte még nem jelent teljes sikert, mert garantálni kell, hogy a rendelkezésre álló eszközeinkkel az oltandó térbe tudjuk juttatni. Itt két fontos szempontot határoztunk meg:

- 1) fizikai akadályok (ilyen pl. két kéreg közötti éghető anyag vagy személyes behatolásra alkalmatlan tér);
- 2) hőterhelés és az eszközeink hatótávolsága.

Tűzvédelmileg exponált szituációkban külön figyelmet kell fordítani a *megközelíthetőség* és a beavatkozáshoz szükséges *működési terület biztosítására* (pl.: középmagas és magas épületek). Az eredményes beavatkozást biztosítja az épületek, szabadterek kockázati egységekre

(tűszakaszokra) bontása.

Nagyon fontos kérdés, hogy a bevethető eszközök mikor állnak a rendelkezésünkre. Ezt onnan érdemes vizsgálni, hogy a területen munkát végző személyek részére biztosították-e a kezdeti tűz oltására alkalmas eszközöket és ott folytatódik, hogy milyen készenléti erők és eszközök állnak rendelkezésünkre az idő függvényében.

Ennek a témának a pontos elemzéséhez hozzátartozik a *terület tűzérzékelésének- és jelzésének megoldottsága*. Így egyik helyen a tűz korai érzékelése megoldott, míg máshol ez megoldatlan. Szintén e témakörhöz kapcsolhatjuk a beépített oltóberendezések szükségességét. A beépített oltóberendezéssel a beavatkozást műszakilag biztosíthatjuk akkor, amikor a védendő tér emberi behatolásra alkalmatlan.

Talán e rövid szempontsorral sikerül megerősíteni azt a gondolatot, hogy a tűz bekövetkezése előtt már bizonyos mértékéig a beavatkozás lehetősége meghatározott.

A legjellemzőbb tűzvédelmi használati szabályok és azok betartásának fontossága

A használati szabályok a tűzbiztonságnak azt a területét szabályozzák, amelyek emberi magatartással és felelősséggel lefedhetők. Ez a kérdés elkerülhetetlen, mivel a legbiztonságosabb helyen is nagyon fontos az emberi tevékenység kockázati szerepe. Beláthatjuk, hogy a használati szabályok nagyon konkrétan egy-egy tevékenységhez, technológiához, rendeltetéshez kapcsolódnak. Ezért, a megtartandó helyi tűzvédelmi előírásokat a vállalkozások, intézmények vezetői **Tűzvédelmi Szabályzatban** kötelesek szabályozni.

A következőkben nézzünk pár általános tűzmelegelőzési használati szabályt, amelyek érvényesülését mindenhol biztosítani kell.

Az építmények használatának és a tevékenységek végzésének általános tűzvédelmi szabályai:

Az építményeket csak a használatbavételi engedélyben megállapított rendeltetésnek megfelelően szabad használni. Ha egy épületet vagy annak egy részét az eredeti rendeltetésétől eltérő célra akarnak használni, akkor annak vonzatait vizsgálni kell és ha szükséges akkor az építésügyi hatóságtól engedélyt kell kérni, amennyiben nem szükséges hozzá a hatóság engedélye, akkor is vizsgálni kell annak tűzvédelmi vonzatait és a vonatkozó előírásokat érvényesíteni kell, minimális igényként jelenhet meg a bejelentési kötelezettség.

Bármilyen anyag előállítását, feldolgozását, tárolását, szállítását és forgalmazását, illetve bármilyen tevékenység végzését csak a tűzvédelmi követelményeknek megfelelő területen, helyiségben, építményben szabad folytatni.

Az üzemi rend biztosításának alapvető szabályai:

A munkahelyeken - legyen az helyiség, vagy szabadter - csak az ott folytatott folyamatos tevékenységhez szükséges anyagokat és eszközöket szabad tárolni. Ha a vállalkozás Tűzvédelmi Szabályzatra kötelezett, akkor az így tárolható anyagok mennyiségét, tárolási helyét és tárolási módját a Tűzvédelmi Szabályzatban kell meghatározni.

A munkahelyi rend biztosítása, a tűz keletkezési lehetőségeinek csökkentése érdekében a munkahelyekről és az ott lévő gépekről, berendezésekről a tevékenység során keletkező éghető anyagot és hulladékot folyamatosan, de legalább műszakonként el kell távolítani.

Különösen veszélyeztetik a munkahelyeket az éghető folyadékkal, vagy zsírral szennyezett éghető hulladékok (pl. olajos rongy, olajos forgács, stb.). Ezeket a munkahelyeken nem éghető anyagú és jól záródó fedővel ellátott edényekbe kell gyűjteni, erre a célra kijelölt helyen kell tárolni és biztonságosan meg kell semmisíteni.

Az éghető folyadékot, éghető és égést tápláló gázt szállító csőrendszerrel és tároló edénynél,

továbbá minden gépnél, berendezésnél és készüléknél az éghető folyadék csepegését, elfolyását, illetve a gáz szivárgását meg kell akadályozni. A szétfolyt, illetőleg kiszivárgott anyagot fel kell itatni és a helyiséget ki kell szellőztetni. A felitatott anyagot erre a célra kijelölt helyen kell tárolni és megsemmisíteni. Az üzemszerűen csöpögő, éghető folyadékot edényben kell felfogni. Az edényt szükség szerint, de legalább a műszak befejezésével ki kell üríteni.

Az alkalmoszerű tűzveszélyes tevékenység biztonsági szabályait írásban kell rögzíteni. A tevékenységet kioktatott, meghatározott esetekben szakvizsgával rendelkező személy végezheti.

Veszélyes terekhez és anyagokhoz kapcsolódó használati szabályok:

"A" és "B" tűzveszélyességi osztályba tartozó folyadékot alkalmoszerűen csak szabadban, vagy olyan jól szellőztetett helyiségben szabad használni, amelyben egyidejűleg gyújtóforrás nincs.

Gyújtási veszélyt jelentő savakat (pl. salétromsav) tárolni, használni éghető anyag közelében nem szabad.

"A" és "B" tűzveszélyességi osztályba tartozó munkahelyen olyan ruha, lábbeli, eszköz nem használható, amely gyújtási veszélyt jelenthet.

Olajos és zsíros munkaruhák ruhatárrendszerű öltözőben vagy fém öltözőszekrényben tárolhatók.

Az "A" és "B" tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben öltözőszekrényt nem szabad elhelyezni.

Az ajtók nyitásával, zárásával kapcsolatos szabályok:

Az "A" és "B" tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségek ajtajait önműködő csukószerkezettel kell ellátni, és csukva kell tartani. Ha ez üzemi okokból nem lehetséges, a nyitva tartás ideje alatt állandó felügyeletet kell biztosítani, illetőleg füst, vagy hő hatására működő csukóberendezéssel kell ellátni.

Üzemeltetés alatt az olyan helyiség ajtóit, amelyben emberek tartózkodnak, nem szabad lezárni. Ha a munka jellege az ajtók zárva tartását szükségessé teszi, veszély esetén az ajtók külső nyithatóságát is biztosítani kell.

Figyelmeztető és tiltó táblák elhelyezésének szabályai:

A helyiség (szükség szerint az építmény, létesítmény) bejáratánál jól látható helyen tűz, vagy robbanásveszélyre;

a vonatkozó előírásokra figyelmeztető és tiltó rendelkezéseket tartalmazó időtálló táblákat kell elhelyezni.

Biztonsági berendezésekre vonatkozó megjelölések:

a közmű nyitó- és záró szerkezetét;

tűzoltótechnikai eszközt, felszerelést (pl.: füstelvezető kezelőszerkezetét; a nyomásfokozó kapcsolóját; tűzjelző kézi jelzésadóját, tűzoltó készüléket, stb) jól láthatóan meg kell jelölni.

Tűzvizsgálat

Végezetül, de nem utolsó sorban a harmadik, de igen fontos rendszerelemről a tűzvizsgálatról pár gondolat. A tűzvizsgálati tevékenységet a tüzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról szóló a 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet szabályozza meghatározva a tűzvédelmi hatóság feladatait.

Ha a **tűzvizsgálat fogalmát** nézzük, akkor az, a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység.

Szakmai célok:

- tűz megelőzési, tűzoltási beavatkozási tapasztalatok megszerzése,
- következtetések levonása,
- tűz megelőzési ismeretek bővítése,
- mentési beavatkozási feltételek javítása.

A tűzvizsgálatban *mindenkinek van feladata*, attól függetlenül, illetve attól függően, hogy milyen feladatot látott el a tüzeset helyszínén, ugyanis a tűzvizsgálat nem a tűz eloltása után kezdődik. A beavatkozó állománynak minimum adatszolgáltatási „kötelezettsége” van a szó szoros és átvitt értelmében is. Rengeteg segítséget tudnak adni a tényleges tűzvizsgálónak a tudatos beavatkozás közben tapasztaltak felidézésével.

Minden tüzesettel kapcsolatban *adatgyűjtési kötelezettség* igénye merül fel, ennél nagyon fontos, hogy ezt megfelelően végezzük és a kötelező adatgyűjtés után, amennyiben tűzvizsgálat várható a szükséges intézkedéseket megtegyük pl.: biztosítsuk a helyszínt, továbbá azoknak a tárgyaknak, eszközöknek az őrzését, amelyek a bűncselekmény gyanújának bizonyítékául szolgálnak.

A *helyszín biztosításának* a jelentősége a helyszíni szemle lefolytatásban illetve lefolytathatóságában van. A helyszíni szemle talán az egyik legfontosabb bizonyítási eszköz a tűzvizsgálat során.

A tűzvizsgáló *összefoglaló jelentésben* összegzi a vizsgálat „eredményét”, jogi aktus lezárása általában a tűzvizsgálati jelentés.

5.3.2. Tűzoltás és műszaki mentés

Tűzoltási és Műszaki Mentési Szabályzat

A tűzoltási és műszaki mentési tevékenység veszélyeket hordozó, nehéz feladat. A tűzoltás és műszaki mentés, az elhárításban résztvevők összehangolt munkavégzése és védelme érdekében szabályozott tevékenység. A szabályozás során figyelembe vették a tudományosságot és az embert.

A 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól (a továbbiakban TMMSZ).

A szabályzat négy fejezetet foglal magába (Általános rendelkezések, A tűzoltás szabályai, A műszaki mentés szabályai, Záró rendelkezések), ebből a II. és a III. fejezetben a könnyebb áttekinthetőség miatt további pontok találhatók.

A tűzoltás szervezete

A tűzoltás szervezetét a **Tűzoltásvezető** vezeti.

A tűzoltási szervezet a tűz oltásával kapcsolatos feladatok végrehajtása érdekében, a vonatkozó rendelkezések megtartásával, a tűzoltóság tagjaiból létrehozott vezetőkől és végrehajtókból áll. A tűzoltási szervezetbe - a feladatok jellegétől függően - más szervezetek és személyek is bevonhatók.

A tűzoltásnál szervezhető beosztások:

TVH	Tűzoltásvezető-helyettes
H	Háttérparancsnok
HH	Háttérparancsnok-helyettes
TT	Törzstiszt
SZ	Szakaszparancsnok
R	Rajparancsnok
M	Mentési csoportparancsnok
Ö	Összekötő
E	Eligazító
BT	Biztonsági tiszt

A tűzoltás vezetője ugyanazon beosztásból több, illetőleg további egyéb általa szükségesnek ítélt beosztásokat is szervezhet.

A tűzoltás vezetésének módjai

A tűzoltás felszámolását végzők vezetése a következő módon történhet:

- *Alapirányítással*, ha a beavatkozó erőket a tűzoltásvezető egyedül irányítja.
- *Csoportirányítással*, ha a tűzoltást végzőket és az azok működését segítőket csak megosztva lehet irányítani.
- *Vezetési törzsszel*, ha az esemény nagysága, bonyolultsága, a helyszín tagoltsága a beavatkozó erők létszáma, illetőleg egyéb körülmények a feladatok szélesebb körű megosztását indokolják.
- *Törzskari vezetéssel*: Azon káresemények elhárítása során, amelyek a katasztrófavédelem rendelkezésre álló hivatásos erőivel nem hajtható végre és az esemény Magyarország lakosságának személyi és anyagi biztonságát jelentős mértékben érinti, nagysága, időbeli lefolyása, bonyolultsága, a helyszín tagoltsága, a beavatkozó erők létszáma, vagy egyéb körülmények a végrehajtandó feladatok szélesebb körű megosztását speciális képességek igénybevitelét, illetve jelentős számú civil szervezetek bevonását teszik szükségessé, valamint katasztrófaveszély nem áll fenn, illetve veszélyhelyzet nem került kihirdetésre, a vezetési törzs munkájának támogatására törzskart kell létrehozni. Ez többek között lehet Magyarország területén bekövetkezett kritikus infrastruktúrát érintő támadás, földrengés, árvíz, belvíz, tömegszerencsétlenség, súlyos ipari szerencsétlenség.

A tűzoltás vezetésére jogosultak köre

➤ Tűzoltásvezetői feladatokat:

a) A létesítményi tűzoltóság:

1. rajparancsnoka,
2. szolgálat-(egység-)parancsnoka (vezetője),
3. tűzoltási szakterület vezetője,
4. parancsnok-helyettese,
5. parancsnoka.

b) Az önkormányzati tűzoltóság:

1. rajparancsnoka,
2. parancsnok-helyettese,
3. parancsnoka.

c) A hivatásos katasztrófavédelmi szervek:

1. a BM OKF Főigazgatója által meghatározott személyek:

A hivatásos tűzoltóságoknál:

- szerparancsnok,
- rajparancsnok,
- szolgálatparancsnok,
- tűzoltóparancsnok,
- a tűzoltóparancsnok által a tűzoltóság állományából megbízott olyan személy(ek), aki(k) tűzoltó szakképesítéssel, legalább szakmunkás bizonyítvánnyal és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik(ik)nek.

A katasztrófavédelmi kirendeltségeknél:

- a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője által az állományból megbízott, személy(ek), aki(k) felsőfokú tűzoltó szakképesítéssel és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik,
- a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője.

A katasztrófavédelmi igazgatóságoknál:

- a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat (a továbbiakban: KMSZ) szolgálatsszervezés szerinti vezetője,
- a tűzoltósági főfelügyelő,
- az igazgató által az állományból megbízott, személy(ek), aki(k) felsőfokú tűzoltó szakképesítéssel és minimum 5 éves tűzoltási, műszaki mentési gyakorlattal rendelkezik,
- az igazgató.

A BM OKF-nél:

- a Főigazgató által az állományból megbízott, személy(ek),
- a Főigazgató.

A tűzoltásvezetői feladatokat csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak szakmai képesítési követelményeiről és szakmai képzéseiről szóló rendeletben meghatározott iskolai végzettséggel, érvényes foglalkozás-egészségügyi alkalmassági vizsgálattal lehet ellátni.

A kivonulás rendje

Riasztás elrendelésekor legalább egy, tűzoltás vezetésre jogosult személy, az eset jellegének megfelelő, rendelkezésre álló készenléti szer és az oda beosztott állomány köteles vonulni.

A kivonulás rendje a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél:

I-es riasztási fokozat elrendelésekor:

- a szerparancsnok,
- a rajparancsnok vagy,
- a szolgálatparancsnok,
- Valamint az eset jellegének megfelelő, rendelkezésre álló készenléti szer köteles vonulni.

II-es riasztási fokozat elrendelésekor:

a fent felsorolt személyeken és a hozzájuk tartozó eszközökön kívül

- a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság parancsnoka,
- akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltás vezetésére jogosult helyettese,
- az illetékességi terület szerinti KI KMSZ-e.

III-as riasztási fokozat elrendelésekor:

a fent felsorolt erőkön és eszközökön kívül

- az illetékességi terület szerinti katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője,
- akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltásvezetésére jogosult helyettese,
- valamint az illetékességi terület szerinti KI igazgatójának utasítására a megyei tűzoltósági főfelügyelő,
- akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott, tűzoltásvezetésére jogosult helyettese.

IV-as riasztási fokozat elrendelésekor:

a fent meghatározott személyeken felül

- az illetékességi terület szerinti KI megyei tűzoltósági főfelügyelője, akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltásvezetésére jogosult helyettese.

V-ös riasztási fokozat elrendelésekor:

a fent meghatározott személyeken felül

- az illetékességi terület szerinti KI igazgatója,

- akadályoztatása esetén az ügyrendben meghatározott tűzoltásvezetésére jogosult helyettese,
- valamint a BM OKF személyi állományából a Főigazgató utasítására az általa megbízott tűzoltás vezetésére jogosult személy köteles vonulni.

Az ügyeleti szolgálatok feladata tűzoltói, katasztrófavédelmi beavatkozások során

Az ügyeletes feladata:

- ellátja a készenléti jellegű szolgálattal rendelkező tűzoltóság működési területén a hozzá érkező tűzjelzés fogadásával, a riasztással kapcsolatos, valamint a jelentési és hír-összeköttetési feladatait, közreműködik az adatszolgáltatás elvégzésében,
- a hozzá beérkező tűzjelzéseket haladéktalanul jelenti a katasztrófavédelmi igazgatóság műveletirányító ügyeletére,
- tevékenységét az ügyelet ügyrendje szerint végzi,
- végrehajtja a katasztrófavédelmi igazgatóság fő- és műveletirányító ügyeletének, valamint az OKF Központi Főügyeletének utasításait a riasztások és jelentések végrehajtásával kapcsolatosan,
- végrehajtja saját erőinek, eszközeinek riasztását,
- jelentést tesz a tűzoltóparancsnoknak és a katasztrófavédelmi kirendeltség-vezetőnek a saját erők riasztásáról.

A megyei műveletirányító ügyeletes feladata:

- ellátja a katasztrófavédelmi igazgatóság illetékességi területén lévő tűzoltóságok működési területéről beérkező tűzjelzések fogadásával, értékelésével és a riasztással kapcsolatos, valamint a jelentési és hír-összeköttetési feladatait, irányítja az adatszolgáltatás elvégzését,
- intézkedik a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló tű. tv. 7. § (2) bekezdésében meghatározott más szervek erőinek, eszközeinek igénybevételéről,
- törekszik a jelző személy megnyugtatóására, célirányos kérdéseivel elősegíti az értékelhető jelzés felvételét,
- olvashatóan kitölti vagy számítógépen rögzíti a káreset-felvételi lapot,
- rögzíti a tűzoltásvezető visszajelzéseit és a tüzesetekkel, műszaki mentésekkel kapcsolatos egyéb információkat,
- amennyiben nem az illetékességi területén lévő tűzoltóságok működési területéről érkezik hozzá tűzjelzés, haladéktalanul továbbítja azt az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság műveletirányító ügyeletére,
- tevékenységét a műveletirányítás rendje és a megyei főügyelet ügyrendje szerint végzi,
- végrehajtja a megyei főügyelet és az OKF Központi Főügyeletének utasításait a riasztások és jelentések végrehajtásával kapcsolatosan.

Tűzoltással kapcsolatos feladatok

A Tűzvédelmi Törvényben meghatározott kivételek figyelembevételével a tűzoltás és műszaki mentés térítésmentes állami feladat, amelyet a tűzoltóság a vonatkozó jogszabályok alapján és a meghatározottak szerint lát el. Ezen események felszámolásánál a hivatásos tűzoltóságok, az önkormányzati és a létesítményi tűzoltóságok a tűzvédelmi és műszaki mentési feladataik ellátása során kötelesek egymással együttműködni. A tűzoltóságok a tűz oltása és a műszaki mentés érdekében a személyes szabadságra, a magánlakás sérthetetlenségére és a tulajdonra vonatkozó alaptörvényi jogokat – a törvényben meghatározottak szerint – olyan mértékben korlátozhatja, amely arányban áll az élet, a testi épség és anyagi javak védelmével.

A tűzoltóság a tűzoltáson és a műszaki mentésen kívül az *ügyfél kérelmére térítés ellenében*, egyéb tevékenységet is végezhet. Ebben az esetben a tűzoltási és a műszaki mentési eszközök igénybevétele csak a riaszthatóság megtartása mellett történhet.

Tűzjelzés

A tűzjelzésre vonatkozóan a tű. tv. az alábbi főbb előírásokat tartalmazza:

- Aki tüzet vagy annak közvetlen veszélyét észleli, köteles azt haladéktalanul jelezni a tűzoltóságnak, vagy ha erre nincs lehetősége, a rendőrségnek vagy a mentőszolgálatnak, illetőleg a települési önkormányzat polgármesteri hivatalának (körjegyzőségnek).
- A törvény hatálya alá tartozók a tűz jelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközüket kötelesek rendelkezésre bocsátani, szükség esetén járműveikkel segítséget nyújtani.
- A rendőrség, a mentőszolgálat, a polgármesteri hivatal (körjegyzőség), a hozzá beérkezett tűzjelzést köteles haladéktalanul továbbítani az állandó készenléti szolgálatot ellátó tűzoltósághoz.
- A telefonon történő tűzjelzés lehetőségét minden településről a működési terület szerinti állandó készenléti jellegű szolgálatot ellátó hivatásos tűzoltóságot, illetve önkormányzati tűzoltóságot riasztó hírközpontba biztosítani kell. Tűzjelzés céljára a településen mindenki által bármikor igénybe vehető nyilvános távbeszélő állomást kell üzemben tartani.

A Tűzoltás-taktikai és a Műszaki mentési Műveleti Szakutasítások (TMMSZ) a tűzjelzésre vonatkozóan az alábbiakat tartalmazzák:

A tűzoltóság részére érkező tüzesetre, robbanásra vagy azok közvetlen veszélyére vonatkozó bármilyen formájú közlést kéreset-felvételi lapon írásban vagy elektronikusan rögzíteni kell.

A tűzjelzést – amennyiben az nem a működési terület szerinti tűzoltóságra érkezett – haladéktalanul a működési terület szerinti tűzoltóságra kell továbbítani.

Tűzjelzés értékelése

A katasztrófavédelmi igazgatóság műveletirányító ügyeletes ellátja a katasztrófavédelmi igazgatóság illetékességi területén lévő tűzoltóságok működési területéről beérkező tűzjelzések fogadásával, értékelésével és a riasztással kapcsolatos, valamint a jelentési és hír-összeköttetési feladatokat. Intézkedik az esemény felszámolásához szükséges egyéb szervek, egységek helyszínre rendeléséről.

Riasztás

A riasztás a készenléti szolgálatra beosztott személyi állomány (erők), és az általuk kezelt

gépjárművek (szerek), felszerelések, oltó- és segédanyagok (eszközök) vonulására szóló felhívás. A riasztás végrehajtása a riasztólámpa működtetését követően az arra rendszeresített hang- és vizuális berendezéssel történjen (csengő, gépi hang, stb.). A fenti feltételek hiányában a riasztást előszóban kell végrehajtani.

Az adott szer riasztásának befejezése után a legrövidebb időn belül a vonulásra fel kell készülni. Az állandó készenléti jellegű szolgálattal rendelkező katasztrófavédelmi szerv riasztott szere a riasztáskori tartózkodási helyét kettő percen belül köteles elhagyni, a vonulást megkezdeni. A csere-felépítményes gépjárművek riasztási normaideje hat perc.

A **késleltetett riasztás** során a riasztáskori tartózkodási hely elhagyására legfeljebb hat perc áll rendelkezésre.

A tüzeset felszámolásához szükséges erőket **riasztási fokozattal** kell kifejezni. A riasztandó különleges gépjárművek fajtáját és darabszámát a riasztást elrendelő határozza meg, ebben az esetben a riasztási fokozat megnevezése után a „kiemelt” szót kell alkalmazni.

Riasztási fokozatok:

I-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz legfeljebb 2 raj, amely félrajokkal is kiadható,

II-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 2,5-3 raj,

III-as a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 3,5-4 raj,

IV-es a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 4,5-6 raj,

V-ös a riasztási fokozat, amelyben a beavatkozáshoz 6-nál több raj riasztása szükséges.

Ha a jelzésből egyértelműen megállapítható, hogy a beavatkozáshoz az I-es riasztási fokozatban tervezett erők, eszközök teljes egészében nincs szükség, akkor legalább egy félraj, vagy más különleges szer - amennyiben ezeken a szereken tűzoltás vezetésére jogosult személy vonul - önálló vonultatására is lehet intézkedni, a riasztási fokozat ebben az esetben is I-es.

Ha a beavatkozás a riasztott erőkkel, eszközökkel számottevő kárnövekedés nélkül nem végezhető el, úgy további erők, eszközök kirendelésére kell intézkedni.

Vonulás

A vonulás – a *káresetfelvételi lap* adatai alapján – a riasztott tűzoltó erők és eszközök riasztáskori tartózkodási helyének elhagyásától a jelzésben meghatározott esemény helyszínére érkezéséig tart. A vonulást megkülönböztető fény- és hangjelzés egyidejű használatával, a legelőnyösebb útvonalon, a lehető leggyorsabban, a közlekedési szabályok megtartásával kell végrehajtani. A természeti csapások elhárításához, valamint a kis kiterjedésű gaz-avartüzekhez történő vonuláskor a megkülönböztető fény- és hangjelzés használata csak életveszély, vagy jelentős kárnövekedés veszélye esetén rendelhető el. A tűzjelzés alapján a szer parancsnoka a vonulás idejére az egyéni védőfelszerelések kötelező viselése alól – a vonulás időtartama és a tüzeset jellegének figyelembe vételével – a védősisak kivételével, könnyítést engedélyezhet. Vízi jármű vonulásakor a hajózási szabályzat előírásait kell betartani. Az azonos helyről induló járműveknek az intézkedésre jogosult parancsnok által meghatározott sorrendben és útvonalon kell vonulniuk.

A vonulás során a parancsnok beosztottait készítse fel a várható feladatokra. A káreset-felvételi lapot a vonuló szer parancsnoka vegye magához. Az eredeti példányt a tüzeseti és műszaki mentési adatlaphoz kell csatolni, egy másolati példányt pedig a hitelesített, számozott tömbben kell hagyni.

Visszajelzési kötelezettség

A visszajelzési kötelezettség a vonulás megkezdésétől a bevonulás befejezéséig tart. A vonuló szer parancsnoka, az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóság műveletirányító ügyeletére adjon visszajelzést a vonulás közben történt akadályozó tényezőkről, valamint a kiérkezésről, felderítésről, a tűzoltás szakaszairól, az egyéb rendkívüli eseményekről.

Tűzoltás előkészítése

A tűzoltás előkészítésekor a helyszínre riasztott raj(ok) elsődleges feladatait kell megszervezni és végrehajtani, a tűzoltás megkezdése és a folyamatos tűzoltás biztosítása érdekében.

A tűzoltásvezetőnek a tűzjelzés, a MT és a TMMT adatai, a helyismeret, a vonulás közben szerzett információk alapján döntenie kell:

- a szükséges védőfelszerelések használatának elrendeléséről,
- a szer(ek) működési helyének kijelöléséről,
- a tűzoltás-előkészítés módozatának megválasztásáról.

A *működési hely* megválasztásánál a tűzoltásvezetőnek figyelembe kell vennie:

- a tűzoltásban részt vevő erők, eszközök biztonságát, épségének megőrzését,
- azt, hogy a szer(ek) helyének megváltoztatására lehetőleg ne kerüljön sor, a később érkező szer(ek), felszerelés(ek) működési (felállítási) helye biztosítható legyen,
- az oltóanyag-pótlás módját, az oltóanyag helyét, alkalmasságát.

A tűzoltás előkészítésének módozatai:

- sugárszerelés (víz, hab, por) tartályról vagy gyorsbeavatkozó sugár alkalmazása,
- alapvezeték-szerelés az osztó helyének és a táplálás módjának megjelölésével,
- táplálás-szerelés.

A tűzoltás előkészítése akkor fejeződik be, amikor az előző pontban meghatározott szerelés(ek) megtörténtek, és a folyamatos – a tűzoltáshoz szükséges – oltóanyagellátás biztosított.

Felderítés

A felderítés az életmentéssel és a tűzoltással kapcsolatos feladatok meghatározásához, azok biztonságos és hatékony végrehajtásához szükséges adatgyűjtés és tájékozódás, amely a tűzjelzéstől az utómunkálatok befejezéséig tart. A felderítésnek ki kell terjednie az élet-, robbanás- és omlásveszély, valamint veszélyes anyag jelenlétének megállapítására, a tűz körülményeire, környezetére, az időjárási viszonyokra, valamint az egyéb befolyásoló tényezőkre.

A felderítés legyen alkalmas:

- az adott és a várható helyzet felmérésére,
- a helyes megoldás megválasztására és a szükséges feladatok meghatározására,
- a tűzoltás egyes szakaszai során felmerülő speciális feladatok megoldására,

- a beavatkozók biztonsága érdekében a szükséges óvintézkedések meghozatalára.

Felderítés nélkül a beavatkozás megkezdésére parancs nem adható. A tüzeset helyszínén a felderítést lehetőleg a tűzoltásvezető és legalább 1 fő tűzoltó végezze. Amennyiben a helyszín bonyolultsága, a megteendő intézkedések összetettsége indokolja, a tűzoltásvezető felderítő csoporto(ka)t jelölhet ki. A felderítő csoport minimális létszáma 2 fő. A felderítés szakszerű végrehajtása és az ennek alapján meghozott döntések felelőssége mindig a tűzoltásvezetőt terhelik. A felderítés saját munkaterületén minden tűzoltónak kötelessége. Ennek során észlelteket a közvetlen parancsnokának jelentenie kell. A speciális vagy külön meghatározott felkészültséget, hely- és szakismeretet igénylő esetekben a felderítést lehetőleg felelős szakember vagy arra alkalmas személy bevonásával kell elvégezni. A felderítés az adott és várható helyzet figyelembevételével, a tűzoltásvezető által meghatározott módon és a meghatározott védőfelszerelések és eszközök alkalmazásával hajtható végre.

Életmentés

Az életveszélybe került személy(ek) mentését – mint az első és legfontosabb feladatot – akár anyagi kár okozásával is el kell végezni.

Közvetlen életveszélyben lévőnek kell tekinteni mindazokat, akik olyan helyzetben, állapotban, körülmények között vannak, amelyek alkalmasak az emberi életfunkciók megszüntetésére vagy súlyos károsítására és ezekből saját erejükönél fogva nem képesek kimenekülni.

Közvetett életveszélyben lévőnek kell tekinteni azokat, akik a közvetlen életveszélyből saját erejükönél fogva képesek menekülni, továbbá mindazokat, akik az életmentés nélkül közvetlen életveszélybe kerülhetnek.

A mentési sorrendet a tűzoltásvezető dönti el. A veszélyeztetett személy mentését - annak akarata ellenére is - végre kell hajtani. A mentést, ha kényszerítő körülmény másként nem indokolja, legalább két személynek kell végrehajtania.

A tűzoltásvezető az életmentés elrendelésekor döntsön:

- a közvetlenül és (vagy) közvetetten életveszélybe kerültek mentéséről,
- a kiürítési és mentési útvonalak kijelöléséről, biztosításának módjáról,
- a mentés sorrendjéről, módjáról, eszközeiről,
- a mentést végrehajtók parancsnokának kijelöléséről.

Életmentéskor, olyan mentési módot kell választani, ami a mentendő és a mentést végző személyekre nézve a legkisebb kockázattal jár. Mentésre, kiürítésre mindig a legbiztonságosabb, legkedvezőbb természetes útvonalat kell választani. Ennek hiányában a tűzoltóság, illetőleg más szervezet mentőeszközei használhatók. A mentési útvonalak biztonságát a mentés teljes ideje alatt biztosítani kell.

Tűzoltás

A tűzoltás során a szükséges erőket, eszközöket, oltóanyagokat tervszerűen kell alkalmazni. A tűz terjedését meg kell akadályozni, az égést meg kell szüntetni, illetőleg az égés feltételét (feltételeit) ki kell zárni. A tűzoltásban résztvevőket határozott, pontos, félreérthetetlen parancsokkal kell utasítani. Az oltási módszerek közül azokat kell alkalmazni, amelyekkel a tűzoltás az emberéletet, a testi épséget a lehető legkisebb mértékben veszélyezteti, és a lehető legrövidebb idő alatt, a lehető legkisebb kárral, a lehető legkevesebb erővel, eszközzel, a lehető leggazdaságosabban végezhető el.

A tűzoltás történhet *támadással, védelemmel és a kettő együttes alkalmazásával*. A tűzoltás alapvető formája a támadás, amely a tűz szakszerű eloltására irányul. Védelemmel kell a tűzoltást megkezdeni akkor, amikor a helyszínen rendelkezésre álló erők, eszközök, az oltóanyag mennyisége csak a tűz terjedésének megakadályozására elegendő. A támadást és a védelmet együtt kell alkalmazni, ha az oltósugarak vonala mögött a tűz fellángolásának, terjedésének lehetősége fennáll. A bevetett sugarakat úgy kell elhelyezni, hogy azok az oltás érdekében átcsoportosíthatók és élet- vagy balesetveszély esetén visszavonhatók legyenek.

A tűzoltás szakaszai:

Körülhatárolás: a tüzet akkor kell körülhatároltnak tekinteni, ha annak bármilyen irányú terjedési lehetősége kizárt.

Lefektetítés: a tüzet akkor kell lefeketítettnek tekinteni, amikor a felületen a parázsló égés a jellemző és az égett terület összefüggő fellángolásának lehetősége kizárt.

Tűz eloltása: a tűzoltás akkor fejeződik be, amikor a visszagyulladás lehetősége kizárt, az égés minden látható formája - lánggal égés, izzás, parázslás megszűnt.

Oltóvízforrás kiválasztása

A tűzoltáshoz azt a vízforrást kell választani, amelyik a rendelkezésre álló erővel és eszközzel hatékonyan használható. A tartalék gépjárműfecskendő(k) tartózkodási helyét a már működő fecskendő(k)nél vagy újabb vízforrásoknál úgy kell kijelölni, hogy zavar esetén az üzemképtelenné vált gépjárműfecskendő(k) a legkisebb időkieséssel pótolható(k) legyen(ek). A vízforrásra állított működő vagy tartalék fecskendő(k) biztonságáról, a tűz hatásaitól való védelemről gondoskodni kell.

Égő, zárt helyiség, terület megközelítése

Az égő, zárt helyiségbe, területre a behatolást a tűzoltásvezető utasítása szerint kell végrehajtani, a behatolásra kijelöltekről (szolgálati hely, levegőnyomás belépéskor, várható kilépési idő) nyilvántartást kell vezetni.

Bontási munkálatok

Bármilyen bontási, megbontási munkálatot csak a tűzoltásvezető engedélyével szabad végezni.

A bontási, megbontási munkálatok megkezdésekor gondoskodni kell:

- a veszélyeztetett terület kiürítéséről, lezárásáról,
- a feladatot végrehajtók kijelöléséről, eligazításáról.

Állatok tárgyak mentése

Állatok, tárgyak és anyagok mentésénél emberélet és testi épség nem veszélyeztethető. Az állatok, tárgyak és anyagok mentését a tűzoltás vezetője rendelheti el. A mentést szakember bevonásával, véleménye figyelembevételével, tűzoltói irányítással kell végrehajtani. A megmentett állatok, tárgyak és anyagok őrzésére intézkedni kell (pl. az együttműködő szervek, tulajdonosok, illetékes vezetők segítségével). A mentési sorrendet a tűzoltásvezető dönti el, az állatok mentésénél az értékük és az állatjóléti szempontok, a tárgyak, anyagok mentésénél az értékük figyelembe vételével.

Tűzoltás utáni feladatok

Utómunkálat a tűz eloltása utáni tevékenység, amely a helyszínen, valamint annak közvetlen környezetében a további kárnövekedés megakadályozására, illetve baleset- és egyéb veszély

elhárítására irányul. Az utómunkálatok végzésére csak a legszükségesebb erőt, eszközt kell igénybe venni. Az utómunkálatok befejezését követően gondoskodni kell a helyszín vagyónvédelmi biztosításáról. A tulajdonos, használó, bérlő távollétében a rendőrséget vagy az önkormányzatot kell igénybe venni.

A tűzvizsgálathoz kapcsolódó feladatok

A működés teljes időtartama alatt, ha az életmentést, tűzoltást nem hátráltatja, de legkésőbb az utómunkálatok idején a tűzoltásvezető a jogszabályban meghatározottak szerint intézkedjen a tűzvizsgálatot elősegítő adatok megszerzésére, biztosítására, megőrzésére és a halaszthatatlan tűzvizsgálati cselekmények elvégzésére. Törekedni kell a tűz keletkezési helyének, idejének és okának megállapítására, valamint a megállapításokat alátámasztó bizonyítékok felkutatására, megőrzésére. Bűncselekmény gyanúja esetén a külön jogszabályban meghatározottak szerint kell eljárni.

Bevonulás, a készenlét visszaállítása

A bevonulás megkezdése előtt intézkedni kell a felhasznált felszerelések, eszközök meglétének, állapotának, működőképességének ellenőrzésére és a víztartály feltöltésére.

Az adott szer és felszerelés végleges készenlétbe állítását az állomáshelyre érkezéskor a legrövidebb idő alatt el kell végezni. Pótolni kell az elhasznált üzem- és oltóanyagokat, át kell vizsgálni a beavatkozás során használt gépjárműveket, eszközöket, személyi felszereléseket, majd azokat meg kell tisztítani, és a szükséges karbantartást el kell végezni. Gondoskodni kell a járművek, felszerelések szükség szerinti javíttatásáról, illetve cseréjéről.

Műszaki mentéssel kapcsolatos feladatok

A káresetek során való beavatkozás műszaki mentési feladatait annak megszervezését a TMMSZ harmadik fejezete határozza meg. Ez magába foglalja a műszaki mentés előkészítésével, szervezésével, vezetésével és végrehajtásával összefüggő főbb feladatokat. A műszaki mentési feladatok végrehajtása során alkalmazni kell a rendelet I-II. Fejezetében foglaltakat is.

Műszaki mentés: természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről – a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel – végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.

Az elsődleges beavatkozás addig tart, amíg a közvetlen veszélyhelyzet meg nem szűnt, vagy az esemény felszámolásának irányítását az irányításra jogosult szervezet átvette. A tűzoltóság ezután a rendeletben foglalt feladatait az átvételre jogosult szervezet irányítása mellett végzi.

Végrehajtandó főbb feladatok

- az életmentés,
- a közvetett és közvetlen élet- és balesetveszély elhárítása,
- az állatok, tárgyak és anyagi javak mentése értékük, pótolhatatlanságuk, az állatjóléti szempontokra vagy funkcionális fontosságukra tekintettel,
- az esemény által okozott további környezeti károk mérséklése,
- a közlekedési forgalom helyreállításának elősegítése.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv radiológiai, biológiai, vegyi felderítést és mentesítést végez, amennyiben az a műszaki mentésre vonatkozó jelzés, vagy a helyszíni felderítés alapján indokolt.

Nagy körültekintéssel kell eljárni a személyek felkutatásánál, mentésénél, figyelembe kell venni az orvos, vagy a mentők véleményét. Tömeges balesetnél az egészségügyi kárhely parancsnok javaslata alapján gondoskodni kell a balesetet szenvedettek segítségnyújtási, ellátási helyének kijelöléséről.

A műszaki mentés vezetése és szervezete

A tűzoltóság a műszaki mentési tevékenységet háromféleképpen végezheti:

1) Önállóan saját állományával és technikai eszközeivel.

Ebben az esetben, a káresethez történő kiérkezésekor, más beavatkozó szerv még nincs a helyszínen és a késedelmes beavatkozás emberi életet veszélyeztetne, jelentős kárnövekedés következne be, vagy a tűzoltóság eszközei, személyi állománya alkalmas a feladat elvégzésére.

2) Együttműködve más szervekkel, szervezetekkel mellérendeltségi viszonyban.

A tűzoltóság más szervvel, szervezettel együttműködve, de önálló feladatként, részfeladatként végzi a műszaki mentési tevékenységet, ha a műszaki mentési tevékenység irányítása, vezetése más szerv, szervezet feladata, vagy, a műszaki mentéshez további személyi és tárgyi feltételekre is szükség van.

3) Együttműködve más szervekkel, szervezetekkel, tűzoltói irányítással.

Ezekben az esetekben a feladat végrehajtásához más személyekre és eszközökre is szükség van, de a szakmai feladat tűzoltói irányítást igényel.

A műszaki mentés vezetője a **Mentésvezető**. Felelős:

- a feladatok gyors és szakszerű végrehajtásáért,
- a hozzá beosztott személyi állomány és technikai eszközök balesetmentes működéséért.
- Beavatkozás során indokolt esetben, meg kell alakítani a vezetési törzset. A szervezhető beosztások mentésvezető és mentésvezető-helyettes, a többi beosztás megegyezik a tűzoltás szervezetében megismertekkel.

A mentésvezető az esemény jellegétől függően, vagy a beavatkozás helyszínén a feladatokkal összhangban további beosztásokat is szervezhet, vagy a részfeladatok alapján a szervezetet szükséges mértékben csökkentheti.

A helyszínen a tűzoltó egységek, valamint a tűzoltó egységekhez beosztott külső személyek közvetlen irányítását (vezetését) csak a tűzoltó egység parancsnoka végezheti.

A műszaki mentéssel kapcsolatos feladatok

Felderítés során végrehajtandó feladatok:

- az életveszély megállapítása, a veszély jellegének meghatározása,
- a veszélyeztetett terület nagyságának, határának, a biztonsági zónájának megállapítása,
- döntés a feladatok végrehajtási sorrendjéről, egyidejűségéről, szükséges erők, technikai eszközök biztosításának módjáról, kirendeléséről,
- az egészségre, testi épségre legkevésbé veszélyes munkafeltételek lehetőségének felderítése.

Beavatkozásnál végrehajtandó feladatok:

- a feladat-végrehajtás műveleteinek, a kapcsolattartás formáinak meghatározása,
- életveszély-elhárítás kivételével a mentésben résztvevők testi épsége nem veszélyeztethető,
- beosztott személyi állomány tagjai csak akkor hajthatnak végre önálló elhatározással feladatot, ha életük, testi épségük veszélybe kerül,
- a feladat végrehajtás során védeni kell a saját és egymás testi épségét,
- az élet vagy testi épség előre látható veszélyeztetése esetén a feladatot önkéntes jelentkezés alapján kell végrehajtani, ha erre lehetőség nincs a mentésvezető dönt a kijelölésről,
- az élet, testi épség kockáztatásával járó feladat végrehajtását a mentésvezető lehetőleg személyesen irányítja,
- ha a feladat végrehajtása során akadályozó körülmény merül fel, azt haladéktalanul jelenteni kell a közvetlen irányító parancsnoknak,
- a műszaki mentés addig tart, amíg az élet- és vagyonbiztonsági intézkedésekkel az előre látható életveszély, a kárnövekedés bekövetkezése csak a tűzoltóság eszközeivel, valamint szaktudásával hárítható el.

Tűzoltás-taktikai és a Műszaki mentési Műveleti Szakutasítások - TMMSZ:

A központi katasztrófavédelmi szerv vezetője, a tűzvédelmi törvény alapján saját hatáskörben szabályozza a tűzoltóság tűzoltási tevékenységének szabályait, és külön utasításban a tűzoltóság műszaki mentési tevékenységének szabályait.

A tűzoltás-taktikai szakutasítás egy intézkedésből annak mellékletéből, valamint tizenöt fejezetből, és annak pontjaiból áll.

A műszaki mentési műveleti szakutasítás egy intézkedésből, annak mellékletéből, valamint tíz fejezetből és annak pontjaiból áll.

A Tűzoltás-taktikai Szakutasítás fejezetei:

- Fogalom meghatározás
- Általános előírások
- Talajszint alatti építmények, helyiségek, közművek, közműalagutak tüzeinek oltás
- Középmagas és Magas épületek tüzeinek oltása
- Csarnok jellegű építmények tüzeinek oltása
- Büntetés-végrehajtási intézetek tüzeinek oltása
- A villamos hálózatok, berendezések tüzeinek oltása
- Közlekedési eszközökben keletkező tüzek beavatkozási szabályai
- A gázt szállító járművek, a gázvezetékek, a gáztartályok és a gázpalackok tüzeinek oltása
- Éghető folyadékot tároló tartályok és felfogó tereik tüzeinek oltása
- Olaj- és gázkútak tüzeinek oltása
- Erdők és tőzegterületek tüzeinek oltása
- Tűzoltás veszélyes anyag jelenlétében
- A sugárveszélyes területen keletkezett tüzek oltása
- Atomerőművek, kutatóreaktorok, kiégett nukleáris fűtőelemek átmeneti száraz tárolóinak

tűzoltási és műszaki mentési követelményei

A Műszaki mentési műveleti Szakutasítás fejezetei:

- Általános előírások
- Beavatkozás építményekben bekövetkezett károk elhárításánál
- Beavatkozás közművekben, csatornarendszerekben (közműhalagutakban) bekövetkezett baleseteknél
- Közlekedési baleseteknél történő beavatkozás szabályai
- Beavatkozás szabályai természeti csapásoknál
- Beavatkozás veszélyes anyagok jelenlétében
- Beavatkozás sugárveszélyes anyagok jelenlétében
- Atomerőművek, kutatóreaktorok, kiégett nukleáris fűtőelemek átmeneti száraz tárolóinak tűzoltási és műszaki mentési követelményei
- Beavatkozás gázvezeték sérülése esetén
- Életmentés szabályai

A Tűzoltási és Műszaki Mentési Terv - TMMT

A TMMSZ tartalmazza a TMMT készítésre vonatkozó általános szabályokat:

A TMMT a tűzoltáshoz és műszaki mentéshez szükséges tűzoltói erő, eszköz szükségletet tartalmazó terv, mely az adott létesítmény, terület mentő-tűzvédelmi szempontból legfontosabb adatait tartalmazza, rajzzal, szöveggel kiegészített formában.

A tűzvédelmi szempontból kiemelt fontosságú létesítményekre, területekre, valamint – a veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos hatósági eljárás rendjéről szóló Kormányrendeletben meghatározott – veszélyes katonai objektumokra az emberi élet és a vagyon védelme érdekében TMMT-t kell készíteni.

A TMMT-re kötelezett létesítmények, területek körét és a TMMT részletes tartalmi, formai követelményeit a főigazgató határozza meg.

A TMMT elkészítéséhez szükséges adatszolgáltatás hatóság által meghatározott időpontig történő teljesítéséért a kötelezett létesítmény, terület vezetője a felelős. A TMMT készítéséért a *működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság felelős.*

Az elkészített TMMT-t a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság parancsnokának javaslatára az illetékességi terület szerinti katasztrófavédelmi igazgatóság *igazgatója hagyja jóvá.*

A jóváhagyott TMMT alapján a működési terület szerinti hivatásos tűzoltóság egyszerűsített TMMT-t készít, melyet a parancsnok hagy jóvá.

A Tűzoltóságok működési területei

Az egységes katasztrófavédelmi szervezet megalakulásával az ország területét hivatásos tűzoltóságok működési területei fedik le, melyek kiterjedését a központi katasztrófavédelmi szerv vezetője saját hatáskörben kiadott intézkedéssel szabályoz. Ezen intézkedés rendelkezik továbbá a műszaki mentőbázisok működési területéről, valamint az önkormányzati tűzoltóságok elsődleges műveleti körzetéről.

Az önkormányzati tűzoltóságok elsődleges műveleti körzetei a hivatásos tűzoltóságok működési területeinek részei. A hivatásos és önkormányzati tűzoltóság együttműködési megállapodást köt, annak érdekében, hogy mely területen (vonulási terület), milyen erő, - eszközzel képes az

önkormányzati tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet ellátni. Az együttműködési megállapodást az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője, valamint a székhely szerinti önkormányzat polgármestere vagy az önkormányzati társulásban résztvevő önkormányzatok polgármesterei és a közttestület elnöke írják alá.

A hivatásos tűzoltóságok, a műszaki mentőbázisok működési területeit, valamint az önkormányzati tűzoltóságok elsődleges műveleti körzeteit (tételesen településekre lebontva) a vonatkozó főigazgatói intézkedés mellékletei tartalmazzák.

A tűzoltóság jelentő és adatszolgáltatási rendszere

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek a napi feladatok biztosítására, a feladatok kezelésére, a jelentési és adatszolgáltatási rendszer működtetésére, a készenlét fokozásával kapcsolatos feladatok végrehajtására ügyeleti és készenléti szolgálatokat működtetnek.

Ügyeleti szolgálatok

24 órás ügyeleti szolgálatot kell működtetni az alábbi ügyeleteken, szolgálatokon:

Országosan:

- Központi Főügyelet,
- KKB NVK Ügyelet,
- Információ-technológiai Ügyeleti Szolgálat.

Területi szinten:

- megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok főügyelete,
- megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok műveletirányító ügyeletei,
- megyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálatai

(KMSZ)

- Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság Katasztrófavédelmi Mobil Laborja (KML)
- Katasztrófavédelmi Oktatási Központ ügyelete.

Helyi szinten:

- Hivatásos Tűzoltó-parancsnokságok ügyelete.

5.3.3. Műszaki ismeretek - Tűzoltó gépjárművek

A tűzoltóság alapfeladatainak ellátásához korszerű tűzoltási (gépjárműfecskendő, speciális oltóberendezés, létra, emelő) és műszaki mentési (műszaki mentőszer, daru, veszélyes anyag baleseti gépjármű) járművek szükségesek.

Az MSZ EN 1846-1 jelű magyar és európai szabvány definiálja a szakkifejezéseket és fogalmakat. A jegyzet nem tartalmazza a szabvány anyagát teljes terjedelmében, csak legfontosabb fogalmakat tárgyalja.

Fogalom meghatározások:

- Gépjármű: Olyan - beépített erőgéppel hajtott- négy vagy többkerekű, nem sínpályán közlekedő közúti jármű, amelynek alapvető rendeltetése: személy vagy teherszállítás (áruszállítás), vagy a kettő kombinációja, teher, esetleg személyszállító utánfutó vontatása, illetve valamilyen különleges alkalmazás.
- Hordozójármű: zárt kialakítású, személyzet és felszerelés szállítására alkalmas gépjármű.

- Tűzoltó gépjármű: tűzoltásra vagy mentésre, illetve mindkettőre használt hordozó gépjármű.
- Cserefelépítmény: adott célra kialakított konténer, amely erre alkalmas járműre egyszerűen feltehető és arról levehető.
- Vontatott jármű: beépített erőforrással nem rendelkező, gépjárművel vontatható közúti jármű, amelynek rendeltetése személy, vagy teherszállítás (áruszállítás). Ebbe a kategóriába tartozik a félpótkocsi is.

Gépjármű tömegosztályok:

Minden 2 tonnánál nagyobb össztömegű gépjárművet, össztömegétől függően a következő három osztály¹³ valamelyikébe be kell sorolni.

Kategória	Jele	Tömeg
Könnyű	(L)	2 t <össztömeg <=7,5 t
Közepes	(M)	7,5 t < össztömeg <= 14 t
Nehéz	(S)	össztömeg> 14 t.

Gépjárműcsoportok

Jellemző alkalmazásuktól függően a tűzoltó gépjárműveket a következő csoportokba soroljuk be:

- Oltógépjármű
- Magasból mentő gépjármű
- Tűzoltósági betegszállító gépjármű
- Veszélyelhárító gépjármű
- Ellátó gépjármű
- Egyéb különleges gépjármű

IV. FEJEZET INFORMATIKAI ISMERETEK

¹³ A szabvány megjelenését megelőzően a gépjárműfecskendőket kategóriába sorolták. (könnyű, félnehéz, közép, és nehéz kategóriába). Az új szabvány valamennyi tűzoltó járműnél bevezette a kategóriába sorolást, ez azonban mást jelent. A szabvány a kategória szó helyett a tömegosztályt alkalmazza, és a régi besorolással ellentétben csak az össztömeget veszi figyelembe.

1. INFORMATIKAI RENDSZEREK KÍNÁLTA LEHETŐSÉGEK FELHASZNÁLÁSA A PARANCSNOKI/VEZETŐI MUNKÁBAN

A BM OKF országos hatáskörrel rendelkező szervezet, Magyarország területén szétszórtnan elhelyezkedő alárendelt szervekkel, melyek a kormányzati gerinchálózatot használva állnak kapcsolatban egymással, ezen keresztül zajlik az adat és hangátvitel. A BM OKF önmaga, alárendelt szervei és engedélyezett külső szervezetek számára központi szolgáltatásokat biztosít, például: elektronikus levelezés, központi vírusvédelem, térinformatikai szolgáltatás és egyéb más, a napi folyamatos munkavégzéshez, illetve a veszélyhelyzeti időszakban ellátott tevékenységekhez szükséges szolgáltatások. A központi szolgáltatások jellege és a törvényi háttér is megköveteli a különböző működést szabályozó rendelkezések meglétét és azok alkalmazását, melyek az informatikai biztonság alapjait képezik.

1.1. BM OKF Informatikai Biztonsági Politikája

A BM OKF vezetése kötelességének tekinti az informatikai rendszerek, valamint az azokban kezelt adatok bizalmosságának, hitelességének, sértetlenségének, funkcionalitásának és rendelkezésére állásának zárt, teljes körű és folytonos, valamint a kockázatokkal arányos védelmét, azaz az informatikai biztonság megeremtését, fenntartását és erre minden munkatársát kötelezi.

Ennek érdekében a szükséges utasításokat, rendelkezéseket, valamint szabályzatokat kiadja és karbantartja, kiépíti és működteti, a védelem adminisztratív, személyi biztonsági, technikai, fizikai, kommunikációs, ellenőrzési rendszerét, és ehhez biztosítja a szükséges anyagi, technikai, információs és emberi erőforrásokat.

1.1.1. BM OKF Informatikai Biztonsági Szabályzata

Az Informatikai Biztonsági Szabályzat (IBSZ) egy olyan szabálygyűjtemény, amely a szervezeten belül működtetett informatikai rendszerekre vonatkozóan biztonsági intézkedéseket szabályoz úgy, hogy azok szervesen illeszkedjenek a szervezet működéséhez. Segítségével ellenőrizhetővé és átláthatóvá válik a biztonsági rendszer, jobb rálátást biztosít a rendszer, a szervezet és a működés azon pontjaira, amelyek támadhatóak, és amelyeket védeni kell.

- **Objektumvédelmi Szabályzat:** a szabályzat tartalmazza a védett objektum elhelyezkedését, biztonsági és védelmi besorolását, az objektum maximálisan megengedett kiesési idejét, az érintett hardware eszközöket, a védelem megvalósítását és az ellenőrzés menetét.
- **Vírusvédelmi Szabályzat:** a szabályzat célja, hogy egységes keretbe vonja a BM OKF számítógépes vírusvédelmére vonatkozó előírásokat, figyelembe véve a BM OKF Informatikai Biztonsági Szabályzatában meghatározott vírusvédelemmel kapcsolatos felelősségi köröket és feladatokat.
- **Mentési és Archiválási Szabályzat:** a Mentési Szabályzat kialakításának célja, hogy a szabályzatban meghatározott adatokat tartalmazó alkalmazások mentését, a mentések visszaállítását és a mentések sikerességét megfelelő rendszertervek elkészítésével segítsük elő.

- **Mentési Rendszerterv:** tartalmazza az adatmentések leírását - technikai adatok, mentési intervallum, mentési mechanizmus, megőrzési idő.
- **Felhasználói jogosultságkezelés:** a Felhasználói jogosultságkezelés szabályainak kialakításának célja, hogy a BM OKF Informatikai Biztonsági Szabályzatban előírt jogosultságkezelési keretrendszer feladatai meghatározásra kerüljenek, ezzel elősegítve a hozzáférések és jogosultságok létrehozását, naplózását, folyamatos ellenőrzését és megszüntetését.

1.1.2. BM OKF Informatikai Üzemeltetési Szabályzat

A Szabályzat megalkotásának célja a BM OKF informatikai rendszereinek – a kitűzött szolgáltatási szintnek megfelelő – biztonságos és áttekinthető működése. A Szabályzat a szükséges üzemeltetői, felhasználói, vezetői teendők és felelősségi körök meghatározásával:

- biztosítsa az informatikai rendszerek folyamatos és rendeltetésszerű működését,
- a szakmai feladatok ellátásához szükséges informatikai szolgáltatások rendelkezésre állását,
- az OKF Gazdálkodási Szabályzatban és Informatikai Biztonsági Szabályzatában, valamint az OKF informatikai, informatikai biztonsági és távközlési szakstratégiájában rögzített elvek és előírások teljesülését,
- az információk és adatok hitelességét és jellegüktől függő bizalmas kezelését.

1.1.3. Katasztrófa Elhárítási Terv

Az informatikai Katasztrófa Elhárítási Terv alapvető célja, hogy megvédje a BM OKF-et azoktól a váratlan hatásoktól, amelyek a folyamatos működést és / vagy az informatikai rendszerek funkcionalitását veszélyeztetik. Ennek legfontosabb eleme a rendkívüli helyzetekre történő felkészülés. A tervezésnek az a célja, hogy minimalizálja a kockázatokat és az üzemelési stabilitást egy olyan szinten biztosítja, amely a károkhoz mérten optimális költségekkel és gyorsan teszi lehetővé az eredeti állapot helyreállítását.

1.2. Hálózatüzemeltetés, Rendszerfelügyelet

A BM OKF 2011. év végéig az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózathoz csatlakozott. A Katasztrófavédelem szervezeti átalakulásával az addig 22 végpontból álló országos hálózat (Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok, Katasztrófavédelmi Oktatási Központ) lényeges bővítésen és átalakításon ment keresztül. A Nemzeti Hálózatfejlesztési Projekt kapcsán létrejött Nemzeti Távközlési Gerinchálózat használatával a Katasztrófavédelem országos hálózata egy nagyobb sávszélességű (4-ről 50 Mbit/s-ra) és nagyobb végpontszámú (22-ről 192-ra) informatikai rendszerré fejlődött.

A BM OKF-nek az NTG hálózatban 192 végpontot szükséges monitorozni. Ez nagy feladatot jelentet az OKF részére, mivel korábban arányaiban kisebb hálózatot használt a szervezet (22 végpont). Azért van létjogosultsága egy olyan szoftvernek, amelyik több száz, több ezer gép több tízezer jellemzőjét tudja rendszeres időközönként figyelni. Ezt más módon is meg lehet oldani. Lehetőség van arra, hogy egy arra kijelölt személy ezen szolgáltatásokat az adott gépre bejelentkezve kézzel ellenőrizze, meg lehet oldani, hogy a gép önállóan futtasson saját magán ellenőrzéseket és valamilyen úton jelezze, ha rendellenességet talál. Ezek a megoldások is működnek, de kevésbé hatékonyak, mint az automatizált, előre beállított limit értékekkel futtatott ellenőrzések.

1.2.1. Az országos rendszer felügyelete

A BM elvárásai alapján a végponti eszközöket nem a szolgáltatónak, hanem magának a szervezetnek kell felügyelnie, ezért egy egységes rendszerfelügyeleti alkalmazást vezetett be a Katasztrófavédelem. Az alkalmazott rendszer azonnal értesíti az illetékes személyzetet a rendszerben keletkezett hibákról, így hamarabb megkezdhető a probléma elhárítása, ezzel csökkentve az esemény reagálási idejét, mely nagyban hozzájárul a Katasztrófavédelem informatikai rendszerének megbízható működéséhez.

A feladata egyszerűen megfogalmazva az, hogy a beállított szolgáltatásokat ellenőrizze, az ellenőrzés során az adott szolgáltatás ellenőrizni kívánt jellemzőjét számszerűsíteni kell és a kapott értéket a megadott szintekhez viszonyítva megkapjuk a szolgáltatás aktuális állapotát.

Ezen monitorozó alkalmazást az OKF hálózati viszonyainak megfelelően volt szükség átalakítani, „finomhangolni”. Az NTG hálózat kialakításával egy időben történt ez a folyamat, és közel 1,5 hónapot vett igénybe, a teszteléseket is belevéve. Mára egy komplex rendszer áll a szolgálatunkban, és néhány perc alatt észleljük egy végpont meghibásodását.

Természetesen az OKF-nek nem csak az újonnan létrejött NTG végpont felügyeletet volt szükség megvalósítani, hanem az Igazgatóságokon elhelyezett egyéb informatikai eszközöket is. Ide tartoznak szerver számítógépek, hangrögzítő berendezések, ip telefonközpontok.

Az egész monitorozó alkalmazás vizuálisan is képes megjeleníteni a problémás hálózati, szerver elemeket. Így könnyen átlátható a rendszer.

1.2.2. Integrált eszközök és hálózatok

A megnövekedett végpontszám új irányba terelte az informatikai biztonság kérdését. A BM OKF szervezetébe integrálódott szervezetek hatására megnőtt az informatikai biztonság kockázata. A

korábbi tűzoltósági informatikai hálózatokat az újonnan kialakított országos informatikai hálózatba kellett integrálni. Emiatt bővítésre került a hálózati biztonság alapkövének számító tűzfal szolgáltatás, a központi vírusvédelem, a hálózati adatkommunikáció védelme.

1.2.3. Végpontvédelem

Az alkalmazott informatikai biztonsági rendszerek önmagukban nem képesek megfelelő védelmet garantálni naprakész vírusvédelmi, illetve végpontvédelmi megoldás alkalmazása nélkül. Központi beszerzéssel a BM OKF és alárendelt szerveinél bevezetésre került egy vírusvédelmi megoldás, mely védelmet nyújt a kártékony kódok ellen az asztali és hordozható gépek, illetve a kiszolgálók számára is. A központi szolgáltatásként üzemeltetett vírusvédelmi rendszer a szervezet tartományába tartozó összes számítógép részére biztosítja a naprakész állapothoz szükséges információk elérhetőségét.

1.2.4. Informatikai hálózatok

A BM OKF központi telephelyén kiépítésre és beüzemelésre került egy a teljes épületet lefedő vezeték nélküli informatikai hálózat, amely segítségével a nyílt Internet érhető el az épületben szolgálatot teljesítők és a külsős vendégek számára is. Bár az említett megoldás segítségével a belső, érzékeny hálózat nem érhető el, a megfelelő védelmi szintet elérése érdekében erős titkosítás került bevezetésre.

A BM OKF központjában virtuális hálózatok működnek, melyek leszűkítik a hálózat használatát. Külön virtuális hálózatok állnak rendelkezésre a különböző felhasználási területek működéséhez.

1.2.5. Informatikai biztonság humán szempontból

A felhasználó kényelme, ismerethiánya, gondatlansága sok esetben ellentétes az informatikai biztonsággal. Ezt nem tudják megoldani még a legmodernebb technikák sem, képzéssel, megelőzéssel, szabályozással lehet a kockázatot csökkenteni, valamint megfelelő technikai megoldásokkal, melyekkel a felhasználó tevékenységeiből adódó biztonsági rések számát lehet csökkenteni.

Annak elkerülésére, hogy egy hálózatba kötött, bejelentkezett számítógépen keresztül - amelyet a felhasználó magára hagyott - illetéktelen ne férhessen hozzá az adatokhoz, amelyeket megsemmisíthet, meghamisíthat, a BM OKF az informatikai eszközein inaktivitási időkorlátot vezetett be, mely letelte után a rendszer az eszközt lezárja és csak érvényes felhasználói név és jelszó birtokában oldható fel újbóli munkavégzés céljából.

A nem megfelelően megválasztott jelszavak megkönnyítik a számítógépekbe, rendszerekbe való illetéktelen bejutást. Jelszóbiztonsági házirend alkalmazásával megnehezíthető, és meggátolható az esetleges illetéktelen hozzáférés. A házirendek minden tartományi számítógépen érvényesülnek, így lehetőség nyílik a központi szabályozásra.

A kalóz szoftverek alkalmazása biztos út lehet egy rendszer összeomlásához, a gépen tárolt kényes adatok megszerzéséhez, így ez szintén valós veszélyforrást jelent. Rengeteg olyan program létezik, amely ugyan kísértetiesen hasonló megjelenésű, mint az eredeti, de annak egy kártékony kóddal fertőzött verziója, és feltelepítés után, akár a felhasználó tudta nélkül óriási

károkat okozhat.

Az Informatikai Biztonsági Szabályzat alapján az OKF informatikai rendszerében nem lehet használni olyan szoftvereket, amelyek nem jogtiszt forrásból származnak, illetve nem lettek előtte tesztelve.

A nem megfelelő szoftverek telepítésének elkerülése céljából házirend alkalmazásával a számítógépet kezelő felhasználó csak „felhasználói” jogosultsággal rendelkezik a gép fölött, így meggátolható a nem biztonságos program bekerülése a rendszerbe. A telepítéshez rendszergazda együttműködése szükséges.

Fontos, hogy egy operációsrendszer biztonsági-, és az egyéb telepített szoftverek frissítései mindig napra kész állapotban legyenek. A kritikus frissítések mindig azután kerülnek kiadásra, miután valamilyen biztonsági rés már ismertté vált, vagy már történt támadás a biztonsági rés használatával. Ezért a BM OKF központi telephelyén üzemeltetett, frissítések kezelésére használt szerver az alkalmazott szoftverek biztonsági javításainak terítését központilag valósítja meg, így el lehet kerülni a különböző verziókból adódó sérülékenységet.

A körlevelek mintájára úgynevezett lánclevelek, kéretlen levelek keringenek az Interneten, amely soha nem egy bajba jutott ember megsegítésére, hanem valakinek a postafiókjának megtöltésére, az informatikai rendszer blokkolására szolgálnak. Az ilyen típusú levelezés a „spam” kategóriába tartozik. A „spam”-ek szűrésére a BM OKF hivatalos levelezőrendszere felkészült, a szűrő mintaadatbázisának frissítése folyamatosan történik.

Egy emelt szintű, úgynevezett rendszergazdai jogosultságokkal használt számítógép komoly sérülékenységet hordoz magában, éppen ezért a BM OKF esetében ilyen jogosultság csak az IT területen dolgozó üzemeltetőknek adható azzal a megkötéssel, hogy alkalmazni kell a „legsúlyosabb jogosultság” elvet. Ennek értelmében csak és kizárólag az adott probléma megoldásáig és csak arra a területre adható emelt szintű jogosultság az üzemeltető informatikus részére, amely a feladatának ellátásához feltétlen szükséges.

1.3. Személyzeti Nyilvántartó Országos Rendszer (SZENYOR)

Feladata az alkalmazottak személyzeti jellegű adatainak nyilvántartása, szervezési, tervezési feladatok végrehajtása. Ehhez a Főigazgatóságon üzemeltetett terminál szerver áll rendelkezésre.

A szerverhez hozzáférési lehetőség a BM OKF Személyzeti és Oktatási Főosztály és alárendelt szerveinek személyi állománya felé biztosított. A tárolt adatok adatbázisba szervezve kerülnek nyilvántartásra és elemzésre.

1.4. KatVedGov-Mail

A BM OKF és területi szervei részére nyújt biztonságos zárt levelező szolgáltatást. A levelek elérésére lehetőség van biztonságos interneten keresztüli portálon keresztül (OWA), MS Outlook programon keresztüli elérésre és mobiltelefonra/hordozható eszközre történő szinkronizáció lehetőségére.

1.5. BM OKF Intranet Portál

Az intranet portál egy tartalmi és jogosultsági hierarchia szerint gyorsan elérhető, adatbázis megjelenítést (szerkesztést), és a felhasználók hierarchikus azonosítását ellátó rendszer, szigorú hozzáférési adminisztrációval. Egységes felhasználói felület létrehozásával megoldja a különféle információforrásokból származó adattartalmak egy képernyőn való megjelenítését, a belső hírek előállítását és terjesztését, lehetőséget teremt a biztonságos távmunkára, ösztönzi a dolgozók közötti információcserét. Az OKF Intranet Portál előnye, hogy a szervezet logikai belső hálózatára épít, azaz külső, idegen személyek részére egyáltalán nem, vagy csak korlátozottan elérhető. A kialakításra került OKF Intranet Portál a könnyen és gyorsan kereshető információ tárolást helyezi fókuszba. Tekintve, hogy a portálon nemcsak publikus információk jelennek meg, ezért kiemelten fontos feladata, hogy a tárolt adatokhoz csak jogosultsággal rendelkező személyek férjenek hozzá.

1.6. Központi adattár

A BM OKF Központi Adattárát biztosító rendszer egy nagy megbízhatóságú rack szerverből és egy magas rendelkezésre állású storage integrációjából áll. A Központi Adattár elsősorban dokumentum-archiváló és megosztó funkciót lát el. Az egyes területek felhasználói jogosultságok segítségével korlátozhatók saját munkaterületükhöz kötődő dokumentumtárolók elérésére.

1.7. ILIAS

Az információs technológiák fokozatos elterjedtsége ma már lehetővé teszi, hogy a gyakorlatban is új, elektronikus oktatási formákat és módszereket vezessünk be. A lehetőségek egyike az **e-learning**, vagyis az internetes oktatás, Internet alapú oktatás. Ez egy, az új korszerű kommunikációs technológiát előtérbe helyező tanítási-tanulási folyamat, amely nagyobb részben internetes eszközökön keresztül, „web”-es technikákkal zajlik, és átviteli közegként az Internetet vagy az Intranet hálózatokat használja.

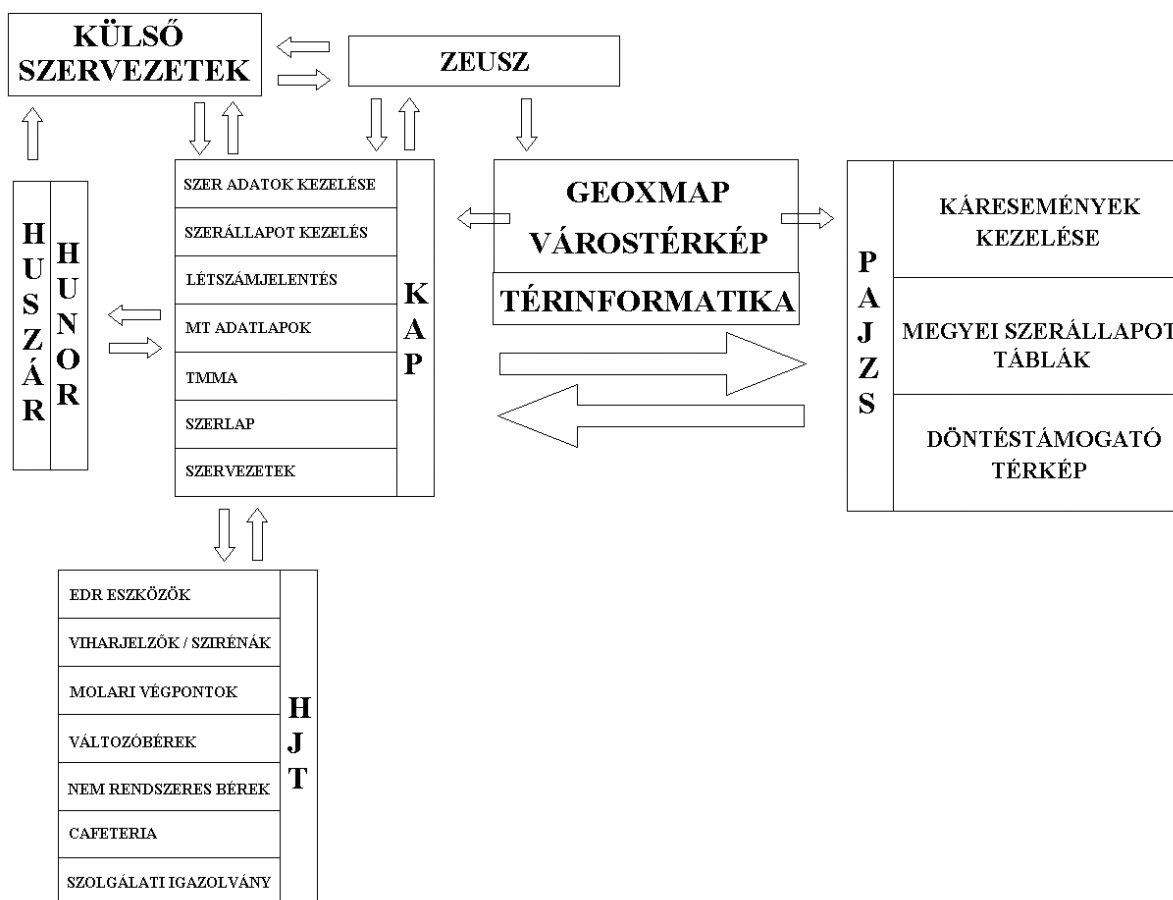
1.8. Syrius

2010-ben megvalósult a 2009-ben indított EKOP 1.A.1 projekt, mely eredményeként bevezetésre került az elektronikus ügyintézés a BM OKF és alárendelt szervei számára. Az ügyek kezelése áttekinthető, monitorozható, az ügyintézői teljesítmény mérhető. Egyszerűsödött a vezetői munka, a vezetői terhelés csökkent, egyrészt az egyes operatív folyamatokban való részvétel módjának rugalmasabbá tételével, másrészt a vezetői beszámoló készítés támogatásával. Lehetővé vált a

dokumentumok hatékonyabb kezelése, az ügykezelés támogatása, csökkent a papír alapú munkavégzés. A rendszerben megtalálható információk biztonságos, információ biztonsági szempontból kielégítő kezelése megoldásra került.

1.9. Katasztrófavédelem központi informatikai rendszereinek felépítése

A katasztrófavédelem működéséhez elengedhetetlen feltétel egy megfelelő informatikai és térinformatikai háttér biztosítása, mely biztosítja a helyi, területi és országos szintű on-line adatokat és folyamatosan segíti a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság döntéstámogatási munkáját.

1.10. Katasztrófavédelmi Adatszolgáltatási Program

A szakmai terület számára kialakított központi rendszer alapja egy statisztikai rendszer (on-line KAP), melynek elsődleges feladata az országos, területi és helyi szervektől való adatbekérés és adatkinyerés. A rendszer célja, hogy az adatbevitel ott történjen, ahol az adat keletkezik és – a hozzáférés függvényében – minden hierarchia szinten ugyanazt az adatot kapjuk vissza.

1.11. PAJZS

A katasztrófavédelmi szerveknél 2012. áprilisától fokozatosan bevezetett műveletirányítási rendszer személyi, elhelyezési feltételei mellett fontos elem az informatikai támogatás megteremtése.

Az ügyeletek egyre több adattal és információval dolgoznak, amelyeknek a nap 24 órájában rendelkezésre kell állniuk ahhoz, hogy a szükséges erőket, eszközöket másodpercek alatt a helyszínre lehessen irányítani. E téren a BM OKF-en komoly fejlesztési háttérmunka folyt, amelynek eredményeként rendszerbe állt a PAJZS program.

A PAJZS, térinformatikával támogatott központi informatikai rendszer rendelkezik azzal a káresemény-kezelési és riasztási modullal, amellyel a tűzoltó gépjárműveket a káreseményekhez lehet rendelni; megyei szintű szerátcsoportosítási modullal, amely az erő- és eszközgazdálkodást szolgálja.

Ezek mellett elkészült a térképi modul (DÖMI), amely megjeleníti az ország összes településének tűzoltási és műszaki mentési szempontból legfontosabb adatát – működési és illetékességi területek, megközelíthetőség, stb. –, és automatikusan riasztási sorrendre tesz javaslatot.

1.12. HJT

Az alkalmazás alapvető célja az időszakos HJT jelentések központosított, elektronikus adatszolgáltatásának biztosítása. Segítségével az adatszolgáltatás és adatkarbantartás naprakészé válik és a kimutatások mindig az aktuális állapotot adják vissza.

Alkalmazás kapcsolódása az on-line KAP-hoz:

EDR adatok: A modul segítségével kerül meghatározásra, hogy melyik EDR készülék melyik szerbe lett telepítve. A szer és az EDR kapcsolódása a szer rendszámának megadásával történik. Segítségével válik elérhetővé a döntéstámogatási térképen a szerek mozgása.

1.13. ZEUSZ

Az alkalmazás olyan külső adatkapcsolat biztosít az áramszolgáltatók felé, mely segítségével naprakész információt kapunk az áramszolgáltatók központjairól, telephelyeiről, alállomásairól, valamint az igénybe vehető eszközeiről.

1.14. HUNOR/HUSZÁR Riasztási Rendszer

Az alkalmazás célja egy olyan rendszer biztosítása, amely lehetővé teszi a nehéz (HUNOR), valamint a közepes (HUSZÁR) kategóriájú városi kutató-mentő, magyar csapatok riasztását. A rendszer segítségével a riasztás pillanatában a területi szervek ügyeletei értesítést kapnak a riasztható személyek adatairól, elérhetőségeiről. Az alkalmazás következő lépcsője egy SMS szerver beüzemeltetése, mely segítségével az érintettek értesítést kapnak szolgálati telefonjukra a riasztás szövegével és utasításaival.

1.15. Külső szervezetek

Az alábbi szervezetek felé biztosítunk folyamatos adatszolgáltatást:

- Erdészet: Erdő- és vegetációtűzekkel kapcsolat információk;
- Áramszolgáltatók: Igénybe vehető erő-eszközök;
- Rendőrség: Az Egységes Segélyhívó Rendszer működéséhez szükséges adatok (szeradatok, szerállapotok, létszámjelentések, szervezetek, Műveletirányítási Terv adatlapok, Tűzoltási és Műszaki Mentési Terv adatlapok, stb.);
- KSH: Időszaki adatszolgáltatás tűzoltási és műszaki mentési beavatkozásokról.

1.16. Térinformatika

A térinformatika (angolul geographical information system vagy geoinformatics, röviden GIS) a térbeli adatok gyűjtésére, tárolására, adatbázisba szervezésére, elemzésére és térképi megjelenítésére szolgáló eljárások összefoglaló megnevezése.

A földrajztudomány és a számítástechnika határterületeinek egymásba olvadásával kialakult módszertan lehetővé teszi a térben zajló folyamatok modellezését – így hatékony és korszerű eszközként használható szinte bármilyen környezeti, társadalmi, illetve gazdasági vonatkozású döntés során.

A katasztrófavédelemnél a térinformatika egy olyan szolgáltatást nyújt speciális tematikus megjelenítés és elemzések segítségével, amely a döntések előkészítését, tervezést és a beavatkozó erők munkáját támogatják elsősorban. Ennek része a tűzoltó parancsnokságok diszlokációs tervezése, informatikai (adatszolgáltatási) rendszerek térképi moduljainak térképi támogatása, célirányos elemzések elvégzése katasztrófa- vagy veszélyhelyzet esetén.

1.17. Az egységes katasztrófavédelmi távbeszélő rendszer

2011 év végén kezdődött meg a szervezeti változásoknak köszönhetően az egységes Katasztrófavédelmi távközlési rendszer kialakítása. A fejlesztés megvalósítása lehetővé tette egy új, önálló, egységes katasztrófavédelmi zártcélú távközlési hálózat kialakítását. Ennek során a Nemzeti Távközlési Gerinchálózat (NTG) elemeiként telefonalközpontok látják el a Főigazgatóságot, a megyei Igazgatóságokat, és a külső publikus hálózat irányába a kapcsolattartást.

A megyékben lévő más kirendeltségek, illetve tűzoltó parancsnokságok részére országosan mintegy 1.100 db IP telefonkészülék került beszerzésre, melyek az NTG-re kapcsolódva az egységes katasztrófavédelmi távközlő hálózat végső elemeiként működnek, a megyei igazgatóságok Hipath 3800 –as telefonalközpontjainak belső mellékeiként.

A rekonstrukció során egy az új szervezeti struktúrához igazodó a többi hálózattól független 5 számjegyű, megyénként 1000 mellékből álló, tipizált, ún. katasztrófavédelmi távközlési hálózat került kialakításra. Ez gyakorlatban annyit jelent, hogy a szervezetekhez, azon belül pedig a beosztásokhoz kapcsolódó számkiosztás történt meg. A hívószám első két számjegye a megyét azonosítja, az utolsó három pedig a szervezeti egységet és a beosztást. Előnye, hogy pl. minden vezető, ügyeletes azonos végződésű hívószámmal elérhető. Az új szervezeti struktúrához igazodva megkülönböztethetők egymástól az igazgatósági, kirendeltségi és parancsnoksági szintek. A katasztrófavédelem hálózatából történő kitelefonálás és behívás (prefixekkel) előhívókkal valósul meg.

A távközlési rendszer átalakításával egyidejűleg a megyei igazgatóságokon kialakításra kerültek a műveletirányítási központok. A lakosság 105-ös segélyhívásának fogadása fentiekben említett megyei telefonalközpontok belső mellékein valósul meg, amelyből 4-4 db található Igazgatóságoként. A mellékek rendszerkészülékei lehetővé teszik a segélyhívást bejelentő személy, a társzervek, vagy a helyi közmű szolgáltatók gyors elérését, valamint a műveletirányítási központban lévő személyek egymás közötti hívás átadását is.

A műveletirányítási központba befutó segélyhívások rögzítése érdekében megyénként beszerzésre került egy-egy db digitális hangrögzítő berendezés. A hangrögzítők által felvett hanganyag az OKF-en kerül központilag archiválásra, így egy esetleges vizsgálat kapcsán biztosítja az anyagok hosszú távú megőrizhetőségét.

A folyamatok természetesen megkövetelték, hogy BM alárendeltségében működő társszervek továbbra is elérhessék a katasztrófavédelem szervezeti egységeit. A BM zártcélú távközlési hálózatát üzemeltető Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.-vel folytatott tárgyalások eredményeként a megyei rendőrségi telefon alközpontok is átprogramozásra kerültek, így megvalósítva a szervezetek közötti ingyenes hívásokat.

A fejlesztés eredményként létrejött eredmények:

- Ingyenes hívás lehetősége az alábbi szervek között:
 - o Belügyminisztérium,
 - o BM alárendelt szervek,
 - o BM OKF,
 - o Katasztrófavédelmi igazgatóságok,
 - o Katasztrófavédelmi igazgatóságok alárendelt szervei,
 - o Önkormányzati tűzoltóságok.
- Műveletirányítási központok korszerű távközlési ellátása,
- Korszerű digitális hangrögzítés,
- Igazgatóságok mellékeinek tipizálása,
- Jelentős költségmegtakarítás a bérelt vonalak megszűnése miatt.

1.18. EDR

Az EDR (Egységes Digitális Rádiótávközlő Rendszer) a TETRA (Terrestrial Trunked Radio) nemzetközi szabványokon alapuló rádiórendszer. A GSM rendszerhez hasonlóan szintén a második generációs európai mobilszabvány család része.

Az EDR egy zárt rendszer, mely a Schengeni Egyezmény követelményeinek megfelelően a készenléti és kormányzati felhasználói kör rádiókommunikációs igényeinek biztosítására jött létre.

Az egyes felhasználói szervezetek az EDR rendszer használatában egy közös infrastruktúrán osztoznak, azonban minden szervezet, saját hálózati struktúráját szabadon, a többiektől függetlenül képes kialakítani és használni. Látszólag úgy viselkedik, mintha saját magánhálózata lenne és nem egy mindenki által használt közös hálózaton kommunikálna. Ezt a tulajdonságot nevezzük virtuális magánhálózatnak, azaz VPN-nek. Minden egyes VPN a szervezeti struktúrájának és alkalmazásnak megfelelően, hierarchikusan épül fel. Jelenleg az EDR-ben, 11

azonos jogokkal bíró VPN-t alakítottak ki (pl.: Rendészeti, Katasztrófavédelmi, Mentő, stb.).

A digitális kommunikáció előnyei az analóggal szemben:

- szélesebb frekvencia átvitel (a teljes hangfrekvenciás sáv átfogása)
- jobb jel-zaj viszony,
- nagyobb a dinamikatartomány,
- nincs jeltorzulás.

Az információátvitel biztonságát mind a beszéd, mind az adatátvitel esetén háromszintű rejtjelezési eljárás védi, amely gyakorlatilag lehetetlenné teszi az információk illetéktelen lehallgatását. A jogosultságvizsgálat és a szigorú hozzáférés-ellenőrzés mechanizmusai garantálják, hogy csak az arra jogosult személyek férhessenek hozzá a hálózathoz. A rendszer által alkalmazott csatornakiosztás ma a leghatékonyabb megoldásnak tekinthető (25 kHz/4 csatorna), másrészt a trónkölési technika segítségével minden csatornához minden felhasználó hozzáfér. A rendszer fő működési módja a csoportkommunikáció, mely tipikusan egy diszpécser és a hozzá tartozó csoport tagjai közötti kapcsolattartást szolgálja, ami által mindenki közvetlenül nyomon követheti a történéseket. A segélykérő hívások minden esetben prioritást élveznek, szükség esetén akár más, meglévő összeköttetés megszakítása árán is felépülnek.

Természetesen a digitális szolgáltatási mód adottságait kihasználva, más (az analóg rádiózáshoz képest) egyértelmű funkció kiterjesztést jelentenek a különböző adattovábbítási szolgáltatások.

Alapvetően két kommunikációs üzemmódot különböztetünk meg az EDR rendszerben:

- Hálózat üzemmód (TMO): normál működési mód. Ebben a módban a felhasználó a TETRA rendszer által szabályozottan az összes szolgáltatáshoz hozzáfér.
- Közvetlen üzemmód (DMO): lehetővé teszi a tagállomások (terminálok) számára, hogy szimplex üzemmódban, minden infrastruktúra nélkül kommunikáljanak. Ez a képesség kiemelt fontosságú, mert olyan területeken teszi lehetővé a kommunikációt, amelyeket az infrastruktúra nem fed le (alagutak, hegyvidék, nagyobb kiterjedésű lakatlan területek, stb.)

Az adattovábbítási szolgáltatások közül az alábbiak emelhetők ki:

- Adatüzenet továbbítása (Pl. SDS), ahol a felhasználó által bevitt rövid üzenetek küldhetőek a hálózaton belül.
- Státuszüzenetek, előre definiált vagy egyénileg szerkeszthető szöveges üzenetek, melyek a felhasználó állapotáról tájékoztatnak (például: intézkedem, mentést hajtok végre, súlyos sérültet látok el, utasítást várok. stb.).
- Csomagkapcsolt adatátvitel, ahol a hagyományos csomagkapcsolt üzenetküldési módon a lehető leghatékonyabb erőforrás felhasználással történik az adatforgalmazás.

1.19. Lakossági riasztás

A 2011. évi CXXVIII. törvény I. fejezet 2.§ (2) pontja értelmében „A katasztrófavédelemben részt vevők biztosítják az állampolgárok tájékoztatásához szükséges információkat az életet, testi épiséget, az anyagi javakat és a környezetet veszélyeztető hatásokról.”, tehát a lakosság veszélyhelyzeti riasztását és tájékoztatását.

A törvény 3.§ 15. pontja tartalmazza az egyes rendszerelemekkel kapcsolatos leírást:

Lakossági riasztó rendszer: a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, illetve a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei kezelésében lévő lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató, viharjelző rendszerek és ezek működésével szorosan összefüggő eszközök,

berendezések összessége, amely lehet:

- lakossági riasztó végpont: a lakosság légi- és katasztrófariasztására szolgáló olyan berendezés, amely alkalmas a külön jogszabályokban előírt hangképek (légi-, katasztrófa-, riadó feloldása, morgató jelzés) lesugárzására.
- lakossági riasztó-tájékoztató végpont: a lakosság légi- és katasztrófariasztására szolgáló olyan berendezés, amely alkalmas a lakossági riasztó végponttal szemben támasztott követelményeken túlmenően előbeszéd vagy előre tárolt üzenet lesugárzására is.
- viharjelző végpont: a lakosság tájékoztatását szolgáló (a vihar veszélyét előre jelző) olyan eszköz, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási szintnek megfelelő vizuális jelzés leadására alkalmas.
- speciális végpont: minden olyan eszköz, berendezés, amely az a)–c) pontokban felsorolt eszközök működéséhez, működtetéséhez elengedhetetlenül szükséges (vezérlő központ, átjátszó állomás, monitoring végpont, adatátviteli központ).

BM OKF kezelésben az alábbi riasztó, riasztó-tájékoztató és viharjelző rendszerek üzemelnek:

- Paks és 30 km környezetén telepített Lakossági Tájékoztató, Riasztó rendszer (továbbiakban LTRR) 227 db végponttal,
- Monitoring és Lakossági Riasztó rendszer (továbbiakban MoLaRi), lakossági tájékoztató, riasztó alrendszer a jelenleg 175 db végponttal,
- Motoros riasztó végpontok országosan 4781 db végponttal,
- Lakossági tájékoztató, riasztó rendszer 350 db végponttal,
- Viharjelző rendszerek
 - o Balatoni Viharjelző rendszer 31 db stabil végpont,
 - o Velencei tavi Viharjelző rendszer 3 db stabil végpont,
 - o Tisza-tavi Viharjelző rendszer 5 db stabil végpont,
 - o Fertő-tavi Viharjelző rendszer 1 db stabil végpont (+10 végpont Osztrák kezelésben)

1.20. Az LTRR rendszer

A 1996. évi CXVI. törvény 4§ 4. pontja alapján „Nukleáris létesítmény és radioaktív hulladék-tároló engedélyese minden rendkívüli eseményről köteles tájékoztatni a lakosságot”. A Paks és 30 km környezetében 2000. óta üzemel közel 98 % üzembiztonsággal az LTRR rendszer. A végpontok folyamatos üzembiztonság fenntartása érdekében minden hónap első hétfői napján 13:00-kor csökkentett üzemű, valamint évente 2 alkalommal teljes körű szirénapróba kerül végrehajtásra. A végpontok rádiós vezérléssel (jelenleg EDR és Canopy) vannak összeköttetésben a riasztó központokkal, melyek a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon, a Paksi Atomerőmű Védett vezetési pontján, valamint egy Mobil bóröndben vannak elhelyezve. A vezérlésre szolgáló rádiós rendszer 2013. évre átállításra került EDR rendszerre.

1.21. Elektronikus és motoros hangkeltő eszközök

Országosan 752 db telepített és mobil riasztó-tájékoztató, valamint 4781 db telepített riasztó eszköz került telepítésre. A lakosság riasztását és tájékoztatását szolgáló rendszerben üzemelő eszközök 2 csoportra oszthatók, mint riasztó (motoros sziréna) és riasztó-tájékoztató (elektronikus sziréna) eszközök. A riasztó eszközök kizárólag hangképek, míg a riasztó-tájékoztató eszközök hangképek és tárolt üzenetek, vagy előhang lesugárzására alkalmasak.

1.22. Viharjelző rendszerek

A 46/2001. (XII.27.) BM rendelet értelmében a Balatonon - keleti, középső és nyugati medencékre bontva -, a Velencei-tavon, a Tisza-tavon és a Fertő tavon minden év április elsejétől október harmincegyedikéig vihar-előrejelző és viharjelző szolgálat működik. A vihar-előrejelző rendszer technikai előkészítését, fejlesztését, létrehozását, valamint - a Fertő tavi viharjelző rendszer kivételével - a működtetést a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság végzi. Az I. fokú viharjelzés (figyelmeztetés az elővigyázatosság betartására) - percenként negyvenötször felvillanó sárga fényjelzés - esetén a parttól 500 méternél nagyobb távolságra tilos fürödni.

A II. fokú viharjelzés (figyelmeztetés a fenyegető veszélyre) - percenként kilencvenszer felvillanó sárga fényjelzés - esetén fürödni tilos.

1.23. Monitoring és Lakossági Riasztó Rendszer

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság egyik jelentős projektje keretében (előre meghatározott) alsó és felső küszöbértékű veszélyes vegyi ipari üzemek körzetében, országos kiterjedésű, magas rendelkezésre állású, redundánsan működő adatátviteli hálózatra épülő meteorológiai és vegyi monitoring, valamint lakossági riasztó (Monitoring és Lakossági Riasztó - MoLaRi) rendszert telepít.

A MoLaRi rendszer jelenleg Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Fejér, Pest, Tolna, Veszprém megyében működik.

A rendszer 2013.12.31-ig történő kiépítése során (9 megyében és a Fővárosban) mindösszesen 565 lakossági riasztó-tájékoztató, illetve 360 monitoring végpont kerül letelepítésre.

A MoLaRi rendszer megvalósulása esetén az alábbi eredmények várhatóak:

- A veszélyes üzemek környezetében élő lakosság biztonságérzetét jelentősen javítja,
- A külső védelmi tervekben, illetve a települési veszély-elhárítási tervekben a súlyos ipari balesetekkel kapcsolatos lakosságvédelmi döntések, intézkedések a rendszer működése esetén lényegesen rövidebb idő alatt hozhatók meg, ezáltal **az emberi életben és egészségekben okozott károk kockázata csökken**,
- A veszélyhelyzet kezelésében résztvevő (hivatásos szervek) **megalapozott döntéshozatalát** segíti elő;

A MoLaRi rendszer működésének alapját az alábbi folyamat jelenti:

A veszélyes üzemben esetlegesen kialakuló meghibásodás/baleset miatt veszélyes vegyi anyag (gáz) kerülhet a levegőbe, aminek a koncentrációját a telepített mérőszondák (monitoring végpontok) mérik és ezzel párhuzamosan jelzik az értéket a katasztrófavédelem ügyeletén is. A 24 órás ügyeleti rendszerben működő katasztrófavédelmi ügyeleten a mért adatokat kiértékelik, majd szükség esetén, a szirénarendszeren (riasztó végpontokon) keresztül az érintett lakosságot riasztják, illetve értesítik a magatartási szabályokról.

Rendkívül fontos megjegyezni, hogy a MoLaRi rendszer NEM a vegyi üzemek általi veszélyeztetettség növekedése miatt kerül kiépítésre, hanem a magasabb szintű üzemi felügyelet biztosítása és a lakosság biztonsága érdekében!

ZÁRSZÓ

Tisztelt hallgató!

A tananyag befejeződött, ami nem jelenti a tanulás végét. Most egy újabb szakasz kezdődik el a megszerzett tudás alkalmazása, folyamatos aktualizálása. Az itt megszerzett ismeretek ráépülve a korábbi szakmai tudásra és gyakorlati tapasztalatokra megteremtik a lehetőséget a vezetői munka magasabb színvonalú teljesítéséhez. Jelen tananyag folyamatosan változik, módosul a jogszabályi és szakmai követelmények változásaival, ezért ez csak egy adott stádiumhoz kapcsolódó aktuális ismereteket tartalmaz.

A vezetői tevékenységhez hozzá tartozik az ismeretek folyamatos szinten tartása, a változó szakmai és jogszabályi környezet változásainak követése, alkalmazása. Amennyiben ezt a vezető nem veszi figyelembe, s nem képezi magát, a tudása gyorsan devalválódik, s lemarad. Ezt mindenképpen el kell kerülni.

4. TANANYAG SZERZŐI

I. Fejezet

Bittmann Tibor t. ezds.

II. Fejezet

Dr. Kónya József ny. ezredes c. egyetemi docens

Dr. Fórizs Sándor ny. r. ddtbk.

Dr. Gyurka Tímea t. alez.

Mecsei Judit t. ezds.

Dr. Mógor Judit t. alez.

III. Fejezet

Diriczi Miklós t. ezds.

Dr. Vass Gyula t. ezds.

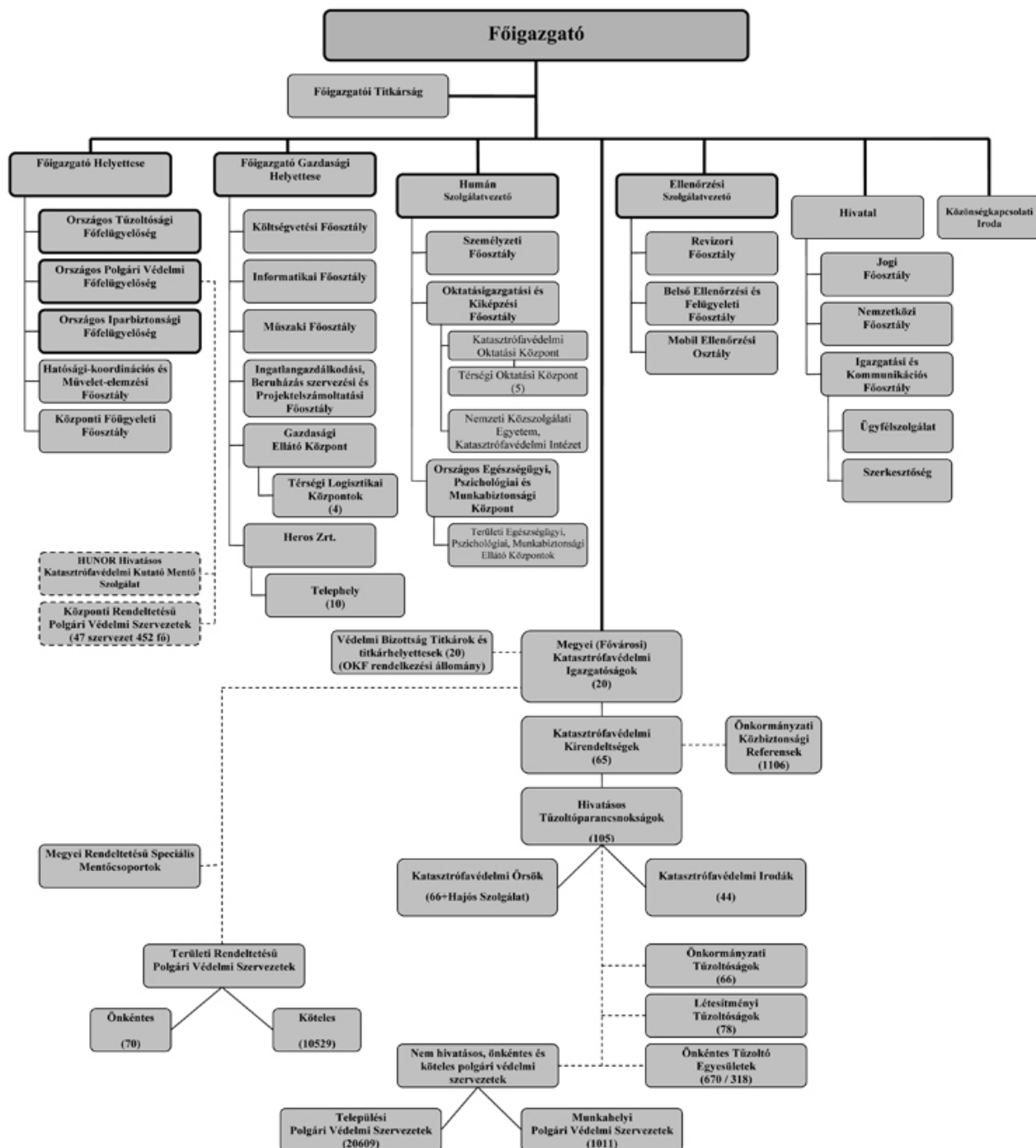
IV. Fejezet

Tanka László t. ezds.

5. MELLÉKLETEK

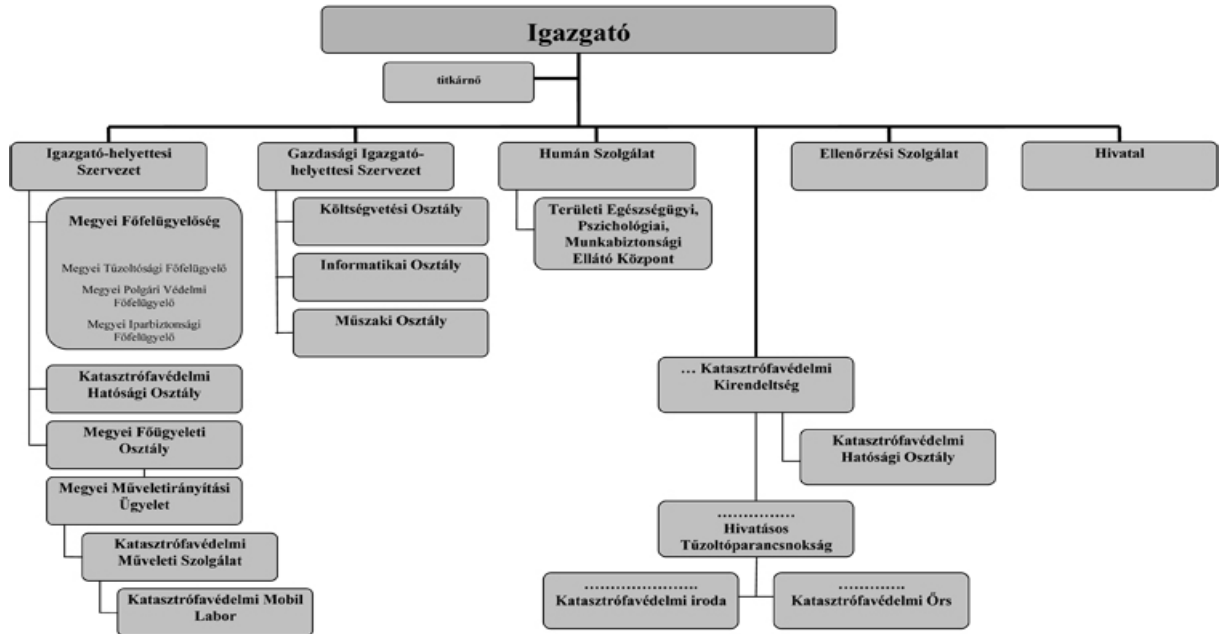
1. sz. melléklet

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezeti felépítése 2012. október 1.

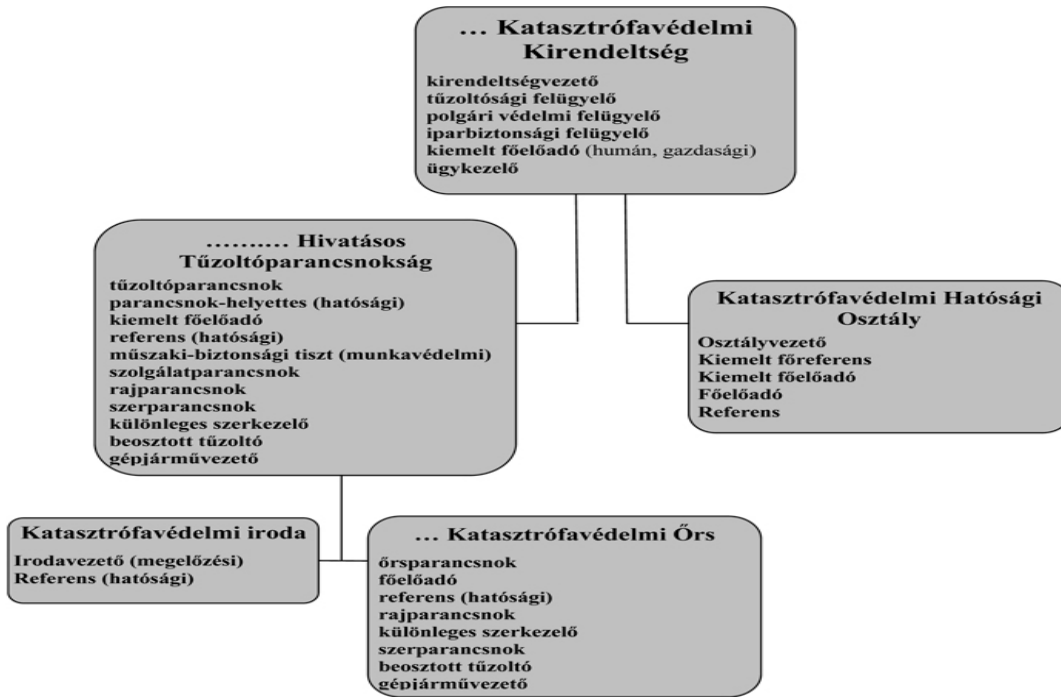
2.sz. melléklet

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
területi szerveinek szervezeti felépítése

3.sz.melléklet

**A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
helyi szerveinek szervezeti felépítése**

**HIVATÁSOS TŰZOLTÓ-PARANCNSOKSÁGOK ÉS
KATASZTRÓFAVÉDELMI KIRENDELTSÉGEK
ELHELYEZKEDÉSE A JÁRÁSOKBAN
2013. január 1-től**

© Dr. Kónya József

4.sz.melléklet

6. JOGSZABÁLYOK, BELSŐ SZABÁLYZÓK

- 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról,
- 1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról
- 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról,
- 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról,
- 2004. évi CXL. tv. a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól,
- 2007. évi CVI. törvény az állami vagyonról,
- 2009. évi LXXVI. törvény a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól
- 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről,
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.),
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról,
- 2011. évi CXXVIII. tv. a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról,
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről,
- 2011. évi CXCV. tv. az államháztartásról,
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről,
- 95/2006. (IV.18.) Korm. rendelet a veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos hatósági eljárás rendjéről
- 186/2009. (IX. 10.) Korm. rendelet a bejelentés köteles szolgáltatási tevékenységek tekintetében a bejelentés elmulasztása esetén fizetendő bírságról, továbbá a szolgáltatás felügyeletét ellátó hatóságok általános kijelöléséről,
- 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet az országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszerről,
- 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről,
- 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről,
- 208/2011. (X. 12.) Korm. rendelet a katasztrófavédelmi bírság részletes szabályairól, a katasztrófavédelmi hozzájárulás befizetéséről és visszatérítéséről,
- 323/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatról, a népegészségügyi szakigazgatási feladatok ellátásáról, valamint a

gyógyszerészeti államigazgatási szerv kijelöléséről,

- 112/2011. (VII. 4.) Korm. rendelet az Országos Atomenergia Hivatal nukleáris energiával kapcsolatos európai uniós, valamint nemzetközi kötelezettségekkel összefüggő feladatköréről, az Országos Atomenergia Hivatal hatósági eljárásaiban közreműködő szakhatóságok kijelöléséről, a kiszabható bírság mértékéről, valamint az Országos Atomenergia Hivatal munkáját segítő tudományos tanácsról,
- 234/2011 (XI. 10.) kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról,
- 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról,
- 370/2011. (XII.31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről,
- 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény végrehajtásáról,
- 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról,
- 367/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság piacfelügyeleti eljárásának részletes szabályairól,
- 40/2000. (XII. 12.) BM rendelet a belügyi szervek rendelkezésében lévő, lakásnak nem minősülő szállóférőhelyek, lakóegységek használatáról, valamint a bérleti, albérleti díj hozzájárulás szabályairól,
- 51/2011. (XII. 21.) BM rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés hatósági eljárásaiban az igazgatási szolgáltatási díj fizetési körébe tartozó hatósági eljárásokról, igazgatási jellegű szolgáltatásokról és bejelentésekről, továbbá a fizetendő díj mértékéről,
- 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól,
- 64/2011. (XII. 30.) BM rendelet a belügyminiszter felügyelete, irányítása alá tartozó egyes fegyveres szervekkel hivatásos szolgálati viszonyban állók szolgálati viszonyáról és a személyügyi igazgatás rendjéről,
- 66/2011. (XII. 30.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló egyes fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai illetményének és egyéb juttatásainak megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól,
- 71/2011. (XII. 31.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati-, fegyverzeti-, kényszerítőeszköz és világítástechnikai felszereléséről,
- 1550/2012. (V.12.) kormányhatározat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról,

- 28/2011. (VIII. 3.) NGM rendelet a költségvetési szervnél belső ellenőrzési tevékenységet végzők nyilvántartásáról és kötelező szakmai továbbképzéséről, valamint a költségvetési szervek vezetőinek és gazdasági vezetőinek belső kontrollrendszer témájú továbbképzéséről,
- 15/2010. (V.12.) ÖM rendelet a tűzoltási, műszaki mentési tevékenységhez kapcsolódó tűzvédelmi technika alkalmazhatóságáról,
- 18/2011. (VI.30.) BM utasítás a Belügyminisztérium Rendszerezési Szabályzatáról,
- 29/2011. (X.28.) BM utasítás a Belügyminisztérium Technikai Szabályzatáról,
- 35/2011. (XII.9.) BM utasítás a Belügyminisztérium fegyverzeti, vegyvédelmi szakanyagellátás tervezéséről és a tartalékok képzéséről,
- 18/2012. (IV.27.) BM utasítás a Belügyminisztérium fejezet költségvetési gazdálkodásának rendjéről,
- 11/2012. BM OKF Főigazgató Utasítása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról, 31/2012. Főigazgatói Intézkedés a Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat, valamint a Katasztrófavédelmi Mobil Labor tevékenységének szabályozásáról
- 84/2011. sz. Főigazgatói intézkedés a személyi állomány egyéni védőeszközökkel történő ellátásáról,
- 85/2011. számú főigazgatói intézkedés a rendszeresítésre kötelezett termékek rendszeresítési eljárásáról,
- 106/2011. számú a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatói Intézkedés a hivatásos katasztrófavédelmi szervek egységes megjelenésének szabályozásáról,
- BM OKF Műszaki szakterületének Gazdálkodási Szabályzata (127/2011. sz. Főigazgatói intézkedés),
- 12/2012. BM OKF Főigazgató Utasítása a hivatásos katasztrófavédelmi szervek főfelügyelőségeinek, felügyelőségeinek feladat- és hatásköri jegyzékéről, hatósági jogköreinek szintek közötti megoszlásáról,
- 16/2012. számú BM OKF főigazgatói Intézkedés a Hivatásos Katasztrófavédelmi Szervek Selejtezési Szabályzatáról, a kritikus infrastruktúra védelmi területtel összefüggő feladatok meghatározásáról szóló 25/2012. számú BM OKF főigazgatói intézkedést
- 29/2012. sz. Főigazgatói intézkedés a hivatásos tűzoltó parancsnokságok tűzoltó járművein, laktanyájában készenlétben tartott szakfelszerelések és egyéni védőeszközök állományáról, 60/2012. Főigazgatói Intézkedés a hivatásos katasztrófavédelmi szervek supervisor ellenőrzési rendjéről,
- 99/2012. Főigazgatói Intézkedés a légzésvédelmi eszközök karbantartási rendszerének kialakításáról és működtetéséről,
- 114/2012. sz. A BM Országos Katasztrófavédelmi főigazgatói intézkedés a katasztrófavédelmi műveletek elemzéséről, valamint a komplex veszélyhelyzeti prognózis és beválás-vizsgálat készítéséről,
- 116/2012. számú Intézkedése a hivatásos katasztrófavédelmi szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állománya részére az Öltözködési Szabályzatának kiadásáról,
- 127/2012. Főigazgatói Intézkedés a katasztrófavédelem központi, területi és helyi szerveit érintő iparbiztonsági, polgári védelmi és tűz megelőzési hatósági és szakhatósági tevékenység végzéséről,

- 1/2013. BM OKF intézkedés a Hivatásos Katasztrófavédelmi Szervek Ellenőrzési és Felügyeleti Szabályzatának kiadásáról,
- A 2/2013. számú főigazgatói intézkedés a tűzvédelmi technikák felülvizsgálatának és javításának bejelentési eljárásáról,
- A BM OKF Gazdasági Főigazgató-helyettes 1/2012. számú Intézkedése a katasztrófavédelem hivatásos állományának 2012. évi ruházati utánpótlási ellátmányának felhasználási és elszámolási rendjéről

IRODALOMJEGYZÉK

- Dr. Kónya J.- Dr. Kovács G.: Vezetési funkciók gyakorlása a rendvédelmi szervek vezetése során, Jegyzet a vezetőképző kurzusok számára, 2012.
- Dr. Kónya J.- Dr. Kovács G.: A rendvédelmi szervek szervezete és vezetési rendszere, Jegyzet a vezetőképző kurzusok számára, 2012.
- Tansegédlet a rendőri vezetők továbbképzéséhez, BM Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, Nagykovácsi, 2012.
- A katasztrófavédelmi műveletek elemzése, a komplex veszélyhelyzeti prognózis és beválás-vizsgálat készítése - Módszertani Útmutató, BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (szerk.: Bonnyai Tünde t. hdgy.), Budapest, 2013.